

ปก

ออกแบบ : ม.ล.ปาณสาร หัสดินทร
เขียนแบบ : นายภิญโญ สุวรรณคีรี

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พลโท ม.ร.ว.ลาภ หัสดินทร ม.ว.ม. ป.ช. ท.จ.ว.

ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์

วัดเทพศิรินทราวาส

๑๙ มีนาคม ๒๕๒๐

ชาตะ : ๑๕ กันยายน ๒๔๕๑

อนิจกรรม : ๕ ธันวาคม ๒๕๑๙

พฤกษผกาษร　　อีกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เสน่งคง　　สำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย　　มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตย์ทั่วแต่ชั่วดี　　ประดับไว้ในโลกา

พระมหากรุณาธิคุณ
ล้นเกล้าล้นกระหม่อม

ในการที่พลโท หม่อมราชวงศ์ ลาภ หัสดินทร ม.ว.ม. ป.ช. ท.จ.ว. กราบถวายบังคมถึงแก่อนิจกรรม เมื่อ วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๙ นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานน้ำอาบศพ และพระราชทานเครื่องประกอบเกียรติยศแก่ศพตามฐานะข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ชั้นสายสพายมหาวชิระมงกุฎและทุติยะจุลจอมเกล้าวิเศษ คือ โกษแปดเหลี่ยมพร้อมด้วยเครื่องสูง และมีปี่กลองประโคมขณะพระราชทานน้ำอาบศพ ทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้มีพระพิธีธรรม พระราชทานเป็นงานหลวง ๓ วัน นับแต่วันถึงอนิจกรรม กับได้ทรงเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเพลิงศพและพระราชทานผ้าไตรของหลวง ๕ ไตร และของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ๕ ไตร อันเป็นส่วนพระองค์ในพิธีพระราชทานเพลิงศพด้วย

พระเมตตาบารมีที่ได้แผ่มาปกเกล้าแด่ พลโท หม่อมราชวงศ์ ลาภ หัสดินทร ในวาระนี้ข้าพระพุทธเจ้า ภรรยาและบุตรธิดา ของ พลโท หม่อมราชวงศ์ ลาภ หัสดินทร รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกราบถวายบังคมแทบเบื้องพระยุคลบาท ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ความจงรักภักดีที่ข้าพระพุทธเจ้าและบุตรธิดา มีอยู่ต่อเบื้องพระยุคลบาทนั้นย่อมตราตรึงอยู่ในศิระเกล้าของข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายตราบเท่าชีวิตจะหาไม่

หาก พลโท หม่อมราชวงศ์ ลาภ หัสดินทร มีญาณวิถีทางใดที่จะทราบได้ คงปลื้มปีติโสมนัส และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่ได้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าพระราชทานเป็นล้นพ้น

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า นางนุกูล หัสดินทร ณ. อยุธยา

และบุตรธิดา

รำลึกในพระกรุณาธิคุณ

ในการที่พลโท หม่อมราชวงศ์ ลาภ หัสดินทร ได้ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๙ นั้น สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานน้ำอาบศพในฐานะที่พลโทหม่อมราชวงศ์ ลาภ หัสดินทร เป็นผู้ซึ่งสมเด็จพระบรมราชชนกและสมเด็จพระบรมราชชนนีได้ทรงมีพระเมตตามาแต่เยาว์วัย ข้าพระพุทธเจ้าภรรยาและบุตรธิดาของ พลโท หม่อมราชวงศ์ ลาภ หัสดินทรรู้สึกซาบซึ้งในพระกรุณาธิคุณที่ทรงพระเมตตาในครั้งนี้เป็นที่ยิ่ง และขอน้อมเกล้าถวายพระพรให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จงทรงพระเกษมสำราญทุกทิวาราตรี เพื่อประทับเป็นองค์ประธานและเป็นศรีแห่งพระบรมราชจักรีวงศ์สืบไปชั่วกาลนาน

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
ข้าพระพุทธเจ้า นางนุกูล หัสดินทร ณ อยุธยา
และบุตรธิดา

คำไว้อาลัย

บัญชีโรค

คำไว้อาลัย

แด่

พลโท หม่อมราชวงศ์ ลาภ หัสดินทร

ในรอบปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ข้าพเจ้ารู้สึกใจหายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อได้รับข่าวมรณกรรมของพลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร โดยกระทันหัน เพราะไม่เคยได้วี่แววว่าเจ็บป่วยกระเสาะกระแสะมาเลย ก่อนหน้านี้ก็ได้มีโอกาสพบกันในงานต่าง ๆ เรื่อยมา และเห็นว่าเป็นผู้มีความสมบูรณ์แข็งแรงร่าเริง เป็นผู้มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ

ข้าพเจ้าได้รู้จักตัวและได้ยินเกียรติคุณของ พลโท ม.ร.ว ลาภ หัสดินทร มานานเพราะนับไปแล้วเราก็เป็นญาติกันแต่ต่างสกุล แม้ในระยะแรกจะไม่สนิทสนมกันนัก แต่ในระยะหลัง นับตั้งแต่ธนาคารเอเซียทรัสท์ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณ ๑๐ ปีมาแล้ว พลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร และข้าพเจ้าต่างก็เป็นกรรมการของเอเซียทรัสท์ด้วยกัน เมื่อมีการประชุมกรรมการธนาคารบ่อยครั้งข้าพเจ้าก็รู้จักนิสัยใจคอพลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร ดียิ่งขึ้น จนข้าพเจ้าคิดอยู่ในใจว่า พลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร ผู้นี้เป็นผู้ที่คบได้อย่างแน่นอนคนหนึ่ง

ข้าพเจ้ากล่าวถึงพลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร เช่นนี้มิใช่เฉพาะในวาระสุดท้ายครั้งนี้ ข้าพเจ้าได้สรรเสริญพลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร มาก่อนแล้ว ทั้งนี้เพราะพลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร เป็นผู้ที่อะลุ้มอล่วยอารีอารอบต่อมิตร เป็นผู้มีความกตัญญูและกตเวทีต่อญาติและแม้แต่เพื่อนฝูงไม่เคยลืมหรือแกล้งทำเป็นลืม ไม่ว่าผู้นั้นจะต่ำกว่า สูงกว่า หรือเสมอกันหากญาติสนิทมิตรสหายมีความสุข ก็พลอยยินดี หากมีความทุกข์ พลโท ม.ร.ว ลาภ หัสดินทร

ก็เศร้าและเสียใจด้วย ช่วยเหลือได้เป็นช่วย ไม่ดูดาย แม้เขาผู้นั้นจะตกต่ำ พลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร ก็ยังคงคบค้าสมาคมอยู่ตลอดไปโดยไม่เสื่อมคลาย บุคคลที่มีคุณลักษณะเช่นนี้จึงเป็นเพื่อนเป็นเพื่อนตายและคบได้ ซึ่งหาได้ไม่ง่ายนัก

ได้กล่าวแล้วว่า ข้าพเจ้าได้รับข่าววาระสุดท้ายของ พลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร ด้วยความใจหาย และรู้สึกเสียดายจริง ๆ ยิ่งทราบว่าท่านได้จากไปในท่ามกลางภรรยาและบุตร ซึ่งไปร่วมสังสรรค์กันในโอกาสฉลองชีวิตสมรสที่ได้เวียนมาบรรจบครบ ๔๕ ปี เป็นวาระอันควรจะมีความรู้สึกเป็นสุขและสดชื่นของครอบครัว โดยต่างคนต่างก็ไม่ทราบเลยว่าเป็นวาระสุดท้ายของหัวหน้าครอบครัวด้วยแล้ว ข้าพเจ้าก็เว้นที่จะแสดงความเสียใจต่อครอบครัวของท่านมิได้เลย พลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร เป็นสามีที่ซื่อตรงต่อภรรยา เป็นบิดาที่รักและเอาใจใส่ลูก ๆ ทุกคน

แม้ข้าพเจ้าจะไม่ทราบประวัติการงานของพลโท ม.ร.ว ลาภ หัสดินทร ละเอียดนัก แต่ข้าพเจ้าก็กล้ากล่าวได้ว่า พลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร เป็นบุคคลตัวอย่างของสกุลเป็นแบบของมิตรแท้ มรณกรรมพรากท่านไปได้แต่ร่าง ส่วนความรัก ความอาลัยในท่านและเกียรติคุณของท่านยังคงอยู่ในความรู้สึกและความทรงจำของญาติมิตรและผู้เคยร่วมงานของท่านชั่วกาลนาน

ขอกุศลกรรมที่พลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร ได้สะสมไว้ตลอดชีวิตและกองการกุศลที่ผู้อยู่เบื้องหลังได้บำเพ็ญเพื่ออุทิศให้ท่าน จงส่งผลให้ท่านไปสู่สุคติประสบสุขทุกภพและทุกชาติเกิด.

หม่อมราชวงศ์ พันธุ์ทิพย์ บริพัตร

๔ มกราคม ๒๕๒๐

วังสวนผักกาด

ไว้อาลัยแด่ยอดปิยมิตร

พลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร ได้ถึงอนิจกรรมไปอย่างสบาย ดังที่เขาได้พูดกับทุก ๆ คนที่ได้เตือนเขาเสมอ ๆ ในเรื่องอาหารที่เขาชอบรับประทานจำพวกที่มีไขมันมาก และมีรสหวานจัดทั้งของคาวและของหวานว่าถ้าเขาจะตายก็ขอให้ตายอย่างสบายไม่ต้องอดอยากทรมาน แล้วเขาก็ได้รับผลตามที่เขาได้พูดไว้จริง ๆ แต่ภรรยา บุตร หลาน และญาติมิตรที่สนิทย่อมใจหายอย่างบอกไม่ถูก เพราะไม่มีท่าว่าเขาจะจากไปอย่างฉับพลันเช่นนั้นเลย

ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร ได้เข้าเป็นนักเรียนนายร้อยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ พร้อมกับข้าพเจ้าเราอยู่กองร้อยเดียวกันคือกองร้อยที่ ๔ ซึ่งเป็นกองร้อยเด็กแต่อยู่คนละหมวด เพราะเขาอายุมากกว่าข้าพเจ้า ๒ ปีเศษ เราเรียนด้วยกันตลอดมาจนกระทั่งสำเร็จออกรับราชการเป็นนายทหารเมื่อ ๒๕ มีนาคม ๒๔๗๒ ข้าพเจ้าเลือกไปอยู่กองพันที่ ๓ กรมทหารราบที่ ๘ เชียงใหม่ ม.ร.ว. ลาภ เลือกไปอยู่กองพันที่ ๒ กรมเดียวกัน ที่ลำปาง และเพื่อนรุ่นเดียวกันอีกคนหนึ่ง คือ ชิน รอดนุสนธิ์ เลือกไปอยู่กองพันที่ ๑ ที่เด่นชัย เมื่อนายทหารรุ่นนี้ได้ผ่านการศึกษาเพิ่มเติมอาวุธทหารราบที่กรมจเรทหารราบและการฝึกขี่ม้าที่กรมจเรทหารม้าเป็นเวลาราว ๒ เดือนแล้ว เราทั้ง ๓ ก็ได้เดินทางโดยรถไฟด่วนสายเหนือขบวนเดียวกัน เพื่อไปรับราชการ ณ หน่วยที่สังกัด ชิน ลงก่อนที่เด่นชัย ม.ร.ว. ลาภ ลงเป็นคนต่อไปที่ลำปาง ข้าพเจ้าลงหลังสุดที่เชียงใหม่เราอยู่กรมเดียวกันได้ไม่นาน ม.ร.ว. ลาภ ก็ได้ย้ายไปประจำกองพันที่ ๒ กรมทหารปืนใหญ่ที่ ๓ นครราชสีมาเมื่อ ๑๒ มิถุนายน ๒๔๗๓ ข้าพเจ้าได้ย้ายมาเรียนโรงเรียนแผนที่ ที่กรุงเทพ ฯ เมื่อ ๒๖ พฤษภาคม ๒๔๗๔ และหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว ม.ร.ว. ลาภ ก็ได้ย้ายเข้ามาประจำกองร้อยรถรบ กองพันทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ระหว่างที่อยู่ในกรุงเทพ ฯ เราได้พบกันเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันเลี้ยงรุ่นประจำปี

ในสงครามมหาอาเซียบูรพา เราได้ไปทำการรบทางเหนืออยู่ในกองพลเดียวกัน คือ กองพลที่ ๔ ม.ร.ว. ลาภ เป็นผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ ข้าพเจ้าเป็นผู้บังคับกองร้อยปืนกลหนักกองพันที่ ๓๔ กรมทหารราบที่ ๑๓ ก่อนกองพลที่ ๔ จะเคลื่อนกำลังเข้าไปทำการรบในรัฐฉาน หน่วยของเราพักอยู่ใกล้กัน คือ กองพันของข้าพเจ้าอยู่ที่บ้านถ้ำ กองพันของ ม.ร.ว. ลาภ อยู่ที่บ้านโป่งผา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เราได้ขี่ม้าไปเยี่ยมเยียนกันเสมอ เมื่อกองพลที่ ๔ ได้เคลื่อนกำลังไปทำการรบในรัฐฉานครั้งแรกจนตีเมืองต่าง ๆ ได้หลายเมืองแล้ว ก็ได้กลับมาพักในท้องที่จังหวัดเชียงราย กองพันของข้าพเจ้าพักที่บ้านแม่ลาว อำเภอพาน กองพันของ ม.ร.ว. ลาภ พักที่เชิงสะพานแม่กก อำเภอเมืองเชียงราย วันหนึ่งเขามีงานที่กองพันของเขาและได้เชิญข้าพเจ้าด้วย ข้าพเจ้าอุตส่าห์ขี่รถจักรยานจากแม่ลาวไปถึงเชิงสะพานแม่กก ระยะทางราว ๒๔ กิโลเมตร ต่อมาไม่ช้าเราก็ได้ไปปฏิบัติการรบในรัฐฉานอีกครั้งหนึ่ง จนถึงชายแดนแคว้นยูนาน

พ.ศ. ๒๔๘๖ ข้าพเจ้าได้กลับมาสอนนักเรียนนายร้อยและนักเรียนเทคนิคทหารบกอีก ส่วน ม.ร.ว. ลาภ ได้เข้าศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ชุดที่ ๒๖ เราจึงมีโอกาสพบกันบ่อย ๆ เมื่อเลิกสงครามโลกครั้งที่ ๒ ใน พ.ศ. ๒๔๘๘ ม.ร.ว. ลาภ เป็นพันเอกแล้วรับราชการเป็นสำรองราชการกองบังคับการแผนกทหารม้า ตอนนั้นได้มีการปลดนายทหารในหน่วยต่าง ๆ ลงมาก ทางราชการได้ถามความสมัครใจว่านายทหารผู้ใดจะเสียสละออกจากราชการบ้าง ม.ร.ว. ลาภ เป็นผู้หนึ่งที่ได้ยินดีเสียสละออกจากราชการเมื่อ ๑ มกราคม ๒๔๘๙ และเช่าบ้านอยู่ที่ถนนองครักษ์ ข้าพเจ้าและบุหงาได้พากันไปเยี่ยมที่บ้าน แต่พอถึง ๑๑ ตุลาคม ๒๔๘๙ ก็มีคำสั่งให้กลับเข้ารับราชการเป็นเจ้ากรมเสมียนตราต่อมา โดนมรสุมทางการเมืองต้องออกจากราชการอีกครั้งหนึ่ง เมื่อ ๔ ตุลาคม ๒๔๙๑ และ ใน ๑ มีนาคม ๒๕๐๒ ขณะที่ข้าพเจ้าเป็นรองผู้บัญชาการทหารสูงสุดและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมอยู่ เห็นว่า ม.ร.ว. ลาภ เป็นนายทหารที่มีความรู้ความสามารถดีผู้หนึ่งเคยคุมหน่วยทำการรบอย่างมีชื่อเสียงมีความซื่อสัตย์สุจริตและรู้จักคนกว้างขวาง จึงขอให้กลับเข้ารับราชการเป็นนายทหารคนสนิทของผู้บัญชาการทหารสูงสุด และเป็นเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ต่อมาในเดือนธันวาคม ๒๕๐๖ เมื่อข้าพเจ้าได้เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๒ จึงได้ให้ ม.ร.ว. ลาภ มาเป็นรองเลขาธิการทำเนียบนายกรัฐมนตรีทางทหาร เขาก็ได้เลื่อนตำแหน่งและเลื่อนยศขึ้นตามลำดับจนได้รับพระราชทานยศเป็นพลโท เมื่อ ๑ ตุลาคม

๒๕๐๘ แล้วลาออกจากราชการทหารเมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑ และลาออกจากตำแหน่งการเมือง เมื่อ ๑ มีนาคม ๒๕๑๑ ไปเป็นผู้อำนวยการยาสูบอยู่จนถึงอายุครบ ๖๕ ปี ก็พ้นตำแหน่งตามระเบียบ ระหว่างที่เป็นผู้อำนวยการยาสูบก็ได้บริหารงานด้วยความสามารถจนทำให้โรงงานยาสูบมีกำไรส่งให้กระทรวงการคลังเพิ่มขึ้นมาก

ครอบครัวของเราทั้งสองมีความรักใคร่นับถือกันมาก ไม่เคยลืมกันทั้งยามดีและยามยาก เมื่อข้าพเจ้าและภรรยาต้องออกไปอยู่ต่างประเทศเพื่อสนองพระราชดำริ ขณะที่อยู่ ณ บอสตัน ม.ร.ว. ลาภกับภรรยาและบุตรหญิงคนเล็ก ก็อุตส่าห์ไปเยี่ยม ๑ ครั้งเมื่อ ๒๗ ธันวาคม ข้าพเจ้าและภรรยาได้เข้ามาดูแลรักษาพยาบาลคุณพ่อซึ่งกำลังป่วยหนัก และมีความจำเป็นต้องออกไปอยู่ที่สิงคโปร์พร้อมกับนำคุณพ่อไปด้วยโดยเครื่องบินของกองทัพอากาศไทย ม.ร.ว. ลาภ ก็ได้ไปส่งถึงบันไดเครื่องบินด้วยความเห็นใจยิ่ง ระหว่างข้าพเจ้าอยู่ที่สิงคโปร์เขาก็ได้พาภรรยา บุตรหญิง บุตรเขยและหลานบางคนไปเยี่ยมถึง ๔ ครั้ง ข้าพเจ้าและภรรยารู้สึกตื้นตันและสรรเสริญในน้ำใจของเขาและครอบครัวเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อข้าพเจ้าได้มาอุปสมบท ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ม.ร.ว. ลาภ ได้ไปคอยอยู่ที่พระอุโบสถจนอุปสมบทเสร็จ และต่อมาก็ได้ไปเยี่ยมแทบทุกวันตั้งแต่เวลาประมาณ ๑๐ นาฬิกา จนกระทั่งฉันเพลเสร็จจึงจะกลับ เมื่อ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๙ เป็นวันครบรอบ ๔๕ ปีแห่งวันสมรสของเขากับคุณนุกูล เขาจึงได้พาภรรยา บุตรชาย บุตรหญิง บุตรเขย บุตรสะใภ้และหลาน ๆ ทุกคน (เว้นครอบครัวของบุตรหญิงคนเล็กซึ่งอยู่ที่ประเทศอังกฤษ) ไปพักที่หัวหิน ก่อนไปยังฝากขนมจีนน้ำยาไว้ที่บ้านข้าพเจ้าเพื่อให้ไปถวายเพลด้วย ครั้น ๖ ธันวาคม ๒๕๑๙ ประมาณ ๑๑.๐๐ นาฬิกา ตุ๋ยบุตรหญิงคนที่ ๒ ได้ร้องไห้มาบอกภรรยาของข้าพเจ้าที่บ้านว่า ม.ร.ว. ลาภ ได้ถึงอนิจกรรมเสียแล้วด้วยหัวใจวาย เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๙ ประมาณเวลา ๒๒.๑๐ นาฬิกา และได้นำศพมาที่บ้านแล้ว ทางบ้านได้โทรศัพท์ไปบอกข้าพเจ้าที่วัดบวรนิเวศวิหาร ข้าพเจ้าตกใจและรู้สึกเศร้าสลดใจอย่างยิ่ง ยังนึกเห็นภาพซึ่งเขานั่งคุยกับข้าพเจ้าที่วัดแทบทุกวันได้ติดตา ไม่นึกเลยว่าเขาจะจากไปอย่างไม่มีวันกลับรวดเร็วเช่นนี้ เพราะไม่มีอาการเจ็บป่วยอะไรอยู่ก่อนเลย ในบ่ายวันนั้นข้าพเจ้าได้รีบไปที่บ้าน ม.ร.ว. ลาภ ปลงอนิจจังศพและปลอบใจภรรยาและบุตรธิดาของเขา ได้แนะนำว่าควรจะตั้งศพไว้สัก ๑๐๐ วัน แล้วขอพระราชทานเพลิงศพ ที่บ้านของข้าพเจ้าก็รับจะจัดดอกไม้เวลาตั้งศพให้ รุ่งขึ้น ๗ ธันวาคม ๒๕๑๙ เวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา ได้รับพระราชทานน้ำอาบศพ

ข้าพเจ้าได้มาอยู่ในพิธีนั้นดูแลการบรรจุหีบตั้งศพ จนกระทั่งการจัดตกแต่งดอกไม้เสร็จเมื่อหมดกำหนดวันสวดพระอภิธรรมซึ่งได้รับพระราชทาน ๓ วันแล้ว ทางบ้านของข้าพเจ้าก็ได้เป็นเจ้าภาพสวด ๑ คืน เพื่อนร่วมรุ่นตั้งแต่เป็นนักเรียนนายร้อยร่วมกับศูนย์การทหารม้าเป็นเจ้าภาพสวด ๑ คืน ต่อจากนั้นมาก็มีผู้ที่รักใคร่นับถือใน ม.ร.ว. ลาภ รับเป็นเจ้าภาพกันมากทั้งนี้ก็ด้วยความมีน้ำใจโอบอ้อมอารีต่อญาติมิตรและคุณความดีที่ ม.ร.ว. ลาภ ได้ประกอบเพื่อชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์ในระหว่างที่มีชีวิตอยู่ ขอให้บุญกุศลที่ได้รับพระราชทาน และญาติมิตรตลอดจนผู้ที่เคารพรักต่อ ม.ร.ว. ลาภ ได้บำเพ็ญให้ จงเป็นพลวปัจจัยส่งให้ดวงวิญญาณของพลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร ยอดปิยมิตรของข้าพเจ้าไปสู่สุคติในสัมปรายภพโน้นเถิด

ถ. กิตติขจร

(จอมพล ถนอม กิตติขจร)

สดุดี พลโท ลาภ หัสดินทร ม.ว.ม ป.ช ท.จ.ว

เลขาธิการคณะนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ชุดที่ ๕

ท่าน พลโท หม่อมราชวงศ์ ลาภ หัสดินทร ท่านเป็นทหารเต็มตัวทั้งกายและใจ มีความรู้คุณสมบัติและคุณลักษณะเป็นยอดทหาร เข้มแข็งเด็ดขาดฉับพลันในการกระทำ และการตัดสินใจในการดำเนินการต่าง ๆ และท่านมีคุณสมบัติอันยอดยิ่ง คือ รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และพระราชวงศ์ด้วยจริงใจ มีความรัก ความซื่อสัตย์ และมีความกตัญญู อันสูงยิ่งในชีวิตจิตใจ ต่อทุกสถาบัน ญาติ พี่ น้อง และมิตร ที่เห็นกันได้ชัดเจน คือ ต่อท่านจอมพลถนอม กิตติขจร และครอบครัวท่านไม่ทอดทิ้ง ท่านจอมพล ถนอม กิตติขจร ในทุกที่ ทุกแห่งทุกกาละ ทุกสภาวะ ทั้งนี้ เราทราบ เราเห็น ด้วยพวกเราได้คลุกคลีใกล้ชิดกันมาก ในคณะนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ชุดที่ ๕ ที่เรียกกันย่อ ๆ ว่า นศษ.วปอ.ชุด ๕. ตลอดเวลาที่เราคลุกคลีเกาะกลุ่มกันมาอย่างใกล้ชิดถึงเวลานี้ ๑๕ ปีเต็ม พวกเราจึงพูดได้เต็มปากว่า ท่านพลโท หม่อมราชวงศ์ ลาภ หัสดินทร ท่านเป็นนายทหารผู้มีความรู้มีคุณสมบัติและมีคุณลักษณะสมบูรณ์ ตามแบบทหารตามที่กล่าวมาแล้ว ในนามของคณะนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรชุดที่ ๕ ขอยืนยันและสดุดีคุณธรรมอันเป็นความจริงของ พลโท หม่อมราชวงศ์ ลาภ หัสดินทรตามที่กล่าวมาแล้ว สมควรที่อนุชนจะยึดถือเป็นตัวอย่างอันดีงามสำหรับตนต่อไป

ในส่วนตัวของผม ในนามญาติที่เลื่อมใสศรัทธาคุณความดีของพี่ลาภ ที่มีต่อสถาบันทั้งหลายและมิตร และโดยเฉพาะที่มีต่อญาติ พี่ น้อง อย่างประทับใจเป็นอย่างยิ่ง ขอสดุดีและขอให้ลูกหลานทั้งหลาย พึงถือว่าเป็นตัวอย่างและเจริญรอยตาม จะเป็นมงคลและเจริญสุขแก่ตัวทั่วถ้วนทุกประการ

ขอให้ผลบุญคุณความดีที่ พลโท หม่อมราชวงศ์ ลาภ หัสดินทร ได้กระทำมา และที่ญาติมิตรได้กระทำให้ ได้ช่วยให้พี่ลาภ ได้ไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

พล.ร.อ. อนันต์ เนตรโรจน์ ร.น.

พลเรือเอก อนันต์ เนตรโรจน์ ร.น.
ประธาน นศษ. วปอ. ชุด ๕

คำไว้อาลัย

ข้าพเจ้าได้รู้จักและคุ้นเคยกับ คุณลาภ หัสดินทร มาเป็นเวลาช้านาน สมัยซึ่งคุณลาภ ฯ ยังรับราชการทหารอยู่ ต่อมาเมื่อ คุณลาภ ฯ ได้ย้ายเข้ามารับราชการฝ่ายพลเรือนจึงได้มีโอกาสร่วมงานกันใกล้ชิด โดยคุณลาภได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้อำนวยการยาสูบ กระทรวงการคลัง

ในฐานะผู้อำนวยการยาสูบ คุณลาภได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดียิ่ง ได้ทำการปรับปรุงและขยายกิจการกว้างขวาง เพื่อผลิตบุหรี่และยาสูบให้ทันความต้องการของประชาชน ซึ่งทวีมากยิ่งขึ้นทุกปีอันเป็นผลทำให้รัฐได้มากขึ้น ทั้งที่มิได้มีการขึ้นราคาบุหรี่และยาสูบแต่ประการใด

คุณลาภ เป็นปิยมิตร มีนิสัยใจคอกว้างขวาง เป็นที่รักและนับถือของมิตรสหายทุกคนความโอบอ้อมอารีของคุณลาภ ฯ ทำให้เป็นที่รักของคนงาน ซึ่งปฏิบัติงานด้วยความเรียบร้อยและในขณะเดียวกันก็มีคุณสมบัติเป็นผู้บังคับบัญชาที่ดีและเข้มแข็ง

คุณลาภ ฯ เป็นผู้มีนิสัยสุภาพอ่อนโยน แต่ก็มีความหนักแน่นในความคิดเห็นเป็นอิสระของตนโดยเฉพาะ เป็นผู้ถือความยุติธรรม ความสุจริต และความกตัญญู เป็นหลักประจำใจซึ่งควรได้รับความสรรเสริญอย่างยิ่ง

ข้าพเจ้ามีความเสียใจและอาลัยที่ คุณลาภต้องจากไปด้วยความเจ็บป่วยกระทันหัน แต่ว่าชีวิตจะต้องมีที่สิ้นสุดในวันใดวันหนึ่ง ที่จะเหลือไว้ก็แต่คุณงามความดีให้เป็นอนุสรณ์แก่อนุชนรุ่นหลัง ขออำนาจแห่งคุณงามความดี ซึ่ง คุณลาภ ฯ ได้ปฏิบัติมาแล้วแต่หนหลัง จงเป็นพลวปัจจัยให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณลาภ ฯ จงประสบสุคติในสัมปรายภพนั้นเทอญ.

(นายเสริม วินิจฉัยกุล)

คำไว้อาลัย

ข้าพเจ้าได้รู้จัก พล.ท. ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร มาประมาณร่วม ๔๐ ปีแล้ว ตั้งแต่ครั้ง ม.ร.ว. ลาภ เพิ่งจะเป็นนายพันตรีหนุ่มใหม่ ๆ และได้เคยเที่ยวเตร่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมาเป็นเวลาช้านาน เคยพบกันที่สนามม้าก็บ่อยครั้ง จนกระทั่งตอนเป็นนายพันเอกเจ้ากรมเสมียนตราด้วยความคับใจบางประการ พ.อ. ม.ร.ว. ลาภ จึงลาออกจากราชการทหาร ข้าพเจ้าได้พบเพื่อนที่รักคือ ม.ร.ว. ลาภ ซึ่งกำลังอยู่ในความทุกข์โดยเหตุนานาประการ จึงได้ชวนให้มาร่วมงานที่บริษัท ในฐานะผู้จัดการ บริษัท ไทยบริติชพาณิชย์ จำกัด อยู่เป็นเวลาร่วม ๗ ปี และในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ก็ได้บวชและสึกวันเดียวกัน จำวัดอยู่ที่วัดราชาธิวาส จนกระทั่งในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี และจอมพลถนอมซึ่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมใหม่ ๆ จึงได้มาชวนให้ไปเป็นเลขานุการรัฐมนตรีกลาโหม เราได้ปรึกษากันอย่างรอบคอบในตำแหน่งหน้าที่ใหม่ที่ ม.ร.ว. ลาภ จะไปรับ ข้าพเจ้าเห็นทางก้าวหน้าของ ม.ร.ว. ลาภ เอง ทั้งตอนนั้นข้าพเจ้าก็คุ้นเคยกับท่านจอมพลถนอมอยู่แล้ว จึงยอมอนุญาตให้ลาออกไป ทั้งนี้เพื่อเห็นแก่อนาคตของ ม.ร.ว. ลาภ และเพื่อไม่ให้ท่านจอมพลถนอมผิดหวังในความตั้งใจอันดีด้วย

การจากไปของ พล.ท. ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร เพื่อนที่รักซึ่งคุ้นเคยกันมาร่วม ๔๐ ปี ในครั้งนี้นับว่าเป็นการสูญเสียอันยิ่งใหญ่ของข้าพเจ้า สุดท้ายนี้ข้าพเจ้าขอวิงวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลก จงดลบันดาลให้วิญญาณของ พล.ท. ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร ไปสู่สุคติในสัมปรายภพหน้าด้วยเทอญ.

(กมล สุโกศล)

๒๙/๑๒/๑๙

จากเพื่อนรุ่นน้อง

ข้าพเจ้าเป็นผู้บังคับกองร้อยปืนกลหนัก ขณะที่พี่ลาภเป็นรองผู้บังคับกองพัน และเมื่อข้าพเจ้าเป็นรองผู้บังคับกองพัน พี่ลาภก็เป็นผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ ในสงครามอินโดจีน และสงครามมหาเอเชียบูรพา เราเคยนอนกลางดินกินกลางฝนมาด้วยกัน เสี่ยงต่อความตาย จากการอดตาย ต่อโรคภัยไข้เจ็บซึ่งไม่มียาจะรักษา เสี่ยงต่อศาสตราวุธนา ๆ ชนิดของข้าศึกมาด้วยกัน นับหนไม่ถ้วน มีชีวิตร่วมชะตากรรมกันมานานพอที่ข้าพเจ้าจะรู้จักพี่ลาภ และเกิดความรักและนับถืออย่างจริงใจ พี่ลาภเป็นทั้งผู้บังคับบัญชา เป็นเพื่อน และเป็นทั้งพี่ชายในเวลาเดียวกัน งานใดที่สำคัญ ๆ มักไม่เคยผูกขาดความคิดความเห็นก่อนจะตัดสินใจ ยิ่งคับขันเท่าไรยิ่งใจเย็น พี่ลาภเป็นผู้บังคับบัญชาที่เข้มงวด และขณะเดียวกันก็รักและหวังดี เอาใจใส่ต่อผู้น้อยโดยทั่วกันอย่างเสมอต้นเสมอปลายตลอดมา แม้เราจะแยกย้ายจากกันด้วยการงาน และต่างก็พ้นราชการด้วยกันแล้ว แต่ความรู้สึกที่มี และการปฏิบัติต่อกันก็เสมือนใกล้ชิดอยู่อย่างเดิม ไม่มีอะไรเปลี่ยนไปเลย เสียดายและเสียใจที่รีบจากไปเร็ว ทั้ง ๆ ที่ยังแข็งแรง ทั้งร่างกายและจิตใจ ตลอดจนความคิดอันสุจริตซื่อตรงและทันต่อกาลสมัย ก็พลอยสูญสิ้นไปด้วย

หากกุศลใดได้ทำไว้พอจะมีบ้าง ขออุทิศส่วนกุศลนั้น ๆ ให้พี่ลาภ ขอให้วิญญาณจงไปสถิตอยู่ ณ ที่ ๆ เป็นสุขเถิด

พลอ. กฤช ปุณณกันต์

(พลเอก กฤช ปุณณกันต์)

ความอาลัยหม่อมลาภ

เมื่อข้าพเจ้าได้ทราบว่าหม่อมลาภถึงแก่กรรม ความรู้สึกเศร้าใจที่เกิดขึ้นในทันทีนั้นทวีความรุนแรงขึ้นด้วยความว้าเหว่ที่ติดตามมา การเสียเพื่อนผู้มีบุญคุณ เป็นการสูญเสียอย่างมากอยู่แล้ว แต่ความอาลัยนี้แรงมากขึ้นเมื่อรู้ว่าแต่นี้ไปจะขาดเพื่อนที่มีสายตาไกล สามารถให้ความคิดเห็นที่ให้ความสว่างในการพิจารณาภาวะการณ์ที่ซับซ้อนซ่อนเงื่อนในปัจจุบันนี้ได้ แม้ในกรณีที่ข้อคิดเห็นนั้นอาจจะไม่ตรงกับแนวที่ข้าพเจ้าวิเคราะห์ ก็เป็นความคิดเห็นที่เปิดตาชี้ให้เห็นอีกทางหนึ่งอันเป็นประโยชน์ ความรู้ของหม่อมลาภในด้านการเมืองและประสพการณ์ที่เกิดจากการเผชิญและต่อสู้อย่างโชกโชนในเวทีการเมือง ซึ่งได้หมดสิ้นไปพร้อมกับลมหายใจของหม่อมลาภนี้ เป็นการสูญเสียที่ใหญ่หลวง เมื่อเจ้าของความรู้เหล่านั้นเป็นผู้ที่มีคุณธรรมต้องการใช้ความรู้ความคิดเพื่อประโยชน์สุขของเพื่อนร่วมชาติด้วยแล้ว การจากไปจึงเป็นการสูญเสียที่ยากจะหาสิ่งใดมาทดแทนได้

ความอาลัยที่ข้าพเจ้ามีในหม่อมลาภ ในด้านส่วนตัว ก็มาจากความซาบซึ้งในน้ำใจไมตรีของหม่อมลาภอันแท้จริงที่มีต่อข้าพเจ้า อันเป็นน้ำใจไมตรีที่สนองตอบต่อกัน น้ำใสใจจริงที่หม่อมลาภมีต่อข้าพเจ้านี้กาลเวลาที่ผ่านไปได้ยืนยันให้เห็น ข้าพเจ้าถือว่าเป็นของมีค่าชิ้นหนึ่งที่ข้าพเจ้ามีโอกาสได้รับไว้ในชีวิต. อันเพื่อนแท้นั้นหาเกินจำนวนนิ้วมือได้ยาก เมื่อใดได้พบก็จัดว่าเป็นบุญของชีวิตโดยเฉพาะที่ได้พบกับเพื่อนผู้นำลาภสมชื่อนี้เมื่ออายุข้าพเจ้าผ่านวัยกลางคนมาแล้ว. อันความสนิทชิดชอบนั้นส่วนใหญ่มักเกิดจากที่ได้เป็นเพื่อนร่วมกินร่วมนอนกันมาแต่เด็ก ๆ แล้วเติบโตด้วยกันมา หรือเคยสมบุกสมบันด้วยกัน หรือกอดคอกันลำบากด้วยกันมาแต่เล็กแต่น้อยจึงมีความเห็นอกเห็นใจกัน แต่ข้าพเจ้าพบกับหม่อมลาภครั้งแรกเมื่อข้าพเจ้ามีอายุ ๔๐ ปี และหม่อมลาภ ๕๓ ปี เมื่อเข้าเรียนในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ในรุ่นที่ ๕ ต่างคนก็มีชีวิตมาคนละทาง ไม่เคยมีเพื่อนฝูงร่วมกัน นอกจาก พล.ท. ประชุม ประสิทธิ์สรจักร ที่ข้าพเจ้ารักใคร่มาตั้งแต่ข้าพเจ้าเป็นเด็ก แต่ต่อมาก็ไม่ได้พบเป็นเวลานานแล้ว ตลอดเวลาที่เรียนอยู่ด้วยกัน

ก็อยู่กันห่าง ๆ แม้ในการเดินทางไปศึกษาสภาพต่างจังหวัด ซึ่งเป็นโอกาสให้นักศึกษามีความสนิทสนมกันด้วยนั้น ข้าพเจ้าก็ไปเพียงบางครั้ง และในการพบปะสังสรรค์ของรุ่นที่จัดขึ้นเป็นระยะ ๆ ข้าพเจ้าก็ไปได้บ้าง ไปไม่ได้บ้าง แต่ต่างคนก็เริ่มมีความรู้สึกนับถือต่อกัน พูดอะไรก็ชักถูกคอกัน แม้ในระยะนั้นจะพูดจากันอย่างสุภาพ ไม่ถึงขนาดเป็นกันเอง แต่ข้าพเจ้าเริ่มเห็นว่าคนหน้าตาดีหวีผมแสกกลาง และพิถีพิถันในการแต่งกายคนนี้ เป็นคนมีรสนิยมรู้จักของดีแต่ไม่ฟุ้งเฟ้อและไม่ใช่คนผิวเผิน กริยาท่าทางก็มีลักษณะพากพูมและเหมาะสมกับโอกาสต่าง ๆ การพูดจาของหม่อมลาภก็เป็นไปอย่างระมัดระวัง ไม่แสดงเชิงโอ้อวด หรือพูดรับปากเอาง่ายๆ แบบปากหวานหาเสียง ความมีแก่นสารของหม่อมลาภนี้ทำให้ข้าพเจ้าเริ่มมีความนับถือในตัวบุคคลมากกว่าที่จะนึกไปว่าหม่อมลาภเป็นเพื่อนรักสนิทของผู้ที่กำลังก้าวขึ้นมามีอำนาจในไม่ช้า ภายหลังจากเรียนจบแล้ว เราก็ได้พบปะคุยกันบ้างและเมื่อหม่อมลาภชักชวนให้ไปงาน หม่อมลาภก็แสดงออกให้เห็นว่าชวนด้วยความอยากให้ไปจริง ๆ ไม่ใช่เชิญเพียงเป็นพิธี ซึ่งมองเห็นได้ง่าย ความสนิทสนมก็ค่อย ๆ เกิดขึ้น

คุณความดีที่หม่อมลาภที่ได้ประกอบไว้แก่ข้าพเจ้าหรือญาติมิตรสหายอื่น ๆ นั้น ก็เป็นเพียงความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มหนึ่ง และก็เป็นอนุสรณ์เพียงในหมู่ญาติมิตร แต่อนุสรณ์อันแท้จริงที่เราควรรำลึกถึงหม่อมลาภนั้น คืออนุสรณ์ที่หม่อมลาภได้ทิ้งไว้ให้ชาติบ้านเมืองอันเป็นสิ่งที่มีความคงทนต่อกาลเวลา

หม่อมลาภได้ทำหน้าที่ของตนมาเป็นเวลาเกือบห้าสิบปี เวลาครึ่งศตวรรษนี้ก็นานอยู่ หม่อมลาภได้เริ่มชีวิตงานเกือบพร้อมกันกับชีวิตประชาธิปไตยของชาติไทย หม่อมลาภเป็นคน ๆ หนึ่งได้มีโอกาสช่วยให้เกิดผลดีผลร้ายแก่บ้านเมืองได้เป็นเวลานาน หม่อมลาภเป็นคนหนึ่งที่ในจำนวนไม่กี่คนที่รู้เรื่องภายใน และปฏิบัติการช่วยงานภายในจึงนับว่ามีส่วนในการสร้างประวัติ-ศาสตร์ของชาติไทยด้วย งานต่าง ๆ ที่หม่อมลาภเกี่ยวข้องด้วยนั้นจะได้ทำให้เกิดผลเพียงใดขึ้นแก่ชาติ ก็ยังจะต้องรอดูกันต่อไป แต่ที่น่าให้ความสนใจก็คือเราควรพิจารณาว่า ผู้ที่อยู่ในฐานะใกล้ชิดอย่างหม่อมลาภนี้มีแรงอันใดเป็นแก่นแท้ของตน แรงจูงใจ (motivating force) อันใดจึงทำให้หม่อมลาภปฏิบัติตนอย่างที่ได้ปฏิบัติมา ข้าพเจ้าได้ทบทวนดูแล้วเชื่อว่า แรงจูงใจนั้นคือความรักชาติและรักคนไทยที่ฝังแน่นอยู่ในจิตสำนึกของหม่อมลาภ

ข้าพเจ้าทราบดีว่าอุปนิสัยอันแท้จริงของคนนั้นดูออกไม่ได้ง่าย ๆ และก่อนที่ข้าพเจ้าจะปลงใจว่าอะไรคืออุปนิสัยแก่นของหม่อมลาภนี้ ก็ได้พยายามระลึกถึงคำพูดของอัลฟอนส์ คารร์ (AlphnseKarr) ที่เตือนว่า "คนเรานี้มีอุปนิสัยสามชนิด ชนิดหนึ่งคือที่ผู้นั้นแสดงออกมาให้คนอื่นเห็น ชนิดหนึ่งเป็นอุปนิสัยที่เขามีและอีกชนิดหนึ่งคือที่ผู้นั้นคิดว่าตนมี" (Every man has three characters : that which he exhibits, that which he has, and that which he thinks he has) สำหรับหม่อมลาภนี้ จากเวลาที่รู้จักมาเป็นเวลานาน ข้าพเจ้าเห็นชัดแล้วว่า "อุปนิสัย" สามชนิดนี้ตรงกัน คือหม่อมลาภได้แสดงให้คนอื่นเห็น เป็นการพิสูจน์ความเชื่อมั่นของตนเองแล้วอุปนิสัยที่ตนมีนั้นคือ ความรักชาติและเพื่อนร่วมชาติ

คุณธรรมอันนี้เป็นเครื่องวัดสำคัญของบุคคลที่ทำงานในตำแหน่งหน้าที่อันรับผิดชอบสูงต่อบ้านเมือง และเป็นตำแหน่งที่ได้รับความไว้วางใจอย่างสูง (position of high responsibility and trust) ความรักชาติและเพื่อนร่วมชาตินี้ต้องเป็นคุณธรรมที่เป็นแกนกลาง เปรียบได้เสมือนลำต้นที่แตกกิ่งก้านเป็นคุณงามความดีอื่น ๆ เช่นความกตัญญูรู้คุณ ความเมตตากรุณา ความเที่ยงธรรม ความเห็นอกเห็นใจ ความอดทน ความกล้าหาญ และความเสียสละ เพราะเมื่อผู้ใดเห็นแก่บ้านเมืองแล้ว ในจิตใจผู้นั้นก็เกิดความกตัญญูต่อบ้านเมือง เกิดความเมตตาและให้ความเที่ยงธรรมแก่เพื่อนร่วมชาติเป็นต้น คุณสมบัติทั้งหลายนี้หม่อมลาภมีอยู่ครบครัน จึงเชื่อได้ว่าหม่อมลาภมีแกนคุณธรรมที่แข็งแรง คือความรักชาติและเพื่อนร่วมชาติ หากว่าถ้าผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารของชาติขาดหรือไม่ถือเอาคุณธรรมอันนี้เป็นหลัก ผู้นั้นก็มักจะมีแต่ความละโมภแสวงหาประโยชน์ใส่ตัว โดยไม่นึกถึงว่าการแสวงประโยชน์ใส่ตัวจากหน้าที่นั้น เป็นการขาดความเมตตาและความเที่ยงธรรมต่อเพื่อนร่วมชาติ และผู้นั้นมักจะมีความเห็นแก่ตัวเห็นแก่หมู่มิตรสหายใกล้ชิด หรือช่วยแต่เพื่อนฝูงพวกพ้องที่ไม่สามารถทำงานได้ โดยไม่คำนึงว่าตำแหน่งหน้าที่ที่บุคคลเหล่านั้นได้รับนั้น ตั้งอยู่ได้ด้วยเงินภาษีอากร การแจกตำแหน่งให้แก่พวกพ้องญาติมิตรที่ไร้สมรรถภาพนั้น ก็มิใช่อื่นไกล เป็นการเอาเงินของประชาชนมาแจกจ่ายให้เป็นเงินเดือนแก่คนกลุ่มเดียวเท่านั้นเอง

มีคนน้อยคนนักที่ในชีวิตของตนจะถูกผลักดันจากแรงต่าง ๆ อันเป็นการทดสอบว่าเขามีคุณธรรมหลักอันนี้จริงหรือไม่ เหมือนอย่างที่หม่อมลาภได้ประสบแทบตลอดเวลา และบาง

เวลาก็ถูกทดสอบอย่างหนักมาก แต่เมื่อพิจารณาโดยทั่วถึงแล้ว ก็เชื่อได้ว่าหม่อมลาภได้ผ่านการทดสอบนี้ด้วยคะแนนเกียรตินิยม

หม่อมลาภเป็นผู้หนึ่งที่ได้อยู่ใกล้กับ "อาศนอำนาจ" (seat of power) เป็นเวลายาวนานหลายปี เนื่องด้วยได้ปฏิบัติงานสำคัญโดยใกล้ชิดกับนายกรัฐมนตรี (จอมพลถนอม กิตติขจร) ได้รับความไว้วางใจในฐานเพื่อนสนิทของนายกรัฐมนตรีและได้รับความเคารพนับถือจากครอบครัวของท่านด้วย จึงนับว่าเป็นผู้ที่มีคำพูดที่นายกรัฐมนตรีให้น้ำหนักสูงสุดคนหนึ่ง แต่หม่อมลาภได้มองความสนิทชิดชอบนี้จากในแง่เป็นโอกาสให้ตนรับใช้บ้านเมืองด้วยความสัตย์ซื่อ ความปรารถนาที่จะแสวงหาประโยชน์จากโอกาสทองคำนี้ไม่เคยเข้ามา ใน ความคิดของ หม่อมลาภ ตลอดเวลาหม่อมลาภได้ยึดเป็นหลักอย่างแน่วแน่ว่า ในการบริหารบ้านเมือง เมื่อนายกรัฐมนตรีสามารถตัดสินใจได้ถูกต้อง ก็เป็นคุณเป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง และเป็นผลสะท้อนอันดีแก่ตัวของนายกรัฐมนตรีด้วย หม่อมลาภจึงใช้ความพยายามอย่างสุดความสามารถที่จะให้นายกรัฐมนตรีได้รับฟังความคิดเห็นและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และที่ช่วยให้นายกรัฐมนตรีตัดสินใจได้ในทางที่ถูก ข้าพเจ้าได้เห็นความปรารถนาและความพยายามของหม่อมลาภที่แสวงหาผู้ที่มีความประพฤติดี ผู้ที่มีวิชาความรู้ มีความสามารถและประสพการณ์มาช่วยงาน หม่อมลาภคอยสดับตรับฟังความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและคุณธรรม หม่อมลาภต้องการมีผู้ที่สามารถอยู่ใกล้ตัว และให้อยู่ใกล้นายกรัฐมนตรี หม่อมลาภไม่เคยคิดหรือสนใจว่า ถ้ามีคนที่เก่งกว่ารู้อะไรดีกว่าเข้ามาอยู่ใกล้นายกรัฐมนตรีแล้ว ค่าของหม่อมลาภเองจะถอยอันดับไป ตรงข้าม ความรักชาติบ้านเมือง ทำให้หม่อมลาภพยายามช่วยนายกรัฐมนตรีได้มีหูยาวตาไกลและจมูกไว เพื่อไหวตนให้ทันเหตุการณ์

ความเคารพในวิชาความรู้ที่หม่อมลาภมีอยู่ในนิสัย ทำให้หม่อมลาภมีภูมิปัญญามองเห็นขีดจำกัดของตน หม่อมลาภจึงมีความถ่อมตน อันเป็นธาตุแท้ของผู้เจริญ หม่อมลาภมีพื้นฐานอันเป็นความฉลาด เมื่อศึกษาเล่าเรียนก็สอบได้เป็นที่หนึ่งในหน่วยของตน ได้ไปศึกษาต่อในต่างประเทศเป็นเวลาสี่ปี ต่อมาเมื่อวิชาการทั้งหลายได้ก้าวหน้าออกไปไกล หม่อมลาภรู้ตัวว่ามิได้ติดตามศึกษาศิลปวิทยาใหม่ ๆ ก็ยอมรับขีดสามารถของตนโดยไม่ปิดบัง หม่อมลาภมีความซื่อตรงต่อตนเองที่ไม่ยอมใช้ "ศิลป" ที่หลายคนมักเอามาใช้เป็นโล่ห์ปกปิดสิ่งที่ตนไม่รู้ โดยทำเดินป้อคอสูงราวกับยูงรำแพน เนื่องด้วยหม่อมลาภยกย่องความรู้ และกล้ายอมรับในสิ่งที่ตนไม่รู้ จึงอาจ

ทำให้บางคนคิดไปในทำนองว่า หม่อมลาภมีจุดอ่อนในด้านความรู้ แท้จริงนั้นในด้านความรู้โดยทั่วไปแล้ว หม่อมลาภมีพื้นเพอยู่ในระดับสูง ซึ่งเมื่อประกอบกับประสพการณ์อันกว้างขวางที่มีอยู่ หม่อมลาภก็เป็นผู้มีพหูสูตรคนหนึ่ง กับทั้งความรักในวิชาความรู้อันจัดว่าเป็นทุนสำคัญนั้น ได้ทำให้หม่อมลาภสามารถมีความเข้าใจได้ถูกต้องว่าเมื่อใดควรใช้วิชาเทคนิคชั้นสูง ก็ขอความคิดเห็นจากผู้ที่ศึกษามาโดยเฉพาะ หม่อมลาภจึงไม่ตกไปอยู่ในกลุ่มของผู้รู้น้อยด้วยปัญญา ซึ่งในกลุ่มนี้มักมีผู้หลงไหลไปว่าตนสามารถเพราะมีสามัญสำนึกพอควร ด้วยความตื้นของปัญญานั้นคนเหล่านี้มักตั้งหน้าจะใช้สามัญสำนึกแก้ปัญหาทุกกาลโอกาส ผู้ที่หลงคิดอย่างนี้อาจไม่ใช่คนโง่ แต่ยังขาดความกว้างในแนวคิด จึงได้ว่าสามัญสำนึกหรือ common sense นั้นมีประโยชน์เต็มที่ต่อเมื่อรู้จักใช้เป็นเครื่องประกอบของความรู้ด้านเทคนิค หากผู้รู้นั้นขาดความรู้ด้านเทคนิค แต่ใช้สามัญสำนึกเรื่อยไป ก็จะเดินในทางผิดพลาด กลับสร้างสิ่งไร้สำนึกที่ผิดธรรมดา (uncommon nonsense) ให้เกิดขึ้นได้ง่าย ๆ ซึ่งจะเป็นที่น่าเย้ยหยันของคนทั่วไป และจะกลับทำความเสียหายแก่ประเทศ ถ้าผู้นั้นมีส่วนบริหารประเทศระดับสูง

ในการพิจารณาเพื่อให้ข้อคิดเห็นแก่นายกรัฐมนตรี ประสพการณ์อย่างกว้างขวางของหม่อมลาภ ทำให้หม่อมลาภรู้จักพื้นเพและประวัติการทำงานของนักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่เป็นอย่างดี หม่อมลาภจึงมีความเข้าใจในความสลับซับซ้อนของบางเรื่องที่มีผู้พยายามเสนอ โดยวิธีซ่อนข้อเท็จจริงให้นายกตัดสินใจในทางผิด หม่อมลาภมักจะมองเห็นชั้นเชิงทั้งในการเมืองและในทางหาประโยชน์ของ "โครงการ" และของผู้เสนอโครงการอย่างทะลุปรุโปร่ง หม่อมลาภรู้จักคนและนิสัยของคน สามารถมองคนออกได้ในไม่ช้าว่าคน ๆ นี้เป็นคนประเภทใด คนประเภท "หน้าหวานก้นเปรี้ยว" ประเภท "ลดเลี้ยวให้รอดนาน", "ปากหวานงานน้อย" "พูดบ่อยคอยแต่งาน", "คนฉลาดฟาดเรียบ", หรือ "คนเงียบกินสบัด" นั้นมักไม่ผ่านสายตาคมของหม่อมลาภไป

หม่อมลาภมีคุณสมบัติที่พยายามแยกความรู้สึกของตนที่มีต่อผู้ใดในทางส่วนตัวออกจากการพิจารณางานราชการ เอาความเป็นธรรมเป็นใหญ่ให้แก่ทุกคน แม้บางคนจะเคยทำความเดือดร้อนให้มาแล้ว หรือคนที่เคยแสดงความไม่ชอบ หรือแสดงความรู้สึกในทางไม่เป็นมิตรกับตน หม่อมลาภก็ถือเป็นเรื่องรองลงมา เอาประโยชน์ของงานเป็นหลัก

หม่อมลาภเคยเล่าให้ฟังถึงคราวที่หม่อมลาภถูกเชิญไปคุมตัว เมื่อมีการรัฐประหารในปี พ.ศ. ๒๔๙๐ ขณะที่นายตำรวจมาที่บ้าน หม่อมลาภเพิ่งตื่นนอนและยังนุ่งกางเกงแพรอยู่ หม่อมลาภขออนุญาตเปลี่ยนเสื้อผ้า นายตำรวจผู้นั้นไม่ยินยอมและเอาตัวหม่อมลาภขึ้นรถไป แต่ในระหว่างทาง ก่อนจะถึงวังปารุสกวัน หม่อมลาภได้เห็น พ.ท. ถนอม กิตติขจร และ พ.ท. ลม้าย อุทยานานนท์ เผ้าเส้นทางอยู่ด้วยกัน ก็โบกมือเรียก พ.ท. ถนอม ถามว่า "ลาภลื้อมาทำไม ?" หม่อมลาภตอบว่า "เขาเอาตัวอั๊วมา" เมื่อทราบเรื่องดังนั้น เพื่อนทั้งสองคนก็ขอให้นายตำรวจอนุญาตให้หม่อมลาภอยู่ในความอารักขาของตน แล้วในไม่ช้าหม่อมลาภก็ถูกปล่อยเป็นอิสสระ ความระลึกถึงบุญคุณในเพื่อนรักทั้งสองจึงอยู่ในใจหม่อมลาภตลอดเวลา ต่อมาเมื่อหม่อมลาภกลับเข้าไปมีอำนาจวาสนาอีก นายตำรวจผู้นั้นได้พบกับหม่อมลาภและขออภัยที่ได้ล่วงเกิน หม่อมลาภตอบว่า "ผมไม่มีความโกรธหรือความแค้นแล้ว แต่ลืมนะลืมไม่ได้" หม่อมลาภไม่เคยคิดแก้แค้น และไม่เคยหาทางขัดขวางหรือแกล้งตัดทางเจริญของนายตำรวจผู้นั้น ซึ่งต่อมาก็ได้ก้าวหน้าในงานจนได้รับแต่งตั้งเป็นผู้บัญชาตำรวจนครบาลในสมัยที่หม่อมลาภมีวาสนาใกล้ชิดอยู่ หม่อมลาภไม่เคยพูดถึงนายตำรวจนั้นในทางไม่ดี หรือด้วยความเคียดแค้นแม้แต่ครั้งเดียว และเมื่อหม่อมลาภเล่าเรื่องนี้ให้ข้าพเจ้าฟัง หม่อมลาภก็ไม่ทราบว่าข้าพเจ้ารู้จักนายตำรวจผู้นั้นดี มีความรักนับถือเป็นส่วนตัวมาแต่เด็ก ๆ

หม่อมลาภได้พยายามทำสิ่งที่ดี เพื่อประโยชน์ของบ้านเมืองนั้นประการหนึ่ง กับทั้งยังมีความปรารถนาที่จะเป็นตัวอย่างให้คนอื่นได้ทำดีตามด้วยอีกประการหนึ่ง เพราะหม่อมลาภเชื่อมั่นว่าบ้านเมืองจะอยู่ไปได้ด้วยมีคนดี และกล้าทำความดี หม่อมลาภอาจไม่ใช่บุคคลประเภทที่สนใจในปรัชญา และอาจไม่มีเวลาได้อ่านหนังสือปรัชญาที่ว่าความดีเหล่านั้นได้รับความยกย่องจากปราชญ์โบราณ แต่ความดีอย่างที่หม่อมลาภทำไปโดยไม่นึกถึงนั้น เป็นความดีชั้นสูงที่ซอเครติส (Socrates) สรรเสริญไว้ว่า "ท่านนี้มิใช่ดีแต่เพียงตัวของท่านเอง แต่เป็นต้นเหตุแห่งคุณงามความดีในบุคคลอื่นด้วย" – "You are noe ont only good yourself, but the cause of goodness in others" Socrates to Protagoras

ความกตัญญูรู้คุณของหม่อมลาภเป็นคุณลักษณะใหญ่ ที่ ได้ปรากฏให้เห็นชัดมาแล้ว และเป็นความกตัญญูที่บริสุทธิ์ เพราะหม่อมลาภมิได้คิดหรือหวังที่เห็นประโยชน์อะไรเกิดขึ้นแก่ตน

และแม้จะรู้เต็มอกว่าอาจจะมีความลำบากเกิดขึ้นแก่ตนก็ไม่พรั่นพรึง ความกตัญญูของคนกล้าว่ายทวนน้ำมีค่าหามิได้ ข้าพเจ้าจดจำคำที่น้าผู้หญิงพูดอยู่เสมอว่า ''คนกตัญญูรู้คุณคนนี้ตกน้ำไม่ไหลตกไฟก็ไม่ไหม้'' เมื่อหม่อมลาภเป็นทหารก็ทำเกียรติให้แก่ทหาร เมื่อเข้ามาในวงการเมืองก็สร้างเกียรติให้แก่การเมือง เมื่อเป็นพลเรือน ก็เป็นทหารเก่าที่นำเกียรติมาให้แก่พลเรือน ข้าพเจ้ามีความภูมิใจที่ได้รู้จักสนิทสนมกับ พล.ท. ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร เพื่อนรักผู้มีพระคุณที่ข้าพเจ้านับถือเหมือนพี่ ขณะนี้แม้เป็นเวลาที่เหตุการณ์จะเป็นที่น่าหวั่นวิตกถึงชะตาของบ้านเมือง ข้าพเจ้าก็ยังความมั่นใจว่า ตราบใดที่ฟ้ายังบันดาลให้เมืองไทยมีคนกล้าและกตัญญูอย่างพี่ลาภมาเกิดเป็นจำนวนมาก เมืองไทยเราก็คงตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้

เมื่อข้าพเจ้าเขียนข้อความข้างต้นเสร็จแล้ว (ซึ่งวิเคราะห์อุปนิสัยอันเป็นแก่นแท้ของหม่อมลาภ โดยมิได้ประเมินผลงานของหม่อมลาภ เพราะเห็นว่ายังจะต้องรอเวลาเพื่อให้งานเหล่านั้นแสดงผลเต็มที่เสียก่อน) บังเอิญได้ยินความคิดเห็นของบางคนในทำนองวิจารณ์บทบาทของหม่อมลาภอันเกี่ยวกับการเมืองของประเทศในระยะหลัง ๆ นี้ โดยเฉพาะส่วนที่หม่อมลาภอาจเกี่ยวข้องกับการกลับมาของภิกษุถนอม กิตติขจร ว่าทำให้ภาวะการณ์ของประเทศสั่นสะเทือนจนนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและระบอบประชาธิปไตย ข้าพเจ้าจึงขอเพิ่มเติมเล็กน้อย

เกี่ยวกับเรื่องอันสับสนนี้ข้าพเจ้าไม่ได้ทราบความลับซับซ้อน และไม่ทราบว่าอะไรคือจักรกลซ่อนเงื่อนมาก่อน กับทั้งไม่ได้ยินข้อเท็จจริงจากปากหม่อมลาภ ข้าพเจ้าจึงไม่ทราบชัดว่าบทบาทของหม่อมลาภในเรื่องนี้เป็นอย่างไร ข้าพเจ้าพบกับหม่อมลาภครั้งสุดท้ายในต้นเดือนสิงหาคมก่อนที่หม่อมลาภจะเดินทางไปเพื่อเยี่ยมลูกคนเล็กที่อังกฤษ และบอกว่าจะแวะไปเยี่ยมจอมพลถนอม ฯ ซึ่งเป็นกิจวัตรของหม่อมลาภในโอกาสที่เดินทางไปต่างประเทศ หม่อมลาภก็พยายามไปแวะเยี่ยมดูแลทุกข์สุขเพื่อน เมื่อหม่อมลาภกลับมาถึงเมืองไทยแล้ว ข้าพเจ้าก็ยังติดธุระอยู่ ไม่มีโอกาสได้พบกันจนกระทั่งหม่อมลาภเสียชีวิต ข้าพเจ้าจึงไม่อยู่ในฐานะที่จะพิจารณาข้อเท็จจริงอะไรมากกว่าที่ได้เห็นจากข่าว อีกทั้งในขณะนี้ก็เป็นการยากที่จะรู้แน่ว่าข่าวอันใดเป็นความจริง ข่าวอันใดถูกกุขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการเมือง การพิสูจน์ข้อเท็จจริงทำได้ยาก กับทั้งเป็นเรื่องที่อารมณ์มีอำนาจอยู่มาก ฉะนั้นจึงควรได้รับการพิจารณาอย่างพิถีพิถันสักหน่อย ข้าพเจ้าเองก็ได้ยินได้ฟังแต่ข่าวที่เล่าต่อกันมา จึงยังไม่อยู่ในฐานะที่จะประเมินผลได้ ข้าพเจ้าคิดว่าในการ

พิจารณาบทบาทครั้งสุดท้ายของหม่อมลาภ (ก่อนที่ผู้ใดจะลงความเห็น) น่าจะได้รอให้เวลาผ่านไปนานสักหน่อย (เมื่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้คลี่คลายให้เห็นชัดเสียก่อนแล้ว) ก็จะได้มีความเห็นที่ถูกต้องและเป็นธรรม เมื่อเขียนถึงตอนนี้ ข้าพเจ้าก็ระลึกถึงข้อสังเกตุของประธานาธิบดีฮาร์รี่ ทรูแมน เกี่ยวกับประธานาธิบดีคนก่อน ๆ ที่มาจากภาคใต้ของสหรัฐ และที่ต้องเผชิญกับข้อกล่าวหาและการโจมตีอย่างรุนแรงคือ แอนดรู แจกสัน. เจมส์ เค โพลค์ และแอนดรู จอห์นสัน ซึ่งทุกคน "ได้มีชีวิตผ่านระยะเวลาที่อารมณ์ได้ทับถมเหตุผลไว้โดยสิ้นเชิง" และด้วยเหตุนี้ "การกระทำของคนทั้งสามนี้จึงถูกคนเข้าใจผิด และถูกตีความไปผิด ๆ ดังนั้นจึงไม่น่าประหลาดใจที่ว่าการวัดคุณค่าของบุคคลเหล่านี้โดยผู้คนที่มีชีวิตอยู่ในระยะเวลาเดียวนั้น จึงถูกชนรุ่นหลังโยนทิ้งไปเกือบทั้งหมด"

ในหนังสือประวัติของคนสำคัญคนหนึ่งของอเมริกา ผู้แต่งได้เขียนประโยคสุดท้ายไว้ว่า "ในหนังสือนี้ข้าพเจ้าได้พยายามชี้ให้ท่านเห็นว่าผู้เข้มแข็งคนหนึ่ง ซึ่งบังเอิญเป็นผู้ที่ข้าพเจ้ารักมาก ได้ทำหน้าที่ของเขา ข้าพเจ้ามั่นใจว่าประวัติศาสตร์คงจะให้ความเป็นธรรมแก่เขา"

ข้าพเจ้าก็เชื่อว่า พล.ท. ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร ก็คงได้รับความเป็นธรรมจากประวัติศาสตร์ไทยทำนองเดียวกัน

(เรณู สุวรรณสิทธิ์)

ระลึกถึงพระคุณ

พลโท หม่อมราชวงศ์ ลาภ หัสดินทร หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า "หม่อมลาภ" มีความผูกพันสนิทสนมกับผมมาหลายสิบปี เมื่อวัยหนุ่มเรารับราชการร่วมกันในกองพันทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ ในวัยกลางคนก็รับราชการในกรมเสมียนตราด้วยกัน ในฐานะที่หม่อมลาภเป็นผู้บังคับบัญชา คือเป็นเจ้ากรมเสมียนตราและก็หม่อมลาภนี้เองเป็นผู้ดึงเอาผมเข้ามาไว้ในกรมเสมียนตรา การที่ผมได้รับความเจริญในหน้าที่ราชการมาพอสมควร ผมจึงถือว่าหม่อมลาภเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการผลักดันชีวิตราชการของผมให้เจริญก้าวหน้า นับว่าเป็นบุญคุณซึ่งผมจะลืมเสียมิได้ แม้เหตุการณ์บ้านเมืองจะทำให้ชีวิตราชการของหม่อมลาภ หันเหไปจากกรมเสมียนตรา เราก็ยังติดต่อคบหากันมิได้ขาด เมื่อได้ทราบข่าวว่าหม่อมลาภ ถึงแก่อนิจกรรมอย่างกระทันหัน จึงรู้สึกตกใจ และเสียใจอย่างสุดซึ้ง

ขอให้กุศลบุญราชีที่ผมได้เคยประกอบไว้ก็ดี และที่หม่อมลาภเคยประกอบไว้ก็ดี จงเป็นแรงเกื้อหนุนให้วิญญาณของหม่อมลาภ จงประสบความสุขในสัมปรายภพตลอดไป

พลโท กานต์ รัตนวราหะ

"พลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร เพื่อนรัก"

ผมและภรรยาได้รับทราบทางโทรศัพท์ จากบ้านหม่อมลาภ เมื่อคืนวันอาทิตย์ที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๙ ประมาณ ๑ นาฬิกาเศษว่าหม่อมลาภได้ถึงแก่กรรมเสียแล้ว ด้วยโรคหัวใจวาย ที่หัวหิน ผมและภรรยาตกตลึงไปหมด และรู้สึกเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง จนประมาณ ๒ นาฬิกา ลูกได้เตือนให้ผมเข้านอน ผมจึงกลับเข้าห้องนอน แต่รู้สึกว่านอนไม่ค่อยหลับ คิดแต่ว่า ทำไม หม่อมลาภถึงตายเร็วนัก แต่พระท่านว่าอนิจจัง ไม่เที่ยงแท้ จึงระงับใจหลับไปได้บ้างสักครู่ก็รุ่งเช้า

ผมจำได้ว่าหม่อมลาภได้เข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารบกก่อนผมตั้งแต่เด็ก ๆ เมื่อ ๙ กรกฎาคม ๒๔๖๓ เลขประจำตัว ๓๕๐๙ ส่วนผมได้เข้าไปศึกษาในโรงเรียนนายร้อย ทหารบกทีหลังเมื่อ ๑๘ สิงหาคม ๒๔๖๗ เลขประจำตัว ๓๗๐๓ ในสมัยนั้นนักเรียนที่เข้าใหม่ เรียกกันว่า "นักเรียนใหม่" ส่วนหม่อมลาภเข้าศึกษาก่อนผมเรียกกันว่า "นักเรียนเก่า"

บังเอิญเมื่อผมเข้าโรงเรียนนายร้อยทหารบกใหม่นั้น ได้เข้าเรียนชั้นเดียวและกองร้อย เดียวกันกับหม่อมลาภ คือประถม ๒ (ต่อมายุบเป็นชั้น ๑) ผมกับหม่อมลาภรู้สึกชอบพอกันแต่ นั้นมา จนเราสอบไล่ได้ออกรับราชการเป็นนายทหารรุ่นเดียวกัน เมื่อ ๒๕ มีนาคม ๒๔๗๒

เมื่อออกเป็นนายทหารแล้ว เราก็ยังชอบพอรักใคร่กันตลอดมาโดยลูกเมีย–พี่น้อง– ตลอดจนหลาน ๆ ของเราทั้งสอง ก็คุ้นเคยรักใคร่กันมา จนตราบเท่าทุกวันนี้

หม่อมลาภเป็นเพื่อนร่วมรุ่นที่ดีของพวกเรา ได้เคยช่วยเหลือเกื้อกูล–อุปการะ–แนะ นำชี้ทางให้เพื่อน ๆ ด้วยความหวังดีเสมอมา ได้เคยประกอบคุณงามความดีไว้ไม่น้อย และ เป็นผู้ที่รักการทำบุญกุศลในทางพระพุทธศาสนามาก เช่น ทอดกฐิน–ทอดผ้าป่า–บวชพระ–ทำ บุญตักบาตรอยู่เป็นนิจสิน

การจากไปของหม่อมลาภ จึงทำให้ผมและครอบครัวตลอดจนเพื่อน ๆ รู้สึกเศร้าสลดใจอย่างสุดซึ้ง

ขอให้หม่อมลาภเพื่อนรัก จงกลับมาเป็นเพื่อนเหมือนญาติสนิทของผมอีกในภพหน้า

คุณงามความดีและบุญกุศล ที่หม่อมลาภได้ทำไว้ จงดลบันดาลให้หม่อมลาภเพื่อนรัก ได้ไปเสวยสุขในสัมปรายภพด้วยเถิด

พ.ต.อ. อร่าม เทพานนท์

๒๘ ธ.ค. ๑๙

ระลึกถึงผู้บังคับการ

เมื่อ ๑๒ ธ.ค. ๘๓ ผมได้เริ่มชีวิตราชการ ในตำแหน่ง ผบ. หมวด กองร้อยที่ ๑ กองพันทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ โดยการนำของ พ.ท.ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร ในราชการสนามของสงครามอินโดจีน กองพันได้เข้าตีบ้อมสำโรงในดินแดนกัมภูชา ร่วมกับกองพล และยึดพื้นที่ทางสะวายจิก แล้วกลับมายึดบ้อมสำโรง รอการเจรจาสงบศึกของญี่ปุ่น จนกระทั่งเสร็จภาระกิจกลับที่ตั้งปกติ ตลอดเวลาท่านคลุกคลี เหน็ดเหนื่อย ตรากตรำ อยู่กับพวกเราด้วยลักษณะผู้นำหน่วยอย่างแท้จริง

๑๐ ธ.ค. ๘๕ สงครามมหาเอเซียบูรพา ระเบิดขึ้น กองทัพญี่ปุ่นบุกเข้าประเทศไทย ม. พัน ๑ รักษาพระองค์ มีภาระกิจทางภาคเหนือ โดยการนำของ ผบ. พัน พ.ท.ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร การปฏิบัติการรบของ ม. พัน ๑ รอ. ในดินแดนรัฐฉานของพม่า ยึดเมืองป่าเสียวและเมืองเชียงลับจนได้รับคำชมเชยจาก ผบ. ทหารสูงสุด (จอมพล ป. พิบูลสงคราม) ถึง ๒ ครั้ง กองพันเดินทางจนถึงเขตแดนยูนาน ของประเทศจีน และวกกลับลงมารับมอบดินแดน ๔ รัฐของมาเลเซีย คือ กะลันตัน ตรังกานู ปลิส ไทรบุรี โดยผมทำหน้าที่เป็นหัวหน้า บก. ผสม มีท่าน ผบ. พัน ทำหน้าที่ผู้บังคับการกรมผสม มีทหารเรือ รถรบ ตำรวจ ขึ้นอยู่ด้วย พวกเราจึงเรียกท่านว่า ผู้บังคับการ จนกระทั่งทุกวันนี้ เมื่อหมดภาระกิจด้านมาเลเซียแล้ว ม. พัน ๑ รอ. ก็เข้าที่พักในสนามชั่วคราวที่ อ. แก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผมได้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้า บก. หรือจะเรียกว่า ทส. ก็ได้ ความทรหด ลำบากตรากตรำ ในป่าเขา ลำห้วย ยอดเขาอันสูงชันเลยก้อนเมฆ อันตรายรอบด้านในการเข้าตีข้าศึกถึงขั้นตะลุมบอน ท่านผู้บังคับการนำกองพันปฏิบัติ

การได้สำเร็จตามภาระกิจอย่างดีเยี่ยม ตลอดเวลาที่ผมอยู่กับท่านมา ผมได้รับความเมตตากรุณาจากท่านเสมอ ความละเอียดแม่นยำ ความเฉียบขาดของท่าน ผมได้รับมาใช้อยู่จนทุกวันนี้ ทุกวันปีใหม่ และวันเกิดของท่าน เคยไปกราบอวยพรและขอพรท่านเป็นประจำทุกปี เมื่อท่านมาด่วนจากไปโดยไม่คาดฝันหรือมีอาการบอกเหตุของความเจ็บป่วยมาก่อน ทำให้ผมและครอบครัวสลดใจเป็นอย่างยิ่ง

ขอดวงวิญญาณของท่านผู้บังคับการจงเป็นสุขในสัมปรายภพด้วยเถิด.

กระผมและครอบครัว

พล.ต.ท.

(สล้าง เริ่มรุจน์)
อดีต ทส. ผบ.ม. พัน ๑ รอ.

ด้วยความรักอาลัย

เกิด กับ *ตาย* เป็นสิ่งคู่กันตามธรรมชาติของสรรพสิ่งทั้งปวงในโลก พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า "การพลัดพรากจากสิ่งที่รักย่อมเกิดทุกข์" พุทธพจน์นี้ทุกคนทราบดี ถ้าประสบกับตนเองแล้วจะเห็นจริงยิ่งขึ้น แม้จะระลึกได้ว่ามิวันใดก็วันหนึ่งเราก็จะต้องตายจากกัน แต่จะใครก่อนใครหลังไม่อาจรู้ได้ ในเมื่อรับทราบข่าวการสูญเสียพี่ลาภ โดยกระทันหันเช่นนี้ แม้จะหักห้ามใจอย่างใด ก็อดที่จะเสียดาย และยังความเศร้าโศกเสียได้

สิ่งที่ได้พบในวันแรก และ จะเป็นครั้งสุดท้าย พี่ลาภ นอนสงบนิ่ง ตาหลับพริ้มใบหน้าอิ่ม สภาพเหมือนนอนหลับธรรมดา เว้นที่จมูกและปาก มีโลหิตไหลซึมเล็กน้อยถูกอุดด้วยสำลี จับตามร่างกายยังอ่อนนิ่ม พี่ลาภเป็นคนแข็งแรงมีร่างกายสมบูรณ์ ไม่มีการเจ็บป่วยมาก่อนการมรณะกรรมโดยปัจจุบันโดยไม่มีสิ่งบอกเหตุและคาดคิดเช่นนี้ ย่อมทำให้เศร้าสลดใจและอาลัยรักเป็นอย่างยิ่ง

พี่ลาภ เป็นทั้งพี่ที่ให้ความอบอุ่นแก่น้อง ๆ และเป็นทั้งเพื่อนที่ให้ความสนิทสนมหยอกล้อเล่นเป็นกันเองไม่ถือตัว จึงเป็นที่รักและเคารพของน้องทุกคน

พี่ลาภ มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อย่างแรงกล้า มีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่ว่าจะมีหน้าที่ตำแหน่งใด ๆ ไม่เคยมีประวัติด่างพร้อย เป็นผู้เสียสละโอบอ้อมอารี ไม่เอาเปรียบ พี่ลาภเป็นผู้มีน้ำใจ กล้าหาญ เด็ดเดี่ยว สมเป็นชายชาติทหาร เมื่อรู้ว่าจะมีภัยก็ไม่หวั่นไหวกล้าต่อสู้ผจญ พ้นผ่าอุปสรรคได้ทุกครั้ง ถึงคราวลำบากยากแค้นก็ยอมรับ ด้วยความอดทน ไม่บ่นท้อแท้ใจ ทั้งไม่ยอมปริปากบอกให้ใครรู้ แม้แต่พี่น้องในสายโลหิตเดียวกันสู้มานะรับกรรมแต่โดยดี เมื่อถึงเวลากรรมดีตอบสนอง ก็มิได้เย่อหยิ่งลืมตัว ระลึกถึงอดีตอยู่เสมอชอบประกอบการกุศลในทางพระพุทธศาสนา ทั้งในส่วนตัวและส่วนรวมเป็นเนืองนิจ

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พี่ลาภเป็นผู้ที่มีความกตัญญูกตเวที ต่อผู้มีคุณอย่างแรงกล้า เมื่อมีสุขก็สุขด้วย เมื่อมีทุกข์ก็ทุกข์ด้วย ไม่ทอดทิ้ง และทั้งไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพลใด ๆ ที่จะมาบั่นทอนต่อความกตัญญูนั้นได้จึงเป็นบุคคลที่หายาก

แม้ชีวิตและร่างกายของพี่ลาภจะสูญสิ้น แต่คุณความดีที่ได้ประกอบไว้เพื่อมีชีวิตจะยังคงปรากฏอยู่ตลอดไป

พฤกษผกาษร	*อีกกุญชรอันปลดปลง*
โททนต์เสน่งคง	*สำคัญหมายในกายมี*
นรชาติวางวาย	*มลายสิ้นทั้งอินทรีย์*
สถิตย์ทั่วแต่ชั่วดี	*ประดับไว้ในโลกา*

หากพี่ลาภมีญานวิถีใด ๆ ขอจงรับรู้ว่าการสูญเสียพี่ลาภไปนั้น เป็นการสูญเสียที่ใหญ่หลวงสำหรับน้อง ๆ ไม่สามารถจะหาสิ่งใดมาเปรียบได้ ถ้าชาติหน้ามีจริงขอให้ไปเกิดเป็นพี่น้องกันอีก

ด้วยเดชะแห่งกุศลผลบุญ และ กรรมดี ที่พี่ลาภได้สร้างสมไว้ตลอดชีวิต ประกอบด้วยผลบุญซึ่งมวลญาติมิตรได้ตั้งใจอุทิศให้ จงเป็นพลวปัจจัยให้ดวงวิญญาณของพี่ลาภ จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพตลอดชั่วนิรันดร

น้อง ๆ

"คุณป๋า"

แม้ว่าเล็กจะมิใช่ญาติร่วมสกุลเดียวกับท่านพลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร แต่เล็กก็ขอเรียก "คุณป๋า" อย่างลูกด้วยคนหนึ่ง ด้วยความรู้สึกเคารพรักจากใจจริงที่สุดเปรียบประดุจบิดาบังเกิดเกล้า นับตั้งแต่ได้รู้จักคุณป๋ามาเป็นเวลา ๘ ปี เล็กนิยมชมชอบในคุณงามความดีตลอดจนการดำเนินชีวิตของคุณป๋าเป็นอย่างยิ่ง คุณป๋าเป็นผู้ที่มีคุณธรรมสูง ท่านพร้อมไปด้วยความมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ท่านเป็น "ผู้ให้" แต่ทุกคนมาโดยตลอด เล็กยังจำได้ถึงวันที่ท่านให้ความเมตตากรุณาเป็นเจ้าภาพงานแต่งงานให้เล็กเมื่อปีที่แล้ว ท่านเต็มใจรับโดยมิได้ลังเลใจและท่านยังเป็นผู้ปูที่นอนร่วมกับคุณแม่ด้วย นับเป็นความกรุณาของท่านอย่างสูง เพราะเป็นเวลาค่อนข้างดึกถึงเกือบตีหนึ่ง เล็กเลือกท่านเป็นผู้ปูก็เพราะนิยมในความรักของท่านที่มีต่อแม่อย่างซื่อสัตย์สม่ำเสมอ และน่ารักในสายตาของลูก ๆ เล็กต้องการความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตต่อไปภายหน้า จึงเชิญคุณป๋าและคุณแม่เป็นผู้ปูที่นอนให้ ซึ่งท่านก็ได้สละเวลาอันมีค่าไปทำให้สมดังเจตนารมย์ของเล็กนั้น เป็นเกียรติและบุญวาสนาของเล็กและคู่ครองอย่างสูง

คุณป๋าเป็นผู้นึกถึงผู้อื่นก่อนตัวเองเสมอ แม้คุณป๋าจะอายุมากแล้ว มีแต่คนคอยจะเอาใจให้ความสุขสารพัด ท่านก็ไม่เคยนึกถึงตัวเองก่อนเลย เมื่อกลับถึงบ้านท่านจะต้องถามถึงหม่อมแม่ของท่านว่าสุขสบายดีหรือเปล่า ถามถึงหลาน ๆ ทุกคนว่าเป็นอย่างไรบ้าง ครั้นเห็นหน้าลูกก็จะถามถึงทุกข์สุขและเลยตลอดไปถึงเพื่อนของลูก ๆ ครั้นเห็นหายไปก็จะถามไถ่ว่าทุกข์สุขมีประการใดเล็กเป็นเพื่อนสนิทกับติ๊ด พอเห็นหายไปท่านก็จะถามติ๊ดว่า "ไง หมอเล็กไม่ได้มาเหรอวันนี้" หรือบางครั้งท่านทำไอสครีมรับประทานเองที่บ้าน เห็นเล็กไม่ไปก็จะให้ติ๊ดโทรศัพท์ไปตามมารับประทานด้วย เพราะเล็กเคยเป็นลูกมือท่านเวลาปั่นไอสครีมพร้อมกับลูก ๆ ท่านมีพี่เต๋ว คุณตุ๋ยและติ๊ดจนเล็กมีความรู้สึกว่าเป็นลูกของท่านด้วยคนหนึ่ง เพราะความเมตตาปราณีที่ท่านให้อย่าง

เป็นกันเอง แม้แต่บริวารบ่าวไพร่ในบ้านท่านก็สนใจดูแลให้ความสุขอย่างทั่วถึงทหารรับใช้ใกล้ชิดปัจจุบันเป็นลูกของบริวารเก่าของท่านที่รับใช้มานานซึ่งท่านให้ความอุปการะสนับสนุนศึกษาเล่าเรียนต่อเพิ่มเติมเป็นพิเศษ

คุณป๋าเป็นผู้ที่มีความรู้รอบตัวกว้างขวางมาก และฉลาดในการเจรจา ท่านคบกับคนได้ทุกชั้นและรู้จักการวางตัวได้ทุกแบบทั้งผู้ใหญ่และผู้ช่วย กับผู้ใหญ่ท่านให้ความเคารพและนอบน้อมพร้อมกับยินดีเมื่อท่านมีสุขและช่วงหลังเมื่อท่านมีทุกข์ กับผู้ช่วยท่านให้ความสนับสนุนช่วยเหลือและส่งเสริมให้เจริญก้าวหน้าในทุกทาง เล็กชอบคุยกับคุณป๋ามากเพราะได้ความรู้จากท่านมากเกือบทุกสาขาวิชาการ ท่านสามารถให้ข้อคิดเห็นและชี้แจงความถูกต้องให้สบายได้ ท่านเป็นผู้ที่สนใจวิชาโหราศาสตร์ ท่านช่วยให้เล็กดูดวงให้บ่อย ๆ และจะซักไซร้ถามเหตุผลต่าง ๆ แล้วจึงจะเชื่อ เสียดายที่ปีนี้เมื่อวันเกิดท่านเล็กไม่ได้ดูดวงให้ท่าน เพราะเห็นท่านแข็งแรงไม่เจ็บไม่ป่วยอะไร ก็คิดว่าคงไม่มีอะไร พอทราบข่าวเล็กแทบช๊อค รู้สึกใจหายและไม่อยากจะคิดว่าเป็นความจริง เพราะเล็กยังไม่ได้มีโอกาสทดแทนบุญคุณของคุณป๋าได้เต็มที่เลย เนื่องจากหลังจากแต่งงานแล้วเล็กได้ห่างจากท่านไปมาก จึงเกิดความอาดูรเป็นที่ยิ่งและรู้สึกเสียใจที่ได้ละเลยท่านไป ทั้ง ๆ ที่ปีใหม่นี้เล็กก็ตั้งใจจะไปกราบอวยพรท่านอย่างเช่นเคยก็ไม่ได้พบท่านเสียแล้ว น้ำใจคุณป๋าใสสะอาดประเสริฐนัก ท่านเป็นผู้ที่อดทนและต่อสู้กับความตายจนวินาทีสุดท้ายอย่างมีสติสัมปะชัญญะบริบูรณ์ เป็นการจากไปอย่างสบายสมกับเป็นผู้มีบุญมาเกิดโดยแท้ แต่เป็นที่ใจหายและว้าเหว่สำหรับผู้ที่อยู่ข้างหลังเป็นอย่างยิ่ง

ในด้านการดำเนินชีวิตของคุณป๋ากับคุณแม่เป็นที่น่าอิจฉาสำหรับหลายคน เพราะท่านรักคุณแม่มากท่านสร้างบ้านเล็ก ๆ กึ่งบกกึ่งน้ำ มีเก้าอี้สำหรับนั่งรับประทานน้ำชาสองคนริมระเบียง ดูแล้วโรแมนติคดีเพราะจะหาดูได้ยากสำหรับคนวัยเดียวกับท่านที่เป็นคนรักเดียวใจเดียวสำหรับท่านตามสายตาของคนภายนอกที่ไม่รู้จักท่านดีพอคิดว่าท่านเป็นคนดุ แต่ความจริงแล้วคุณป๋าเป็นคนใจดีน่ารัก น่าบูชาอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากท่านครองรักกันมาจนครบรอบ ๔๕ ปี เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๙ ปกติทุกปีท่านจะจัดเลี้ยงกันเองระหว่างญาติที่บ้าน เล็กยังจำได้เมื่อ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๔ นั้น ท่านฉลองครบรอบ ๔๐ ปี โดยจัดงานเลี้ยงที่บ้านระนอง เป็นงานใหญ่พิเศษ มีการตัดเค็กแจก และท่านบอกว่าในเค็กอันนั้นมีแหวนทองเกลี้ยง ๒ วง ๆ หนึ่งเป็น

แหวนสำหรับผู้ชาย อีกวงเป็นแหวนสำหรับผู้หญิง ก็ปรากฏว่า เล็กได้เค็กชิ้นที่มีแหวนแต่งงานสำหรับผู้ชาย ส่วนวงของผู้หญิงคุณอาว์อร่ามเป็นคนได้ ท่านก็บอกว่าเล็กต้องโชคดีแน่ปีนั้น ในแหวนนั้นมีคำสลักว่า "ลาภ-นุกูล–๔ ธ.ค. ๑๔" อยู่รอบวงแหวน นอกจากนั้นเล็กยังได้เงินอีก ๑๕๐ บาทจากท่านหลังจากออกไปร้องเพลงพร้อมกับลูก ๆ ท่าน ซึ่งเล็กได้เก็บเงินจำนวนนั้นไว้เป็นเงินก้นถุงจนบัดนี้ที่น่าประหลาดคือ เลขท้ายล็อตเตอรี่งวดประจำวันที่ ๑๐ ธันวาคม ออกเลข ๑๘ ซึ่งเป็นเลขท้ายในธนบัตรที่เล็กได้เก็บไว้นั่นเอง ซึ่งนับว่าสิ่งที่เล็กได้รับในวันนั้นนับเป็นสิริมงคลกับตัวเองอย่างยิ่ง และนับแต่วันนั้นเป็นต้นมาชีวิตเล็กก็ดีขึ้นเรื่อย ๆ สมดังคำให้พรของท่าน

เล็กถือว่าตัวเองโชคดีมากที่มีโอกาสได้เกี่ยวข้องเป็นญาติกับคุณป๋า และได้มีโอกาสเคารพรักคนที่สมควรแก่ความเคารพรักเป็นอย่างยิ่ง สำหรับคุณป๋าการทำให้ผู้อื่นมีความสุข คือความสุขของคุณป๋าโดยแท้ และนั่นคือความดีงามสูงสุดของปุถุชนซึ่งเล็กจะจดจำไว้เป็นแบบอย่างที่สมควรจะนำมาประพฤติและปฏิบัติตามตราบจนชีวิตจะหาไม่ คุณป๋าเป็นผู้ที่ทำทั้ง "บุญ" และ "ทาน" เป็นนิจศีล ท่านเป็นผู้มีระเบียบวินัยแบบชายชาติทหาร ท่านจะต้องสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอนทุกคืนเป็นประจำ แม้กระทั่งคืนก่อนที่จะสิ้นชีวิตท่านก็เข้านอนและสวดมนต์เสร็จแล้ว นับว่าเป็นผู้ที่มาดีไปดีหรือที่กล่าวว่า "สว่างมาแล้วสว่างไป" อย่างแท้จริง เล็กหวังว่า "ผลบุญ" "ผลทาน" และ "คุณงามความดี" ของคุณป๋าที่ได้ประพฤติปฏิบัติมาจะส่งผลให้ดวงวิญญาณของคุณป๋าได้ไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

เล็ก

๒๐ ธ.ค. ๑๙

อาลัยป๋า

วันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๑๙ ลูกได้รับข่าวจากทางบ้านว่าป๋าเสียชีวิตเสียแล้วเมื่อคืนวันที่ ๕ ลูกไม่สามารถจะบรรยายถูกว่าความรู้สึกของลูกในขณะนั้นออกมาได้ว่าเป็นอย่างไร ลูกทำอะไรไม่ถูกไม่สามารถจะกำหนดจิตใจได้ว่าควรจะปฏิบัติอย่างไร ได้แต่คิดว่าไม่ควรเลยที่ป๋าจะมาด่วนจากพวกเราไปในเวลาอันรวดเร็วเช่นนี้ ป๋าเป็นคนแข็งแรงเข้มแข็งสมกับความเป็นชายชาติทหารของท่าน ท่านเข้มแข็งมาตลอดชีวิตของท่านทั้งร่างกายและจิตใจ ตลอดระยะที่ลูก ๆ ได้เห็นป๋ามาตามปกติ ป๋าจะพยายามอบรมลูก ๆ ให้เป็นผู้เข้มแข็ง ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคใด ๆ ที่ผ่านเข้ามากิจการงานทุกอย่างของลูก ป๋าจะคอยดูแลอยู่เบื้องหลังโดยไม่แสดงให้ลูกเห็นเลยอยู่ต่อหน้าลูก ๆ ป๋าจะแสดงความเข้มงวดกวดขันอย่างเอาจริงเอาจัง แต่พวกเราพี่น้องทราบดีว่าความกรุณาปราณีของป๋านั้นเป็นฐานรองรับพวกเราอยู่ตลอดเวลา ป๋ามีลูก ๘ คน แต่ทุกคนป๋าได้วางหลักเกณฑ์ของชีวิตให้ลูกทุกคนอย่างดีที่สุดตามควรแห่งความสามารถของลูกแต่ละคน ทุก ๆ ปีป๋าต้องการเห็นหน้าลูกหลานซึ่งออกจากอ้อมอกป๋าไปอยู่คนละทิศละทาง ป๋าจะต้องจัดงานวันเกิดทุก ๆ ปีมิได้ขาด วันนั้นพวกลูก ๆ จะได้เห็นป๋าสนุกสนาน รื่นเริง มีความสุข เมื่อลูกจะต้องเดินทางกลับเชียงใหม่เพื่อปฏิบัติหน้าที่ ป๋าก็จะให้พรเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ ลูกมีความเสียใจอย่างสุดซึ้งจนไม่สามารถจะพรรณนาได้ขาดร่มโพธิ์ของลูกไปเสียแล้ว ลูกได้แต่หวังว่าหากชาติหน้ามีจริงกุศลผลบุญทั้งหลายของลูกที่ได้ทำมา ขอให้ลูกได้เป็นลูกของป๋าอีก ขอให้วิญญาณอันบริสุทธิ์ของป๋าจงได้รับรู้ความปรารถนาของลูกด้วยเถิด ขอให้วิญญาณของป๋าจงไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ

สิงหรา หัสดินทร

ไร่ยาสูบเชียงใหม่

"ไม่มีป๋าอีกแล้ว"

เป็นเวลาสิบกว่าปีที่ลูกติดตามครอบครัวไปอยู่ต่างจังหวัดตลอดระยะเวลานั้นลูกระลึกถึงพระคุณของป๋าอยู่เสมอ ป๋าไม่เคยดุว่าลูกโดยไม่มีเหตุผล เป็นผู้ที่คอยแนะแนวทางให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมาส่วนใหญ่ป๋าจะให้ช่วยตัวเอง ซึ่งผลนั้นได้สนองพวกเราเมื่อสิ้นป๋าแล้ว เราทุกคนยืนอยู่ด้วยลำแข้งของตน

ทุกครั้งที่ลูกมาหาป๋า ลูกจะต้องมีของที่ป๋าชอบมาฝากด้วยเสมอ ป๋าจะดีใจและให้ลูกทำอาหารให้รับประทาน ป๋าจะรับประทานข้าวได้มาก และมีความสุขอยู่กับลูก ๆ เราจะคุยกันถึงความหลังต่าง ๆ พร้อมทั้งอบรมสั่งสอนให้ความรู้ซึ่งป๋าได้รับประสพการณ์มา บางครั้งเมื่อป๋ารับประทานมาก แม่จะห่วงเรื่องสุขภาพ ป๋ามักจะพูดว่า "ฉันไม่กลัวความตาย เมื่อมีชีวิตอยู่ก็ขอให้ได้กินทุกอย่างที่ต้องการจะกิน เพราะตายไปแล้วไม่รู้ว่าที่เขาทำไปให้จะได้รับหรือเปล่า" ซึ่งลูกก็คล้อยตามคำพูดของป๋า ป๋าเป็นผู้ที่มีบุญอย่างหนึ่งคือบ่นอยากทานอะไรก็มักจะได้ทานเสมอ ถึงแม้จะยังไม่ใช่ฤดูกาลของนั้น ในระยะสามเดือนที่ลูกได้กลับมาอยู่บ้านและปรนนิบัติป๋า ป๋ากับแม่มักจะขัดใจกันเรื่องทานอาหาร แม่เป็นผู้ที่ห่วงสุขภาพของป๋าจะต้องคอยควบคุมอาหารของป๋า แต่ลูกกลับตามใจป๋าและทำให้เสียเอง ไม่ว่าป๋าจะบ่นอยากทานอะไร ลูกจะพยายามหาและจัดทำให้ ซึ่งลูกไม่คาดคิดว่าการปรนนิบัติครั้งนี้จะเป็นการสนองพระคุณครั้งสุดท้าย

ถึงแม้ป๋าจะจากลูกไปแล้ว ลูกก็ระลึกถึงพระคุณอยู่มิรู้ลืมลูกขอตั้งจิตอาราธนา คุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลกพร้อมทั้งกุศลผลบุญที่ป๋าได้สร้างสมไว้ในขณะยังมีชีวิตอยู่ จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของป๋าไปสู่สุคติ ณ สัมปรายภพ ประสบความสุขชั่วนิจนิรันดร

แต๋ว
ลาวัลย์ ศรีชัย

สู้ครั้งสุดท้าย

เมื่อป๋าครบเกษียณอายุราชการในเดือนตุลาคม ๒๕๑๖ ได้ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ที่บ้าน ในระยะแรกป๋ามีความรู้สึกเหงาลงไป เพราะก่อนหน้านี้เคยไปทำงานทุกวันและมีผู้ไปมาหาสู่อยู่เสมอ ครั้นมาระยะหลังจะมีเฉพาะผู้เคยนับถืออย่างจริงใจและเพื่อนสนิทเท่านั้น วันเสาร์หรืออาทิตย์ป๋าจะไปเดินดูของและสัตว์เลี้ยงที่ตลาดนัดสนามหลวงเป็นประจำ บางครั้งจะช่วยแม่และลูก ๆ ทำอาหารไปรับประทานที่สวน อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นสวนผลไม้เล็ก ๆ ที่ป๋าได้ซื้อไว้เมื่อหลายปีโดยตั้งใจจะเป็นที่พักผ่อนในบั้นปลายชีวิต และเพิ่งจะให้ผลเมื่อปีที่แล้วนี้เอง นอกจากนี้แล้วสิ่งที่ทำให้ป๋ามีความสุขและเพลิดเพลินระหว่างลูก ๆ ไปทำงานคือหลานเล็ก ๆ กับสัตว์เลี้ยงประเภท นก ปลา สุนัข ที่เลี้ยงไว้รอบบ้าน และมีบ่อยครั้งจะชวนแม่ไปทานอาหารกลางวันและเดินดูของนอกบ้าน ป๋าจะใช้เวลาตอนเย็นสนทนากับลูก ๆ ระหว่างรับประทานอาหาร ซึ่งป๋าจะเล่าเรื่องในอดีตที่ได้พ้นผ่าอุปสรรคในหน้าที่การงาน การใช้ชีวิตร่วมกับแม่และลูกด้วยความลำบากและอดทนเพียงใด หลังจากนั้นป๋าจะดูรายการข่าวใน ที.วี. เสร็จแล้วจะเดินสำรวจดูความเป็นอยู่คนในบ้านแล้วเข้านอนเป็นประจำทุกวัน ป๋าจึงได้ชื่อว่าเป็นพ่อที่ประเสริฐและเป็นผู้ที่ให้ความรัก และความอบอุ่นแก่ครอบครัวอย่างดีที่สุด โดยได้พิสูจน์แล้วถึงชีวิตการครองเรือนร่วมกับแม่มาจนถึง ๔๕ ปี ป๋าไม่เคยทอดทิ้งแม่และลูกให้อยู่โดดเดี่ยว ป๋าได้ต่อสู้และยึดมั่นในสัจจะเลี้ยงดูลูกทั้งแปดคนมาด้วยความอุตสาหะ จนวาระสุดท้ายของป๋าก็ได้เห็นลูกทุกคนประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานตามความรู้ความสามารถของตนเองได้แล้ว

วันที่ ๔ ธันวาคม ของทุกปีครอบครัวเราจะจัดงาน รวมจิตใจระหว่าง พ่อ แม่ ลูก ระลึกถึงระยะเวลาที่ได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมาได้จนทุกวันนี้ ซึ่งในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๙ ลูกและหลานทุกคนเตรียมตัวไปฉลองความสุขให้กับป๋าและแม่เช่นเคย ป๋าและแม่ได้ปรึกษาจะจัดงาน

ในปีนี้ก่อนถึงกำหนดไว้หลายเดือน โดยครั้งแรกป๋าจะจัดงานใหญ่เชิญญาติ เพื่อน และผู้ที่คุ้นเคยมาร่วมฉลองที่บ้านเหมือนเมื่อครั้งจัดครบรอบ ๓๐ ปี แต่แม่ไม่ต้องการแม่หวังจะฉลองเป็นการภายในระหว่างครอบครัวเท่านั้นจึงได้เลือกไปที่หัวหิน ซึ่งทุกคนดีใจที่ได้พักผ่อนและฉลองในงานครบรอบแต่งงาน ๔๕ ปีของป๋าและแม่ โดยเฉพาะป๋าได้บอกกับหลาน ๆ ไว้ล่วงหน้าเพราะเด็ก ๆ ชอบทะเลกันมากโดยไม่มีใครคาดคิดว่าเป็นการฉลองครั้งสุดท้ายของป๋า

ค่ำวันที่ ๔ ธันวาคม เราได้ฉลองกันที่ชั้นล่างพระตำหนักบ่อจืดซึ่งอยู่ติดทะเล ลูก ๆ ได้จัดทำอาหารกันคนละอย่างโดยเลือกที่ป๋าและแม่ชอบมากที่สุดมารับประทาน ป๋าและแม่ดูมีความสุขนอกเหนือจากการคุยอย่างธรรมดาแล้วป๋าได้สอนพวกลูกถึงการออกสังคมเกี่ยวกับการนั่งโต๊ะการใช้ภาชนะในการรับประทานอาหารในต่างประเทศ การควบคุมดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้ได้รับความสุขในความเป็นอยู่และอาหารการกินสอนการครองเรือนและการเลี้ยงลูกไม่ให้อดหยาก โดยพูดว่าป๋าจะพูดเป็นครั้งสุดท้ายและจะไม่สอนพวกลูกอีกแล้ว ซึ่งพวกเราเข้าใจว่าป๋าอาจจะเห็นลูก ๆ บกพร่องในเรื่องเหล่านี้อยู่ โดยไม่คิดว่าเป็นการสั่งลาตามที่ป๋าพูดไว้ วันที่ ๕ ธันวาคม ป๋าตื่นเช้าตามปรกติลงไปเดินเล่นข้างล่างและสั่งให้ลูก ๆ ดูแลแม่ที่ไม่ค่อยสบายเพราะดื่มมากกว่าปรกติในการฉลองเมื่อคืนวานจนถึงเที่ยงแม่จึงค่อยเป็นปรกติ หลังอาหารกลางวันป๋าไปตลาดหัวหินเพื่อรับประทานไอศครีมกับแม่และติ๊ด เมื่อกลับจากตลาดลูกเห็นป๋านั่งซ่อมกรอบพระสมเด็จที่ได้จ้างให้ช่างที่ตลาดหัวหินแก้ไว้โดยนำเอามาฝนที่แท่นหินริมเขื่อนชายหาด จนเย็นจึงได้อาบน้ำแต่งตัวลงมารับประทานอาหารร่วมกับลูก ๆ และหลานเช่นเคย ระหว่างนี้ป๋าค่อนข้างขรึมและพูดน้อยโดยดื่มเหล้าเพียงแก้วเดียวพออิ่มข้าวก็ได้ลุกจากโต๊ะขึ้นข้างบน ลูก ๆ จึงได้ทยอยกันอิ่มและแยกย้ายไปทำธุระของตน ซึ่งบางคนก็เข้านอน นั่งเล่นไพ่บ้าง คนรถและหลานได้ออกไปจับปูลมลูกและภรรยาได้เดินเล่นที่ชายหาดสักพักก็กลับมาบ้านเพราะรู้สึกเงียบเหงาชอบกลพร้อมกับพวกที่จับปูลมก็ได้กลับมาเช่นเดียวกัน เมื่อขึ้นมาข้างบนลูกได้ยินเสียงแม่เรียกให้เข้าไปนวดป๋าที่บ่าและต้นคอซ้าย โดยป๋าส่งยาให้ทาและชี้บอกตำแหน่งที่ปวดเข้าใจว่าป๋าจะปวดมากเพราะได้ยินเสียงครางเบา ๆ ขณะนั้นเวลาประมาณ ๓ ทุ่มกว่าลูกได้นวดป๋าอยู่ประมาณ ๕ นาที ป๋าบอกให้ลูกกลับไปนอนได้ ต่อมาสักครู่ลูกได้ยินเสียงป๋าบ่นจากในห้องว่าหายใจไม่ค่อยออก และแม่ได้เปิดหน้าต่างในห้องป๋าได้ยืนสูดหายใจเข้าออกแต่ก็ไม่ดีขึ้น แม่จึงได้ออกมาตามพวกลูกให้เข้าไปดูป๋าและขอให้ป๋าไปหาหมออีกป๋าก็ยอมไปโดยดี ลูกได้พยุงป๋าออกมานั่งรออยู่ชั้นล่างป๋ามีอาการกระสับ-

กระส่ายเพราะหายใจไม่สะดวก คุณตุ้ยลูกเขยได้นำรถเข้ามาเทียบจึงได้ช่วยกันรีบอุ้มป๋าเข้าไปในรถ ระหว่างนั้นป๋าได้ดุว่าจะให้ป๋าตายหรือไง พร้อมกับบอกให้ลูก ๆ ปล่อยและจะเข้าไปในรถเอง เพราะลูก ๆ ได้อุ้มป๋าเข้ารถกันอย่างทุลักทุเลเต็มที ระหว่างมาที่สถานีอนามัยป๋าสั่งงานตลอดเวลา ให้ขับรถเร็วที่สุดอย่าหยุด ให้เปิดปิดกระจกบ่อยครั้งเพราะอึดอัดพร้อมทั้งบอกให้ไปที่โรงพยาบาล โดยเร็วเดี๋ยวจะไม่ทัน ครั้งสุดท้ายลูกได้เห็นป๋าทิ้งสุดตัวและเสียหลักล้มลงตะแคงกับเบาะที่นั่ง ลูกได้รีบเข้าช่วยแต่ป๋าได้ยันตัวเองลุกขึ้นนั่ง พอรถเลี้ยวเข้าสถานีอนามัยลูกได้ยินเสียงป๋าพูดเบา ๆ ว่า "ไม่ทันแล้ว" พวกเราได้รีบอุ้มป๋าเข้าห้องปฐมพยาบาลหมอได้ให้อ๊อกซิเจนช่วยหายใจ ตรวจความดัน พยายามปั๊มหัวใจก็หมดหนทางที่จะให้ป๋าฟื้นได้ชั่วเวลาฉุกละหุกเพียง ๑๐ นาที ป๋าก็ได้จากไปโดยสงบ

ชีวิตของป๋าได้ต่อสู้มาแล้ว พบกับความมีชัยมาโดยตลอดสู้กับหน้าที่การงานสู้เพื่อชาติในสนามรบกว่าจะสบายทุกวันนี้ป๋าก็เอาชนะความลำบากมาได้ ป๋าได้สู้ครั้งสุดท้ายแต่ไม่อาจเอาชนะได้อย่างเดียว คือ............ความตาย

ลูกผู้ซึ่งลำดับเหตุการณ์ในช่วงกระทันหันขณะนั้น ขอตั้งจิตอธิษฐานในความกตัญญูกตเวที แด่ "ป๋า" ด้วยผลบุญที่ลูกได้ประกอบขึ้นทุกอย่างอันเป็นธรรมจงบังเกิดเป็นผลานิสงฆ์แด่ดวง วิญญาณของป๋า และขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยพร้อมทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลกจงอภิบาลรักษาดวงวิญญาณของ "ป๋า" ให้ไปสู่สุคติเป็นสุขสงบในสัมปรายภพด้วยเทอญ

ไชยณรงค์ หัสดินทร

ขอเกิดเป็นลูกป๋าทุกชาติ

ป๋าคะ ตั้งแต่นี้เป็นต้นไปจะไม่มีคำนี้สำหรับลูกอีกแล้ว เพราะป๋าได้จากลูกไปแล้ว-อย่างไม่มีวันกลับ ตั้งแต่เล็กจนโตคำนี้จะติดปากลูกมากกว่าคำว่าแม่เสียอีกเพราะป๋าได้ปฏิบัติตนเป็นทั้งพ่อและแม่ในเวลาเดียวกัน เมื่อเล็ก ๆ ลูกจำได้ว่าทุกครั้งที่ลูกตื่นลืมตาขึ้นมาจะเห็นหน้า ป๋าก่อนเสมอ ถึงแม้ว่าป๋าจะมีภาระกิจในหน้าที่การงานมากมายหรือไปทานเลี้ยงดึกดื่นเมามาแค่ไหนป๋าก็ไม่เคยละเลยความเอาใจใส่ลูก ๆป๋าต้องไปเปิดมุ้งดูลูกทุกครั้ง แม้กระทั่งนอนหลับแล้วตื่นขึ้นมาตอนดึก ป๋ายังลุกขึ้นมาดูและบอกให้ห่มผ้าห่ม เพราะกลัวลูก ๆ จะหนาวและไม่สบาย ความจริงหน้าที่อันนี้ควรจะเป็นหน้าที่ของแม่ แต่เพราะความที่ป๋ารักและเป็นห่วงลูก ๆป๋าจึงต้องลุกขึ้นมาดูเอง ป๋าเป็นห่วงเป็นใยต่อลูก ๆ สม่ำเสมอมามิได้ขาดถึงแม้ว่าลูกบางคนได้แต่งงานมีครอบครัวไปแล้ว ป๋าก็ยังเป็นห่วงเอาใจใส่เหมือนลูกยังเป็นเด็ก ๆ การปฏิบัติตัวของป๋าที่มีต่อลูกนั้นยังติดตรึงใจอยู่มิรู้ลืม

ตุ๋ยเป็นลูกที่คลุกคลีกับป๋ามามากตั้งแต่เล็ก ๆ เท่าที่จำความได้ ๓–๔ ขวบ ตุ๋ยจะได้ตามป๋าไปไหน ๆ เสมอแม้กระทั่งไปงานสังคมหรืองานทานเลี้ยงตามสโมสรป๋าก็พาตุ๋ยไปด้วยเอาออกไปรำวงด้วยและยังแถมเอาเหล้าให้ดื่ม ทำให้ตุ๋ยเป็นคนกล้าและเข้าสังคมได้ดีในเวลาต่อมา ป๋าเป็นพ่อที่รักและตามใจลูกในทางที่ถูกที่ควร ลูกขออะไรหรือปรึกษาอะไรป๋าจะรับฟังก่อนเสมอไม่ปฏิเสธทันทีถึงแม้ว่าเรื่องที่ขอหรือปรึกษานั้นจะทำความลำบากใจให้กับป๋า มีอยู่ครั้งหนึ่งซึ่งตุ๋ยยังจำได้ดี ป๋ามีงานที่ต้องไปประชุมยังต่างประเทศ ตุ๋ยฝากให้ป๋าซื้อชุดอาบน้ำกับแว่นตา ป๋าไม่ปฏิเสธทันทีเพราะกลัวว่าลูกจะผิดหวัง เพียงแต่บอกว่าป๋าจะไปประชุมไม่รู้ว่าจะมีเวลาซื้อให้หรือเปล่าแต่ในที่สุดเมื่อป๋ากลับมาลูกก็ได้ของฝากครบทุกอย่าง เมื่อป๋าเรียกตุ๋ยไปรับของ ตุ๋ยรู้สึกตื้นตันใจจนบอกไม่ถูก ไม่ใช่จะดีใจที่ได้รับของฝาก แต่ตื้นตันที่รู้ถึงจิตใจของป๋าว่ามีความรักต่อลูกเพียงใด สิ่งที่ป๋าได้ให้ลูกในครั้งนั้นทำให้ลูกเคารพรักและซาบซึ้งในน้ำใจของป๋ามาจนทุกวันนี้

นอกจากสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ป๋าได้ปฏิบัติต่อลูกมิใช่มีเพียงเท่านี้ ถึงแม้ว่าลูกจะแต่งงานมีครอบครัวกันแล้ว ป๋าก็ยังเอาใจใส่ดูแลให้อยู่ในบริเวณบ้านเดียวกัน ตอนเย็นทุกวัน ลูก ๆ จะต้องมาทานข้าวร่วมกันที่บ้านป๋า ป๋าจะคอยเอาใจใส่และชักชวนให้ลูกทานของทุกอย่างที่ป๋าทานแม้ว่าของสิ่งนั้นจะมีน้อยหรือหาทานยาก ป๋าก็จะยอมอดให้ลูก ๆ ได้ทานได้ลิ้มรสของแปลก ๆ เหล่านั้น และป๋าก็จะคอยสังเกตุว่าลูกคนไหนชอบอะไร เมื่อถึงเวลาทานข้าวครั้งต่อไป ป๋าก็จะมีของแต่ละอย่างที่ลูก ๆ แต่ละคนชอบ ป๋าก็จะหยิบยื่นให้ทันที ป๋ารู้ว่าตุ๋ยชอบดื่มบรั่นดี เวลาทานข้าวด้วยกันป๋าก็จะหยิบบรั่นดีมาเปิดให้ตุ๋ยทานเสมอ ป๋าจะดื่มด้วยและจะสอนตุ๋ยไปในตัวด้วยถึงประเภทและชั้นของบรั่นดีนั้น ๆ โดยให้สังเกตุถึงรสที่ดื่มเข้าไปว่ามีความรื่นคอต่างกันอย่างไร ตุ๋ยได้ดื่มและรู้จักกับบรั่นดีเกือบทุกชนิด เพราะป๋าเป็นพ่อสมัยใหม่แทนที่ห้ามปรามเพราะตุ๋ยเป็นลูกผู้หญิง ป๋ากลับไม่ว่าเพราะถือว่าเป็นเรื่องสำคัญสำหรับสังคมสมัยใหม่และป๋าก็รู้นิสัยตุ๋ยว่าเหมือนป๋าคือใจแข็งไม่ยอมเป็นเครื่องมือของน้ำเมาให้เสื่อมเสียชื่อเสียง เวลามีงานพิเศษเราพ่อ,แม่และลูกจะดื่มด้วยกันอย่างมีความสุขสนุกสนาน ป๋าจะชวนดื่มชนแก้วกับแม่และลูก ๆ อย่างมีความสุขที่สุด

ครั้งสุดท้ายที่เรา พ่อ,แม่ และลูก ๆ มีความสุขสนุกสนานร่วมกันเป็นครั้งสุดท้ายเป็นวันครบรอบแต่งงานของป๋าและแม่ครบ ๔๕ ปี ซึ่งตรงกับวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๙ แล้ววันรุ่งขึ้นป๋าก็จากพวกเราไป วันคืนชื่นสุขอย่างนั้นคงไม่มีอีกแล้วสำหรับเรา แม่ และลูก ๆ ตั้งแต่นี้ไปเราก็คงมีแต่ความเศร้าสร้อยคิดถึงป๋า ลูก ๆ จะได้ใครมาแทนป๋าหาอีกสิบชาติก็ไม่ได้พ่อที่ประเสริฐอย่างป๋าอีกแล้ว ป๋าคะ ถ้าป๋ามีญาณใดที่จะรู้ได้โปรดรู้ไว้ด้วยเถิดว่าลูกรักและคิดถึงป๋าเป็นที่สุด ถ้าคำอธิษฐานนี้ศักดิ์สิทธิ์จริงลูกขออธิษฐานให้ได้เกิดเป็นลูกป๋าทุก ๆ ชาติไป

ลูกตุ๋ย
(ม.ล. นลินี วัฒนสุข)

"พระคุณป๋า"

คืนวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๙ เป็นวันที่ลูกเศร้าสลดและโทมนัสเป็นอย่างยิ่งในการจากอย่างไม่มีวันกลับของป๋า แม้ลูกจะรู้ว่าความตายเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงย่อมเกิดขึ้นได้ทุกขณะ สำหรับป๋าเหมือนผ่านรวดเร็วกระทันหันจนแม่และลูกไม่อาจเตรียมใจรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้เพียงระยะ ๑๐ นาทีที่ลูกเห็นพี่ ๆ พยุงป๋าขึ้นรถ แม่และลูกตามออกมาพร้อมกันที่สถานีอนามัย หมอได้พยายามช่วยจนถึงที่สุดป๋าก็ไม่อาจอยู่กับแม่และลูกได้อีกต่อไป

ลูกเป็นคนเดียวที่ยังไม่มีครอบครัวป๋าและแม่จึงเป็นสิ่งผูกพันที่ลูกต้องระลึกถึง และเป็นธุระในกิจการของป๋าและแม่แทนพี่น้องอยู่เสมอ โดยเฉพาะในระยะ ๔–๕ ปีนี้ ลูกต้องรับภาระในการดูแลหม่อมย่า บ้าน ทรัพย์สิน คนรับใช้และสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ รวมทั้งการใช้จ่ายในบ้านขณะป๋าและแม่ไปต่างจังหวัดหรือต่างประเทศเป็นเดือน ตลอดเวลาเหล่านี้ป๋าได้สอนให้ลูกได้ทราบถึงภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ ความละเอียดรอบคอบรู้จักใช้สติปัญญาดำเนินการแทนป๋าในทางที่ถูกที่ควรจนลูกเกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินปัญหาต่าง ๆ ได้โดยถูกต้อง ป๋าจะทดสอบความสามารถของลูกทุกครั้งที่กลับบ้านลูกจะต้องจัดทำบัญชีรับจ่ายแสดงรายการ รายงานให้ทราบถึงสิ่งที่ลูกได้จัดทำเพื่อแก้ปัญหาไปพลางก่อนซึ่งหากมีข้อบกพร่องป๋าจะช่วยแก้ไขและแนะนำวิธีการอันจะก่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วด้วย ลูกได้จดจำและนำมาปฏิบัติจนเกิดความก้าวหน้ามาจนทุกวันนี้ ลูกจำได้ดีถึงความห่วงใยของป๋าในการจากบ้านทุกครั้ง คือ หม่อมย่าหลาน ๆ คนรับใช้สัตว์เลี้ยงและบ้าน จดหมายของป๋าทุกฉบับนอกจากจะเล่าเรื่องการเดินทางและสิ่งที่พบเห็นอันเป็นประโยชน์แก่ลูกแล้ว ป๋าจะขอร้องให้ลูกหมั่นดูแลหม่อมย่า หลาน ๆ และคนรับใช้ในเรื่องความเป็นอยู่และอาหารการกินให้พร้อม รวมทั้งสัตว์เลี้ยงซึ่งป๋ากังวลเกรงจะไม่มีคนคอยให้อาหารและดูแล

ป๋าพูดเสมอว่าสัตว์เหล่านี้ไม่สามารถบอกและช่วยตัวเองได้เมื่อรู้สึกหิวหรือเจ็บป่วย หากนำมาเลี้ยงควรให้ความสุขเช่นที่เขาเคยอยู่หรือดีกว่า ลูกก็ได้พยายามตรวจสอบและกวดขันคนในบ้านให้ปฏิบัติดังเช่นที่ป๋าอยู่

ป๋าเป็นคนรักบ้าน สัตว์เลี้ยงทุกตัวต้นไม้ทุกต้น ป๋าจะเป็นผู้ดูแลให้ความเมตตาและทำนุบำรุงด้วยตนเองจนเจริญงอกงามให้ผลตลอดมา ป๋าจึงเป็นเจ้าบ้านที่ประเสริฐในการให้ความอบอุ่น เกื้อกูลและห่วงใยต่อทุกข์สุขของผู้ใกล้ชิดโดยทั่วหน้านับตั้งแต่ บ้านหม่อมย่า บ้านแม่ บ้านลูกและหลาน ๆ เรือนคนรับใช้และที่อยู่ของสัตว์เลี้ยง ป๋าจะจัดหาสิ่งอำนวยความสุขและความสะดวกสบายให้แก่ทุกบ้าน ปรับปรุงสนามและลานบ้านเพื่อให้หลาน ๆ ได้วิ่งเล่น ทุกปีป๋าจะซ่อมแซมปรับปรุงบ้านให้ขยายกว้างออกไปเพื่อที่ลูกหลานจะได้อยู่พร้อมหน้าในบริเวณเดียวกัน ป๋านำเงินที่ได้จากการทำงานโดยความซื่อสัตย์สุจริตมาใช้จ่ายโดยไม่เรียกร้องจากลูก ๆ ซึ่งสามารถช่วยตัวเองได้แล้วมามีส่วนในการนี้เลย แม้ขณะเสียชีวิตบ้านของป๋าก็อยู่ระหว่างการก่อสร้างเพิ่มเติมให้แก่ลูกสาวคนเล็กและหลานได้มาพักเมื่อกลับจากต่างประเทศ บ้านของป๋าจึงเป็นศูนย์รวมของความรัก ความสามัคคีในหมู่ญาติ ลูกและหลานในวาระต่าง ๆ ตามสมควรทุกปี

นอกจากนี้แล้วป๋าเป็นผู้ที่มีความโอบอ้อมอารีและเห็นอกเห็นใจผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน ไม่ว่าจะเป็น ลูก หลาน ญาติมิตรหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ป๋าจะใช้สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ช่วยเหลือ ชี้นำ แนะแนวทาง เกื้อกูลตามแต่โอกาสจะอำนวยแม้บางครั้งป๋าจะยอมอุทิศตนเองเข้าไปร่วมให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยไม่เกรงกลัวต่อภัยอันตรายและคำกล่าวหาของผู้ใด ป๋าจึงเป็นที่เคารพรักของผู้ที่คุ้นเคย และได้รับการสรรเสริญว่าเป็นผู้ถึงพร้อมซึ่งคุณธรรม ความอุตสาหะ ความซื่อสัตย์ และความกตัญญู อันนับได้ว่าเป็นสิ่งประเสริฐสุดสำหรับปุถุชนที่พึงปฏิบัติได้

ลูกจึงเชื่อว่าด้วยผลแห่งกรรมดีทั้งหลายที่ป๋าได้ตั้งมั่นประพฤติและปฏิบัติ โดยความบริสุทธิ์และอุตสาหะเพื่อประโยชน์แก่ แม่ ลูก และผู้อื่นมาแล้ว รวมทั้งผลบุญอันเกิดจากการที่บรรดาญาติมิตรได้ร่วมบำเพ็ญกุศลอุทิศแด่ป๋า แต่วาระแรกจนตราบ ณ วันนี้จะเป็นทิพยสมบัตินำป๋าไปสู่สุคติประสบแต่อิฐบุญมนูญผลในสัมปรายภพตลอดกาล

จีรานันท์ หัสดินทร.

"อนุสรณ์ป๋า"

ในชีวิตของป๋านอกเหนือจากการยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์แล้วป๋าจะคำนึงถึงความยุติธรรมและสัจจะในการดำรงชีวิต ซึ่งตรงกันข้ามกับสิ่งที่ป๋าเกลียดคือ ความอยุติธรรม ซึ่งป๋าได้ประสบกับตนเองมาตลอด ฉนั้นป๋าจะให้ความยุติธรรมแก่ทุกคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าในเรื่องส่วนตัวหรือการงาน แม้แต่สัตว์เลี้ยงที่ป๋าชื่นชอบในนิตยสารรัฐวิสาหกิจซึ่งป๋าให้สัมภาษณ์ ป๋ากล่าวว่าป๋าเป็นทหารม้ามานานแทบจะเรียกว่าตลอดชีวิตการทำงานก็ว่าได้จนถึงปัจจุบันป๋าก็ยังดำรงตำแหน่งนายทหารม้าพิเศษของกองพันทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์และเห็นว่าม้าน่าเอ็นดูในส่วนสัด จงรักภักดีต่อผู้ขี่มีความเพียบพร้อมในด้านต่าง ๆ แต่มีข้อคิดของม้าอยู่อย่างที่ว่าม้าดีต้องมีพยศ แม้ผู้ที่เป็นเจ้าของจะเลี้ยงมานานเพียงใดพอไปขี่มันเข้ามันจะแสดงท่าทีไม่พอใจไม่อยากให้เราขี่ก่อน แต่เมื่อบังคับได้ก็จะวิ่งฉิวไปทีเดียว ซึ่งเปรียบเทียบกับคนแล้ว หากเป็นคนเฉลียวฉลาดก็บังคับยากย่อมต้องให้อภัยกัน สิ่งนี้กระมังที่ป๋านำมาใช้ให้ความยุติธรรมกับผู้ใกล้ชิด

ป๋ารักม้าเป็นชีวิตจิตใจขนาดที่ว่าผลิตภัณฑ์รูปม้าแบบต่าง ๆ จะมีติดตั้งอยู่แทบทุกแห่งในบ้านนับตั้งแต่ห้องนอน ห้องรับแขก ห้องนั่งเล่น ห้องทานข้าวและห้องทำงาน ตลอดจนถึงห้องน้ำ จัดเป็นประดิษฐกรรมในรูปแบบที่เขี่ยบุหรี่ ด้ามมีด แจกัน ถ้วยแก้ว ไฟแชค รูปติดฝาผนัง พรมเช็ดเท้า รวมทั้งของใช้ประเภท เสื้อผ้า เนคไท ผ้าเช็ดหน้า ผ้าพันคอ เข็มกลัดเนคไทหรือกระดุมข้อมือ ป๋าเคยตั้งรางวัลให้คนในบ้านและเพื่อนสนิททายว่าม้าในรูปแบบต่าง ๆ ของป๋าที่มีอยู่ทั้งหมดในบ้าน โดยเอาจำนวนที่ใกล้เคียงและให้ผิดพลาดเพียง ๕ เปอร์เซ็นต์ของจำนวนทั้งหมดก็ไม่มีผู้สามารถทายหรือตอบได้ถูก เพราะจะมีใครคาดคิดบ้างว่าม้าในรูปแบบต่างๆ กันทั้งหมดในบ้านจะมีเป็นจำนวนพัน ๆ ตัว

ป๋าเป็นทหารม้า รักชีวิตทหารที่ได้มีโอกาสสนองคุณประเทศชาติเพียงใดก็ตาม ป๋าก็ไม่สนับสนุนให้ลูก ๆ ใช้ชีวิตเป็นทหารเพราะประสพการณ์ที่ผ่านมาในชีวิตของป๋าต้องล้มลุกคลุกคลานมาตลอดจากความยากลำบากในสนามรบเมื่อครั้งสงครามมหาเอเชียบูรพา และจากความอยุติธรรมที่ได้รับเนื่องจากอิทธิพลทางการเมืองจนถึงต้องออกจากราชการ ประกอบกับป๋าเห็นว่าในขณะนั้นประเทศชาติอยู่ในภาวะสงบ ไม่มีภัยทั้งภายในและภายนอกประเทศเหมือนสมัยปัจจุบัน และในส่วนลึกของจิตใจ ป๋าเป็นผู้ที่รักชีวิตทหารอย่างที่สุดเพราะป๋าถือว่าทหารเป็นผู้ที่มีเกียรติ เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย มีความเข้มแข็งเด็ดขาดสมควรได้รับการยกย่องและสรรเสริญในฐานะเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ ความเข้มแข็งและเด็ดขาดของป๋าแม่เป็นผู้ที่รู้และเข้าใจยิ่งกว่าผู้ใดเพราะเมื่อป๋ามีเหตุต้องออกจากราชการแม่เป็นผู้ที่วิตกและห่วงใยต่ออนาคตของลูก เนื่องจากขณะนั้นป๋ามีเพียงเบี้ยหวัดทหารที่ใช้เลี้ยงดูครอบครัวและเงินช่วยเหลือจากคุณตาคุณยายที่คอยค้ำจุนในบางคราวหากแต่เป็นเพราะป๋าเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความอดทนและความซื่อสัตย์เป็นหลักประจำใจจึงมีเพื่อนช่วยเหลือชักพาให้เข้าทำงานและกลับเข้ารับราชการในเวลาต่อมา จนกระทั่งได้ปฏิบัติงานสนองคุณประเทศชาติจนครบเกษียณอายุราชการโดยไม่มีข้อบกพร่องหรือด่างพร้อยในการทำงานของป๋าจนนำมาซึ่งชื่อเสียงและเกียรติยศมาสู่วงศ์ตระกูลดังที่ทราบแล้ว

ขอบุญกุศลและกรรมดีที่ป๋าได้ทำไว้ในชาตินี้จงเสพพลานิสงฆ์ เพื่อประโยชน์และความสุขของป๋า ในสัมปรายภพด้วยเทอญ

หนงศักดิ์ หัสดินทร

สุดท้าย

ครั้งสุดท้ายที่แหว๋วได้พบป๋า คือวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๑๙ ป๋าได้เดินทางมาเยี่ยมขณะแหว๋วพักฟื้นจากการคลอดบุตรได้เพียง ๕ วัน โดยมีแม่เดินทางมารอรับอยู่ล่วงหน้าแล้ว เพราะป๋าต้องเดินทางไปอวยพร พณ ฯ ท่านจอมพล ถนอม กิตติขจร ที่สิงคโปร์ซึ่งป๋าได้ทำติดต่อกันมาทุกปีไม่เคยขาดไม่ว่ายามสุขหรือยามทุกข์ ระหว่างป๋าและแม่ใช้ชีวิตที่ลอนดอนนั้น เรามีความสุขกันมากโดยบางครั้งป๋าจะแสดงฝีมือทำอาหารเอง ได้พักผ่อนกับแม่อย่างเต็มที่แต่ป๋าก็ไม่มีเวลามากพอที่อยู่กับเราได้เพราะต้องรีบเดินทางกลับ เพื่อดูแลบ้านพักที่กำลังก่อสร้างเพิ่มเติมที่กรุงเทพ ฯ ก่อนวันกลับป๋ารู้สึกซึมและบอกว่ายังไม่ค่อยอยากกลับอยากจะอยู่จนหลานครบ ๑ เดือน เสียก่อน แหว๋วเองก็ใจหายเพราะตลอดเวลาแหว๋วใช้ชีวิตอยู่แต่เมืองนอกไม่ได้มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดกับป๋าและแม่เหมือนลูกคนอื่น ๆ ฉะนั้นเมื่อแหว๋วได้ใกล้ชิดกับป๋าแต่ละครั้งจึงรู้สึกอบอุ่นและมีความสุขอย่างบอกไม่ถูก ในที่สุดป๋าก็เดินทางกลับกรุงเทพ ฯ หลังจากส่งป๋าที่สนามบินแล้ว แหว๋วรู้สึกเงียบเหงาและคิดถึงบ้านเป็นอย่างมากจนบางครั้งเคยต่อโทรศัพท์ถึงที่บ้านแต่ก็ไม่เคยว่างสักครั้ง จนกระทั่งวันเกิดของแม่ (๑๒ ตุลาคม) แหว๋วได้โทรศัพท์อวยพรแม่และได้พูดกับป๋า ป๋าบอกว่าได้ตั้งชื่อให้หลานสาวว่า "วิลาสินี" และสั่งให้แหว๋วดูแลสุขภาพตัวเองให้ดี เพราะแหว๋วเป็นลูกคนเล็กทุกอย่างในสายตาของป๋า แหว๋วจึงเป็นลูกที่ป๋าห่วงใยเสมอ

วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๙ เวลา ๒๒.๐๐ น. (เวลาในอังกฤษ) ขณะที่แหว๋วนั่งดูที.วี. ได้ยินเสียงกริ่งโทรศัพท์ โจ้เป็นผู้ไปรับสายได้ยินเสียงพูดว่าป๋าไม่สบาย แหว๋วจึงได้รีบไปพูดโทรศัพท์ก็ได้ทราบว่าป๋าไม่สบายมากขอให้กลับบ้านด่วน แหว๋วพยายามคาดคั้นความจริงจากพี่ว่าป๋ายังมีชีวิตอยู่หรือเปล่าแต่ได้รับคำตอบแต่เพียงว่าให้รีบกลับบ้านด่วนที่สุด แหว๋วจึงรู้สึกผิดปรกติในน้ำเสียงและท่าทีของโจ้และมั่นใจว่าป๋าอาจจะเสียชีวิตแล้ว แหว๋วก็ได้พยายามเตรียมใจรับเหตุการณ์แต่อยู่ระหว่างความสับสนไม่แน่ใจ ป๋าอาจยังมีชีวิตอยู่ก็ได้เพราะดูเร็วเกินไป แหว๋ว

เพิ่งพบป๋าเมื่อ ๓ เดือนที่แล้วป๋ายังแข็งแรง แม้เมื่อแหว๋วได้กลับมากราบศพป๋าแล้วก็ตามแหว๋วก็ยังไม่ยอมรับว่าป๋าได้จากแหว๋ว จากโลกนี้ไปจริง ไม่เคยคิดว่าจะสูญเสียป๋าอย่างรวดเร็วเช่นนี้ แหว๋วได้หลอกตัวเองอยู่เสมอว่าป๋ายังไม่จากแหว๋ว แต่แหว๋วไม่อาจหลีกเลี่ยงความจริงได้เลย

แหว๋วเชื่อว่าคนอย่างป๋าไม่ว่าจะมีชีวิตหรือเสียชีวิตป๋าจะมีแต่ความสุขป๋าไม่เคยปล่อยให้อุปสรรคใดมาขัดขวางป๋าจะผ่าพ้นมาได้ตลอด เพราะเป็นคนมีเหตุผลทำให้แหว๋วพูมใจที่ได้เกิดมาเป็นลูกป๋าถึงเราจะไม่ใช่คนร่ำรวยขนาดเป็นเศรษฐี แต่เรามีเกียรติซึ่งป๋าได้สร้างและสะสมไว้ด้วยความดีและความอุตสาหะ เกียรติอันนี้ทำให้พวกเราสามารถอยู่ได้ด้วยความทนงและมั่นใจในศักดิ์ศรีของเรา ถึงแม้ว่าป๋าจะจากโลกนี้ไปแล้วความดีของป๋าจะดำรงอยู่กับพวกเราและบุคคลที่ระลึกถึงป๋าตลอดไป

แหว๋วขอ ตั้งจิตอธิษฐานให้ ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของป๋าจงไป สู่สุคติเป็นสุขสงบในสัมปรายภพชั่วนิรันดรให้สมกับความตั้งใจของ แม่และลูก ตลอดจนญาติมิตรที่ได้ร่วมกันบำเพ็ญกุศล เพื่อเป็นผลบุญ แด่ป๋ามาตลอด จนถึง ณ วันนี้

แหว๋ว
นารีลักษณ์ ศิริวงศ์

แด่คุณพ่อ

วันนั้น (๔ ธ.ค. ๒๕๑๙) ผมยังจำเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันได้อย่างแม่นยำและไม่ว่าอีกนานเท่าไรก็ไม่อาจลืมได้ ตอนเย็นพวกเราทุกคนพร้อมหน้ายกเว้นพี่เปี๊ยก ป๋าคุยกับพวกเราอย่างสนุกสนานรวมทั้งสั่งสอนถึงวิธีดำรงชีวิตต่าง ๆ อย่างมากมาย เช่นการเอาใจใส่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาคนรับใช้ และความรู้ด้านรับประทานอาหารและดื่มเหล้าชนิดต่าง ๆ พอรุ่งขึ้นอีกวันคือวันที่ ๕ ธ.ค. พวกเราก็ทานอาหารร่วมกันกับป๋าอีก เย็นวันนี้ผมสังเกตว่าป๋าทานเหล้าแก้วเดียวบาง ๆ จากนั้นก็ทานอาหารแล้วขึ้นไปนอน ส่วนพวกเราก็เล่นไพ่จนกระทั่งประมาณ ๓ ทุ่ม ๒๐ นาที ป๋าเดินออกมาหน้าตาท่าทางอ่อนเพลีย ป๋าบ่นว่าไม่สบายต้องไปหาหมอ ทุกคนต่างตกใจเพราะไม่คิดว่าป๋าจะต้องเจ็บป่วยจนต้องไปหาหมอ พอป๋าเปลี่ยนกางเกงเสร็จก็เดินออกจากห้องเพื่อลงบันไดแต่พอถึงบันได ป๋าก็เข่าอ่อนผมและตุ๋ยเข้าประคองจนกระทั่งมาถึงชั้นล่าง ให้นั่งรอที่เก้าอี้ ตัวผมเองก็รีบเอารถออกเพื่อพาป๋าไปหาหมอ

เมื่อป๋าขึ้นรถเรียบร้อยผมรีบขับรถออกทันที พี่ติ๋วและทวีคนรถขึ้นตอนหน้ากับผมส่วนป๋านั่งคนเดียวตอนหลังในระหว่างทางจากบ้านบ่อจืดมาที่ตลาดหัวหิน ป๋าบ่นว่าหายใจไม่ออกๆ หลายครั้ง ผมเองก็คิดตลอดเวลาว่าถ้าไปหาหมอที่คลีนิคหมออาจจะนอนแล้ว และประการสำคัญคืออ๊อกซิเจนจะไม่มี ผมจึงปรึกษาพี่ติ๋วว่าเราควรจะไปโรงพยาบาลดีกว่า ในระหว่างที่ถามกันก็กลัวถูกต่อว่าจากป๋า แต่ป๋าไม่ว่าอะไร ขณะนั้นรถก็มาถึงตลาดเราตัดสินใจถามป้อมตำรวจว่าโรงพยาบาลอยู่ที่ไหน ตำรวจป้อมก็บอกทางให้แต่รู้สึกว่าช้าเหลือเกิน ผมได้ยินเสียงป๋าบ่นในทำนองที่ว่าทำไมตำรวจถึงตอบช้าจัง และในที่สุดผมก็ถึงสถานีอนามัย พอผมจอดรถก็รีบวิ่งไปตามพวกพยาบาลทันที เมื่อพยาบาลมาผมวิ่งไปดูป๋าที่รถก็พบแม่กำลังเอายาดมให้ป๋า แม่พูดว่าป๋ายังเอาปากงับยาดมอยู่เลย ผมเหลือบดูป๋าเห็นป๋านั่งพิงพนักอยู่ ผมจึงเอามือสอดใต้รักแร้ทั้งสองข้างแล้วอุ้มเอาตัวป๋าออกนอกรถทันที โดยมีพี่ติ๋วกับพี่สมชายช่วยหามออกจากรถไปที่เตียงพยาบาล

เมื่อวางป๋าเรียบร้อยแล้ว นางพยาบาลเอาอ๊อกซิเจนใส่จมูกป๋า นางพยาบาลบอกว่าต้องไปตามหมอ ผมจึงรีบวิ่งไปตามหมอและในระหว่างที่รอหมอแต่งตัวผมยกมือไหว้เจ้าป่าเจ้าที่เจ้าทางของหัวหินให้ช่วยป๋ารอดจากการเจ็บป่วยครั้งนี้ด้วย เพราะอาการที่ปรากฏแก่สายตาผมรู้สึกว่าหนักมากพอหมอแต่งตัวเสร็จผมรีบฉุดมือหมอวิ่งทันที พอหมอมาถึงก็ตรวจและปั๊มหัวใจด้วยมือแล้วก็หันไปบอกแม่ว่าขออนุญาตฉีดยาบำรุงหัวใจเพราะหัวใจหยุดเต้น พอผมได้ยินคำนี้มือเท้าอ่อนไปหมด รีบฉุดตุ๋ยซึ่งปล่อยโฮออกมาจากห้องทันที และในที่สุดหมอก็บอกว่าหมดหวัง เพราะหัวใจหยุดเต้นนานแล้ว

ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นเหมือนความฝันไม่มีใครคาดคิดมาก่อน ผมเองกำพร้าพ่อตั้งแต่เด็ก ๆ เมื่อแต่งงานกับตุ๋ยแล้วเห็นความกรุณาปราณีของป๋า ผมจึงรักป๋าเหมือนพ่อบังเกิดเกล้า ความรู้สึกของผมเมื่อสูญเสียป๋าโดยกระทันหันนี้ ทำให้ผมคิดว่าคุณพ่อแท้ ๆ ของผมได้จากผมไปและตั้งแต่บัดนี้ผมไม่มีพ่อที่ให้ความอบอุ่นและให้คำปรึกษาแนะนำต่อผมอีกแล้ว

สุดท้ายนี้ผมมั่นใจว่าความดีของป๋าที่ทำมาในขณะที่มีชีวิตอยู่ คงจะทำให้วิญญาณของป๋าล่องลอยไปสู่สวรรค์ และปกป้องรักษาให้ครอบครัวของเราจงมีแต่ความสุขตลอดกาลนาน

เกียรติก้อง วัฒนสุข

พี่จากไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับ กระทันหันรวดเร็วเหลือเกินเรากำลังมีความสุขกันอยู่กับลูก ๆ หลาน ๆ พร้อมหน้า ไม่คาดคิดว่าจะมีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น ลูก ๆ ช่วยกันชุลมุลวุ่นวายลูกผู้หญิงร้องไห้กันระงม กอดพ่อบ้างจับตัวพ่อสั่นบ้าง นุได้แต่ยืนมองเฉย ๆ ในใจคิดว่าไม่จริงไม่เชื่อพี่คงเป็นลมไปเท่านั้นจนหมอเดินออกไปสักครู่จึงได้สติ เกิดหายใจไม่ออกหนาวสั่นไปทั้งตัวพยาบาลได้ให้นอนบนเตียงฉีดยาให้เข็ม ให้ดมแอมโมเนียนอนรอให้ลูกติดต่อทางกรุงเทพ ฯ เมื่อเรียบร้อยก็เตรียมนำศพพี่กลับโดยให้นอนด้านหลังรถโฟลค์ตู้คันที่เดินทางไปด้วยกัน ก็ควรจะกลับรถคันเดียวกัน ระหว่างทางที่นั่งรถกลับนุมีความรู้สึกคล้ายคนครึ่งหลับครึ่งตื่นคิดว่าเป็นไปไม่ได้ เดี๋ยวพี่ต้องฟื้นจนรถถึงบ้านช่วยกันนำเข้าห้องหาที่ให้นอนแล้วก็ได้แต่นั่งเฉยรู้ตัวว่ามีแต่ความเศร้าโศกอย่างเดียว คงจะเป็นด้วยไม่มีเวลาเตรียมตัวเตรียมใจไว้เลยจึงขาดสติ พยายามระงับความเศร้าโศกได้บ้างเป็นระยะ จึงคิดว่า เมื่อทุกคนมีแต่ความทุกข์เศร้าโศกกันอยู่เช่นนี้ ก็คิดอะไรไม่ออกจัดการอะไรไม่ถูกควรจะติดต่อกับทุกท่านที่คิดว่าจะให้ความช่วยเหลือแนะนำได้จะเป็นการดี จึงสั่งให้ลูกจัดการตามแต่จะนึกถึงใครได้ ก็ได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

๔๕ ปี ดูยาวนานเหลือเกินสำหรับเรื่องอื่น ๆ ที่มีการเริ่มต้นหรือให้คอยใครสักคน แต่ ๔๕ ปีที่อยู่ด้วยกันมาและพี่ต้องจากไปเช่นนี้ ดูเร็วเกินไปเราควรจะได้อยู่ร่วมกันอีกอย่างน้อย ๑๐ ปีหรือ ๑๕ ปี พี่ยังแข็งแรง เดินเร็ว เสียงดังเจ้าระเบียบเช่นเคย แม้จะมีโรคบางชนิดที่แพทย์ตรวจพบก็ไม่รุนแรง พี่ได้ทานยาตามแพทย์สั่งอย่างสม่ำเสมอ และไม่วิตกว่าจะอายุสั้น นุคอยห้ามไม่ให้พี่ทานอาหารที่มีไขมัน พี่มักจะพูดว่าพี่ไม่กลัวตาย ความตายนั้นหนีไม่พ้นกลัวแต่การตายอย่างทรมานเท่านั้น บั้นปลายชีวิตแล้วขอให้ได้พักผ่อนอยากทานอะไรก็ได้ทาน อยากทำบุญก็ได้ทำไปไหนทำอะไรได้ตามใจชอบก็เป็นกำไรชีวิต แต่นุดู ๆ พี่แล้วก็ไม่เห็นว่าพี่ได้พักผ่อนจริง ๆ เลย พี่เป็นคนขยันต่อการงานทุกสิ่ง แม้จะพ้นจากราชการแล้วก็ยังมีเพื่อนฝูงมาเยี่ยมคุยด้วยและมีบัตรเชิญในงานต่าง ๆ ไม่ขาด ทั้งยังดำรงตำแหน่งกรรมการอยู่หลายตำแหน่งเป็นกรรมการสภากาชาด ที.วี. ช่อง ๓ และธนาคารเป็นต้น พี่จะมีกระดานดำขนาดย่อมติดอยู่ข้างฝาห้องอาหารไว้จดกันลืม และจะถือเป็นเรื่องสำคัญที่ควรไปเพราะคิดว่าผู้ที่เขาเชิญนั้นเขาให้เกียรติเรา บางอาทิตย์จะเต็มหน้ากระดานดำ พี่ไม่ชอบอยู่นิ่งพี่มีเครื่องมือช่างไม้ครบทุกอย่างไว้ ๑ ลัง เครื่องมือเกี่ยวแก่ ไฟฟ้า น้ำประปาอีก ๑ ลัง ใครแตะต้องไม่ได้ เมื่อมีอะไรเกิดชำรุดต้องซ่อมแซมจะ

ซ่อมเองทุกอย่าง เสร็จแล้วพี่จะคุยอวดว่าพี่ไม่ได้เรียนทางนี้มาก็ทำได้ทุกอย่าง มีอะไรจะให้ซ่อมอีกไหมเล็ก ๆ น้อย ๆ หากตามช่างเขามาทำเขาไม่อยากมาให้เสียเวลา จึงทำเองได้ก็ไม่เสียเงินประหยัดไปในตัว

เราอยู่ด้วยกัน ๒ คนที่บ้านไม้ชั้นเดียวหลังเล็ก ๆ มา ๑๒ ปีแล้วเช้าพี่จะตื่นนอน ๐๕.๓๐ น. เปิดวิทยุฟังเข้าห้องน้ำ ๐๖.๓๐ น. จะออกจากห้องเดินดูคนรับใช้ให้อาหารนกเล่นกับลูกสุนัข เสร็จแล้วจะนั่งอยู่ที่เก้าอี้สนามซึ่งตั้งอยู่ระหว่างบ้านลูก ๆ ๔ ครอบครัว ดูหลานเล็ก ๕ คนเล่นรถจักรยานบ้างก็แต่งตัวเสร็จมาเกาะขาบ้างเกาะเก้าอี้คุยด้วยบ้างแต่เป็นการฟ้องกันมากกว่าเพราะรถจักรยานเกิดชนกันบ้าง ผลักกันบ้างตามประสาเด็กพอหนังสือพิมพ์มาพี่ก็จะอ่านไปดูหลานไป จนได้เวลาจะไปโรงเรียนทั้ง ๕ คนจะเข้ามาสวัสดีคุณปู่ คุณตาแล้วนั่งรถออกไป พี่ก็จะกลับเข้าบ้าน นุเตรียมจัดอาหารเช้าซึ่งไม่มีอะไรมาก มีไส้กรอก ขนมปังเนย น้ำส้มคั้นตั้งโต๊ะ พี่จะเป็นผู้ผสมกาแฟยกมาตั้งเอง เราไม่เคยมีแม่ครัวเลยตั้งแต่อยู่กันมานุประกอบอาหารเองตลอด หลังอาหารเช้าพักผ่อนถ้าไม่มีธุระอื่นเราจะออกไปทานอาหารกลางวันนอกบ้าน บางครั้งก็ไปไกลถึงนอกเมือง บางแห่งเขาจะจัดที่นั่งใต้ต้นมะพร้าวร่มรื่นเป็นธรรมชาติดี บางแห่งจะเป็นสวนมีน้ำตกสวยงาม เราไม่คิดว่าเป็นโรแมนติกเหมือนหนุ่ม ๆ สาว ๆ เราคุยกันถึงเรื่องเก่า ๆ บ้างถึงเพื่อนบางคนที่ไม่มีโอกาสอย่างเรา บางคนก็กำลังนอนป่วยอยู่บางคนก็ไม่มีรถยนต์พี่จะบ่นสงสารเพื่อนบ้างคนเสมอเมื่อมีความสุขความสบายใจ ประการสำคัญคือเรื่อง พณ ฯ ท่านจอมพล ถนอม กิตติขจร ซึ่งพี่เคารพและรักใคร่เหมือนญาติสนิท ที่มีเหตุต้องไปอยู่ต่างประเทศเป็นเวลาหลายปีโดยพี่จะหาโอกาสไปเยี่ยมท่านเป็นประจำ เพราะพี่พูดเสมอว่าคนวัยนี้จะมีความรู้สึกว้าเหว่คิดถึงบ้านและลูกหลานญาติพี่น้องมากกว่าคนวัยหนุ่มสาว พี่จึงมีความเห็นอกเห็นใจท่านในข้อนี้อยู่มาก ก่อนพี่จากไปไม่กี่วันก็ได้ทราบว่าท่านสามารถกลับมาอยู่กับลูกหลานท่านตามเดิมได้แล้ว พี่รู้สึกดีใจและหมดห่วง สุดท้ายพี่จะสรุปว่าฐานะขนาดเรานับว่ามีบุญ ลูก ๆ มีอาชีพทำมาหากินกันทุกคน มีบ้านให้อยู่แม้จะคับแคบก็อบอุ่นดี

ครอบครัวของเราเพื่อนบางคนยังชมว่าเป็นครอบครัวที่มีความสุขอบอุ่นเต็มไปด้วยลูกหลาน นุซาบซึ้งในข้อนี้ดี ทั้งนี้ เป็นด้วยหัวหน้าครอบครัวให้ความรัก ความซื่อสัตย์ ความเมตตา เห็นอกเห็นใจ เราจะมีเรื่องถกเถียงผิดใจกันบ้างก็เป็นเรื่องเล็กน้อยแบบลิ้นกระทบฟัน พี่

จากไปอย่างรู้ตัวว่าหนีไม่พ้น ไปอย่างสงบเงียบไม่แสดงการเจ็บปวดให้เกิดเวทนา ตั้งแต่เราได้ร่วมชีวิตกันมาพี่เป็นผู้ให้มากกว่าเป็นผู้รับ ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ทุกข์ยาก ให้คำแนะนำให้ที่อยู่อาศัยเป็นต้น พี่จากโลกนี้ไปแล้วนุจึงได้เห็นว่าพี่ได้รับผลตอบสนองมากกว่าที่พี่ให้หลายเท่าเพราะผู้ที่มาเคารพศพนั้น มากมายล้นหลามเกินคาดสำหรับฐานะอย่างผู้พ้นราชการมา ๓ ปีแล้ว นุเศร้าโศกมากเท่าใดก็ยังมีความตื้นตัน พากพูมใจเพราะมีส่วนมากที่พี่ไม่ได้ให้อะไรเลยนอกจากความดีที่ท่านได้รู้เห็นเท่านั้น

การที่นุได้เขียนถึงพี่อย่างยืดยาวเช่นนี้ก็ด้วยมีความตั้งใจต้องการให้หนังสือเล่มนี้เป็นอนุสรณ์สำหรับครอบครัวเราเป็นสมบัติล้ำค่าของหลาน ๆ ซึ่งยังเล็ก ๆ ไร้เดียงสา บางคนก็พึ่งมีอายุได้ ๒ เดือนให้เขารู้ว่าบ้านที่เขาอยู่สนามที่เขาวิ่งเล่นอยู่นั้น ปู่ย่า ตายาย ได้สะสมกัน ๒๐ กว่าปีและคิดว่าพ่อแม่ของเขาควรจะเก็บถนอมไว้เป็นอย่างดีสำหรับลูก ๆ ซึ่งเมื่อโตอ่านหนังสือออกเริ่มเป็นผู้ใหญ่ จะได้ยึดถือเป็นแบบอย่างเจริญรอยตามปู่–ตาดีกว่าที่จะพึ่งจากการเล่าด้วยปากจากพ่อแม่ชีวิตของนุจะยืนยาวไปอีกกี่วันกี่ปีก็รู้ไม่ได้ นุทราบว่าพี่เป็นห่วงหลานรุ่นเล็กมากนุจะพยายามช่วยเหลืออบรมให้เป็นพลเมืองดีมีความก้าวหน้าในการศึกษา และช่วยวางแนวชีวิตให้สมกับความตั้งใจของพี่

นุขอตั้งจิตอธิษฐานให้ผลแห่งความดีทั้งหลายที่พี่ได้บำเพ็ญไว้อันประจักษ์ชัดแก่ เมีย ลูก และมวลญาติมิตรนี้ รวมทั้งผลบุญที่บรรดาญาติพี่น้องและผู้ที่เคารพรัก ได้ร่วมกันกระทำอุทิศแด่พี่ จงเป็นพลวปัจจัยส่งเสริมให้พี่ประสบความเกษมสุขในสัมปรายภพชั่วนิรันดร

กราบพี่ด้วยความรัก อาลัย

จากนุ

รับราชการ

รับราชการทหาร

รายงานตัวในการเข้ารับตำแหน่งเป็นรองเลขาธิการ ทำเนียบนายกรัฐมนตรี ๑๙ ธ.ค. ๐๖

เลขาธิการทำเนียบนายกรัฐมนตรีและข้าราชการสำนักทำเนียบฯ สำนักบริหารฯ ตลอดจนญาติมิตรไปส่ง ในโอกาสที่จะเดินทางไปร่วมประชุม สหภาพรัฐสภา ณ. ประเทศแคนาดา ๒๘ ส.ค. ๐๘

ชมการฝึกของ รร. สธ. ทบ. ที่ จ. ลำปาง ๒๕๐๗
ในคราวติดตามอดีตนายกรัฐมนตรี
จอมพล ถนอม กิตติขจร

ติดตามอดีตนายกรัฐมนตรี จอมพลถนอม กิตติขจร
ตรวจเยี่ยมราชการภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ปี พ.ศ. ๒๕๑๐

เลขาธิการทำเนียบ ฯ และข้าราชการสำนักทำเนียบ ฯ
อวยพรและมอบเครื่องหมายยศในโอกาสที่ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ เลื่อนยศเป็นพลโท ๑๑ ม.ค. ๐๔

งานเลี้ยงรับรองที่ทำเนียบรัฐบาล

เลขาธิการสำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี มอบของที่ระลึกในงานเลี้ยงส่ง เมื่อไปรับตำแหน่งผู้อำนวยการโรงงานยาสูบ ปี ๒๕๑๑

เพื่อน วปอ รุ่น ๕

เข้าโรงเรียนทหารม้าที่ประเทศญี่ปุ่น พ.ศ. ๒๔๗๘

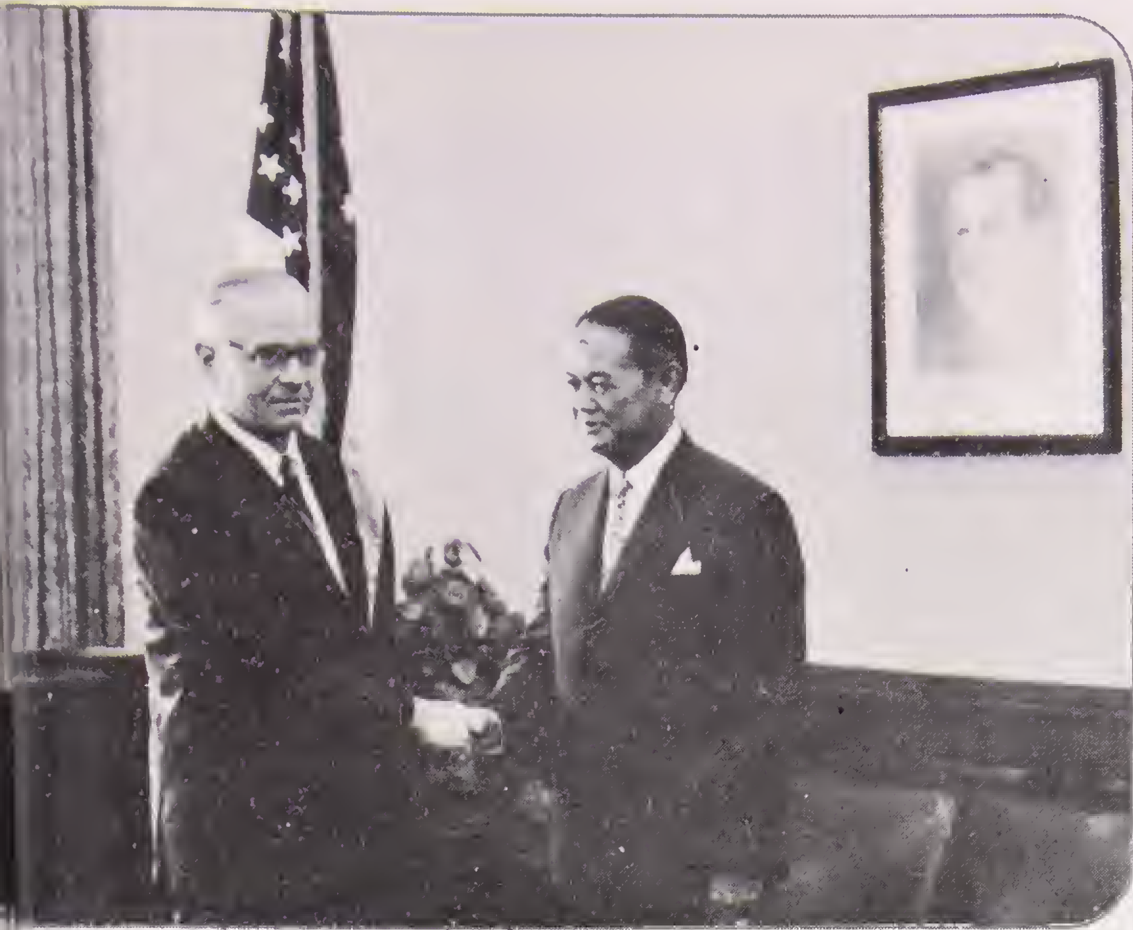

สมเด็จพระราชชนนี ฯ เสด็จเยี่ยมโรงงานยาสูบ

ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศล

เข้าพบ ร.ม.ต. ช่วยว่าการกระทรวงเกษตรสหรัฐฯ

มาลาวี-อาฟริกาใต้

นอร์ธคาโรไลน่า สหรัฐอเมริกา

ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์

ตรวจเยี่ยมและดูกิจการยาสูบในประเทศ

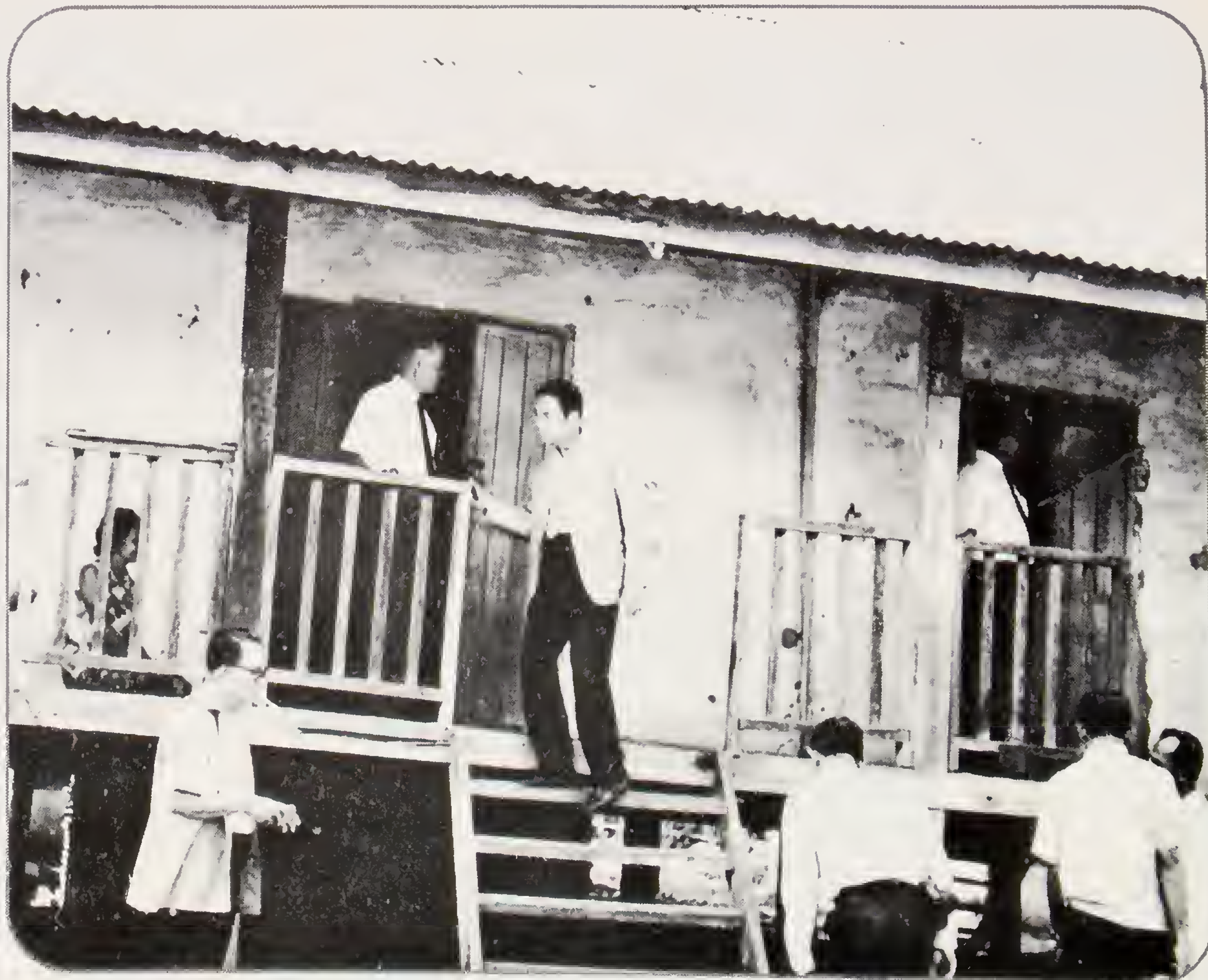
เยี่ยมสำนักงาน

ดูไร่ยาสูบ

วางศิลาฤกษ์โรงงานยาสูบ ๓

ตรวจเยี่ยมบ้านพักคนงาน

เลี้ยงสังสรรค์ประจำปีระหว่างพนักงาน

เอเย่นต์บุหรี่ทั่วประเทศเลี้ยงส่ง และมอบของที่ระลึกในโอกาสครบเกษียณจากตำแหน่งผู้อำนวยการโรงงานยาสูบ

การกุศล

อุปสมบทเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐

ทอดกฐิน

ทำบุญวันเกิด

ส่งเสริมพระพุทธศาสนา

อุปสมบทพระภิกษุ

ท่องเที่ยว

เฝ้าสมเด็จพระราชชนนีฯ

ที่โลซานน์ประเทศสวิสเซอร์แลนด์

แวร์ซาย –ปารีส

ลอนดอน

เบอร์ลิน

เอเธนส์

เอเธนส์

บอสตัน

วิลเลี่ยมสเบอร์ก -สหรัฐอเมริกา

เตหะราน

เวนิส–อิตาลี

วิลเลี่ยมสเบอร์ก–สหรัฐอเมริกา

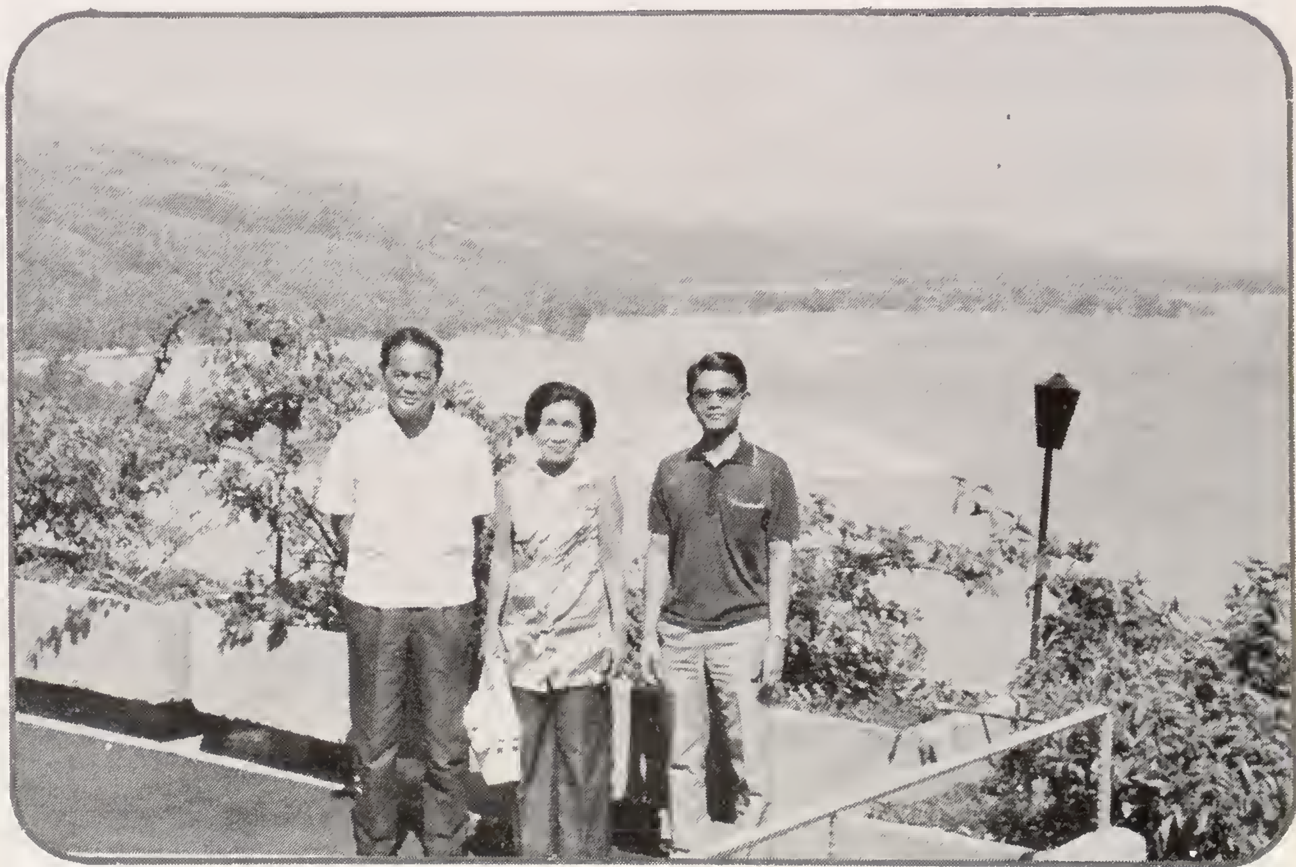
น้ำตกไนแอการ่า–สหรัฐอเมริกา

ร่างกุ้ง–พม่า

ไต้หวัน

เกาะตาฮิติ

โตเกียว–ญี่ปุ่น

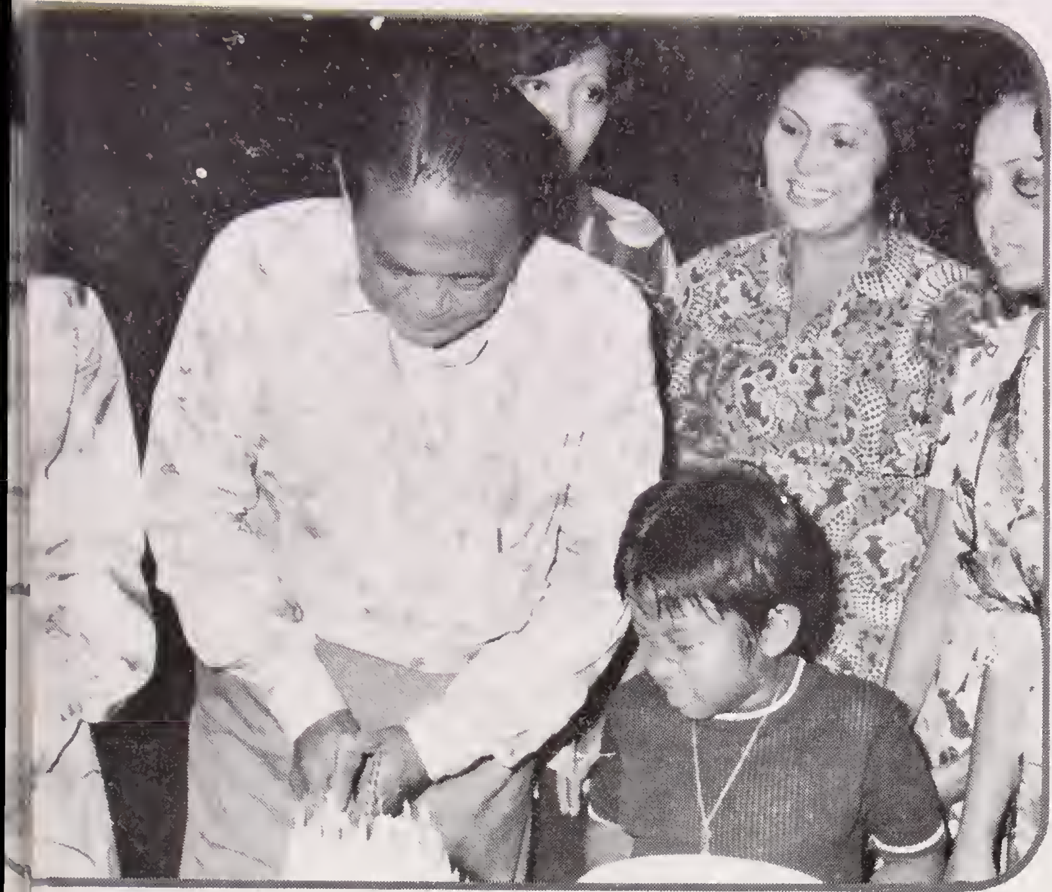
สิงคโปร์

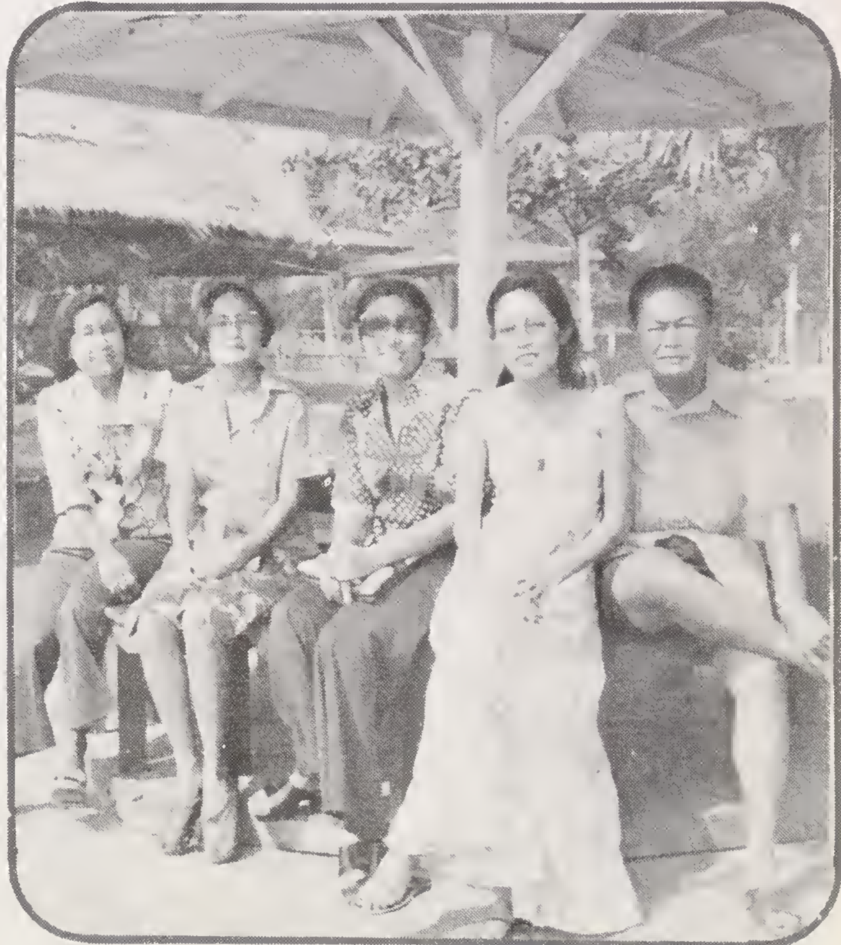
ครอบครัว

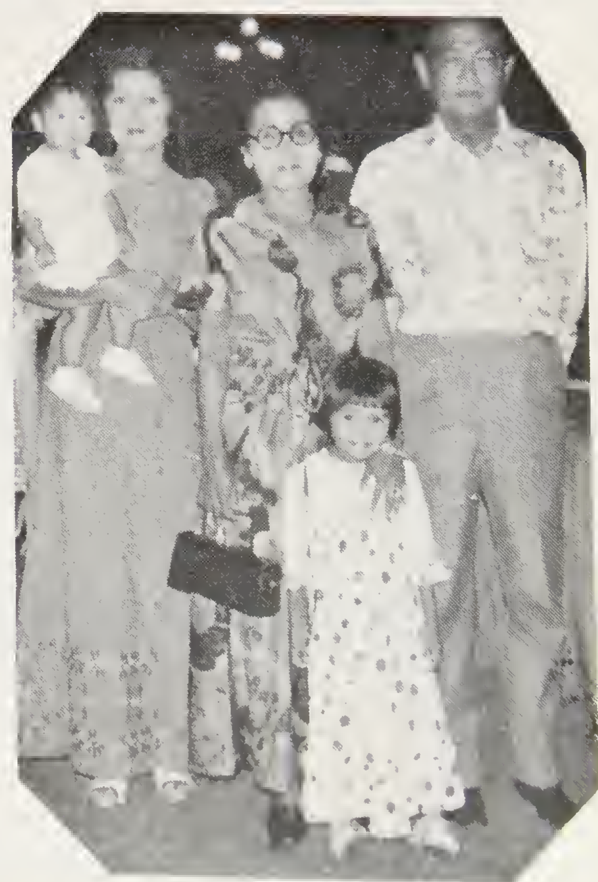

ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐

ครอบครัว

ลาภ–ล้ำ--แหลม ขณะศึกษาโรงเรียนนายร้อยทหารบก พ.ศ. ๒๔๖๖

ถ่ายเมื่ออายุ ๑๒ ปี ระหว่างศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารบก

วันที่ ๔ ธ.ค. ๒๕๑๙
ก่อนถึงแก่กรรม ๑ วัน

สวดพระอภิธรรม

แม่–ลูก

หลาน

น้องและหลาน

ประวัติ

พลโท หม่อมราชวงศ์ ลาภ หัสดินทร เกิดเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๔๕๑ ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นบุตรของพลตรี หม่อมเจ้าศรีใสเฉลิมศักดิ์ และหม่อมลืม (สกุลเดิมจุลกะ) มีพี่น้องร่วมมารดาเดียวกัน ๗ คน

๑. ม.ร.ว. หญิง แลวิไลลักษณ์ ฤทธาคนี (ถึงแก่กรรม)

๒. พล.ท. ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร

๓. พ.อ. ม.ร.ว. ล้ำเลิศ หัสดินทร

๔. ม.ร.ว. หญิง ล้วนฉวี สุนทรประทม

๕. ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. แหลมฉาน หัสดินทร

๖. ม.ร.ว. ลมเพย หัสดินทร

๗. ม.ร.ว. รัชสกล หัสดินทร (ถึงแก่กรรม)

เมื่อท่านพ่อสิ้นชีพและอายุได้ ๑๓ ปี หม่อมแม่ได้นำไปถวายตัวให้อยู่ในความอุปการะของสมเด็จพระบรมชนกนาถและสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน ณ วังสระปทุม โดยเข้าเรียนในโรงเรียนนายร้อยทหารบกจนจบการศึกษา และออกรับราชการในปี ๒๔๗๒ ได้รับพระราชทานยศทหารดังนี้

๒ ธันวาคม ๒๔๗๓	เป็นร้อยตรี
๑ เมษายน ๒๔๗๗	เป็นร้อยโท
๑ เมษายน ๒๔๘๑	เป็นร้อยเอก
๑๙ มิถุนายน ๒๔๘๔	เป็นพันตรี
๑ กรกฎาคม ๒๔๘๕	เป็นพันโท
๑ เมษายน ๒๔๘๘	เป็นพันเอก
๑ ตุลาคม ๒๕๐๕	เป็นพลตรี
๑ ตุลาคม ๒๕๐๘	เป็นพลโท

การศึกษาเมื่อเข้ารับราชการแล้ว

สำเร็จการศึกษาโรงเรียนทหารม้าจากประเทศญี่ปุ่น พ.ศ. ๒๔๗๙
สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนทหารม้า พ.ศ. ๒๔๘๑
สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเสนาธิการทหารบก รุ่นที่ ๒๖ พ.ศ. ๒๔๘๖
สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๐๕

ตำแหน่ง

๑๒ มิถุนายน ๒๔๗๓	ประจำกองพันที่ ๒ กรมทหารปืนใหญ่ที่ ๓
๑ สิงหาคม ๒๔๗๕	ประจำกองร้อยรถรบ กองพันทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์
๑ เมษายน ๒๔๗๖	ประจำกองพันทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ (พระนคร)
พฤศจิกายน ๒๔๗๗	ย้ายไปสังกัดแผนกที่ ๒ กรมจเรทหารบกชั่วคราว เพื่อเข้าศึกษาในโรงเรียนทหารม้า
๓ มกราคม ๒๔๗๘	ประจำกรมยุทธการทหารบก เพื่อเดินทางไปศึกษาวิชาเพิ่มเติม ณ ประเทศญี่ปุ่น
๑๗ กันยายน ๒๔๘๐	ประจำแผนกที่ ๒ กรมจเรทหารบก
๒๕ ธันวาคม ๒๔๘๐	ผู้บังคับกองร้อยที่ ๑ กรมรถรบ
๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๒	รองผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
๑๒ มิถุนายน ๒๔๘๔	ผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
๑ มกราคม ๒๔๘๙	ออกจากประจำการเป็นนายทหารกองหนุนมีเบี้ยหวัด
๑๑ ตุลาคม ๒๔๘๙	กลับเข้ารับราชการเป็นเจ้ากรมเสมียนตรา
๔ ตุลาคม ๒๔๙๑	ออกจากประจำการเป็นนายทหารกองหนุนมีเบี้ยหวัด
๑ มีนาคม ๒๕๐๒	เป็นเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ในคณะรัฐบาลซึ่งมีจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี และเป็นนายทหารคนสนิทของรองผู้บัญชาการทหารสูงสุดอีกตำแหน่งหนึ่ง

๑ ตุลาคม	๒๕๐๔	ประจำกองบัญชาการทหารสูงสุด
๘ ธันวาคม	๒๕๐๖	พ้นจากตำแหน่งเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๓ ธันวาคม	๒๕๐๖	เป็นรองเลขาธิการทำเนียบนายกรัฐมนตรี
๑ กุมภาพันธ์	๒๕๑๑	ออกจากประจำการตามที่ขอลาเป็นนายทหารนอกราชการ สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม
๑๑ กุมภาพันธ์	๒๕๑๑	เป็นผู้อำนวยการโรงงานยาสูบ
๑ มีนาคม	๒๕๑๑	ออกจากตำแหน่งรองเลขาธิการทำเนียบนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง ตามที่ขอลา
๑ มกราคม	๒๕๑๗	เกษียณอายุราชการ เป็นข้าราชการบำนาญ

ตำแหน่งพิเศษ

๑๓ สิงหาคม	๒๔๘๔	เป็นราชองครักษ์เวร
๒๔ กรกฎาคม	๒๔๘๗	ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ประเภท ๒)
๑๓ สิงหาคม	๒๔๘๗	เป็นราชองครักษ์เวรสืบต่อไป
๒๔ พฤษภาคม	๒๔๘๙	เป็นสมาชิกพฤฒสภา
๑๔ ตุลาคม	๒๔๘๙	เป็นกรรมการจัดการสลากกินแบ่งของรัฐบาล
๑๕ พฤศจิกายน	๒๔๙๐	เป็นกรรมการพิจารณาระเบียบข้าราชการทหาร
๙ มีนาคม	๒๕๐๖	เป็นราชองครักษ์เวร
๒๗ กันยายน	๒๕๐๖	เป็นนายทหารพิเศษประจำกองพันทหารม้าที่ ๑ กรมทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์
๑๕ มิถุนายน	๒๕๐๗	เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๒ ตุลาคม	๒๕๐๗	เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของสภาลูกเสือแห่งชาติ
๙ มีนาคม	๒๕๐๙	เป็นราชองครักษ์พิเศษ
๒๙ มกราคม	๒๕๑๔	เป็นกรรมการสภาทหารผ่านศึกนอกประจำการ
๑ เมษายน	๒๕๑๔	เป็นกรรมการสภากาชาด
๔ กรกฎาคม	๒๕๑๔	เป็นสมาชิกวุฒิสภา

นอกจากนี้ได้เคยดำรงตำแหน่ง เลขานุการกิติมศักดิ์ราชตฤณมัยสมาคมแห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ และ พ.ศ. ๒๔๙๘ ผู้จัดการบริษัทไทยบริติชพาณิชย์ จำกัด พ.ศ. ๒๔๙๑ – ๒๕๐๒ และในปัจจุบันดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท อิสเอเซียติค จำกัด คณะกรรมการธนาคารเอเซียทรัสท์ จำกัด กรรมการบริษัท เอเซียทรัสท์ ประกันภัย จำกัด กรรมการบริษัท เอเซียไฟแน๊นซิ่ง แอน ทรัสท์ จำกัด และรองประธานบริษัท ไทย ที.วี.สีช่อง ๓

ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญ (ไทย)

๒๑ กันยายน ๒๔๗๗	เหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญ
๒๐ กันยายน ๒๔๘๓	จัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย
๑๗ พฤษภาคม ๒๔๘๔	เหรียญชัยสมรภูมิ (อินโดจีน)
๑๙ กันยายน ๒๔๘๔	จัตุรถาภรณ์ช้างเผือก
๑๙ กันยายน ๒๔๘๕	ตริตาภรณ์มงกุฎไทย
๑๔ กรกฎาคม ๒๔๘๖	เหรียญช่วยราชการเขตภายใน (คราวสงครามมหาเอเซียบูรพา)
๕ ธันวาคม ๒๕๐๒	ตริตาภรณ์ช้างเผือก
๕ ธันวาคม ๒๕๐๔	ทวิติยาภรณ์มงกุฎไทย
๓ กันยายน ๒๕๐๕	เหรียญชัยสมรภูมิ (คราวสงครามมหาเอเซียบูรพา)
๕ ธันวาคม ๒๕๐๖	ทวิติยาภรณ์ช้างเผือก
๕ ธันวาคม ๒๕๐๗	ประถมาภรณ์มงกุฎไทย
๕ ธันวาคม ๒๕๐๙	ประถมาภรณ์ช้างเผือก
๕ พฤษภาคม ๒๕๑๐	ตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ
๓๑ กรกฎาคม ๒๕๑๐	เหรียญลูกเสือสดุดี
๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๐	เหรียญราชการชายแดน
๕ ธันวาคม ๒๕๑๒	มหาวชิรมงกุฎ
๕ พฤษภาคม ๒๕๑๖	ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ

ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญ (ต่างประเทศ)

ประเทศเบลเยี่ยม	กูโรนน์ชั้นที่ ๒

ประเทศสวีเดน เดอะซอร์ด ชั้นที่ ๓

ประเทศออสเตรีย รีปุบบลิค เอยสเตไรซ์ ชั้นที่ ๒

สาธารณรัฐเกาหลี ซูเกียว ชั้นที่ ๒

ประเทศมาเลเซีย ปั่งกวน เนการา ชั้นที่ ๓

ราชอาณาจักรลาว ล้านช้างร่มขาว ชั้นที่ ๒

พลโท หม่อมราชวงศ์ ลาภ หัสดินทร ได้สมรสกับ นางสาว นุกูล ปราการะนันท์ บุตรี ร้อยเอกหลวงหิรัญสุจริต (แก้ว ปราการะนันท์) และนางลูกอิน มีบุตรธิดาร่วมกัน ๘ คน

๑. ม.ล. สิงหรา หัสดินทร
๒. ม.ล. หญิง ลาวัลย์ ศรีชัย
๓. ม.ล. ไชยณรงค์ หัสดินทร
๔. ม.ล. หญิง นลินี วัฒนสุข
๕. ม.ล. หญิง จีรานันท์ หัสดินทร
๖. ม.ล. ทนงศักดิ์ หัสดินทร
๗. ม.ล. ลักษณเลิศ หัสดินทร (ถึงแก่กรรม)
๘. ม.ล. หญิง นารีลักษณ์ ศิริวงศ์

พลโท หม่อมราชวงศ์ ลาภ เป็นผู้ที่มีพลานามัยสมบูรณ์จนกระทั่งในปี ๒๕๑๐ แพทย์ตรวจพบน้ำตาลและไขมันในเลือดรวมทั้งความดันโลหิตสูง จึงได้ทำการรักษาและอยู่ในความควบคุมของแพทย์เป็นประจำ แต่ไม่เคยเจ็บป่วยจนถึงเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๙ ได้เดินทางไปพักผ่อนที่หัวหินเพื่อฉลองครบรอบการแต่งงานปีที่ ๔๕ กับภรรยา บุตร ธิดา และหลาน ๆ คืนวันที่ ๕ ธันวาคม ระหว่างเตรียมตัวเข้านอนตามปกติมีอาการปวดเมื่อยบริเวณต้นคอและไหล่ซ้ายพร้อมทั้งหายใจไม่สะดวก ภรรยาและบุตรธิดาได้นำส่งสถานีอนามัย อำเภอหัวหิน แพทย์ไม่อาจช่วยเหลือได้ทันจึงถึงแก่กรรมอย่างสงบ เมื่อเวลา ๒๒.๑๐ น. ด้วยโรคเส้นโลหิตในหัวใจตัน สิริอายุได้ ๖๘ ปี ๒ เดือน ๒๐ วัน

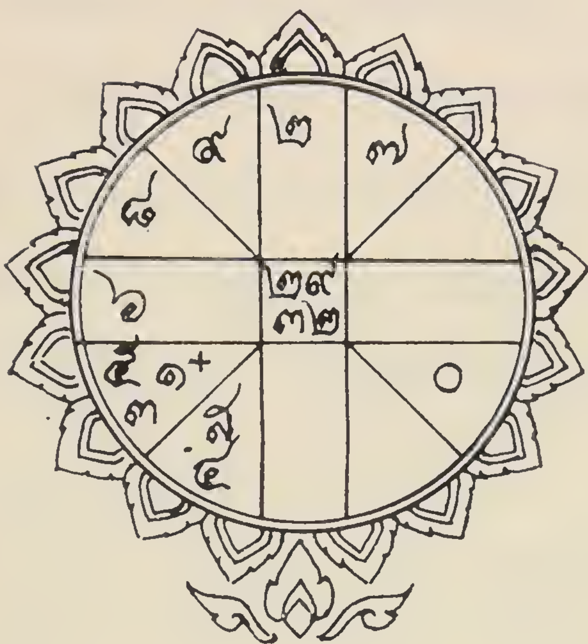
วิเคราะห์ดวงชะตา

พลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร

โดย นายศิริพงศ์ วัชโรทัย[๑]

และ นางวาสนา สิงหโกวินท์[๒]

ดวงชะตากำเนิด

ชันษากำเนิด

วัน ๓ ฯ ค่ำ ปีวอก จ.ศ. ๑๒๗๐

ตรงกับวันที่ ๑๕ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๑

เวลา ๘.๐๕ น. จ.ว. ฉะเชิงเทรา

ลัคนาสถิตย์ราศีกันย์ เกาะนวางค์ ๒ ตรียางค์ ๖

เสวย ภูมิปาโลแห่งกฤษ์ที่ ๑๓

ดวงชะตาท่านพลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร มีดวงดาวเรียงประชิดติดกันถึง ๗ ราศี เป็นดวงพระจันทร์แบบครึ่งซีกในลักษณะที่เรียกว่า **"ลัคนานำพล"** ท่านจึงมีลักษณะเป็นผู้นำโดยตลอด ไม่ว่าจะปฏิบัติการใด ๆ ท่านจะต้องเป็นผู้นำออกหน้าตลอดเวลา

ดาวพุทธกุมลัคนามีตำแหน่งเป็นดาวเกษตร และมีทักษาเป็นอายุ เล็งกับดาวเสาร์ซึ่งมีทักษาเป็นเดช ท่านเป็นคนชอบช่วยเหลือคนอื่น เป็นผู้มีความเมตตากรุณาต่อผู้น้อย สงสารคนง่าย ชอบเห็นผู้อื่นมีความสุข ท่านเป็นผู้ประกอบแต่ความดี โดยไม่ชอบเอาหน้า แม้ทำเสร็จแล้ว

---

๑ นายศิริพงศ์ วัชโรทัย รับราชการเป็นโหรหลวง ณ. ที่ทำการโหรหลวง สำนักพระราชวัง กรุงเทพ ฯ

๒ นางวาสนา สิงหโกวินท์ รับราชการเป็น อาจารย์เอก ประจำภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน ผู้สอนวิชาโหราศาสตร์ไทย ภาคฤดูร้อนสำหรับประชาชน ซึ่งเปิดสอนเป็นประจำระหว่างเดือนเมษายนของปี

ก็ยังไม่พูดโอ้อวด และท่านก็ไม่สนใจว่าเขาจะรู้หรือไม่รู้ว่าท่านเป็นคนทำ ส่วนใหญ่คนจะสรรเสริญและเห็นความดีของท่านเมื่อท่านจาก ๆ ที่นั้นไปแล้ว

ดาวจันทร์มีตำแหน่งเป็นมหาจักร แต่มีทักษาเป็นกาลกิณี อยู่ในภพมรณะ ร่วมกับดาวอาทิตย์ซึ่งมีตำแหน่งเป็นเกษตร และมีทักษาเป็นมนตรี ร่วมกับดาวอังคารมีทักษาเป็นบริวาร หมายความว่าดวงชะตาท่านศัตรูทำอะไรไม่ได้ แพ้ภัยไปเอง บริวารและลูกน้องบางคนเข้าใจท่านผิด แต่ถ้าอยู่ใกล้กับท่านจริง ๆ แล้ว ก็จะเข้าใจท่านในภายหลัง

ดาวพฤหัสมีตำแหน่งเป็นอุจจาภิมุขกุมกับดาวอังคารยอดขุนพลในราศีสิงห์และอาทิตย์ตนุเศษ ร่วมกับดวงมฤตยูในราศีธนู เป็นตรีโกณกันกับดวงจันทร์ในราศีเมษด้วย ท่านเป็นนักวางแผน เป็นผู้เชี่ยวชาญทางการทำงานทุกแบบ เป็นผู้ที่ได้รับ "ปริญญากิติมศักดิ์ทางธรรมชาติ" กล่าวคือ ท่านสามารถทำงานบางชนิดเป็นโดยที่ไม่ต้องได้รับการศึกษามาก่อน ท่านมิใช่ผู้ที่เชี่ยว-ชาญแต่วิชาการทหารที่ท่านได้ศึกษามา แต่ยังเชี่ยวชาญในหลักวิชาเกี่ยวกับการค้าอีกด้วยทั้ง ๆ ที่ท่านไม่เคยได้รับการศึกษามาก่อน ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้รอบตัวมากและมีความจำดีเยี่ยม เป็นดวงที่กล้าพูดกล้าทำในทุกสิ่งที่คิดว่าถูกต้อง เป็นคนขยันชอบทำงานจนถึงวาระสุดท้าย ความรู้ที่ท่านเรียนมายังนำมาใช้น้อยกว่าความรู้จากประสบการณ์ของท่านเอง ท่านเป็นคนรักษาเกียรติประดุจหงส์ ใครมาล้ำเกียรติหรือทำให้หมองจะไม่ยอมเด็ดขาด ท่านเป็นคนปราณีต ละเอียด ทำอะไรอย่างมีแบบแผน เป็นผู้มีวัฒนธรรม ท่านเป็นผู้ที่เชื่อทางด้านพุทธศาสนาอยู่ในเกณฑ์ดี เป็นผู้ประกอบการกุศลเป็นประจำ แต่การสนทนากับพระสงฆ์ท่านต้องเลือกเฟ้น ท่านต้องพิสูจน์วิเคราะห์ข้อความแล้วจึงจะเชื่อ ท่านเป็นนักโหราศาสตร์คนหนึ่งที่เรียนรู้จากประสบการณ์ของท่านเอง ความสุขของท่านเกิดจากลูก หรือคู่ครองมีความสุขแล้วท่านจึงจะมีความสุข แต่ท่านมักจะได้รับความไม่สมหวังจากลูกหลานบางคน ตามลักษณะพื้นฐานดวงชะตา

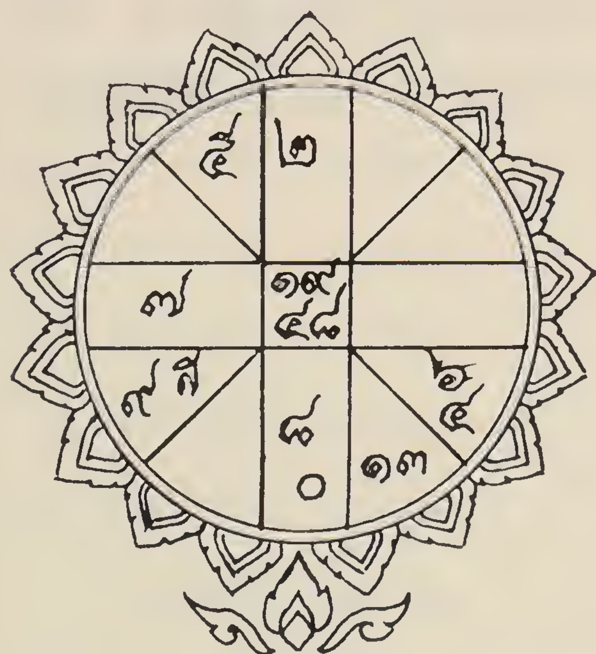
ดาวราหูมีทักษาเป็นมูละ เล็งกับดาวฤตยู อยู่ในเรือนอายุ ท่านเป็นผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานดี ซึ่งได้มาจากตัวท่านเองต้องต่อสู้จึงจะได้มา การส่งเสริมจากผู้ใหญ่น้อยหน่อย ท่านเป็นผู้ที่ทำงานคล่องแคล่วว่องไว ชอบทำอะไรด้วยตนเอง คนอื่นทำให้ไม่ค่อยถูกใจ เมื่อท่านชอบทำเองจึงทำให้ถนัดทุกด้าน ชอบศึกษาค้นคว้าไปทุกด้าน เพราะฉะนั้นคนอื่นจึงหลอกท่านไม่ได้

ดาวเสาร์โยคกับดาวเกตุ ท่านมีทุกข์มักเก็บไว้ในใจ ไม่แสดงออก และมักแก้ด้วยตนเอง เป็นผู้เกรงใจผู้อื่น ไม่อยากให้คู่ครองหรือลูก ๆ รู้ เพราะกลัวว่าจะเป็นทุกข์แทนท่าน แต่ตรงกันข้าม ถ้าเป็นเรื่องของลูกและคู่ครองแล้ว ท่านจะวิ่งเข้าหา พยายามรับรู้ เพื่อแก้ปัญหาให้ ขอให้ได้ช่วยเหลือท่านจะมีความสุข และถ้าเป็นของผู้อื่น ถ้าท่านช่วยได้ก็จะช่วย เพราะไม่ชอบปฏิเสธใคร

ดาวอังคารกุมดาวอาทิตย์ตนุเศษ และดาวพุธร่วมดาวเกตุ ศัตรูอยู่ที่ปากเหมือนกัน เวลาไม่ถูกใจท่านมักพูดตรง ๆ คนอาจไม่เข้าใจได้ แต่ท่านพูดหวาน ๆ ก็ได้ เป็นนักการฑต พูดจาเด็ดขาด เป็นทหารเข้มแข็ง เป็นนักรบ นักปกครองชั้นยอด ดาวอาทิตย์อังคาร พฤหัสที่กุมกันอยู่วินาศลัคนา เป็นผู้ที่ทำงานแล้วผู้ใกล้ชิดไม่ค่อยเห็นความดี ต้องห่างออกไป คือปลดเกษียณหรือออกจากราชการแล้ว จึงเห็นความดี คนสรรเสริญ

สรุป ดวงชะตาของท่านพลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร นี้เป็นดวงที่นับว่า ดีประมาณ ๘๕–๙๐% เป็นดวงเทพ หรือเท่ากับเป็นลูกเทพ การหมดชีวิตจะไปโดยสบายเพราะดาวอายุเป็นเกษตรกุมลัคนา กลับไปสู่ในสภาพเดิมคือเป็นเทพ และเมื่อสิ้นชีวิตไปแล้วจะไม่ไปเกิดอย่างง่าย ๆ แต่จะคอยปกป้องคุ้มครองลูกและคู่ครองจนกว่าจะสิ้นไป เพราะฉะนั้นผู้เป็นลูกหลานควรจะกราบไว้บูชา และทำบุญกุศลให้ท่านประจำ จะประสบความสุขความเจริญเท่ากับเป็นการตอบแทนบุญคุณท่าน

ดวงดาวจรประจำวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๙

วัน ๑๓ ๑ ค่ำ ปีมะโรง จ.ศ. ๑๓๓๘

ตรงกับวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๙

เวลา ๒๑–๒๒ น. จ.ว. ประจวบฯ

ลัคนาสถิตย์ราศี สิงห์ เกาะนวางค์ ๔ ตรียางค์ ๕

เสวย มหัทธโนแห่งฤกษ์ที่ ๑๑

ในปี ๒๕๑๙ นี้ ท่านพลโท ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร มีอายุย่าง ๖๙ ปี มีทักษาพยากรณ์ตกภูมิศุกร์ ดาวราหูเป็นกาลกิณีจร มีดวงดาวที่ควรวิเคราะห์คือ

๑) ดาวราหูเป็นกาลกิณีจรธาตุลม เล็งดาวจันทร์กาลกิณีเดิมในดวงชะตา เป็นลักษณะราหูอมจันทร์ และดวงราหูเองกุมกับดาวมฤตยูจร เป็นดาวเร้นลับแปลก ๆ ที่ไม่สามารถค้นพบทางการพยากรณ์ได้ เป็นดวงที่หมายถึงวิญญาณได้ ทำให้เกิดการเป็นลม หัวใจวายได้ และอยู่ภพลม ซึ่งเล็งดวงจันทร์เท่ากับเป็นลัคนาอันดับ ๓ ของท่าน

๒) ลัคนาจรอยู่ราศีสิงห์ วันอาทิตย์ ดาวศุกร์เป็นกาลกิณีประจำวันอาทิตย์ อยู่ราศีธนูกุมดาวพุธมูละจร ซึ่งเป็นดาวอายุเดิม สู่ธาตุกับดาวศุกร์ ซึ่งเป็นกาลกิณีจรของวันที่ ๕ ธันวาคม และร่วมกับดวงจันทร์ซึ่งเป็นกาลกิณีเดิมในดวงชะตา

๓) ดาวพุธและดาวศุกร์จรทับดวงมฤตยูเดิมในราศีธนู เล็งดาวราศีเมถุน

๔) ดาวราหูจร ในราศีตุลย์ ร่วมกับดาวราหูมูละเดิมในราศีเมถุน หมายถึงมีการสิ้นชีวิตนอกบ้าน เป็นธาตุลม ภพลม สิ้นจากการเดินทางไกล

๕) ดวงอาทิตย์อายุจร กุมดาวอังคารศรีจร ซึ่งเป็นคู่คิดกันอย่างแรง เป็นอริและมรณะ กับดวงจันทร์ในดวงชะตาเดิม และแก่จันทร์จรซึ่งกันและกัน

๖) ดาวเสาร์เดชเดิม อยู่ราศีมีน เป็นอุตสาหะจรมาร่วมถึงกัน เป็นตัวทำลายเป็นตัวพบการเปลี่ยนแปลง และทับดาวศุกร์เดิม ซึ่งเป็นอุตสาหะเดิมด้วย

๗) ดาวพฤหัส เป็นประธาน ศรีเดิม เป็นมนตรีจรร่วมลัคนาเดิม ทับดาวเกตุเดิมในราศีพฤศภ แสดงว่า ท่านเปลี่ยนแปลงชาติมนุษย์ ไปดี กลายเป็นเทพ

สรุป ดาวทุกดวงทำมุมต่อกันในแง่ทำลาย แสดงว่าหมดอายุทางโลกจริง ๆ เพื่อไปสู่สรวงสวรรค์ เพราะฉะนั้นลูกหลาน และญาติพี่น้องไม่ควรห่วงใยท่าน คิดว่าท่านไปดีแล้ว อย่าทำให้ท่านต้องเป็นกังวลใจก็จะเป็นมหากุศลอย่างยิ่ง

บำเพ็ญกุศล สวดพระอภิธรรม

๗–๙ ธันวาคม ๒๕๑๙	ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้มีพระพิธีธรรม สวดพระอภิธรรม กำหนด ๓ วัน
๑๐ ธันวาคม ๒๕๑๙	ท่านผู้หญิง จงกล กิตติขจร และครอบครัว
๑๑ ธันวาคม ๒๕๑๙	คณะนายทหารรุ่น ๒๔๗๓ และศูนย์การทหารม้า
๑๒ ธันวาคม ๒๕๑๙	ธนาคารเอเซียทรัสท์ จำกัด บริษัทไทย ที.วี. สีช่อง ๓ และเอเซียไฟแนนัส จำกัด
๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๙	โรงงานยาสูบกระทรวงการคลัง
๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๙	ว.ป.อ. รุ่น ๕
๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๙	บริษัท ไทยเซ็นทรัล เคมี จำกัด
๑๖ ธันวาคม ๒๕๑๙	กรมทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์
๑๗ ธันวาคม ๒๕๑๙	ภรรยาและบุตรธิดา
๑๘ ธันวาคม ๒๕๑๙	เพื่อนรุ่นน้อง
๑๙ ธันวาคม ๒๕๑๙	หม่อมแม่, ล้ำ, แหลม, ลม

บีดศพและสวดพระอภิธรรมทุกวันเสาร์จนครบ ๑๐๐ วัน

๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๙	เอเย่นต์ บุหรี่
๑ มกราคม ๒๕๒๐	ครอบครัว
๘ มกราคม ๒๕๒๐	ธนิต–วาสนา สิงหโกวินท์
๑๕ มกราคม ๒๕๒๐	เพื่อน ๆ ตุ๋ย
๒๒ มกราคม ๒๕๒๐	สมเด็จมหาวีรวงศ์ วัดราชผาติการาม
๒๙ มกราคม ๒๕๒๐	ศิริวัฒน์ โอสถานุเคราะห์
๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐	ชาว บ.ข.ส.
๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐	เพื่อน ๆ ติ๊ด
๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐	บุญประสม–นารีลักษณ์ ศิริวงศ์
๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐	บริษัท อิสเอเซียติก จำกัด
๕ มีนาคม ๒๕๒๐	คณะชาวไร่ จังหวัดอุทัยธานี
๑๒ มีนาคม ๒๕๒๐	สกุล จารุจินดา และเพื่อนตุ๋ย

ขอขอบพระคุณ

นับแต่วันที่ พล.ท. ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร ได้ถึงแก่อนิจกรรม บรรดาท่านที่คุ้นเคยและญาติมิตรได้ให้เกียรติมาร่วมแสดงความเสียใจต่อครอบครัวของ พล.ท. ม.ร.ว. ลาภ ในงานพระราชทานน้ำอาบศพ สวดพระอภิธรรม บำเพ็ญกุศลสัตตมวารและปัญญาสมวาร พร้อมทั้งมีไมตรีจิตที่จะขอร่วมในการบำเพ็ญกุศล โดยเป็นเจ้าภาพในการสวดพระอภิธรรม จัดพิมพ์หนังสือเป็นอนุสรณ์ในวันพระราชทานเพลิงศพ บริจาคทรัพย์ช่วยในการจัดงานพิธีศพ พระคุณเหล่านี้ข้าพเจ้าและบุตรธิดารู้สึกซาบซึ้งและขอน้อมรับไว้ด้วยความขอบพระคุณยิ่ง ความกรุณาความเอื้ออารีตลอดจนความห่วงใยที่ทุกท่านได้มอบแก่ข้าพเจ้าและบุตรธิดาในโอกาสนี้ นำมาซึ่งความอบอุ่นและช่วยผ่อนคลายความทุกข์โศกลงได้ ทั้งยังก่อให้เกิดพลังใจในอันที่จะดำเนินการต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ท่าน **กิตฺติวุฑฺโฒ ภิกฺขุ** *วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษดิ์ที่ได้มอบบทความ "ธรรมะประจำวัน" มาลงพิมพ์ในหนังสือเป็นธรรมทานอุทิศเป็นพลปัจจัยส่งเสริมผลบุญแด่ พล.ท. ม.ร.ว ลาภ หัสดินทร ในครั้งนี้ และพลเรือเอก อนันต์ เนตรโรจน์ ซึ่งเอื้อเฟื้อช่วยเหลือและมอบให้ เรือเอก จำเนียร ตู้จินดา เป็นผู้รับและนำศพเข้ากรุงเทพ ฯ เป็นกรณีพิเศษในคืนวันเสียชีวิต คุณเรณู สุวรรณสิทธิ์ และ คุณยุทธ พูลนาค และบริษัทโรงงานกระดาษ สหไทย จำกัด รับเป็นผู้จัดพิมพ์หนังสือเป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ และทั้งครอบครัวของ ฯ พณ ฯ ท่านจอมพล ถนอม กิตติขจร ซึ่งได้ให้ความอนุเคราะห์รับเป็นผู้จัดดอกไม้ประดับหีบศพในการบำเพ็ญกุศลจนครบ ๗ วันและ ๕๐ วัน รวมทั้งประดับโกศศพในวันพระราชทานเพลิงศพ พร้อมทั้งช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการจัดงานพิธีศพแต่วาระแรกจนถึงวันพระราชทานเพลิงศพ นับเป็นความกรุณาอย่างสูงในเมตตาจิตนี้*

ภรรยาและบุตรธิดา

คำปรารภ

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ พล ท. ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร คณะเจ้าภาพขออนุญาติพิมพ์หนังสือคำบรรยายธรรม ในรายการธรรมะประจำวัน ซึ่งอาตมาได้บรรยายประจำทุกวันเวลา ๐๖.๓๐ น. ทางสถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ศูนย์การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ของมูลนิธิ-อภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย รายการนี้มีความมุ่งหมายให้สาธุชนได้เข้าใจในหลักธรรม อันเป็นคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และนำธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตามฐานะและการงาน เพราะโดยทั่วไปสาธุชนส่วนมากยังเข้าใจว่าคำสอนในพระพุทธศาสนา มุ่งสอนให้คนไปนิพพาน ละทิ้งทุกสิ่งอันเป็นโลกีย์ จึงทำให้เกิดความรู้สึกว่า การประพฤติธรรมเป็นของยาก หรือเป็นความคร่ำครึ ล้าสมัย หรือถ้าจะประพฤติธรรมแล้ว ต้องละทิ้งทุกสิ่ง ทุกอย่าง แม้แต่การงานอันเป็นภารกิจของทุกคนหรือครอบครัวและสังคมก็ไม่ควรรับผิดชอบ ซึ่งเป็นความเข้าใจในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ผิดอย่างยิ่ง สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามิได้ละเลยต่อชีวิตประจำวันของชาวโลก หลักธรรมที่ตรัสไว้จึงเหมาะสมกับการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต และการทำงานเนื้อหาสาระของธรรมะที่นำมาบรรยายประจำวันนี้ ได้พยายามนำธรรมะที่เห็นว่าเป็นประโยชน์มาบรรยาย สาธุชนที่ติดตามฟังเป็นประจำมีความต้องการจะได้ไว้อ่านทบทวนอีก มูลนิธิอภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย จึงได้จัดการคัดลอกคำบรรยายออกพิมพ์เผยแพร่ให้แก่ผู้ต้องการ

ฉะนั้นในโอกาสงานพระราชทานเพลิงศพ พล ท. ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร คณะเจ้าภาพคือภรรยา บุตรธิดาและญาติมิตร มีความประสงค์พิมพ์แจกบีนธรรมบรรณาการแก่ท่านที่เคารพนับถือ ให้เกียรติมาในงาน อาตมาจึงขออนุโมทนาเป็นอย่างยิ่ง เพราะ พล ท. ม.ร.ว. ลาภ

หัสดินทร เมื่อสมัยมีชีวิตอยู่ได้เป็นผู้สนใจธรรมและติดตามฟังธรรมจากสถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ เป็นประจำตลอด และได้ส่งเสริมกิจการของพระศาสนาในโอกาสอันควรตามฐานะอยู่เป็นประจำ ถ้าทราบด้วยญาณวิถีอันใดคงจะอนุโมทนาด้วยกุศลจิต ที่ท่านได้ใช้หลักธรรมดำเนินชีวิต และปฏิบัติหน้าที่ทั้งในส่วนตนและราชการด้วยดีจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

กุศลที่เกิดจากธรรมทานอันประเสริฐนี้ ข้าพเจ้าขออุทิศให้แด่ พล ท. ม.ร.ว. ลาภ หัสดินทร ในสัมปรายภพ ขอจงประสบแต่สุข สงบ ในคติภพนั้น ๆ ด้วยเทอญ

กิตติวุฑโฒ ภิกขุ
ผู้อำนวยการจิตตภาวันวิทยาลัย
บางละมุง ชลบุรี
๒๐ มกราคม ๒๕๒๐

กิเลส

ธรรมะประจำวันในวันนี้จะขอนำเรื่องเกี่ยวกับ **"กิเลส"** ซึ่งเป็นปัญหาที่เราน่าจะขบคิดเกี่ยวกับเรื่องชีวิตของเราเอง มาเสนอในรายการธรรมะประจำวัน เรื่องของชีวิตเป็นเรื่องที่น่าศึกษา

บางท่านศึกษาโดยถูกหลักเกณฑ์ก็เข้าใจในเรื่องชีวิตนี้ดีขึ้น

บางท่านที่ศึกษามาผิดหลักเกณฑ์ก็เข้าใจชีวิตนี้ผิดไป

หรือบางท่านที่ไม่ยอมศึกษาเลย ก็ไม่รู้เลยว่าชีวิตนี้คืออะไร และเรามีชีวิตอยู่เพื่ออะไรกัน

ผลสุดท้ายก็เลยไม่เข้าใจอะไร ชีวิตที่เป็นอยู่ก็เป็นไปตามยถากรรมแล้วแต่เหตุการณ์จะพาไป

เรื่องของชีวิตที่น่าศึกษานั้น คือน่าศึกษาในแง่ที่เป็นสัจจธรรมโดยเฉพาะ

ส่วนมากแล้วสาธุชนที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องชีวิตในด้านของสัจจธรรมนั้นมีน้อยเหลือเกิน และนอกจากจะมีน้อยแล้วเรายังสนใจเรื่องชีวิตของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทเกี่ยวกับชีวิตของบุคคลซึ่งอาจจะไม่มีตัวไม่มีตนเลย เราก็ยิ่งจะสนใจมากขึ้น และอาจจะสนใจมากกว่าชีวิตของตัวเองก็มีอยู่

ชีวิตของผู้ซึ่งไม่มีตนนี้คือชีวิตของใคร

ก็คือชีวิตของบุคคลที่เราสมมติขึ้นในฐานะเป็นตัวละคร

ชีวิตของคนในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นบทละคร จะเป็นละครวิทยุก็ดี หรือจะเป็นลิเกที่แสดงอยู่ตามลานวัดก็ดี หรือในจอภาพยนตร์ก็ดี ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นตัวละครที่ไม่มีชีวิตชีวาทั้งนั้น เราสมมติกันขึ้น ผู้ที่สมมติกันขึ้นนั้นก็คือนักประพันธ์

ผู้ที่ประพันธ์เรื่องราวต่าง ๆ ก็ย่อมสมมติตัวละครขึ้น สมมติว่าตัวนั้นเป็นพ่อ ตัวนี้เป็นแม่ นั่นเป็นลูก เป็นหลานเป็นสามีเป็นภรรยา เป็นบ่าวไพร่สาระพัดอย่าง แล้วแต่ผู้ประพันธ์จะลิขิตชีวิตของตัวละคร หรือสร้างสรรค์ขึ้นมา

เมื่อสร้างสรรค์ขึ้นมาแล้วก็ยังสร้างสรรค์บทบาทของแต่ละตัวให้เป็นไปจนกระทั่งคนฟังเกิดความรู้สึกกระทึกใจก็มีอยู่

เรื่องเหล่านั้นเป็นเรื่องที่เราสมมติขึ้น ทั้ง ๆ ที่ผู้ที่ถูกสมมตินั้นอาจจะไม่มีตัวมีตนอยู่ในโลกนี้เลยก็เป็นได้ แต่ถึงกระนั้นก็ยังสนใจกันมาก สนใจในชีวิตของบุคคลที่อยู่ในบทบาทเหล่านี้มากเป็นพิเศษ

ยิ่งบุคคลที่อยู่ในบทบาทของจอภาพยนตร์เราก็ยิ่งจะสนใจกันมากขึ้น บางทีต้องลงทุนไปศึกษาไปดู เดือนหนึ่งหลายบาทก็มีอยู่ เช่นบางคนต้องเสียสตางค์ดูหนังเดือนหนึ่งตั้งหลายรอบก็เพื่อที่จะไปดูบทบาทของตัวละครที่แสดงอยู่ในจอภาพยนตร์ซึ่งแต่ละคนนั้นแสดงไม่เหมือนกัน บางเรื่องก็ชอบ บางเรื่องก็ไม่ชอบ

นี่แสดงให้เห็นว่าคนเรานี้สนใจในเรื่องชีวิตเหมือนกัน แต่กลับไปสนใจในเรื่องของคนอื่น ตลอดจนบทบาทของคนอื่นเป็นส่วนมาก จึงขาดความสนใจในเรื่องชีวิตของตนเอง

หรือบางทีก็เข้าใจผิดคิดว่าชีวิตของบุคคลอื่นหรือบทบาทที่เขาได้แสดงกันอยู่นั้นเป็นบทบาทที่ควรสนใจ ที่ควรประพฤติตามปฏิบัติตาม ผลสุดท้ายก็เลยใช้ชีวิตไปตามบทบาทของตัวละครก็มีอยู่

ซึ่งล้วนแล้วแต่เข้าใจผิดคิดว่ามันเป็นตัวอย่างอันดีที่ควรจะได้ถือเอาเป็นแบบฉบับของการดำเนินชีวิต เมื่อเราถือเอาสิ่งทั้งหลายเหล่านี้เป็นแบบอย่าง ผลสุดท้ายการปฏิบัติก็ย่อมจะเกิดการผิดพลาดขึ้นได้ง่าย

เพราะโดยปกติธรรมดานั้น ชีวิตของคนเรากับชีวิตที่อยู่ในเวทีละครก็ดี ที่แสดงภาพยนตร์ก็ดี มันไม่เหมือนกัน แตกต่างกันมากเหลือเกิน

เราจะใช้ชีวิตแบบดาราภาพยนตร์บนผืนโลกนี้ไม่ได้
เพราะเหตุว่านั่นเป็นชีวิตที่สมมุติกันขึ้นมา

ถ้าดูด้วยความเพลิดเพลิน ดูเพื่อพิจารณาปลงธรรมสังเวชย่อมมีประโยชน์ จะถือเอามาเป็นแบบฉบับย่อมจะเกิดโทษทั้งนั้น

แต่นั้นแหละ บุคคลที่อ่อนต่อเรื่องของชีวิตก็ย่อมจะต้องหลงเคลิบเคลิ้มไปตามบท-บาท ซึ่งเราจะเห็นได้จากบทบาทอันไม่ดีของภาพยนตร์ในบางเรื่องที่เข้ามาฉายในประเทศไทยเรา มีเรื่องตีรันฟันแทง มีการทารุณโหดร้ายหรือใช้เหลี่ยมเล่ห์เพทุบายต่าง ๆ ในการประกอบกรรมทำชั่ว หรือได้ใช้อุบายอันชาญฉลาดเพื่อหลบลี้หนีมือของกฎหมายที่จะไปจับกุม

บุคคลที่ตกเป็นทาษของบทบาททั้งหลายเหล่านี้ ก็คือคนที่ขาดสติสัมปชัญญะ หรือคนที่มีปัญญาน้อย

เพราะคนที่มีปัญญาน้อย รู้สึกว่าพอใจในบทบาทมากกว่า แหมคนนี้เก่งจริง ไม่พอใจอะไรก็ชักปืนยิงเขา หรือเข้าท้าตีท้าต่อยอาละวาดในที่ต่าง ๆ เดินเต๊ะท่าทางเป็นนักเลงอยู่กลางถนน ก็นึกชอบใจว่าเก๋ดีแล้วก็เอาบทบาทนั้นมาเป็นตัวอย่างในการประกอบกรรมชั่ว

ซึ่งเวลานี้เท่าที่ศึกษาดูการประกอบอาชญากรรมต่าง ๆ นั้น มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับในจอภาพยนตร์เป็นส่วนมาก ไม่ว่าจะเป็นการฉีดยาเพื่อให้บุคคลประสบต่อความสลบไสลไร้สติ หรือมีการทรมานทรกรรมด้วยวิธีการต่าง ๆ การฉกชิงวิ่งราว การปล้นสะดมอันอุกอาจก็ตาม ส่วนมากเลียนแบบมาจากภาพยนตร์

เพราะฉะนั้นเรื่องของภาพยนตร์นี้เป็นเรื่องที่ไม่ควรจะเอาแบบอย่าง

ยิ่งภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับอาชกรรมด้วยแล้ว ก็เท่ากับว่ามาเปิดโรงเรียนสอนบุคคลให้ประกอบอาชญากรรม หรือสอนการประกอบกรรมชั่วกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งนักเรียนจะศึกษากันเพียง ๒ ชั่วโมง เสียเงินค่าศึกษาคนละ ๑๐ บาท ๑๕ บาท เพียงชมภาพยนตร์รอบเดียวเท่านั้น

แล้วผลสุดท้ายภาระอันหนักก็ตกอยู่แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งต้องคอยติดตามปราบปราม บุคคลประเภทนี้ได้ก่ออาชญากรรมขึ้นมาในลักษณะแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ๆ บางทีตำรวจก็ตามแทบจะไม่ทัน ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรจะได้พิจารณากันเป็นพิเศษ

ผู้ใดที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับเรื่องชีวิตนี้ดี ก็ควรจะได้อบรมลูกหลานอย่าให้ไปเคลิบเคลิ้มกับบทบาทภาพยนตร์หรือบทบาทของนวนิยายตลอดจนลิเกละครต่าง ๆ เพราะว่าชีวิตที่มีอยู่ในบทบาทการแสดงกับชีวิตจริง ๆ ที่เราใช้อยู่ในโลกนั้นมันไม่เหมือนกัน

ชีวิตของคนอยู่ในโลกนี้ต้องกินข้าวกินน้ำ ต้องทำมาหากิน ต้องประพฤติอยู่ในกรอบของกฎหมาย ต้องมีศีลมีธรรม ชีวิตในตัวละครไม่ต้องกินข้าวกินน้ำ ถ้าทำผิดอาจจะไม่ต้องติดคุกติดตะรางก็ได้

แต่ว่าชีวิตของคนเราที่อยู่ในโลกนี้จะไปทำอย่างนั้นไม่ได้ จะคิดว่าเราไม่พอใจใครก็จะไปท้าตีท้าต่อยจะไปหยิบปืนยิงคนนั้นคนนี้ หรือไปเที่ยวอาละวาดหรือไปปล้นสะดมในลักษณะแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่มีอยู่ในภาพยนตร์ โดยคิดว่าเป็นของดีงามไม่ได้

เพราะว่าโลกมนุษย์เรานั้นมีกฎหมายเป็นข้อบังคับ มีระเบียบแบบแผนสำหรับประพฤติปฏิบัติกัน เพื่อความสงบสุขของสังคม เรามีธรรมเนียมประเพณี เรามีวัฒนธรรม มีศาสนาที่เราจะต้องประพฤติปฏิบัติ

แต่สิ่งดีงามหรือจรรยาอันดีงามเหล่านี้ เราจะหาได้ยากที่สุดในภาพยนตร์

จะหาได้ยากที่สุดในนวนิยาย

จะหาได้ยากที่สุดในละครหรือลิเกที่เราได้สดับตรับฟังกันอยู่

คนเรานั้นถ้าหากว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นไปในทางที่ดีงามอ่อนโยนก็มักจะไม่ค่อยพอใจ พูดง่าย ๆ ว่าบทบาทเหล่านี้ไม่ถึงใจพระเดชพระคุณ ถ้าเป็นบทบาทประเภทที่พึ่งแล้ว ดูแล้วน้ำตาหยดเผาะ ๆ ละก็ชอบ หรือมิฉะนั้นก็เกิดความฮึกเหิมในจิตใจละก็เราชอบมาก

แสดงให้เห็นถึงจิตที่ตกไปเป็นทาษของอารมณ์มีมากอยู่เพราะฉะนั้น บางบทบาทของตัวละครที่มีปรากฏอยู่ในที่ทั่วไปจึงไม่ควรจะถือเอาเป็นแบบฉบับหรือตัวอย่างอันดีงาม

เราต้องพิจารณาถึงชีวิตของเราเองให้มาก ๆ คนโบราณท่านบอกว่า ถ้าเราดูละครแล้วจะต้องย้อนกลับมาดูตัวเอง หมายความว่าไม่ให้ไปหลงเคลิบเคลิ้มในบทบาททั้งหลายเหล่านี้

จริงอยู่สิ่งทั้งหลายเหล่านี้อาจทำให้เกิดความเพลิดเพลินได้ชั่วขณะหนึ่ง ระหว่างที่เกิดความเพลิดเพลินนั้นก็อาจจะลืมความทุกข์ยากลำบาก ลืมความคับแค้นใจในบางสิ่งบางอย่าง ลืมชีวิตของตนที่กำลังประสบกันอยู่ได้

สิ่งเหล่านี้บางทีก็ช่วยดับทุกข์ได้เหมือนกัน

แต่ว่าเป็นการดับทุกข์เพียงชั่วขณะหนึ่งเพียงประเดี๋ยวประด๋าวเท่านั้น

ผลสุดท้ายทุกข์เหล่านี้ก็เกิดขึ้นได้ต่อไปอีก

แต่ว่าการดับทุกข์ในลักษณะที่เราเคลิบเคลิ้มโดยขาดสติสัมปชัญญะนั้นก็ไม่ต่างอะไรกับคนที่มีความทุกข์ แล้วไปกินเหล้าให้เมาหยำเปจนกระทั่งลืมทุกสิ่งทุกอย่างหมด

เมื่อกลับฟื้นคืนสติขึ้นมาก็ต้องเป็นทุกข์ต่อไป

แล้วก็จะต้องทุกข์มากกว่าเดิมไปอีก

ผลสุดท้ายก็หมดหนทางที่จะแก้ไขเหตุแห่งความทุกข์เหล่านั้นได้

ชีวิตต้องสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างไปจนหมดสิ้น

นี่เพราะเหตุว่าไม่ทราบถึงความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของเรา แล้วก็ใช้วิธีดับทุกข์โดยขาดสติสัมปชัญญะหรือเป็นคนที่ไม่มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นลักษณะที่ผิดหลักพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนานั้นสอนให้เราเป็นคนมีเหตุมีผล

ไม่ว่าจะเป็นความทุกข์ยากอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น

เราก็ต้องศึกษาหาเหตุผลว่า ทุกข์นี้เกิดมาจากอะไรเป็นเหตุ

เมื่อทราบว่าทุกข์นี้เกิดมาจากอะไรแล้ว เราก็ไปดับเหตุแห่งทุกข์เหล่านี้ ทุกข์ที่เกิดขึ้นก็ย่อมจะดับลงได้

ส่วนมากเราไม่ใคร่จะศึกษาถึงเหตุแห่งทุกข์

เมื่อไม่ศึกษา เราก็เลยไม่ทราบว่าทุกข์นี้เกิดมาจากอะไร เราจะดับทุกข์ได้อย่างไร

เมื่อไม่ทราบเหตุก็ดับทุกข์ไม่ได้

ก็ต้องเป็นทุกข์อยู่เช่นนี้ตลอดไป

แล้วเราจะเอาสิ่งประโลมโลกหรือสิ่งต่าง ๆ ทั้งหลายนี้มาเป็นเครื่องดับทุกข์หรือบรรเทาทุกข์ ซึ่งไม่ใช่ความดับทุกข์ที่แท้จริง ไม่ใช่ความดับทุกข์ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสสอนไว้

ถึงแม้เราจะได้รับความสุขก็เพียงชั่วประเดี๋ยวประด๋าวเท่านั้น ซึ่งก็เป็นไปด้วยอำนาจของ **โมหธรรม**

ไม่ได้เป็นไปอย่างมีสติสัมปชัญญะ ถ้าเรามีสติสัมปชัญญะแล้ว เราก็สามารถที่จะค้นคว้าหาเหตุแห่งทุกข์นั้นได้ และก็ดับเหตุแห่งทุกข์เหล่านั้นด้วยความสงบและด้วยความผาสุก

ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องที่สาธุชนทั้งหลายจะต้องศึกษาหาความจริงให้มาก เพราะอย่างน้อยถ้าเราเข้าใจในเรื่องเหล่านี้ดีขึ้นก็จะทำให้เราเป็นคนที่รู้เหตุรู้ผลได้ดี แล้วเราจะเห็นว่าชีวิตที่เราเกิดมาในโลกนี้เป็นเรื่องที่น่าศึกษา และก็ต้องปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ในชีวิตนี้ให้มากที่สุด ชีวิตของเราจะเกิดขึ้นมาในโลกนี้ได้ไม่ใช่เกิดกันมาได้ง่าย ๆ

พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ตรัสอยู่แล้วว่าการได้เป็นมนุษย์เป็นการยาก

ท่านอาจจะค้านในใจว่าไม่เห็นมันยากอะไร เรื่องทำให้มนุษย์เกิดเป็นเรื่องง่ายจะตายไป

ทำให้เกิดไม่ยากหรอก แต่ว่าผู้ที่จะมาเกิดเป็นมนุษย์นี้ที่ท่านตรัสว่า การได้เป็นมนุษย์เป็นการยาก ไม่ใช่หมายความว่าเกิดยาก เดี๋ยวจะเข้าใจผิดคิดว่าเกิดยาก ถ้าเกิดยาก มนุษย์ก็คงจะไม่มีเต็มโลกอย่างนี้ เกิดนั้นเกิดง่าย แต่ว่าบุคคลที่จะมาเกิด มาเกิดได้ยาก

หรือตัวเราเองกว่าจะได้เกิดมาเป็นมนุษย์อย่างนี้ไม่ใช่เกิดได้ง่าย ๆ อย่างน้อยเราก็ต้องสร้างกุศลกรรมคือจะต้องประกอบแต่กรรมดีมาก่อน

อดีตชาติต้องทำความดีมาก่อนจึงได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ถ้าอดีตชาติไม่ได้การประกอบกรรมดีมาก่อนแล้ว ก็ไม่มีทางที่จะได้เกิดมาเป็นมนุษย์อย่างนี้

เพราะฉะนั้นกุศลที่เราได้ทำมาแต่ชาติปางก่อนนั้น มาสนับสนุนส่งเสริมให้เราได้มีอัตภาพร่างกายเกิดมาเป็นมนุษย์อย่างนี้ถ้าไม่ได้กุศลช่วยก็ไม่มีทางเกิดมาเป็นมนุษย์

เพราะสัตว์อื่นที่นอกไปจากมนุษย์ก็มีอยู่

วิญญาณของสัตว์ที่ได้ถือการปฏิสนธิในเดรัจฉานภูมิก็ดีในเปรตภูมิก็ดี ในอสุรกายภูมิก็ดี ในนิรยภูมิก็ดี ซึ่งมีอยู่มากมายและก็ไปเกิดกันเยอะแยะ

นี่แสดงให้เห็นว่าวิญญาณของสัตว์เหล่านี้ขาดการอบรมสร้างสรรค์ในเรื่องบุญกุศลและคุณงามความดีมาก่อน ก็หมดโอกาสที่จะได้อัตภาพร่างกายเป็นมนุษย์เหมือนอย่างพวกเรา

เรานั้นจัดว่าเป็นสัตว์โลกที่ประเสริฐ ในบรรดาสัตว์ทั้งหลายที่มีอยู่ในโลกนี้ ไม่มีสัตว์ประเภทไหนที่ประเสริฐเท่ากับมนุษย์

เพราะมนุษย์รู้จักสร้างสรรค์ความสุขให้เกิดขึ้น รู้จักกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นความสุขในชีวิตนี้ให้เกิดขึ้น แสดงว่ามนุษย์เรานี้เป็นผู้สร้างสรรค์ความดีความงามมาแต่อดีตชาติมากกว่าบรรดาสรรพสัตว์เหล่านั้น การได้เป็นมนุษย์จึงต้องประกอบด้วย **กุศลธรรม**

จะเป็นมนุษย์ที่ดีได้จะต้องอาศัยข้อวัตรปฏิบัติอีกมาก เราจะต้องรู้จักป้องกันอย่าให้สิ่งที่ไม่ดีมาทำลายความดีของเรานี้ให้หมดไป ทั้งนี้เพราะเหตุว่าอกุศลธรรมหรือความชั่วร้าย จะชักนำให้เราเป็นอย่างอื่น หรือให้กระทำในสิ่งที่มนุษย์ไม่ควรกระทำทำให้เรานี้ต้องมีความเลวร้ายไม่ได้เป็นมนุษย์ที่ดีนั้นย่อมมีอยู่มาก

ท่านลองคิดดูก็แล้วกันว่าภายในจิตใจของคนเราทุก ๆ คนในปัจจุบันนี้มันมีอกุศลอยู่มากมายเท่าไร อกุศลที่จะชักพาตัวเรามิให้เป็นมนุษย์ที่ดียังมีอยู่มาก มีอกุศลธรรมที่ชักพาให้ห่างเหินความเป็นมนุษย์หรือประกอบกรรมทำผิดวิสัยของมนุษย์มีมากด้วยกัน

นอกจากความโลภ ความโกรธ ความหลง แล้วยังมีอกุศลธรรมตัวเล็กตัวน้อยอีกมากมายหลายอย่าง ล้วนแต่เป็นเครื่องชักจูงให้บุคคลกระทำในสิ่งที่ไม่ควรจะกระทำ ทำให้บุคคลนี้ห่างเหินจากความเป็นมนุษย์ได้ง่าย

เราพิจารณาดูตัวกิเลสตัวใหญ่ ๆ ก็รู้ เช่นอย่าง **ความโลภ** ถ้าหากว่าเกิดขึ้นภายในจิตของผู้ใดก็เป็นเหตุทำให้เกิดความทะยานอยาก ความมักมากก็เกิดขึ้นด้วยอำนาจของความโลภแล้วก็เป็นเหตุทำให้เกิดการเพ่งเล็งทรัพย์สมบัติของผู้อื่น อยากจะได้ของบุคคลอื่นมาเป็นของตน นอกจากจะไปเพ่งเล็งทรัพย์สมบัติของผู้อื่นแล้ว ยังเป็นเหตุทำให้เรานี้ต้องประกอบกรรมทำชั่วด้วยอำนาจของโลภะเจตนาก็มีอยู่อีกมากมาย

บุคคลที่ประกอบกรรมทำชั่วด้วยอำนาจของโลภะเจตนานั้นอาจจะกระทำทุกสิ่งทุกอย่างได้หมด ไม่คำนึงถึงว่าสิ่งนั้นจะดีหรือไม่ บุคคลที่ทำอะไรด้วยด้วยอำนาจของความโลภมาก ๆ หรืออำนาจของความอยากมาก ๆ นั้น ก็ไม่ต่างอะไรกับนิสัยของ **เปรต** เพราะว่าเปรตนี้มีความเป็นอยู่ด้วยความหิวโหย เป็นทุกข์ด้วยความอยากอยู่ตลอดเวลา

ถ้าหากว่ามนุษย์เราเกิดมาแล้วถูกโลภะเผาผลาญจิตใจ มีความอยากจนกระทั่งเกิดความทุกข์ขึ้นมา เราลองคิดดูซิว่าจะต่างจากเปรตสักเท่าไร

เพราะความอยาก ที่เกิดขึ้นแก่บุคคล ได้เผาผลาญจิตใจให้เร่าร้อน ให้เกิดความทุกข์กระวนกระวายอยู่ตลอดเวลา มีเท่านี้แล้วก็ไม่พอใจ อยากจะมีเท่านั้น แล้วคิดที่จะประกอบกรรมทำชั่วเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองมีความพอใจ

ท่านทั้งหลาย ลองคิดดูบุคคลที่มีจิตใจอยากอยู่อย่างนี้ตลอดเวลา จะหาความเยือกเย็นได้อย่างไร ก็ย่อมจะมีแต่ความเร่าร้อน มีแต่ความโลภเผาผลาญจิตใจ เผาไหม้อยู่ตลอดเวลา ความทุกข์ต่าง ๆ จึงได้เกิดขึ้นได้มากมายจากอำนาจของโลภะที่เกิดขึ้นมาเผาผลาญ

ฉะนั้นเรื่องความโลภจึงถือว่าเป็นเหตุหนึ่ง ที่ชักพาให้เราเป็นมนุษย์ที่ดีไม่ได้

ความโลภเมื่อเกิดขึ้นก็ย่อมจะทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ตนเองได้มาซึ่งประโยชน์อันนั้น ซึ่งบางทีก็ถึงกับลามปามมาทำลายพระพุทธ ทำลายพระธรรม พระสงฆ์ ทำลายพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะให้ตนเองได้มาซึ่งสิ่งทั้งหลายเหล่านั้นด้วยอำนาจของความโลภโมโทสันซึ่งเราจะเห็นกันอยู่โดยทั่วไป

บางคนประทุษฐร้ายต่อพระศาสนา เพื่อมุ่งหวังที่จะได้อามิสเพียงไม่เท่าไรไปเป็นสมบัติของตน

บางคนก็ถึงกับตัดเศียรพระพุทธรูป

ลงทุนไปปล้นสะดมวัดวาอารามซึ่งเวลานี้ก็มีปรากฏอยู่บ่อย ๆ

อย่างนี้เป็นเรื่องที่ทำให้จิตใจห่างเหินจากความเป็นมนุษย์

หรือบางคนก็ไปเที่ยวลักเล็กขโมยน้อย เที่ยวไปปล้นสะดมทรัพย์สมบัติของผู้อื่นแทนที่จะคิดทำมาหากินด้วยตนเอง

การลักเล็กขโมยน้อยก็ดี ไปช่วงชิงทรัพย์สมบัติของผู้อื่นก็ดี เป็นอาการของเปรต

ด้วยบุคคลที่กระทำเช่นนี้เพราะความโลภชักพาโดยแท้

ชักพาให้ห่างเหินจากความเป็นมนุษย์

ผลสุดท้ายก็มีวิสัยไม่ต่างจากเปรตเท่าไรนัก เพราะถูกความทุกข์จากอำนาจของโลภะเหล่านี้เผาผลาญอยู่

ทีนี้ถ้าหากว่าความโลภนี้มีอยู่ มันก็แสดงอากัปกิริยาให้ปรากฏคล้าย ๆ กับเป็น **อสุรกาย** ตนหนึ่ง

อสุรกาย นี้เกิดด้วยอำนาจของ โลภะเจตนา กับเปรต

อสุรกายนั้นชอบกินเครื่องเซ่นเครื่องบนบาลจากมนุษย์ที่ต้องการความสำเร็จ ก็อาจจะบนบาลอสุรกายด้วยหัวหมูบ้าง ไก่ต้มเป็ดต้มหรือว่าขนมต้มแดงขนมต้มขาว หรือไข่ต้มอะไรเหล่านี้

อสุรกายนั้นอาศัยเครื่องเซ่นเหล่านี้แหละเป็นเครื่องดำรงชีวิตอยู่

บุคคลที่ถูกความโลภประเภทนี้เข้าครอบงำ ซึ่งมีลักษณะเหมือนอสุรกายก็มี

บางคนเมื่อความโลภเกิดมากขึ้น ก็ต้องประกอบกรรมทำชั่วหรือประพฤติทุจริตเพื่อหวังสิสบาดคาดสินบน เพื่อหวังเครื่องเซ่นสรวงบูชาเล็ก ๆ น้อย ๆ แสดงว่ามีความโลภเกิดขึ้นแล้วก็ทำให้จิตใจของผู้นั้นใกล้ต่ออสุรกายเข้าไปแล้ว

ผลสุดท้าย ก็ทำลายคุณงามความดีภายในตัวเองไปหมด ความเป็นมนุษย์ถึงจะมีอยู่ก็แต่เพียงรูปร่างเท่านั้นเอง เพราะการประพฤติปฏิบัตินั้นเป็นอสุรกายไปหมดแล้ว

พูดถึง **ความโกรธ**บ้าง ถ้าความโกรธเกิดขึ้นภายในจิตของผู้ใด เราจะสังเกตได้ว่าบุคคลผู้นั้นจะเกิดความทุกข์ความเร่าร้อนมาก มีความโหดร้ายความเหี้ยมเกรียมดุจดังสัตว์นรก

เพราะสัตว์นรกเกิดมาด้วยอำนาจของโทสะ

เมื่อมีโทสะมากเข้า ความเร่าร้อนก็มีมาก

สัตว์นรกนั้นจะต้องมีความทุกข์ความเร่าร้อนจากไฟนรกที่แผดเผา

จากการทรมานทรกรรมของนายนิรยบาลในลักษณะอาการต่าง ๆ

ความทารุณโหดร้ายของนายนิรยบาลที่ทรมานแก่สัตว์นรกนั้น เป็นไปด้วยอำนาจของความโกรธ

บุคคลที่เกิดความโกรธขึ้นมาก็เหมือนกับคนตกนรก

ท่านทั้งหลายจะสังเกตได้ว่า คนที่เขามีความโกรธเกิดขึ้นภายในจิตใจมาก ๆ ภาวะของจิตในขณะนั้นจะเกิดความทุกข์ความเร่าร้อนไม่ต่างอะไรกับไฟที่อยู่ในขุมนรก ซึ่งเผาสัตว์นรกให้เร่าร้อน จะเกิดอาการกระวนกระวาย เกิดความเหี่ยมเกรียม หรือเกิดความเศร้าหมองใจ ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนแล้วแต่นำมาซึ่งความทุกข์ทั้งนั้น

บางท่านถูก **ความหลง** เข้าครอบงำ ก็จะมีชีวิตอยู่โดยขาดสติสัมปชัญญะ ไม่สามารถจะวินิจฉัยได้ว่า อะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล ผลสุดท้ายชีวิตของตนเองก็อยู่กับแบบแล้วแต่เหตุการณ์จะพาไป

นี้ก็คือประเภท **โมหะ** คือว่าปล่อยให้ชีวิตนี้ล่องลอยไปตามบทบาทของละครที่มีอยู่ หรือบทบาทของนวนิยายที่ได้อ่านแล้วก็เคลิบเคลิ้มไปตามบทบาทนั้น บุคคลประเภทนี้แยกแยะไม่ออก พิจารณาด้วยสติสัมปชัญญะไม่ออกว่า ควรที่จะทำอย่างใด ผลสุดท้ายก็ปล่อยชีวิตไปตามยถากรรม ซึ่งก็เป็นเรื่องที่น่าสงสารอย่างยิ่ง

เพราะฉะนั้น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงกล่าวว่า **การได้เป็นมนุษย์เป็นการยาก** นั้น ยากอย่างนี้ นอกจากจะเกิดยากแล้ว จะเป็นมนุษย์ที่ดีก็ยังเป็นการยากอีกด้วย จึงจำเป็นจะต้องอาศัยข้อวัตรปฏิบัติหลายอย่าง

ฉะนั้นท่านสาธุชนทั้งหลาย จะเห็นแล้วว่าเรื่องของชีวิตนี้เป็นเรื่องยาก เราจึงควรจะได้สนใจศึกษาเพื่อให้ชีวิตของเราไปสู่ความสวัสดี

วันนี้จึงขอนำเรื่องนี้มาเสนอท่านผู้ฟังในรายการธรรมะประจำวันเพื่อขบคิด ถ้าใครคิดไม่ออกหรือไม่อยากจะคิดก็เข้าวัดฟังเทศน์ เพราะวันนี้เป็นวันพระและขอเชิญท่านสาธุชนบำเพ็ญการกุศล เว้นจากการทำบาปโดยทั่วกัน เพื่อเกิดศิริมงคลแก่ชีวิตของท่าน สวัสดี

พระพุทธองค์ตรัสว่า

ไม่นานเลยหนอ กายนี้ก็จักนอนทับแผ่นดิน กายนี้ปราศจากวิญญาณ แล้วก็ถูกทอดทิ้งไว้เหมือนท่อนไม้ที่หาประโยชน์มิได้

สภาวธรรม

สำหรับรายการธรรมะประจำวันวันนี้ ได้มีท่านสาธุชนเขียนจดหมายมาให้อาตมาได้อธิบายถึงหลักธรรมทางศาสนาที่ได้เคยพูดในรายการ **ธรรมะก่อนนอน** ว่ายังไม่เข้าใจโดยแจ่มแจ้ง อยากจะให้พูดให้แจ่มแจ้งสักนิดหนึ่ง และก็ขอให้พูดในตอนเช้า ๆ ซึ่งเป็นเวลาที่จิตใจกำลังปลอดโปร่งในการที่จะรับรสพระธรรมคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า

ท่านผู้ฟังที่ติดตามรับฟังธรรมะก่อนนอนก็คงจะนึกไม่ออกว่าหมายความถึง ธรรมะข้อไหน

ธรรมะที่ท่านผู้ฟังขอร้องให้อรรถาธิบายเพื่อความเข้าใจ เป็นพุทธภาษิตที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสแก่พระสงฆ์ เมื่อทรงประชวร นำเอามาตอนหนึ่งสั้น ๆ ซึ่งมีความหมายว่า **สภาวธรรมทั้งปวงไม่ควรถือมั่น**

พุทธภาษิตบทนี้ได้เป็นที่คัดค้านถกเถียงกันมากทีเดียวว่า เราควรที่จะได้ปฏิบัติตนให้ถูกตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มิฉะนั้นแล้วก็จะได้ชื่อว่าไม่เป็นพุทธศาสนิกที่แท้จริง

เพราะบางท่านไม่เข้าใจว่าเรื่องการที่จะเป็นพุทธศาสนิกที่แท้จริง จะต้องปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนา

อาตมาคิดว่า ถ้าพูดเช่นนั้นก็จะหนักไปหน่อย

เพราะเหตุว่าหลักธรรมทางพุทธศาสนานั้นกว้างขวางลึกซึ้งอยู่ ถ้าจะให้พุทธศาสนิกชนเป็นพุทธศาสนิกชนที่แท้จริง ก็หมายความว่า ทุก ๆ ท่านที่เป็นพุทธบริษัทที่นับถือพุทธศาสนาจะต้องเป็นอรหันต์กันหมดทุกคน หรือจะต้องไปนิพพานด้วยกันหมดทุก ๆ คนหรือ ?

ซึ่งถ้าหากว่าต้องปฏิบัติดังกล่าวเช่นนี้ เท่ากับจะทำให้ศาสนาล่มจมเป็นแน่ เพราะว่าพุทธศาสนิกชนที่ไม่ได้เป็นอรหันต์มีอยู่เป็นจำนวนมากด้วยกัน คงจะคิดไปว่าเรานี้ไม่ได้เป็นพุทธ-

บริษัทที่แท้จริงก็จะเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ เกิดความทุกข์ใจขึ้นมา ก็เลยพาให้ไม่ได้บรรลุเป็นอรหันต์กันมากยิ่งขึ้นไปอีก

ความเป็นพุทธบริษัทหรือพุทธศาสนิกชนที่แท้จริงนั้น เป็นตั้งแต่เราปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกชน มีจิตเลื่อมใสในพระพุทธ ในพระธรรม ในพระสงฆ์ แม้จะไม่ได้บรรลุถึงซึ่ง พระโสดาบัน พระสกทาคามี และอนาคามี หรือที่สุดถึงพระอรหันตขีณาสพก็ตาม ก็อย่าเข้าใจผิดคิดว่าเรานี้ไม่ใช่เป็นพุทธบริษัท แล้วไม่ได้เป็นพุทธบริษัทที่ดี หรือไม่ใช่เป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าอย่างแท้จริง

พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ได้ตรัสสอนไว้อย่างนั้น ไม่ได้เคี่ยวเข็ญ ไม่ได้บังคับให้คนทุกคนต้องไปนิพพานหรือทำกิเลสให้หมด

มีที่ไหนที่คนทั้งโลกจะทำลายกิเลสได้หมดทุกคน

คนที่เกิดมาในโลกนี้มีกรรมเป็นของตน การอบรมบ่มนิสัยในด้านจิตใจนั้น แตกต่างกันมาก

ฉะนั้นเราจึงไม่มีทางที่จะวางกฎเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ให้พุทธบริษัท ได้บรรลุถึงซึ่งความเป็นพระอรหันต์ยังอาสวะกิเลสให้หมดสิ้นไปได้โดยทั่วกัน เรื่องนี้จะต้องศึกษากันให้เข้าใจ

ที่ว่าสภาวธรรมทั้งปวงไม่ควรถือมั่นนั้น จะรวมถึงเรื่องคาถาอาคมด้วยหรือไม่

พูดกันถึงเรื่องคาถาอาคมเสียก่อน เพราะเกจิอาจารย์ท่านก็บอกว่า คาถาจะขลังจะศักดิ์สิทธิ์ก็ต่อเมื่อเราเชื่อเราถือมั่นในคาถาที่เราบริกรรม คาถาจึงจะศักดิ์สิทธิ์ ถ้าเราไม่ถือมั่นไม่เชื่อคาถาแล้ว แม้จะท่องบ่นสาธยายคาถาสักกี่ร้อยคาบพันคาบก็ไม่เกิดความศักดิ์สิทธิ์ขึ้น

แสดงให้เห็นว่า บุคคลที่จะได้รับผลสำเร็จจากการท่องบ่นคาถาอาคมต่าง ๆ นั้นจะต้องอาศัยการตั้งใจ จะต้องอาศัยศรัทธาเป็นปุเรจาริกทีเดียว มิฉะนั้นจะสำเร็จในสิ่งที่ตนเองพึงประสงค์นั้นไม่ได้ เรื่องนี้เป็นความจริง

ที่ถามว่าคาถานั้นไม่ควรยึดมั่นใช่ไหม

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่าสภาวธรรมทั้งปวงไม่ควรถือมั่น

แม้แต่คาถาอาคมก็ไม่ควรถือมั่น

แม้แต่เครื่องลางของขลังก็ไม่ควรถือมั่น

ไม่ควรถือผีสางเทวดา ที่เราได้เชื่อถือกันอยู่เป็นจำนวนมาก

สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น

ความจริงบุคคลที่ห้อยพระไว้ที่คอองค์เล็ก ๆ องค์หนึ่งก็ไม่ใหญ่โตเท่าไรนัก ด้วยจิตเลื่อมใสในองค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าว่าพระองค์เป็นอรหันต์ พระองค์ได้ห่างไกลจากกิเลสอันเป็นข้าศึกอะไรทำนองนี้ คนที่ห้อยพระไว้ที่คอนั้นก็มุ่งหวังที่จะให้พระท่านรักษาคุ้มครองป้องกันอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นแก่ตน

หรือบางท่านก็อธิษฐานโดยอาศัยพระที่ห้อยคอนั้นแหละมาเป็นสัจจบารมี มาเป็นอธิษฐานบารมี เพื่อให้สำเร็จในสิ่งอันพึงประสงค์ก็ย่อมจะได้รับผลดีมีอยู่บ้าง ข้อนี้ทางพระพุทธศาสนาไม่ปฏิเสธ

ฉะนั้นเรื่องสภาวธรรมทั้งปวงไม่ควรถือมั่น จะรวมถึงคาถาด้วยหรือไม่ ? อันนี้เราจะต้องศึกษาให้เข้าใจภาษิตบทนี้เสียก่อน จะต้องเข้าใจให้ถูกถึงคาถาที่โหราจารย์ท่านวางไว้ มิฉะนั้นแล้วจะเกิดการผิดพลาดขึ้น เพราะฉะนั้นจำเป็นจะต้องศึกษากันให้เข้าใจในเรื่องนี้

ท่านผู้ฟังจะต้องเข้าใจความหมายของคำว่า **สภาวธรรม** นี้เสียก่อน เรามักจะได้ยินได้ฟังกันบ่อย ๆ อะไร ๆ ก็เป็นสภาวธรรม **จิต** ก็เป็น **สภาวธรรม** **เจตสิก** ก็เป็น **สภาวธรรม** **รูป** ก็เป็น **สภาวธรรม** **นิพพาน** ก็เป็น **สภาวธรรม**

คำว่าสภาวธรรมในที่นี้หมายถึงธรรมที่เป็นไปเอง ไม่มีใครไปบังคับได้ เป็นกฎของธรรมโดยเฉพาะ

ตัวสภาวะของธรรมโดยเฉพาะนี้คืออะไร ข้อนี้น่าศึกษา

ความหมายของคำว่าธรรม เราก็พอจะเข้าใจ แต่ความหมายสภาวะของธรรมะแสดงให้เห็นว่า สภาวะนั้นจะต้องมีอะไรที่ลึกซึ้งไปกว่าธรรมดาทั่ว ๆ ไป จึงเรียกว่าเป็นสภาวธรรม

คำว่าสภาวธรรมไม่ควรถือมั่น ในที่นี้ท่านให้อรรถาธิบายว่าหมายถึง

ขันธ์ ๕

อายตนะ ๑๒

หรือธาตุ ๑๘

ขันธ์ ๕ ท่านผู้ฟังก็คงจะจำได้ว่า หมายถึง

รูปขันธ์

เวทนาขันธ์ ความเสวยอารมณ์

สัญญาขันธ์ การจำได้หมายรู้

สังขารขันธ์ สถานที่ปรุงแต่งจิต

และวิญญาณขันธ์ ทำหน้าที่รู้

ส่วน **อายตนะ ๑๒** ก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ธรรมารมณ์ ตา ที่เห็นรูปนี้เป็น **จักขายาตนะ หู** ได้ยินเสียง หูนั้นก็เป็น โสตายตนะ **จมูก** ได้กลิ่นก็เป็น **ฆานายตนะ** ฯลฯ

ทำไมจึงไม่ให้ยึดมั่นในเบญจขันธ์ ไม่ให้ยึดมั่นในอายตนะ ไม่ให้ยึดมั่นในธาตุ

ที่ว่าไม่ให้ยึดมั่นในที่นี้ก็คือ ไม่ควรที่เราจะไปยึดมั่นด้วยอำนาจ **ตัณหา** และ **ทิฏฐิ** ว่าสิ่งทั้งหลายเหล่านี้เป็นของเรา เป็นของประจำโลกทั้งหมด

ฉะนั้นจึงไม่ควรถือด้วยความเป็นเรา เป็นเขา หรือว่าเป็นของเที่ยง เป็นของมีความสุข เป็นของที่ควรจะได้ส้องเสพย์อะไรเหล่านี้

ถ้าเราไม่ยึดถือในเบญจขันธ์ มันจะเกิดอะไรขึ้น เป็นเรื่องที่ทำได้ยากอีกเหมือนกัน

ถ้าไม่ยึดทั้งหมดได้ก็เป็นอรหันต์

แม้แต่บุญกุศลก็ไม่ควรที่จะไปยึดถือ

แม้แต่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ก็ไม่ควรไปยึดถือ

จะมองเบญจขันธ์โดยไม่ให้เกิดความยึดมั่น ถือมั่น เราก็ต้องมองในแง่ของความเป็นขันธ์อย่างหนึ่ง ในแง่ของความไม่มีแก่นสารสาระประการหนึ่ง จะทำให้จิตใจของเรานี้เกิดความสบายขึ้นตามลำดับ

เพราะฉะนั้นเรื่องที่ว่าสภาวธรรมทั้งปวงไม่ควรจะถือมั่น เราต้องเข้าใจในส่วนนี้ว่าท่านหมายถึงขันธ์ ๕ อายตนะ ๑๒ หรือธาตุ ๑๘ เท่านั้น การไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นก็เพราะเหตุว่ายึดแล้วมันเป็นทุกข์ ถ้าปล่อยวางเสียได้มันสบายใจ

อาตมาพบโยมบ้านนอกบ่อย ๆ ก็มักจะบ่นกันอยู่อย่างนี้

บุคคลที่ไปยึดมั่นถือมั่นในที่ดินก็ดี หรืออย่างใดอย่างหนึ่งก็ดี ส่วนมากก็เป็นไปด้วยอำนาจของอกุศลจิต เช่นอย่าง **สักกายะทิฏฐิ** ซึ่งล้วนแล้วแต่มีอยู่เป็นประจำโดยทั่วกัน

เมื่อทุกคนมีอยู่อย่างนี้ ปัญหาสำคัญที่เราจะต้องปรับชีวิตของเราให้ถูกหลักนั้น ก็คือจะต้องศึกษาให้เข้าใจในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้อย่างจริงจัง ศึกษาให้เข้าใจได้ จะเกิดความรู้หลายอย่าง

โดยเฉพาะพระพุทธองค์ตรัสภาษิตบทนี้ ความก็แจ่มชัดอยู่แล้วว่าสภาวธรรมทั้งหลายทั้งปวงไม่ควรถือมั่น และก็ไม่ควรถือมั่นจริง ๆ ถือมั่นขึ้นมาเมื่อไร มันก็เกิดทุกข์ขึ้นมาทันที เราก็ต้องเข้าใจด้วยว่าหมายถึงไม่ถือมั่นดังกล่าวนี้เท่านั้น เดี๋ยวจะเข้าใจผิดคิดว่าสำเร็จมรรคผลนิพพานไปเสียแล้ว

ฉะนั้น ที่ไม่ควรยึดมั่นถือมั่นนี้ ก็ขอให้ท่านเข้าใจด้วยว่าหมายถึงขันธ์ ๕ นี้ไม่ควรถือมั่น เพราะว่าถือมั่นว่าเป็นตัวของเรานี้ก็เดือดร้อนขึ้นมาทันที ไม่เกิดความผาสุก ไม่เกิดความร่มเย็น และสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ไม่เกื้อกูลต่อความเจริญเท่าไรนัก

บางท่านก็ตีความเลอะเทอะเลื่อนเปื้อนเข้าป่าเข้าดงไปก็มี แม้แต่บุญกุศลก็ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น บุญที่ทำไม่ควรยึดมั่นถือมั่นอย่างนี้ก็มี ซึ่งคำว่าธรรมในที่นี้ท่านไม่ได้หมายถึงสิ่งที่นอกไปจากเบญจขันธ์เลย ขันธ์ ๕ นี้ไม่ควรยึดมั่นถือมั่นเพราะอะไร

เพราะการยึดมั่นถือมั่นมีมากขึ้นเท่าไร ก็ห่างจากมรรคผลนิพพานมากขึ้นเท่านั้น ไม่มีทางที่จะบรรลุถึงมรรคผลนิพพานอันเป็นธรรมะขั้นสูงต่อไปได้ นี่เป็นเรื่องที่เราจะต้องทำความเข้าใจบทนี้ว่าหมายถึงเบญจขันธ์เท่านั้นหรอก ไม่ใช่หมายถึงสิ่งอื่นที่บางท่านได้คิดกันไป

สำหรับวันนี้เวลาของเราก็พอสมควรแล้ว ขอจากท่านผู้ฟังไปแต่เพียงนี้ ขอความสุขสวัสดีจงมีแด่ท่านผู้ฟังโดยทั่วกันทุกท่าน พรุ่งนี้พบกันใหม่ สวัสดี

พระพุทธองค์ตรัสว่า

ไม่ควรใส่ใจคำเสียดสีของชนเหล่าอื่น ไม่พึงใส่ใจกรรมที่ทำแล้ว และยังไม่ได้ทำของชนเหล่าอื่น ควรพิจารณาแต่กรรมของตนที่ทำแล้วและยังไม่ได้ทำเท่านั้น

วิบากกรรม

เรื่องที่จะนำมาเสนอท่านผู้ฟังในวันนี้ เป็นเรื่องที่อาตมาทราบจากข่าวหนังสือพิมพ์ เมื่อประมาณวันที่ ๔ ตุลาคมนี้ ได้ทราบข่าวว่า โยมท่านหนึ่งเอาสิ่ง **ปฏิกูล** และ **อาจม** ตระเวณไปใส่บาตรพระ แกล้งพระภิกษุสามเณร จะทั่วกรุงหรือไม่เห็นถ้าจะไม่ทั่ว เพราะเหตุว่าหนังสือพิมพ์บอกว่าทั่วกรุง เห็นจะไม่ทั่วกรุงหรอก จะเอาอาจมที่ไหนมาตั้งรถสองรถ ถ้าหากว่าจะเอาอาจมเป็นรถ ๆ มาใส่บาตรเห็นถ้าจะไม่ไหวแน่

ทั้งนี้ก็สืบเนื่องมาจากสามเณรได้รับอาหารบิณฑบาตจากสุภาพสตรีผู้หนึ่งซึ่งทราบว่ามีอายุประมาณ ๓๐ ปีเศษ และก็แต่งกายในชุดสีเขียว ใส่แว่นดำ ลักษณะบ่งว่าเป็นผู้ดีมีเงินขับรถเก๋งสีเทามาจอดใส่บาตรแถวบริเวณศาลเจ้าพ่อเสือบ้างแถวจักรวรรดิ์บ้าง แถวแพร่งสรรพศาสตร์บ้าง ซึ่งแถวแพร่งสรรพศาสตร์นี้พระวัดมหาธาตุ ฯ ไปรับบ่อย ๆ ไม่ทราบว่ารูปไหนไปรับมาบ้าง

โดยเอาสิ่งปฏิกูลและอาจมห่อใส่บาตรให้พระภิกษุสามเณรที่เดินโปรดสัตว์บิณฑบาตตอนเช้า ๆ จนมีผู้อดทนไม่ได้จึงได้แจ้งเรื่องมายังหนังสือพิมพ์ ให้ช่วยจัดการกับบุคคลประเภทนี้ นักข่าวก็ออกสืบข้อเท็จจริงและก็พบสามเณรคล้ง ตาละทรัพย์ ซึ่งจำพรรษาอยู่ที่วัดสุทัศน์

สามเณรองค์นี้เป็นสามเณรองค์แรกที่ถูกโยมผู้นี้เอาสิ่งปฏิกูลใส่บาตร สามเณรคล้งก็เปิดเผยว่าเมื่อราว ๆ ๒ อาทิตย์ที่แล้วนี้แหละ หลังจากบวชมาแล้ว ๔ พรรษาบิณฑบาตไม่เคยพบอาจมเลย จนกระทั่งพรรษา ๔ นี้ ได้ออกจากวัดไปบิณฑบาตตามปกติในตอนเช้า ๆ บริเวณศาลเจ้าพ่อเสือ

ขณะนั้นก็พบกับหญิงคนหนึ่งมีรูปร่างดังกล่าว ขับรถเบ็นซ์ไปจอดที่หน้าร้านนำชัย แล้วโยมผู้นั้นเอาห่อของใส่บาตรมายืนนิมนต์พระ ซึ่งกำลังรับบิณฑบาตตอนเช้า ๆ อยู่ สามเณรคล้งนั้นเดินผ่านโยมพอดี โยมก็นิมนต์ให้มารับบิณฑบาต

บรรยาย ณ วิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ๕ ตุลาคม ๒๕๑๐

และเมื่อสามเณรเข้าไปรับก็พบว่า มีห่อของใส่บาตรประมาณ ๑๕ ห่อ โยมผู้นั้นก็หยิบของห่อใส่บาตรสามเณรห่อหนึ่ง ส่วนอีก ๑๔ ห่อนั้น ก็ใส่ให้ภิกษุสามเณรวัดต่าง ๆ ต่อไป

หลังจากที่สามเณรรับบาตรแล้ว พอถึงเวลากลับวัดแล้วก็จัดแจงเทบาตรใส่กะละมัง คืออาหารที่ใส่ปนเปมาก็จะได้คัดออกเป็นประเภท ๆ ไป ของคาวของหวานก็อยู่ต่างหาก มีใบตองมีอะไรก็ต้องรื้อออก มิฉะนั้นประเดี๋ยวตักลงไปก็จะพบไม้กลัดเข้า

ขณะที่แก้ห่อนั้น ก็ปรากฏว่าสามเณรตกใจและภายในห่อนั้นไม่ใช่อาหารคือไม่ใช่ถั่วฝักยาวผัดหมู หรือไม่ใช่ของหวาน หรือไม่ใช่ทองหยิบฝอยทองอะไรทั้งสิ้น แต่ว่าเป็นโคลน โคลนก็มีไส้เดือนกำลังเลื้อยยั้วเยี้ยอยู่ ๕ ตัว สามเณรตกใจรีบโยนห่อนั้นทิ้ง แล้วก็นำความเรื่องนี้ไปแจ้งให้ท่านเจ้าอาวาสคือท่านเจ้าคุณธรรมวิสุทธาจารย์ เจ้าอาวาสวัดสุทัศน์ให้ทราบ

เรื่องเหล่านี้ท่านสาธุชนคงไม่ค่อยจะได้ยินได้ฟังกันเท่าไรนัก อาตมาก็เห็นว่า วันนี้ไม่รู้จะพูดเรื่องอะไร กำลังติดใจในเรื่องสามเณร สงสารเณรก็สงสาร สงสารโยมใส่บาตรก็สงสาร และก็นึกห่วงพระพุทธศาสนาก็เป็นห่วงอยู่เหมือนกัน

ชีวิตของพระเณรนี้ต้องอาศัยชาวบ้าน เขาให้อะไรมาก็ต้องฉันอย่างนั้น เป็นคนเลี้ยงง่าย ๆ แต่เกิดเอาไส้เดือนเอาอาจมมาใส่ เห็นถ้าจะเลี้ยงง่ายไม่ไหวแน่ คือปฏิบัติตามไม่ได้จะไปฉันไส้เดือนได้อย่างไรกัน ถึงโยมจะเอามาถวายสักเท่าไรก็ฉันไม่ลง

เรื่องของผู้ที่ใส่บาตร ผู้ที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนานี้ก็มีอยู่ร้อยแปดจำพวกด้วยกัน เราก็ไม่ทราบว่าใครจะมาสู่พระพุทธศาสนานี้อย่างไร แล้วก็อาศัยศาสนาอย่างไรบ้างเป็นเรื่องที่เข้าใจกันยากอยู่

ฉะนั้นเรื่องการรับบาตรตอนเช้า ๆ นี้ ส่วนมากพระเณรท่านก็รับด้วยดุษณียภาพ หวังเป็นเนื้อนาบุญให้ญาติโยมได้หว่านพืชคือใช้ทานเหล่านี้มาไว้ในพระสงฆ์

และก่อนที่จะทราบเรื่องนี้ อาตมาก็ได้ทราบมาเรื่องหนึ่งซึ่งหนังสือพิมพ์ จะลงบ้างแล้วหรือยังนั้นก็ไม่ทราบเหมือนกัน แต่อาตมาทราบมาจากผู้ที่คุ้นเคยกันเล่าให้ฟังว่า แถววงเวียน-ใหญ่เวลาพระท่านออกบิณฑบาต ท่านมักจะพบกับอาหารบูดบ่อย ๆ แล้วอาหารบูดนี้ไม่ใช่ที่ไหนหรอกมีผู้ที่ห่ออาหารสำเร็จรูปวางขายอยู่สำหรับบริการความสะดวกแก่ญาติโยมที่ไปทำงานตอนเช้าๆ

ลูกศิษย์ลูกหาอาตมาหลายคนเหมือนกัน เวลาจะทำงานตอนเช้า ๆ ก็มักจะถือโอกาสไปหาอาหารที่เขาได้จัดห่อไว้ให้นี้ใส่บาตรเสียก่อนแล้วก็เลยไปทำงาน เพราะว่าสะดวกดี ไปจัดหุงหาอาหารที่บ้านก็จะไม่ทันใส่บาตรพระ ก็ใช้วิธีแบบง่าย ๆ อย่างนี้

แต่ปรากฏว่าแถววงเวียนใหญ่นี้ มีพระรูปหนึ่งท่านไปรับอาหารประเภทนี้ พอไปถึงวัดแล้วท่านฉันไม่ได้ เพราะแก้ออกไปแล้วอาหารบูด ผู้ที่ไปซื้ออาหารก็ไม่รู้ นึกว่าอาหารดีไม่ได้แก้ห่อตรวจดูหรอก แต่ไปถึงพระท่านดมแล้วมีกลิ่นเหม็นเปรี้ยวท่านก็ฉันไม่ได้ อย่างนี้หลายครั้งด้วยกัน ท่านก็จำได้ว่าเป็นอาหารที่ขาย

โดยปกติพระท่านบิณฑบาตนี้ท่านก็บิณฑบาตด้วยดุษณียภาพ ท่านก็ไม่ว่าอะไรหรอก แต่ว่าท่านบิณฑบาตบ่อย ๆ ก็สงสารโยมที่ไม่รู้ คือไม่รู้เท่าทันพวกมิจฉาชีพที่หวังผลประโยชน์เพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ เก็บเอาเศษอาหารมาห่อใบตองให้คนใส่บาตรพระโดยไม่นึกถึงบาปถึงธรรม

เวลาโยมไปซื้ออาหารร้านนั้นใส่บาตรท่านก็บอกโยมว่า โยมอย่าซื้อเลยนะอาหารบูด พระพูดอย่างนี้เจ้าของร้านก็เอะอะโวยวายขึ้นมาทันที หาว่าพระนี้ไม่ได้เรื่อง พระไม่อยู่ส่วนพระ พระอะไรไม่น่ากราบไหว้เคารพนับถือ ด่าพระ เสีย ๆ หาย ๆ ผลสุดท้ายก็โดนเจ้าหน้าที่จับเอาไปปรับเสียตามธรรมเนียมอย่างนี้ก็มีอยู่

เรื่องเหล่านี้พอพระท่านพูดขึ้นมา ฆราวาสก็หาว่าพระนี้ไม่ดี ความจริงพระท่านไม่ได้เอะอะอะไรหรอก ท่านเตือนโยมด้วยความหวังดี อาหารบูด ๆ ใส่ไปท่านก็ฉันไม่ได้ และก็เพื่อป้องกันมิให้องค์อื่นต้องไปฉันอาหารบูด ๆ ต่อไปอีก

เรื่องนี้อาตมาเคยพูดให้ญาติโยมฟังครั้งหนึ่งแล้วว่า ท่านรับบาตรไม่รังเกียจหรอก ศรัทธาอย่างไรท่านก็รับทั้งนั้น

เช่นอย่างครั้งหนึ่งพระมหากัสสปะเถรเจ้า ท่านออกบิณฑบาตตอนเช้า ๆ มีโยมคนหนึ่งศรัทธาจริง ๆ ไม่ใช่ประเภทที่จะมากลั่นแกล้งเหมือนกับโยมที่ใส่บาตรเณรนี่หรอก ศรัทธามาก แต่ว่าแกเป็นคนไม่ค่อยจะสมประกอบ คือเป็นโรคเรื้อนที่เรียกกันว่าไทกอนี่แหละ มันกินตามนิ้วจนกุดไปหมด ทีนี้นิ้วหนึ่งที่มันเน่าเหลือข้อนิ้วอยู่อีกข้อหนึ่ง มันจะหลุดมิหลุดแหล่ มันจะหลุดก็ยังไม่หลุด

โยมก็ศรัทธาจะทำบุญตอนเช้าๆ ก็นิมนต์พระมหากัสสปะไปรับบาตร พระมหากัสสปะท่านก็แวะรับ โยมก็เอามือที่พิการนี่จับอาหารใส่บาตร เผอิญข้อนิ้วมันเน่าอยู่ข้อหนึ่งก็หลุดลงไป

ในบาตร พระมหากัสสปะท่านก็เห็น ท่านก็ไม่ว่ากระไร ท่านก็รับด้วยดุษณียภาพแล้วท่านก็เดินไป เสร็จแล้วท่านก็นั่งฉัน ไม่ได้นึกถึงข้อนิ้วที่เน่าหลุดลงไปในบาตรหรอก ท่านก็คุ้ย ๆ หลบเสียหน่อยหนึ่งแล้วท่านก็นั่งฉันของท่านไม่มีความรังเกียจแม้แต่น้อย

แต่นั่นก็เป็นเรื่องที่พระมหากัสสปะท่านได้พิจารณาอาหารนี้ว่าเป็นปฏิกูลแล้ว แล้วท่านฉันด้วยความระมัดระวัง ไม่ได้ฉันข้อนิ้วที่ได้หลุดตามไปด้วยหรอก พระมหากัสสปะได้รับการยกย่องจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามากทีเดียวในเรื่องนี้

สำหรับโยมที่นำเอาไส้เดือนหรือโคลนตมตลอดจนอาหารบูดใส่บาตรพระทุก ๆ วัน ซึ่งมักจะมีปรากฏอยู่บ่อย ๆ นั้น ก็เกิดมาจากบุคคลประเภทหนึ่งที่โลภโมโทสันอยากจะได้เงิน โดยที่ไม่คำนึงถึงอาหารว่าจะฉันได้หรือไม่ได้ เมื่ออาหารดีไม่มีอาจจะไปเก็บเอาอาหารบูด ๆ มาห่อขายก็ได้ ไม่ต้องลงทุนอะไรโยมไม่รู้ก็ซื้อ เห็นใบตองสวย ๆ ก็ซื้อใส่บาตรพระท่านก็เย่ไปตาม ๆ กัน

เรื่องเหล่านี้อาตมาไม่ได้นึกติเตียนอะไรหรอก แต่ว่านึกถึงพระพุทธภาษิตขึ้นมาได้คือ **บุคคลที่มีจิตใจเลื่อมใสใส่บาตรหรือบริจาคทานต้องได้รับผล ทานนั้นจะปราณีตหรือไม่ประณีตก็ตามเถิด แต่ว่าได้กุศล**

มีพุทธภาษิตบทหนึ่งท่านตรัสไว้ ซึ่งแปลแล้วมีใจความว่า **มีจิตเลื่อมใสแล้วทักษิณาทานชื่อว่าน้อยย่อมไม่มี**

แสดงให้เห็นว่าศรัทธากับความเลื่อมใสทำให้ทักษิณาทานนี้มีผลเลิศ มีผลมากขึ้น

ฉะนั้นโยมที่เอาไส้เดือนใส่บาตรนี้ ก็คงจะมีผลบ้างละกระมัง

เพราะว่าผลจากไทยทานนั้นต้องมีแน่นอน

พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ได้ตรัสไว้ว่า **ผู้ให้สิ่งที่ชอบใจย่อมได้สิ่งที่ชอบใจ**

หมายความว่า ผู้ใดให้สิ่งที่ตนเองชอบใจแก่ผู้อื่น ผู้นั้นก็จะต้องได้สิ่งที่ชอบใจในคราวต่อ ๆ ไป ไม่ชาตินี้ก็ชาติหน้า

แต่สิ่งที่ตนชอบใจนี้ต้องเป็นสิ่งที่ไม่มีโทษแก่ผู้รับ

หรือพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า **ผู้ให้สิ่งที่ประเสริฐย่อมถึงฐานะที่ประเสริฐ ผู้ให้สิ่งที่เลิศย่อมได้สิ่งที่เลิศ**

หากว่าผู้นี้เกิดมีศรัทธานำเอาไส้เดือนไปใส่บาตรพระ อาตมาก็คิดว่าจะต้องมีผลเหมือนกัน คือเกิดชาติหน้าโยมนี้ก็คงจะได้กินไส้เดือนกันตลอดชาติ หรืออาจจะต้องได้รับวิบากคือผลกรรมที่ตนเองได้ใส่บาตรพระนี่ กินขี้โคลนหรือกินไส้เดือน ๕๐๐ ชาติก็ได้

หรือคนที่เอาอาหารบูดๆ ใส่บาตรพระ เกิดชาติหน้าก็จะต้องกินอาหารบูดๆ ๕๐๐ ชาติก็ได้ เพราะผลของการกระทำนั้นย่อมมีอยู่

อันนี้เป็นเรื่องของท่าน ท่านบริจาคเอง บริจาคเช่นไรก็ย่อมจะได้รับผลอย่างนั้น

อาตมาพอทราบข่าวก็ยังนึกขำในใจว่า เออโยมนี้เห็นถ้าจะไม่ชอบกินข้าว ถ้าจะไม่ชอบกินขนมที่อร่อยๆ ชอบกินไส้เดือน ชอบกินอาจม ชอบกินแต่ของบูดของเน่าจึงได้นำเอาแต่ของเหล่านี้ไปใส่บาตรพระท่าน เกิดชาติหน้าหรือ ๕๐๐ ชาติ โยมผู้นี้จะต้องกินไส้เดือนถึง ๕๐๐ ชาติ จะต้องกินอาจมถึง ๕๐๐ ชาติ หรือไม่แน่ว่าอาจจะต้องไปเกิดเป็นหนอนอยู่ในกองอาจม ๕๐๐ ชาติก็ได้

แล้วผลทานที่ตนเองที่ได้เอาอาจมใส่บาตรพระนี้ ก็คงจะทำตนเองให้สมบูรณ์ด้วยอาจมในชาติต่อๆ ไปอีก นึกไปก็น่าสงสารว่าของดีๆ มีกินไม่ชอบ ชอบของที่ไม่ดี เสียดายว่าชาตินี้เกิดมากินข้าวแท้ๆ ชาติหน้าต่อๆ ไปจะต้องกินไส้เดือนนี่เป็นเรื่องที่น่าสงสารอยู่

เพราะว่าคนที่ให้ทานเช่นใดก็ย่อมจะได้รับผลเช่นนั้นตามหลักของพระพุทธศาสนาไม่มีผิด เพราะฉะนั้นก็ไม่ต้องไปนึกเกลียดชังอะไรหรอก

อาตมานึกถึง **วิบากกรรม** เป็นส่วนใหญ่และก็เป็น **วิบากกรรม** ของสามเณรท่านด้วยนึงถึง **วิบากกรรม** ของพระท่านด้วยที่ท่านมารับบาตรด้วยอาหารบูดบ้าง เณรไปรับบาตรได้อาจมบ้างได้ไส้เดือนบ้าง เณรในชาติก่อนก็คงจะเอาไส้เดือนไปใส่บาตรเข้า ชาตินี้ก็เลยได้ไส้เดือนมาบ้างก็อาจเป็นได้

เพราะว่าเรื่องของ **วิบากกรรม** นั้นก็เป็นกงเกวียนกำเกวียนผู้ที่ให้อาหารบูดชาตินี้ก็จะต้องไปพบอาหารบูดในชาติต่อๆ ไป แต่ยังดีหรอก กุศลช่วยเณรหน่อยหนึ่งคือเมื่อพบแล้วไม่ต้องกิน

แต่โยมที่ใส่บาตรนี้สิ อาตมาเป็นห่วงว่า ต่อไปจะต้องกินไส้เดือนกินอาจมนี้อีก ๕๐๐ ชาติก็ไม่รู้ มันเป็นเรื่องกฎของกรรม

เพราะฉะนั้นโยมจะใส่บาตรตอนเช้าๆ ออกจากบ้านไปซื้ออาหารใส่บาตร อย่าลืมแก้ห่อดูเสียก่อน ว่าอาหารที่จะใส่บาตรพระนั้นเป็นอาหารอะไร ประณีตไหม เดี๋ยวเกิดไปซื้อสุ่มสี่สุ่มห้า ไปซื้ออาหารบูดเข้า ชาติหน้าโยมก็จะต้องไปกินอาหารบูดๆ เพราะว่าไปซื้อเอาสิ่งที่ไม่ดีไปใส่บาตรพระท่าน ก็จะได้รับสิ่งที่ไม่ดีต่อไปอีก

ฉะนั้นต้องรอบคอบเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ ได้นำเรื่องนี้มาปราศรัยกันเพื่อชี้ให้เห็นถึงกฎของกรรมว่าเป็นอย่างนี้ละ และบุคคลเราเมื่อทำอย่างไรก็ย่อมจะได้รับอย่างนั้นเป็นการตอบแทน ทำไม่ดีอานิสงส์ที่ไม่ดีก็ปรากฏเกิดขึ้นถ้าทำดีอานิสงส์ที่ดีก็ย่อมจะเกิดขึ้นเช่นเดียวกัน

สำหรับวันนี้เวลาของเราได้สิ้นสุดลงแล้ว ขอจากท่านผู้ฟังไปเพียงนี้ ขอความสุขสวัสดีจงมีแด่ท่านสาธุชนทุก ๆ ท่าน พรุ่งนี้พบกันใหม่ สวัสดี.

ผาสุกวิหารธรรม

ในวันนี้ก็พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน ซึ่งจะได้นำหลักธรรมทางศาสนามาเสนอท่านสาธุชนเช่นเคย

หลักธรรมที่นำมาเสนอท่านผู้ฟังในวันนี้เกี่ยวกับเรื่องที่จะยังความผาสุกให้เกิดขึ้นแก่หมู่คณะ ตลอดจนครอบครัวที่อยู่ร่วมกันโดยทั่วไป

ปัญหาใหญ่ในสังคมที่เราจะต้องแก้ไขกันในปัจจุบันนี้คือเรื่องความทุกข์ที่เกิดขึ้นในสังคมแคบ ๆ ภายในครอบครัว ตลอดจนความทุกข์ที่เกิดกับสังคมส่วนใหญ่ที่เนื่องด้วยผู้อื่น และตลอดจนความทุกข์ที่เกิดขึ้นภายในชีวิตที่อุบัติเกิดขึ้นมาในโลก ถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่สุด

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเรื่องเกี่ยวกับหลักการที่จะแก้ไขความทุกข์ที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ความทุกข์ที่เกิดขึ้นในฐานะที่เราอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ในสังคมเดียวกัน ในหมู่คณะเดียวกัน ว่าเราจะแก้ไขกันอย่างไร

จนกระทั่งไปถึงการแก้ไขความทุกข์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือความทุกข์ที่ทุก ๆ ชีวิตจะต้องเผชิญกันอยู่ เช่นความแก่ ความเจ็บ และความตายอันไม่มีที่สิ้นสุด

ความทุกข์ที่เกิดขึ้นมาจาก ชาติ คือ ความเกิด และการเวียนว่ายตายเกิด

ความทุกข์ทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้ถือเป็นทุกข์ใหญ่ในชีวิต

ฉะนั้นปัญหาที่สาธุชนจะใช้หลักธรรมในทางศาสนาแก้ไขความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตนั้น จึงเป็นปัญหาเบื้องต้นที่เราควรจะต้องแก้ไขเสียก่อน เพราะการอยู่ร่วมกัน ถ้าหากว่าไม่มีความผาสุกแล้วก็ไม่มีประโยชน์อะไรแก่ชีวิต

บรรยาย ณ วิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๐

บางครอบครวอยู่กันด้วยความทุกข์ความทรมานใจ เช้าขึ้นมาเห็นหน้ากันจิตใจก็ไม่คอยจะสบายเสียแล้ว หรือเพียงแต่ได้ยินเสียงที่พูด ก็รู้สึกเป็นทุกข์ขึ้นมาทันที

เมื่อเป็นอย่างนี้ก็ทำให้เบื่อบ้านเบื่อสังคม เบื่อทุกสิ่งทุกอย่าง ต่างก็เป็นทุกข์ร่วมกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสงสาร

บางครอบครัวบอกว่ากว่าจะพบกันได้ก็ต่อเมื่อใกล้จะนอน เพราะว่าเมื่อตอนที่ยังไม่ถึงเวลาใกล้จะนอนแล้วก็ไม่อยากจะเข้าบ้าน ไม่อยากจะกลับบ้าน เพราะบ้านไม่ได้ให้ความผาสุกแต่อย่างใด ผลสุดท้ายก็เลยเป็นเหตุทำให้ต้องไปหาความสุขนอกบ้าน

เมื่อหาความสุขนอกบ้านมากขึ้น ก็เป็นเหตุทำให้อยู่กันอย่างเป็นทุกข์มากขึ้น

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ ซึ่งมีอยู่ในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎกในอังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ท่านได้ตรัสถึงเรื่อง**ผาสุกวิหารธรรม คือธรรมที่จะเป็นเครื่องอยู่อย่างผาสุก**

ธรรมที่ทำให้เราอยู่กันอย่างผาสุกนี้ มีอะไรบ้าง ข้อนี้ท่านสาธุชนควรที่จะได้ทราบแล้ว นำเอาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันเป็นอย่างยิ่ง

ถ้าหากว่าอยู่กันตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปแล้ว ต้องมีเรื่องทั้งนั้นบางทีคนคนเดียวแท้ ๆ เราก็ยังมีเรื่องได้ สองคนขึ้นไปก็ย่อมจะต้องมีเรื่องเป็นธรรมดา และส่วนมากเกิดมาจากการกระทบกระทั่งกัน ด้วยกายบ้าง ด้วยวาจาบ้าง บางทีทางใจ ตลอดจนความประพฤติ หรือมิฉะนั้นก็ความเห็นขัดแย้งกันซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ในครอบครัว ถ้าหากว่าอยู่รวมกันมาก ๆ หลาย ๆ สิบคน หลาย ๆ ร้อยคนก็ย่อมจะเป็นของธรรมดาที่ทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกัน และต่างก็เป็นทุกข์กันทั้งนั้น

โบราณท่านกล่าวว่าลิ้นกับฟันเพราะอยู่ใกล้กันจึงมีโอกาสที่จะกระทบกันได้ ท่านชี้ถึงเหตุธรรมดาว่าแม้แต่ลิ้นกับฟันที่อยู่ในปากของเราแท้ ๆ มันยังกระทบกันได้ เพราะฉะนั้นคนที่อยู่ร่วมบ้านเดียวกัน ถ้าเกิดการกระทบกระทั่งกันก็ต้องให้อภัยแก่กัน นี่เป็นหลักที่คนโบราณท่านสอนกันมานานแล้ว

แต่ว่าในทางพระพุทธศาสนานี้ท่านสอนให้ประพฤติปฏิบัติเพื่อความผาสุกในขณะที่เราอยู่ร่วมกัน ธรรมะที่พระพุทธองค์ตรัสนี้เป็นเครื่องจรรโลงความสุขให้เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ตั้งแต่ครอบครัวหนึ่งขึ้นไป หรือตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป

จะเป็นกี่แสนกี่ล้าน กี่ร้อยล้านคนก็ตาม ถ้าทุกคนมีธรรมะนี้ประจำใจแล้ว ทุกคนก็จะอยู่กันอย่างผาสุก ไม่เกิดการเบียดเบียนเดือดร้อนโดยทั่วไป

ธรรมะที่จะยังความผาสุกให้เกิดขึ้นแก่หมู่คณะนั้นมีอยู่ ๕ ข้อด้วยกัน ไม่เหนือบ่ากว่าแรงที่ท่านสาธุชนจะประพฤติปฏิบัติกันได้

หลักธรรมข้อแรก ในผาสุกวิหารธรรมนั้น พระพุทธองค์ตรัสสอนให้เราเข้าไปตั้ง **เมตตากายกรรม** ในเพื่อนพรหมจารีย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง

โดยความหมายเพื่อนพรหมจารีย์นี้ ไม่ใช่ท่านหมายถึงเฉพาะผู้ที่ประพฤติปฏิบัติธรรม เช่นพระสงฆ์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพราะพระสงฆ์หรือนักบวชท่านเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าผู้ประพฤติพรหมจรรย์ คือบุคคลที่กำลังประพฤติธรรมอันประเสริฐสุด เว้นจากความชั่วทั้งหลายทั้งปวง ทั้งที่เป็นทางกายและทางวาจา ในทางศาสนาเรียกว่าพรหมจรรย์

บุคคลที่ประกอบแต่คุณงามความดี งดเว้นจากการกระทำความชั่ว เราเรียกว่าพรหมจารีย์บุคคล

ธรรมดาบุคคลที่มุ่งหน้าในการประกอบด้วยคุณงามความดี เราก็เรียกผู้นั้นว่าเป็นพรหมจรรย์ได้ หรือจะเรียกผู้นั้นว่าเป็นผู้ที่ถือพรหมจรรย์ได้เหมือนกัน โดยความหมาย ถ้าหากว่าเราเว้นจากการประพฤติชั่วทางกายและวาจาด้วยการมีศีล หรือด้วยการประพฤติตามกุศลกรรมบถ ๑๐ เราก็ชื่อว่าเป็นผู้ที่ประพฤติพรหมจรรย์เหมือนกัน แม้จะไม่ได้บวชเป็นพระภิกษุ ท่านก็จะได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติพรหมจรรย์

ตลอดจนบุคคลที่อยู่ร่วมกันในครอบครัว ถ้าหากว่าต่างคนต่างประพฤติพรหมจรรย์ เราก็ถือว่าเป็นผู้ที่บากบั่นในการสร้างความดีร่วมกัน ธรรมะที่จะทำให้เราอยู่กันอย่างผาสุก เมื่อเราอยู่ร่วมกันไม่ว่าเราจะทำอะไรก็ตาม ที่เกี่ยวด้วยกายแล้วก็จะต้องประกอบด้วยเมตตาธรรม เมตตาธรรมในที่นี้คือความเคลื่อนไหวทางกาย ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วยเมตตา ที่เป็นส่วนนามธรรมคือจิตนั้นก็จะต้องมีเมตตา

เมตตาจิตเกิดขึ้น ในขณะที่เราประกอบกรรมทางกายอย่างนี้แหละเรียกว่าเมตตากายกรรม

เราจะอยู่กับใครก็ตาม หรือจะอยู่ในสังคมมนุษย์ไหน ๆ ก็ตาม ที่เราจะต้องใช้ร่างกายของเราเข้าไปสัมพันธ์กับบุคคลทั้งหลายเหล่านั้น เราก็ต้องเข้าไปตั้งเมตตากายกรรมกับบุคคลเหล่านั้น จะทำอะไรก็ต้องประกอบด้วยเมตตา

ในทางศาสนาถือว่าเมตตานั้นเป็นหลักธรรมที่สำคัญที่สุดที่ป้องกันมิให้เกิดการเบียดเบียนกันขึ้น

เพราะโดยปกติธรรมดานั้น สัญชาตญาณของสัตว์ที่มีอยู่โดยทั่ว ๆ ไปมักจะยินดีในการเบียดเบียนกัน บางทีก็ถือเอาการเบียดเบียนกันนั้นเป็นเกมกีฬาที่น่าสนุกสนานก็มีอยู่

เราจะเห็นได้จากบุคคลที่แสวงหาความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินด้วยการทรมาณสัตว์หรือด้วยการฆ่าสัตว์ก็มี

เช่นเห็นว่าการที่ไปล่าสัตว์ในป่าเป็นความสนุกอย่างหนึ่ง

เอาปลามากัดกัน

เอาไก่มาตีกัน

หรือจะเอาวัวมาชนกัน

ถือว่านั่นเป็นความสุขสนุกสนานที่สุด

แสดงให้เห็นว่า สัญชาตญาณของสัตว์นั้นยินดีในการเบียดเบียนกัน

แม้แต่มนุษย์ต่อมนุษย์ด้วยกันเอง จะหาความสนุกสนานก็เอามนุษย์ต่อมนุษย์นี่แหละมาต่อยกัน ต่อยกันรุนแรงมากขึ้นเท่าไร ก็ถือว่าสนุกมากขึ้นเท่านั้น

ถ้าฝ่ายหนึ่งต่อยอีกฝ่ายหนึ่งให้ล้มกลิ้งลงไป หรือว่าสิ้นใจคาเวที ก็บอกว่าแหมมวยนัดนี้ชกกันถึงใจพระเดชพระคุณเหลือเกิน

ฝ่ายหนึ่งถึงกับตายลง หรืออีกฝ่ายหนึ่งถึงกับบาดเจ็บเลือดอาบทั่วกาย เราก็เห็นว่าเป็นของสนุกสนาน

แล้วเราก็ยกย่องว่านี่เป็นเกมกีฬา

แท้ที่จริงแล้วก็คือการเบียดเบียนกันนั่นเอง

ปราศจากเมตตาปราณีซึ่งกันและกัน ถ้าพูดถึงตามหลักธรรมทางศาสนาแล้วก็ใช้ไม่ได้ เพราะเป็นการแสดงให้เห็นถึงจิตใจที่ปราศจากเมตตาธรรม

เมตตาจิตนั้นป้องกันการเบียดเบียนกันได้

บุคคลที่มีเมตตาสามารถบรรเทาอะไรต่าง ๆ ภายในจิตได้มาก

เช่นบรรเทาความโกรธ

บรรเทาความผูกพยาบาทอาฆาตจองเวรหลาย ๆ อย่าง

บรรเทาความริษยาที่เกิดขึ้นภายในจิตได้มาก

ถ้าเราอยู่กับใครที่มีจิตประกอบด้วยเมตตา เราก็รู้สึกร่มเย็นเป็นสุข ชีวิตที่อยู่ร่วมกันกับท่านผู้นี้เรามีความสุขเหลือเกิน เพราะท่านมีเมตตาธรรมก็ทำให้เกิดความอบอุ่น

ถ้าเราศึกษาในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาแล้ว เราจะพบว่าผู้ที่เต็มเปี่ยมไปด้วยเมตตาและใช้เมตตาเป็นหลักธรรมประจำชีวิตนั้น ชีวิตของท่านอยู่อย่างผาสุกจริง ๆ นอกจากท่านจะอยู่อย่างผาสุกแล้ว บุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์กับท่านก็พลอยมีความผาสุกไปด้วย

บางทีบุคคลคนหนึ่งมีจิตใจทารุณโหดร้ายมุ่งที่จะทำลายอีกคนหนึ่ง แต่ด้วยอำนาจของจิตที่ประกอบด้วยเมตตาธรรมก็เป็นเหตุทำให้จิตอันร้ายกาจหรือหยาบกระด้างของผู้คิดร้ายเช่นนั้นอ่อนลง มีความรู้สึกสำนึกในบุญในบาปขึ้นมา

เช่นอย่างในสมัยที่พระเทวทัตได้ปล่อยช้างนาราคีรี เพื่อที่จะปลงพระชนม์พระพุทธเจ้า ผู้คนแตกตื่นหนีกันไปหมดทั้ง ๆ ที่ช้างนาราคีรีนั้นเป็นสัตว์เดรัจฉาน มีใจหยาบกระด้างและก็มึนเมาตกมัน แต่พระพุทธองค์ก็ยังสามารถเอาชนะได้ด้วยเมตตาธรรม โดยทรงตั้งพระหฤทัยที่ประกอบด้วยเมตตาไปยังช้างนาราคีรีที่กำลังวิ่งมาด้วยความเมามัน เพื่อจะปลงพระชนม์นั้นให้สงบระงับลงได้

เมื่อพระพุทธองค์ได้ทรงตั้งจิตและแผ่เมตตาไปยังช้างที่เมามัน จิตของช้างได้สัมผัสกับเมตตาธรรมของพระพุทธองค์ก็เยือกเย็นลงทันที นี่แสดงให้เห็นถึงอำนาจของเมตตาธรรมที่เกิดขึ้นภายในจิตมีส่วนที่ยังความทุกข์ความเดือดร้อน อันเกิดขึ้นใหญ่หลวงนั้นให้สงบระงับลงไปได้ จิตของบุคคลที่เต็มไปด้วยความร้ายกาจ ก็สามารถสงบระงับไปได้ด้วยอำนาจของเมตตาธรรม

เมตตาธรรมนี้ท่านถือเป็นหลักปฏิบัติว่าเราจะต้องใช้ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือไม่ว่าเราจะอยู่ร่วมกันต่อหน้าก็ดี หรือลับหลังก็ดี ต้องมีเมตตาธรรมอยู่เสมอ

ไม่ใช่ว่าต่อหน้าฉันบอกว่าเมตตามาก แต่พอลับหลังก็ไปอีกรูปหนึ่ง อย่างนี้ก็ใช้ไม่ได้ เราจะต้องมีเมตตาทั้งต่อหน้าทั้งลับหลัง จึงจะชื่อว่าเป็นผู้ที่ **ผาสุกวิหารธรรม** ประจำใจ หรือมี **เมตตาธรรม** ประจำชีวิต

ประการที่ ๒ ท่านสอนให้เราเข้าไปตั้ง **เมตตาวจีกรรม** ในเพื่อนพรหมจารีย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

หมายถึงการใช้วาจาคือคำพูด เราอยู่ร่วมกันในเพื่อนพรหมจารีย์ที่เป็นภิกษุหรือสามเณรหรือจะอยู่ร่วมกันในฐานะที่เป็นคฤหัสถ์ครอบครัวเดียวกันก็ตาม จะพูด จะเตือนอะไรกันก็ตาม ขอให้ประกอบด้วยเมตตาธรรม พูดด้วยเมตตาจิต

คำพูดที่ประกอบด้วยเมตตาจิตนี้จะต้องพูดทั้งต่อหน้า ทั้งลับหลัง ไม่ใช่ต่อหน้าก็ว่าเมตตา แต่ว่าลับหลังนั้นไม่มีเมตตา

หรือไม่ใช่ว่าจะไปพูดที่ไหนก็บอกว่า ฉันนี่มีเมตตาเหลือเกิน หรือบางทีก็สรรเสริญยกย่องพระพุทธวจนะ ซึ่งเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ หยิบยกเอาเมตตาขึ้นมาพูด แต่ว่าจิตใจนั้นปราศจากเมตตา หรือลับหลังก็ปราศจากเมตตาอย่างนี้ก็ใช้ไม่ได้

เรื่องการพูดกันนี้ ถือเป็นสื่อสำคัญในสังคมมนุษย์ที่สำคัญที่สุด นอกเหนือไปจากร่างกายซึ่งเป็น **กายวิญญัติ** เพราะว่าคำพูดนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้เราเข้าใจกันได้

มนุษย์เรานี้จะอยู่กันอย่างผาสุก ก็เพราะว่าเรามีการพูดกัน
อยู่กันอย่างเป็นทุกข์ ก็เพราะว่าเรามีการพูดกัน
จะฆ่ากันตาย ก็เพราะคำพูด
จะเลิกฆ่ากัน ก็เพราะคำพูด
คำพูดนี้สำคัญที่สุด
ถ้าพูดดีก็เป็นเหตุทำให้สังคมสงบ
ถ้าพูดไม่ดี ก็เป็นเหตุทำให้สังคมนี้ไม่สงบ เป็นทุกข์ขึ้นมา

ภายในครอบครัวหรือภายในวงการงาน ถ้าเป็นคำพูดที่เป็นทุจริต พูดไม่จริง พูดโกหกหรือคำพูดเหล่านั้นเป็นคำพูดส่อเสียดบุคคลอื่นให้เขาเกิดความเข้าใจผิด แตกความสามัคคีต่อกัน

หรือคำพูดนั้นเป็นคำหยาบคาย หรือคำพูดนั้นเป็นคำที่ไร้ประโยชน์ ก็เป็นเหตุทำให้ในครอบครัวนั้นปราศจากความผาสุกขึ้นมาแล้ว

ฉะนั้น คำพูดที่จะมีความผาสุกและทำให้คนอื่นไม่เกิดความเดือดร้อนนั้น ก็คือคำพูดที่เกิดมาจากจิตที่มีเมตตา เราจะพูดอะไรก็ตาม ต้องพูดกันด้วยเมตตาธรรม จะตักเตือนสั่งสอนกันก็ควรจะมีเมตตาธรรม

จะต้องมีเมตตาจิตเป็นเบื้องหน้าว่า เราจะพูดเพื่อให้บุคคลผู้นี้เขาพ้นไปจากความทุกข์ ไม่ต้องมีเวร ไม่ต้องมีภัย ใช้คำพูดที่เป็นไปเพื่อความสร้างสรรค์

ไม่ใช่เป็นไปเพื่อความทำลาย

หรือไม่ใช่คำพูดที่เป็นไปเพื่อการยุยงส่งเสริมให้เขาเกิดการทะเลาะเบาะเว้งกันขึ้น

คำซุบซิบนินทาเราก็ไม่ใช้

ใช้คำพูดที่มีสาระที่มีประโยชน์อย่างนี้ก็เรียกว่า เราตั้งเมตตาวจีกรรม ในเพื่อนสพรหมจารีย์ ตลอดจนผู้ที่อยู่ร่วมกันแล้ว เรื่องคำพูดจึงถือว่าเป็นหลักสำคัญอีกหลักหนึ่งที่จะต้องอาศัยเมตตาเป็นเครื่องกำกับ

ประการที่ ๓ ก็คือเข้าไปตั้ง **เมตตามโนกรรม** คือจะคิดอะไรก็ตาม ต้องคิดกันด้วยเมตตา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เราจะคิดอะไรทั้งหมด ไม่ว่าความนึกคิดนั้นจะเนื่องกันกับในสังคมมนุษย์หรือในครอบครัว หรือในทั่ว ๆ ไป เราก็ต้องมีเมตตาธรรม เพราะเมตตานี้เป็นเหตุทำให้เกิดการเกื้อกูลแก่กัน เป็นไปเพื่อความสร้างสรรค์ ไม่เป็นไปเพื่อความทำลาย

บุคคลที่มีจิตที่ประกอบด้วยเมตตาธรรมอย่างนี้อยู่บ่อย ๆ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตาม อำนาจของจิตที่เต็มเปี่ยมไปด้วยเมตตาย่อมจะสามารถแผ่ความเยือกเย็นไปสู่บุคคลอื่นได้ และยังบุคคลอื่นให้เกิดความผาสุกในทางจิตใจขึ้นมาได้อย่างน่าแปลกประหลาดมาก

ไม่เชื่อท่านสาธุชนลองทดลองใช้ดูก็ได้ ว่าที่เรามีจิตประกอบด้วยเมตตาธรรมแล้ว เราจะอยู่ในครอบครัวใดก็ตามครอบครัวนั้นจะมีความรักใคร่ต่อกัน ไม่มีการชิงชัง ไม่เป็นศัตรูต่อกัน เพราะทุกคนก็อยู่กันด้วยเมตตาธรรม เมตตาจิตทั้งนั้น

นี่ถือเป็นหลักสำคัญที่สุดที่เนื่องด้วย **ไตรทวาร** คือทางกาย ทางวาจา และก็ทางใจที่จะต้องมีเมตตาธรรมอยู่เสมอ ๆ

พระพุทธองค์ถือเอาการแสดงออกในทางไตรทวารนี้เป็นหลักใหญ่ที่จะจรรโลงความผาสุกให้เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ จะพูดจะทำจะคิดให้มีเมตตาต่อกันแล้วดูเหมือนจะไม่

มีอะไรที่จะเป็นสาเหตุแห่งความทุกข์ความเดือดร้อนในสังคมเลย จะมีแต่ความเยือกเย็นโดยทั่วกันทั้งนั้น

ประการที่ ๔ นั้น พระพุทธองค์ตรัสสอนว่าให้มี ศีล เสมอกันกับเพื่อนสพรหมจารีย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

คำว่า **ศีล** ในที่นี้หมายถึง **ความประพฤติดี**

คนจะอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขได้ ถือเอาความประพฤติเป็นใหญ่ทีเดียว

ความประพฤตินี้ อย่าว่าแต่เราจะต้องอยู่ร่วมกับบุคคลมาก ๆ เลย ถ้าอยู่คนเดียว แต่ประพฤติตนไม่ดีตัวเองก็ต้องเป็นทุกข์แล้ว

ถ้าเราเป็นคนที่ไม่มีศีล อย่างน้อยตัวเราเองก็ต้องเป็นทุกข์แล้ว

ถ้าหากว่าคนที่ไม่มีศีลไปอยู่ร่วมกับบุคคลมาก ๆ ท่านผู้ฟังลองคิดดู จะสร้างความทุกข์ให้กับบุคคลอื่นอีกมากมายแค่ไหน คนอื่นเขาก็จะต้องเป็นทุกข์จากคนที่ไม่มีศีลอีกมาก

และเวลานี้ปัญหาใหญ่ที่สังคมเดือนร้อนกันอยู่ ก็เดือดร้อนจากคนที่ไม่มีศีลทั้งนั้น

เพราะคนที่ไม่มีศีล เป็นเหตุทำให้เกิดการเบียดเบียนกัน ฆ่ากัน

คนไม่มีศีล เป็นเหตุให้เกิดการลักทรัพย์ช่วงชิงข่มเหงรังแกทรัพย์สินของผู้อื่น

คนไม่มีศีล เป็นเหตุทำให้ประพฤติผิดธรรมเนียมประเพณีในสังคมมนุษย์โดยล่วงเกินบุตรภริยาของผู้อื่น

คนที่ไม่มีศีล ทำให้ก่อเรื่องโกหกหลอกหลวงซึ่งกันและกัน

บุคคลที่ไม่มีศีลแล้วก็ควบคุมสติตนเองอยู่ไม่ได้ ตกเป็นทาษของเครื่องดองของเมาต่าง ๆ

เรื่องศีลนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก ถ้าหากว่าเราอยู่ร่วมกันโดยมีศีลคือความประพฤติเหมือนกัน ก็เป็นเหตุอันหนึ่งที่ทำให้เกิดความผาสุกในครอบครัว เพราะศีลเป็นเครื่องจรรโลงความผาสุกประการหนึ่ง

ถ้าครอบครัวใดเป็นผู้มีศีลทั้งนั้น งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ จากการลักทรัพย์ จากการประพฤติผิดในกาม จากการพูดเท็จ พูดส่อเสียดหรือพูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ งดเว้นจากเครื่องดองของเมา ถ้ามีการประพฤติดีปฏิบัติชอบร่วมกันอย่างนี้ทุกคนก็มีความสุข ไม่ต้องเดือดร้อน

แต่ถ้าคนหนึ่งเป็นคนมีศีล แต่อีกคนหนึ่งไม่มีศีล ก็อยู่กันอย่างไม่เป็นสุข

คนหนึ่งมีเมตตาธรรมไม่ฆ่าสัตว์ แต่อีกคนหนึ่งยินดีในการฆ่าสัตว์ ก็เป็นเหตุทำให้ครอบครัวไม่มีความผาสุกแล้ว

หรือในครอบครัวนั้น คนหนึ่งไม่ยินดีในการลักทรัพย์ หรือไม่ยินดีในการที่จะคดโกงใคร ประพฤติอยู่แต่สุจริต อีกคนหนึ่งชอบคดโกงคนโน้นคนนี้อยู่เสมอ ๆ ยินดีในการลักทรัพย์ก็อยู่กันอย่างไม่เป็นสุข

อีกคนหนึ่งประพฤติดีซื่อสัตย์สุจริต ไม่ประพฤติผิดในประเพณีของสังคมมนุษย์ แต่อีกคนหนึ่งชอบประพฤติผิดประเพณีในสังคมมนุษย์ ก็อยู่กันอย่างเป็นทุกข์

คนหนึ่งพูดคำสัตย์คำจริง แต่อีกคนหนึ่งพูดเท็จ

คนหนึ่งชอบพูดให้เป็นไปเพื่อความประสานสามัคคีต่อกันอีกคนหนึ่งชอบพูดให้คนทะเลาะกัน แตกความสามัคคีกัน ยุยงส่งเสริมให้เขาเข้าใจผิดต่อกัน พูดให้ร้ายป้ายสีบุคคลอื่นนินทาบุคคลอื่นเป็นประจำ ก็อยู่กันอย่างเป็นทุกข์อีก

คนหนึ่งเขาไม่ยินดีในการที่จะดื่มเครื่องดองของเมา แต่ก็อีกคนหนึ่งเมาเช้าเมาเย็นก็อยู่กันอย่างเป็นทุกข์

นี่แสดงให้เห็นว่ามีศีลไม่เสมอกัน ครอบครัวนั้นก็ไม่มีความผาสุก

คน ๒ คนเท่านั้น คนหนึ่งมีศีล อีกคนหนึ่งไม่มีศีลก็อยู่กันอย่างเป็นทุ ข์จะตายอยู่แล้ว

ยิ่งถ้าหากว่าคนไม่มีศีลไปอยู่ในสังคมมนุษย์ที่มีมนุษย์รวมกันมาก ๆ ยิ่งจะเป็นทุกข์มากขึ้น

เพราะฉะนั้นเพื่อความผาสุกในสังคม ทุกคนจึงควรมีศีลเสมอกัน ในครอบครัวเดียวกันก็ควรจะได้มีศีลให้เหมือน ๆ กัน รักษาศีลเหมือน ๆ กัน เราก็จะอยู่กันอย่างเป็นสุข

ประการที่ ๕ เป็นประการสุดท้าย คือความเห็นจะต้องเสมอกัน ที่เป็น **ทิฏฐิสามัญญตา**

คนที่อยู่ร่วมกันในครอบครัวเดียวกันนี้ จะต้องมีความเห็นเหมือนกัน ที่เราเรียกกันอีกอย่างหนึ่ง ว่ามีอุดมคติเหมือนกัน มีรสนิยมตรงกันหรือคล้ายคลึงกัน ก็คือคนที่มีความเห็นเหมือนกันนั่นเอง

หมายถึงมีสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบเหมือนกัน เห็นว่าการประพฤติดีปฏิบัติชอบนี้มีประโยชน์นั้นมีคุณ เห็นว่าการสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์นั้นมีคุณ ถ้ามีความเห็นเสมอกันอย่างนี้ และไม่ขัดแย้งกันก็มีความผาสุกได้

ในหมู่เพื่อนสหธรรมิกก็เหมือนกัน ถ้าฝ่ายหนึ่งเป็น **มิจฉาทิฏฐิ** อีกฝ่ายหนึ่งเป็น **สัมมาทิฏฐิ** ก็อยู่ร่วมกันไม่ได้

จะต้องเป็นสัมมาทิฏฐิเหมือนกัน ไม่มีความเห็นแตกแยกไม่ยึดถือความเห็นของตนเป็นใหญ่ ถือเอาความเห็นที่ถูกเป็นที่ตั้ง ต่างคนต่างมีความเห็นที่ถูกต้อง

ความเห็นที่ไม่ขัดแย้งกันอย่างนี้ ก็เป็นเหตุทำให้ครอบครัวมีความผาสุกปราศจากความทุกข์ได้

นี่เป็นเรื่องของผาสุกวิหารธรรมที่เราควรจะต้องแสดงออกอยู่เสมอ พอจะสรุปได้ว่า **ผู้ที่จะร่วมกันอย่างผาสุกนั้น จะต้องประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ คือ**

จะต้องมีเมตตากายกรรม

จะต้องมีเมตตาวจีกรรม

จะต้องมีเมตตามโนกรรม

จะต้องมีศีล

จะต้องมีความเห็นชอบเสมอกัน

ถ้าทุกคนมีหลักธรรมทั้ง ๕ อย่างนี้ครบถ้วนแล้ว ครอบครัวใดก็ตาม หรือสังคมใดก็ตาม ก็จะมีความผาสุกโดยทั่วกัน

สำหรับวันนี้เวลาของรายการเราก็สิ้นสุดลงแล้ว จะต้องจากกับท่านผู้ฟังไปเพียงนี้ พรุ่งนี้พบกันใหม่ สวัสดี

หิริ - โอตตัปปะ

(ตอน ๑)

สำหรับในวันนี้ ธรรมะประจำวันจะขอนำเรื่อง **หิริ–โอตตัปปะ** มาเล่าให้ท่านสาธุชนฟัง เพราะว่าเป็น **จริยธรรม** ประจำชีวิตมนุษย์โดยทั่วไป ที่ควรประกอบไว้ให้มีในตน

เรามีความมั่นใจว่า ถ้าพุทธศาสนิกชนมีการประพฤติปฏิบัติธรรมกันมาก ๆ ตลอดจนชาวโลกตั้งมั่นอยู่ในศีลในธรรมอันดีงาม โลกมนุษย์นี้จะมีความทุกข์น้อยลง

เพราะฉะนั้นท่านสาธุชนทั้งหลายที่ยังประพฤติธรรมปฏิบัติธรรมอยู่ แม้เราจะยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์สิ้นอาสวะกิเลสเลยก็ตาม ขอให้เราพยายามรู้เท่าทันจิตใจบ้าง ก็นับว่าเป็นมหากุศลอย่างใหญ่หลวงแล้ว

เท่ากับว่าเรานี้รู้เท่าทันต่อความชั่วที่อยู่ในตัวเรา แล้วก็รู้ด้วยว่าคิดอย่างนี้ไม่ดี

เมื่อรู้ว่าคิดไม่ดีแล้วก็ต้องพยายามอย่าให้ความคิดไม่ดีเหล่านี้เกิดขึ้นอีก ก็จะเป็นเหตุทำให้มีการเหนี่ยวรั้งจิตใจมิให้กระทำผิดหรือกระทำความชั่วอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป

หลักธรรมที่จะเหนี่ยวโน้มจิตใจของเราให้ดีที่สุดนั้น พระพุทธองค์ตรัสไว้แล้ว คือหิริและโอตตัปปะนี้เป็นธรรมที่เหนี่ยวรั้งจิตใจได้ดีที่สุด เป็นธรรมที่อุ้มชูจิตใจของบุคคลมิให้ตกเป็นทาสของความชั่วร้ายได้อย่างดีที่สุด

เพราะบุคคลที่มีหิริโอตตัปปะอยู่ในจิตใจเต็มเปี่ยม เราสรรเสริญเรียกผู้นั้นว่าเป็นผู้ดี

ความเป็นผู้ดีของมนุษย์นี้ทุกคนอยากจะได้

ถ้าใครมาเรียกเราหรือสรรเสริญว่า เป็นผู้ดีเหลือเกิน เราก็รู้สึกภาคภูมิใจ พอใจ

เว้นไว้แต่ว่าจะมีคำประชดหรือคำแดกดัน ที่เราใช้กันอยู่โดยทั่วไปนั้นก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง เช่น แม่ผู้ดีบ้าง อย่างนี้เป็นต้น ซึ่งเป็นคำประชดประชันเสียดสี อัน นั้นก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

แต่ถ้าพูดถึงเนื้อแท้แห่งความเป็นผู้ดี ทุกคนก็รู้จักกันทั้งนั้น

ความเป็นผู้ดีนี้เกิดขึ้นโดย **ชาติ** อย่างหนึ่ง และ **ความประพฤติ** อย่างหนึ่ง

ความเป็นผู้ดีโดย **ชาติ** นั้นคือเป็นผู้ดีโดย **กำเนิด** เกิดในตระกูลที่สูงศักดิ์ หรือตระกูลผู้ดี เราก็เรียกว่าเป็นผู้ดีโดยชาติตระกูล

ครั้นเกิดในตระกูลที่ดีแล้ว ถ้าหากว่าผู้นั้นมีการประพฤติดีปฏิบัติดีต่อไป ก็ถือว่าผู้นั้นได้เป็นผู้ดีสมบูรณ์ทั้งโดยชาติคือความเกิด และทั้งโดยความประพฤติ ถือว่าเป็นผู้ดีโดยสมบูรณ์แบบ

มนุษย์เราทุกคนที่เกิดมานั้นย่อม ปรารถนาแต่สิ่งที่ดีงามทั้งนั้น เป็นเหตุทำให้เรามีความรู้สึกเป็นสุข ถ้าหากว่าเราได้บรรลุถึงซึ่งความดีงามหรือความสูงส่งนั้น

แต่ทำไมบุคคลที่เกิดมานั้นจึงมีความเป็นอยู่ หรือมีภาวะของชีวิตไม่เหมือนกัน แตกต่างกันออกไป

ท่านทั้งหลายจะเห็นได้ว่าความเป็นอยู่ของมวลมนุษย์เราที่เกิดมาในโลกนี้มีทั้งต่ำและทั้งสูงแตกต่างกัน

โดยเฉพาะในสมัยพุทธกาลนั้นมีอยู่ถึง ๔ วรรณะ คือ

กษัตริย์

พราหมณ์

แพศย์

ศูทร

เป็นที่รู้กันโดยทั่วไปว่าวรรณะทั้ง ๔ นี้เกิดขึ้นโดยชาติกำเนิดเป็นประการสำคัญ ไม่ได้เกิดมาจากความประพฤติเลย

พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงความเป็นผู้ดี หรือความสูงส่งของมวลมนุษย์นั้นว่า ไม่ใช่อยู่ที่ชาติ ชั้น วรรณะ แต่อยู่ที่ **ความประพฤติ** อยู่ที่ **การกระทำ**

การกระทำนี้สำคัญที่สุด ถ้าหากว่าคนใดทำดีแล้วผู้นั้นเราเรียกว่าเป็นผู้ดี

แสดงให้เห็นว่าความเป็นผู้ดีนั้นนอกจากจะเป็นได้ด้วยชาติกำเนิดแล้ว ยังจะเป็นได้ด้วยความประพฤติอีก

ทีนี้บางท่านเป็นผู้ดีโดยกำเนิดไม่ได้ เราจะเป็นผู้ดีกับเขาไม่ได้เชียวหรือ ?

เช่นอย่างคนที่เกิดในตระกูลต่ำ จะเป็นตระกูลอะไรก็ตามเถิด พ่อแม่ของเราท่านเป็นผู้ให้กำเนิดเรามา เราจะเกิดในพ่อแม่เช่นใด ถ้าหากว่าเราเข้าใจในเรื่องความประพฤติดีแล้ว ทุกคนก็เป็นผู้ดีได้

แม้ว่าจะไม่มีชาติมีสกุลสูงมาก่อน หรือไม่ได้เกิดในชาติตระกูลสูงก็ตาม เราก็เป็นผู้ดีได้และก็เป็นผู้ดีได้มากด้วย เป็นผู้ดีได้อย่างดีด้วย มิใช่ว่าเป็นกันไม่ได้

เพราะว่าความเป็นผู้ดีอยู่ที่ความประพฤติ ความเป็นผู้ดีอยู่ที่การปฏิบัติ

หลักธรรมที่ทำให้เราเป็นผู้ดีได้โดยสมบูรณ์นั้น ไม่มีอะไรดีไปกว่า หิริ–โอตตัปปะ

ทำไมจึงกล่าวว่า หิริ–โอตตัปปะเป็นธรรมที่ดี ก็เพราะเหตุว่าคนที่จะเป็นคนดีได้นั้น จะต้องอาศัยหลักธรรมข้อนี้เป็นที่ควบคุมจิตใจ

มีหลายท่านเข้าใจผิดเหลือเกินว่า เรื่องความรู้สึกนึกคิดในจิตใจของเรานั้นจะนึกคิดอะไรก็ตาม เราถือว่าไม่เป็นของสำคัญ เพราะแม้แต่ว่าเราจะคิดไม่ดีเราแสดงภายนอกให้ดีก็แล้วกัน ก็ถือว่าใช้ได้แล้ว ซึ่งความจริงแล้ว หิริ–โอตตัปปะนั้น จะต้องดีทั้งข้างใน ดีทั้งข้างนอก

บางท่านเข้าใจว่าถ้าหากว่าเราคิดไม่ดี คนอื่นเขาไม่รู้ไม่เห็น ก็ไม่เห็นจะเป็นอะไรนี่ การแสดงออกข้างนอกดีก็แล้วกันแต่จิตใจของเราไม่เป็นเรื่องสำคัญ อย่างนี้เข้าใจผิด

เพราะอย่างน้อยตัวเราเองก็ต้องรู้ เราต้องรู้ว่าเรานี้คิดไม่ดี

หิริ คือ ความละอายต่อบาป

โอตตัปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อบาป

เป็นธรรมที่ควบคุมเหนี่ยวรั้งจิตใจได้ดีที่สุด

เราอาจจะทำความชั่วโดยที่คนอื่นเขาไม่รู้ไม่เห็นก็จริง แต่ว่าตัวเราเอง เรารู้เราเห็นในการกระทำนั้นแล้ว นับว่าเป็นที่น่าตำหนิอยู่มากทีเดียว

จะเป็นความโลภ ความโกรธ หรือความหลง ความริษยาพยาบาท หรือจะเป็นอกุศลธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมันแฝงอยู่ภายในจิตใจ เราจะต้องรู้เท่าทันต่อความรู้สึกนึกคิดอย่างนั้น

ถ้าหากว่าเรารู้ไม่เท่าทันต่อความรู้สึกนึกคิดเสียแล้ว ก็จะเป็นเหตุให้เรานี้ กระทำในสิ่งที่ไม่สมควรลงไป และก็จะเชื่อว่าเป็นผู้ที่ทำลายความเป็นผู้ดีในจิตใจนี้ไปมากทีเดียว

หิริ คือความละอายต่อบาปนั้น จึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะความละอายนั้นเป็นเหตุทำให้คนรู้จักสำรวมเหนี่ยวรั้งจิตใจมิให้กระทำความชั่วต่าง ๆ ได้

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ว่า ให้มีความละอายต่อบาปในที่นี้ก็หมายถึงทุจริตธรรมต่าง ๆ ที่เราถือว่าเป็น **บาป** นั้น ควรละอายบาปนี้ไม่ใช่หมายถึงว่าสำเร็จมาด้วยการกระทำเสียก่อนแล้วจึงจะเป็นบาป

บางท่านเข้าใจว่า ถ้าเรายังไม่ทำนี่จะเป็นบาปอย่างไรเพียงแต่คิดก็ไม่น่าจะเป็นบาปอะไร

เพราะเหตุนี้แหละ จึงทำให้จิตใจของเราตกเป็นทาสของอกุศลได้มากที่สุด

บางท่านก็เลยใช้ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ในทางที่ไม่ดีซึ่งเป็นไปในฝ่ายยังความทุกข์ความเดือดร้อนเบียดเบียนคนอื่นมากอยู่เหมือนกัน

ความรู้สึกนึกคิดที่เบียดเบียนตน หรือเบียดเบียนคนอื่นอย่างนี้ เราถือว่าเป็นความรู้สึกนึกคิดที่ไม่ดี เราควรจะต้องรู้เท่าทันด้วย

บาปนั้นคือความเศร้าหมองที่เกิดขึ้นภายในจิต เราจะสังเกตได้ว่า ถ้าหากว่าจิตใจของเรานี้คิดในสิ่งที่ไม่ดี ความเศร้าหมองก็เกิดขึ้น

ท่านลองสังเกตดูก็ได้ว่า ถ้าเราคิดจะทำอะไรที่เป็นทุจริตสักนิดหนึ่งนี้ จิตใจของเราจะเกิดความขุ่นมัวขึ้นทันที ไม่แจ่มใสรู้สึกไม่ปลอดโปร่ง

จะเป็นความโลภ

จะเป็นความโกรธ

จะเป็นความหลงก็ตาม

หรือจะเป็นจิตประเภทใดประเภทหนึ่งที่มันเป็นเรื่องที่ไม่ดี เช่นความริษยาต่อกันความให้ร้ายป้ายสีบุคคลอื่น

ถ้าเกิดขึ้นภายในจิตของบุคคลใด จิตของบุคคลนั้นจะเกิดความรู้สึกขุ่นมัวเศร้าหมองขึ้นมาทันที ความเศร้าหมองอย่างนี้เรียกว่าบาป แต่ว่าเราจะรู้ความเศร้าหมองภายในจิตใจของเราหรือไม่เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

สำหรับผู้ที่มีสติสัมปชัญญะดี มีการศึกษาธรรมะ อบรมจิตใจดี เชื่อแน่เหลือเกินว่าจะรู้เท่าทันและก็จะรู้สึกละอายรู้สึกว่าไม่น่าจะคิดอย่างนั้น มีทางที่จะเหนี่ยวรั้งจิตใจมิให้ประพฤติผิดในสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปได้ ถ้าไม่มี หิริ–โอตตัปปะอยู่ ก็จะเป็นเหตุทำให้ประพฤติทุจริต หรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปโดยปราศจากความละอายต่อบาป

ฉะนั้นเรื่องความละอายต่อบาปนี้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากทีเดียว ถ้าหากว่าเราไม่อบ-รมให้เกิดในจิตใจแล้วก็จะเป็นเหตุทำให้เรานี้ไม่รู้เท่าทันเลยว่า เราควรจะปฏิบัติตนอย่างไร หรือควรจะทำอย่างไรในการแก้ไขภาวะของจิตที่ไม่ดี

การประพฤติธรรมปฏิบัติธรรมนั้น ต้องอาศัยการประพฤติปฏิบัติขั้นต่ำไปสู่ขั้นสูงยิ่งขึ้น ถ้าหากว่าไม่มีการประพฤติปฏิบัติขั้นต่ำไปสู่ขั้นสูงแล้ว ก็รู้สึกว่าจะเป็นการลำบาก

แม้จะเกิดในชาติตระกูลที่สูงส่งก็ดี ก็ไม่มีทางที่จะเป็นผู้ดีกับเขาได้ ถึงจะเป็นผู้ดีก็โดยชาติกำเนิด ก็ไม่มีใครปรารถนาความเป็นผู้ดีโดยชาติกำเนิดนั้นก็อาจจะต้องตกต่ำลงได้เช่นเดียวกัน

ในประวัติศาสตร์ก็มีมากมายด้วยกัน จนกระทั่งคนโบราณท่านพยากรณ์ทำนายไว้ซึ่งเราอาจจะไม่เข้าในความหมายว่าทำไมท่านถึงว่าอย่างนั้น ความจริงไม่ใช่คำพยากรณ์หรอก แม้จะอยู่ในรูปของคำพยากรณ์ แต่เป็นหลักของการประพฤติปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องของหลักธรรมทางศาสนา

โดยเฉพาะอย่างคำที่ว่ากระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย น้ำเต้าน้อย ๆ จะถอยจม เป็นต้น

ท่านผู้ฟังอาจจะตีความกันไปคนละอย่างสองอย่าง แต่ตามความรู้สึกของอาตมา รู้สึกว่าความหมายอันนี้ท่านหมายถึงความประพฤติของคน โดยเฉพาะหมายถึงความเป็นคนดี และความเป็นคนไพร่ ว่าอาศัยการประพฤติปฏิบัตินี้เป็นสิ่งสำคัญ

สำคัญอย่างไร คำว่ากระเบื้องนั้นเป็นของหนัก เราย่อมทราบกันโดยทั่วไปว่ากระเบื้องเป็นของหนัก ดินเป็นของหนัก ถ้าเอาดินลงไปในน้ำ ดินต้องจมแน่ เพราะเป็นธาตุที่หนัก

แต่ว่ากระเบื้องหรือดินเราสามารถทำให้ลอยได้

อย่าว่าแต่กระเบื้องหรือดินเลย

แม้แต่เหล็กลอยน้ำก็ยังทำได้ เรือลำโต ๆ ลอยอยู่กลางทะเลไม่จม ลอยอยู่ได้ และลองเอาดินเหนียวมาปั้นให้ข้างในเป็นโพรง อย่าให้มีรอยรั่ว เราโยนไปในน้ำมันก็ไม่จม ลอยได้เช่นเดียวกัน

นี่แสดงให้เห็นว่ากระเบื้องก็เฟื่องฟูลอยได้เหมือนกัน ถึงแม้ว่าจะเป็นธาตุที่หนัก ไม่ใช่เป็นธาตุที่ลอยน้ำ แต่ถ้าหากว่ากระเบื้องบริสุทธิ์ คือไม่มีช่องไม่ทะลุ มันก็ลอยได้ แม้แต่เหล็กถ้าบริสุทธิ์ ไม่มีรู ไม่ทะลุให้น้ำไหลเข้ามันก็ลอยน้ำได้

เพราะความบริสุทธิ์ของสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ก็เป็นเหตุทำให้ลอยได้อย่างสบาย แต่ถ้าหากว่ามีรู มันก็จมได้เหมือนกัน

เมื่อเปรียบกับมนุษย์ที่เกิดมา แม้ว่าจะมีตระกูลที่ไม่สูงส่งก็ตามเถิด เราถือว่าชาติตระกูลนั้นไม่เป็นของสำคัญ ความประพฤติปฏิบัติสำคัญกว่า

ถ้าเราทำจิตใจให้บริสุทธิ์ กายบริสุทธิ์ วาจาบริสุทธิ์ ก็ถือว่าท่านผู้นั้นเป็นผู้ที่เปรียบเหมือนกระเบื้อง ซึ่งกระเบื้องบริสุทธิ์นั้นสามารถลอยน้ำลอยอยู่บนผิวน้ำได้อย่างสบายทีเดียว

และตรงกันข้าม ถ้าหากว่าน้ำเต้าซึ่งแม้จะเป็นธาตุที่ลอยน้ำได้ จะเป็นวัตถุเบาก็ตาม ถ้าหากว่าน้ำเต้านั้นเกิดมีรู ไม่บริสุทธิ์ขึ้นมันก็จมได้ ก็เรียกว่าน้ำเต้าน้อยจะถอยจม ก็เพราะไม่บริสุทธิ์นั่นเอง

ใจไม่บริสุทธิ์ กายไม่บริสุทธิ์ วาจาไม่บริสุทธิ์ เสียแล้ว จะลอยได้อย่างไร ผลสุดท้ายก็ต้องจม

ความลอยความจมนอกจากจะหมายถึงผู้ดี หมายถึงความเป็นไพร่แล้ว ยังหมายถึงวิบากของกรรม ที่เป็นนรกสวรรค์ด้วย

คนทำชั่วนั้นถึงอย่างไรก็ต้องตกนรก ตกต่ำแน่

คนทำดีก็ต้องได้ดีไปสวรรค์ ไปสูง

นรกสวรรค์ไม่ว่าจะเป็นไพร่เป็นผู้ดี มีสิทธิที่จะไปได้ด้วยกันทั้งนั้น ผู้ดีก็ตกนรกได้ และก็ไพร่ก็ตกนรกได้

ผู้ดีก็ขึ้นสวรรค์ได้ ไพร่ก็ขึ้นสวรรค์ได้ ความเกิดขึ้นในชาติหรือภพภูมิต่าง ๆ นั้นเป็นไปตามกฎของกรรมหรือของการประพฤติปฏิบัติ

เพราะฉะนั้นเรื่องสูงเรื่องต่ำจึงหมายถึง **กรรม** เป็นหลักใหญ่ในพระพุทธศาสนาของเรา

หิริ–โอตตัปปะจึงนับว่าเป็นธรรมที่สำคัญที่สุด ที่ทุกคนจะต้องนำมาประดับไว้ในเรือนใจและประพฤติปฏิบัติกัน

การไม่มีหิริ–โอตตัปปะนั้น เป็นทางนำมาซึ่งความทุกข์ความเดือดร้อนมากมายเหลือเกิน ซึ่งเราจะได้ศึกษากันว่าเดือดร้อนอย่างไรจากการที่ไม่มีหิริ ไม่มีโอตตัปปะ

ความจริงเรื่องนี้เป็นเรื่องที่จะต้องพูดกันมากอยู่เหมือนกัน เราจะต้องหาเหตุผลว่าทำไมความเดือดร้อนของมนุษย์ รวมทั้งตัวเราเองด้วยจึงเกิดขึ้นได้

เราก็จะพบความจริงในจิตใจของแต่ละคน พบความประพฤติของแต่ละบุคคลว่าเป็นอย่างนี้ ที่เราจะต้องแยกแยะออกมาให้เห็นได้แจ่มชัดว่าเกิดได้อย่างไร ในขั้นนี้อาจเป็นแต่เพียงว่าเราเริ่มต้นศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหิริและโอตตัปปะ ๒ ข้อนี้ก่อนว่า การมีและการไม่มีได้นำผลดีร้ายมาสู่ชีวิตนี้อย่างไร มาสู่ส่วนรวมอย่างไรบ้าง ซึ่งอันนี้อาตมาจะขอหยิบยกไปพูดอีกครั้งหนึ่งในโอกาสต่อไป

รายการธรรมะประจำวัน สำหรับวันนี้ต้องขอยุติลงด้วยเวลาเพียงนี้ ขอความเจริญความผาสุกสวัสดี จงมีแก่ทุก ๆ ท่าน สวัสดี.

พระพุทธองค์ตรัสว่า

ถ้าเที่ยวไปมิได้พบผู้ดีที่ดีกว่าตน แม้เสมอกับตน บุคคลก็พึงทำการเที่ยวไปผู้เดียวให้มั่นไว้ อย่าคบคนเลว เพราะความเป็นสหายไม่มีในคนพาล

หิริ–โอตตัปปะ
(ตอนจบ)

ในวันนี้พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน จะได้เสนอถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่อาตมาได้พูดค้างอยู่ ๒ ข้อด้วยกัน ซึ่งเป็นหลักธรรมเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติโดยเฉพาะคือเรื่องของ **หิริ–โอตตัปปะ**

อาตมาได้พูดถึงเรื่องที่เกี่ยวกับบุคคลที่ขาดหิริ โอตตัปปะกับบุคคลที่มีหิริ โอตตัปปะนั้นว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นใคร ถ้าหากว่าขาดหลักธรรมทั้ง ๒ ข้อนี้แล้ว ก็ไม่มีอะไรเป็นหลักประกันได้ว่า ผู้นั้นจะไม่กระทำกรรมชั่วอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ความชั่วที่ใหญ่โตมโหฬารเกิดมาจากความชั่วเล็ก ๆ น้อย ๆ ก่อน ต่อไปก็จะลามปามใหญ่โตขึ้นแล้วก็เลยชาชินต่อการกระทำชั่วเช่นนั้น

เช่นบุคคลที่จะประพฤติตนเป็นคนเกกมะเหรกเกเร ที่เรียกกันว่าเป็นนักเลงหัวไม้หรือเรียกกันว่าเป็นโจรร้ายกาจฆ่าคนตายได้อย่างเลือดเย็น บุคคลเหล่านี้ก่อนที่เป็นโจรหรือจะทำความชั่วใหญ่โต ส่วนมากก็เกิดมาจากเหตุเล็ก ๆ น้อย ๆ ก่อน

เราจะทราบข่าวที่เศร้าสลดใจบ่อย ๆ ว่า คนที่กระทำความชั่วใหญ่โตในปัจจุบันซึ่งบางท่านกระทำลงไปโดยปราศจากความละอาย หรือความเกรงกลัวต่อบาปกรรมนั้น ถ้าศึกษาดูกันให้ดี ๆ แล้ว บุคคลประเภทนี้เคยทำชั่วมาก่อนแต่ว่าเป็นความชั่วเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ใหญ่โตถึงขนาดนี้

บรรยาย ณ วิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ๘ ตุลาคม ๒๕๑๐

เช่นเราได้ข่าวว่านักเรียนยกพวกตีกันหรือถึงกับต่อยกัน บางทีถึงกับยิงกันตายไปก็มี หรือบาดเจ็บสาหัสทุพพลภาพไปเลยก็มี ส่วนมากก็เกิดมาจากสาเหตุเล็ก ๆ น้อย ๆ ก่อน และตนเองก็ชาชินต่อเหตุเล็ก ๆ น้อยเหล่านั้น ผลสุดท้ายก็กลายเป็นคนที่ทำเหตุใหญ่ขึ้นมาได้เหมือนกัน

คนที่ตีรันฟันแทงกันก็เกิดมากจากเกกมะเหรกเกเรมาก่อนแล้วผลสุดท้ายก็กลายเป็นการกระทำความชั่วที่ใหญ่โตออกไป

เรื่องทำความชั่วตั้งแต่เล็กแต่น้อยหรือเล็ก ๆ น้อย ๆ ก่อนนี้แหละ เป็นเหตุที่ทำให้ชาชินต่อการกระทำเช่นนั้น โดยไม่มีความละอายต่อบาป และเกรงกลัวต่อบาป

ความจริงประเพณีของคนไทยเรานี้ ได้อบรมบ่มนิสัยกันมานานแล้วเกี่ยวกับเรื่องเด็กเกี่ยวกับเรื่องชีวิตมนุษย์ที่ไม่ให้ทำผิดทำชั่ว แม้ว่าจะเล็ก ๆ น้อย ๆ เราพยายามอบรมกันมาอยู่เสมอ

เช่นถ้าเราทำอะไรผิดพลาดลงไปนิดหนึ่ง คนโบราณหรือผู้แก่ผู้เฒ่าที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่เคร่งครัดเกี่ยวกับเรื่องการประพฤติปฏิบัตินั้น จะไม่ยอมให้ข้อผิดพลาดเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ผ่านพ้นไปเลย เช่นอย่างเราเดินไปสะดุดเท้าท่านผู้ใดผู้หนึ่ง ก็ต้องพยายามเคี่ยวเข็ญให้เรานี้ขออภัยท่านผู้นั้น หรือเราล่วงเกินผู้ใหญ่ไปนิดหนึ่งก็ต้องเคี่ยวเข็ญให้เรานี้ไปขอโทษขออภัยหรือขอขมาต่อผู้ใหญ่

ที่ทำอย่างนี้ก็เพื่อป้องกันมิให้เรามีนิสสัยเคยชินต่อการกระทำผิดหรือเคยชินต่อการกระทำความชั่ว เพราะการจะทำความผิดความชั่วที่ใหญ่โตออกไป ก็มักจะเกิดมาจากการกระทำความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ก่อน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น

สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เราอาจจะเห็นว่าเป็นความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็อย่าคิดว่ามันเป็นเรื่องเล็กน้อย ควรจะรีบแก้ไขความผิดเล็กน้อยเหล่านั้นเสีย ถ้าหากว่าเราปล่อยปละละเลยไปผลสุดท้ายมันจะลามปามจนกระทั่งแก้ไม่ไหว

เหมือนอย่างเวลานี้ที่เราพบกันบ่อย ๆ คือเรื่องการกระทำความผิดของเด็ก ๆ อาจจะล่วงเกินครูบาอาจารย์ผู้หลักผู้ใหญ่ ซึ่งอยู่ในฐานะที่เราควรจะต้องเคารพบูชา ถ้าหากว่าล่วงเกินได้แล้วหรือสามารถทำกับบุคคลที่เป็นครูบาอาจารย์อย่างนี้ได้แล้ว ก็เป็นเรื่องที่น่าวิตกว่าบุคคลเหล่านี้ ถ้าหากว่าชีวิตเจริญก้าวหน้าต่อไปหรือผู้หลักผู้ใหญ่ขึ้นเขาจะต้องทำอะไรที่เกินกว่านี้แน่

เพราะว่าเพียงแค่นี้เขาก็ยังทำได้แล้ว ต่อไปเขาจะต้องทำมากขึ้นไปกว่านี้อีก ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรระมัดระวังให้มากที่สุด

เพราะฉะนั้นเรื่องของบุคคลที่ทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งลงไปขอให้เราถือว่าเป็นเรื่องที่ควรจะต้องแก้ไข อย่าปล่อยปละละเลย มิฉะนั้นแล้วมันจะกลายเป็นเรื่องใหญ่โตต่อไปอีก

โบราณท่านจึงหาทางที่จะป้องกันไว้หลายวิธีด้วยกัน เช่นอย่างคำว่า **หิริ** ความละอายต่อบาป ถ้าพูดถึงเรื่องของบาปหรือความชั่วแล้วก็จะต้องสอนให้เด็กเข้าใจว่า การกระทำความชั่วหรือทำความผิดนิดหนึ่งเป็นเรื่องที่น่าละอายเหลือเกิน ถือว่าการกระทำความชั่วอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นสิ่งควรละอาย ถ้าทำความชั่วนิดหนึ่งเขาจะประณาม จะติเตียนจนกระทั่งไม่มีใครกล้ากระทำความชั่ว

แสดงว่าสังคมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องความประพฤติอย่างนี้ ถ้าสังคมไม่ยอมรับ ไม่ยอมสนับสนุนบุคคลที่จะประกอบกรรมชั่วแล้ว ก็คิดว่าคนคงจะไม่กล้าทำความชั่วกันแน่นอน

เล่ากันว่าในสมัยก่อน ๆ อาจจะก่อนอาตมาเกิดก็ได้ การประพฤติปฏิบัติของคนในสังคมมนุษย์นั้นเป็นไปในทางที่ดีเรียบร้อยมากที่สุด ถ้าหากว่าเป็นข้าราชการก็ตั้งมั่นอยู่ในศีลในธรรมอันดีงาม เพราะแต่ละบุคคลที่รับหน้าที่ช่วยเหลือประเทศชาติหรือศาสนาหรือองค์พระมหากษัตริย์นั้น จะต้องเป็นบุคคลที่มีจิตใจบริสุทธิ์ ตั้งจิตใจเสียสละเพื่อสิ่งทั้งหลายเหล่านี้อย่างจริงจัง ถึงกับต้องสบถสาบานดื่มน้ำพิพัฒน์สัตยาเสียก่อน

และจากการที่ได้กระทำเช่นนี้แหละไม่มีใครที่จะกล้ากระทำความชั่วลงไป กลัวทั้งอำนาจลึกลับและกลัวทั้งสังคมจะพึงติเตียน เพราะสังคมไม่ยอมรับ สังคมไม่ยอมสนับสนุนให้คนกระทำความชั่ว ผลสุดท้ายบุคคลนั้นก็ไม่กล้าทำความชั่ว

ถ้าใครกระทำชั่วลงไปสักคนหนึ่งก็จะลือกันไปถึง ๗ หัวเมือง

เสียชื่อเสียงกันไปถึงชั่วลูกชั่วหลานเลยทีเดียว

ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษไม่ยอมกระทำความชั่วอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป พยายามสร้างสรรค์แต่คุณงามความดีให้เป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูล ไม่เห็นแก่ทรัพย์สินเงินทอง แต่คำนึงถึงเกียรติคุณงามความดีที่เขาจะต้องรักษาเพื่อเป็นเกียรติประวัติของวงศ์ตระกูลต่อไป

เรื่องเหล่านี้สมัยก่อนเขาได้ประพฤติปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดดีอยู่ เพราะหิริโอตตัปปะ ความละอายต่อบาปหรือความเกรงกลัวต่อบาปนี้จึงเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจได้ดีที่สุด

ในสมัยปัจจุบันนี้ อาตมายังเสียดายอยู่อย่างหนึ่งว่า วิธีที่เราจะอบรมเด็ก ๆ นี้เราขาดการแสดงหลักธรรมให้เด็กเห็นที่เรียกกันในปัจจุบันนี้ว่า **สาธิต**

เกษตรก็มีการสาธิตให้ดู

ช่างกลก็มีการสาธิตให้ดูเป็นต้น

แต่ธรรมะนี้ไม่เคยมีการสาธิตให้ดูเลย

ความจริงควรจะมีการสาธิตธรรมะให้ดูเหมือนกัน วิธีที่จะสาธิตธรรมะให้เด็กได้ดูนั้นเราสามารถทำได้ ในฐานะผู้ใหญ่ควรประพฤติปฏิบัติให้เด็กดูเสียก่อน

ผู้ใหญ่ที่ประพฤติธรรมนั้นแหละ คือผู้สาธิตธรรมะให้เด็กดู

อาตมาเคยพูดบ่อย ๆ ว่า ในฐานะที่เราเป็นผู้หลักผู้ใหญ่เราจะกราบไหว้พระ หรือการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือเว้นจากการประพฤติตนในทางที่ไม่ดีไม่งาม เว้นเสียจากอบายมุขต่าง ๆ การกระทำได้อย่างนี้เท่ากับเราได้สาธิตหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้แก่ลูกหลานดู ให้เด็ก ๆ ดู หรือให้คนอื่นเขาดู

เมื่อเขาเห็นแล้วเขาเกิดความเลื่อมใส เพราะมีสิ่งที่ดีงามให้เขาดูบ่อย ๆ เขาก็เกิดความเลื่อมใสอยากจะทำดีบ้าง เมื่ออยากทำแล้วก็ทำได้ด้วย คือทำตนให้ดีเหมือนกับบุคคลเหล่านั้นกระทำกันอยู่นี่เป็นเรื่องที่เราควรจะได้พิจารณากัน

วิธีสาธิตธรรมะนั้นถ้าพูดถึงในแง่ของเรื่อง หิริ–โอตตัปปะ แล้ว ควรที่จะได้มีภาพมาประกอบในการสาธิต บางท่านอาจจะไม่ได้คิดเลยว่าทำไมคนโบราณ จึงได้วาดภาพต่าง ๆ ทั้งรูปเทวดา ทั้งรูปสัตว์นรกไว้ตามฝาผนังตามวัดวาอาราม ผนังโบสถ์ ผนังวิหาร ผนังศาลาการเปรียญอะไรต่าง ๆ ภาพเกี่ยวกับเรื่อง **มาลัยสูตร** ที่มีปรากฏอยู่ในคัมภีร์เก่า ๆ เราจะพบบ่อย ๆ

ถ้าพูดถึงเรื่องพระมาลัยแล้วหลาย ๆ ท่านก็คงจะรู้จักท่านดี มาลัยสูตรได้แสดงถึงเรื่องนรกแต่ละขุม ๆ เอาไว้ โบราณท่านก็ถ่ายทอดออกมาด้วยจินตนาการ คนวาดก็ไม่ใช่เป็นคนที่เคยเห็นนรก ไม่ใช่เป็นคนที่เคยเห็นสวรรค์ แต่ก็อาศัยมโนภาพที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้แสดงไว้ปรากฏเป็นอักษรสมัย

โบราณจึงนิยมสร้างภาพต่าง ๆ ที่น่ากลัวที่สุดไว้ ตามศาลาการเปรียญและตลอดจนในโบสถ์ในวิหาร ที่คนผ่านไปมา บางทีก็พิมพ์เป็นอักษรสมัยเป็นตำรับตำราก็มีอยู่

เราจะเห็นว่าผลจากที่ สัตว์กระทำกรรมชั่วลงไปเขาจะต้องได้รับผลอย่างนี้ แล้วก็มีความทุกข์ทรมานอย่างนี้ นายนิรยบาลกำลังจับสัตว์นรกเอาเลื่อยผ่าท้อง ไส้กำลังไหลออกมา เลือดก็หยดติ๋ง ๆ อยู่ หรือบางทีก็กำลังแล่เนื้อออกมาแดง ๆ ให้เห็น

ภาพเหล่านี้แม้ว่าจะเป็นภาพที่สร้างสรรค์ขึ้นด้วยจินตนาการ แต่ในฐานะที่เราเป็นเด็ก เราก็รู้สึกประทับใจมาก รู้สึกกลัวว่านี่เป็นผลจากการทำความชั่วลงไป จึงต้องประสพต่อผลของกรรมชั่วอย่างนี้ ซึ่งไม่คุ้มค่ากันเลย

อย่างน้อยที่สุดชีวิตของความเป็นเด็กก็ยังมีส่วนที่จะเหนี่ยวรั้งจิตใจได้มากที่สุด แล้วเราก็มีความเกรงกลัวต่อผลที่จะต้องได้รับอย่างนี้ เมื่อเกรงกลัวแล้วก็เป็นเหตุทำให้ไม่กล้าทำบาป ไม่กล้ากระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป

โบราณท่านสาธิตธรรมะไว้ดีมาก เรารู้สึกเกรงกลัวไม่กล้าทำบาปทำกรรมอะไรลงไป โยมบางคนไม่กล้าทำบาปแม้แต่ตบยุงก็ไม่กล้า กลัวเรื่องของวิบากกรรมที่ไม่ดีอย่างนี้มากที่สุด

ฉะนั้นเราก็ควรที่จะได้ฟื้นฟูสอนเด็ก ๆ กันบ้าง อย่าอวดฉลาดเป็นนักวิทยาศาสตร์จนเกินไปว่า เรื่องนรกเรื่องสวรรค์เป็นเรื่องโกหกพกลม ถ้าท่านเข้าใจเช่นนั้นละก็เป็นเรื่องเข้าใจผิดมากทีเดียว จะไม่ใช่นักวิทยาศาสตร์ที่ดี

เพราะว่าเรื่องของนรกสวรรค์นั้นเป็นเรื่องของวิทยาศาสตร์ เป็นวิทยาศาสตร์ทางนามธรรมที่เราจะต้องศึกษาค้นคว้ากันให้ลึกซึ้งลงไป เพราะการที่นำเอามาสอนเด็กก็มีส่วนที่ทำให้เด็กเกิดความละอายต่อบาป เกรงกลัวต่อบาปได้มากทีเดียว

หิริ โดยลักษณะนั้นมีความเกลียดต่อบาป เกลียดต่อความชั่วทั้งหมด

อีกประการหนึ่ง หิริ–โอตตัปปะ นี้ถ้ามีอยู่ในบุคคลใดคนนั้นจะไม่ทำบาป ไม่ทำบาปจริง ๆ และไม่ทำบาปทั้งในที่ลับที่แจ้ง

อาตมาเคยพูดอยู่เสมอว่าถ้าเราจะแก้ไขบุคคลให้มีศีลธรรมดี ไม่มีอะไรที่จะปลูกฝังได้ดีเท่ากับปลูก หิริโอตตัปปะ ให้เกิดขึ้นในใจของเขา

ถ้าหากว่าบุคคลเหล่านี้มั่นคงใน หิริโอตตัปปะ แล้ว ต่อให้ไปทำงานอะไรก็ตามเขาจะไม่กล้าทำผิด เพราะเขาจะมีความรู้สึกว่า การทำผิดหรือการทำบาปนี้เป็นสิ่งที่น่าละอายอย่างยิ่ง

หิริ จะเกิดได้นั้นมาจากเหตุผลหลายอย่าง เหตุใกล้คือความเคารพตนเอง เคารพตนในที่นี้หมายถึงเคารพในทางที่ดี ไม่ใช่เคารพตนในทางที่ผิดหรือในทางที่ชั่ว ความเคารพตนเองนี้แหละเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความละอายต่อบาปได้ เพราะในเมื่อเราเคารพตนเอง เคารพชีวิตของเราแล้ว เราก็ไม่กล้าที่จะกระทำบาปอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป จะเห็นว่าการกระทำบาปทำกรรมนั้นเป็นเรื่องที่น่าเกรงกลัวน่าละอายเป็นอย่างยิ่ง

หิริ กับ **โอตตัปปะ** ๒ ข้อนี้เป็นธรรมะที่เนื่องถึงกัน เพราะบุคคลใดที่มีหิริ บุคคลนั้นก็จะต้องมีโอตตัปปะด้วย หิริ ความละอาย โอตตัปปะคือความเกรงกลัวต่อบาป กลัวในที่นี้คือกลัวว่าจะต้องประสบต่อความทุกข์หรือประสบต่อวิบากกรรมที่แสนสาหัสอย่างใดอย่างหนึ่ง

โอตตัปปะ นี้เป็นเรื่องที่แปลกแตกต่างจาก หิริ ความเกรงกลัวหรือความสะดุ้งกลัวต่อบาปนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้นั้นมีความเคารพในบุคคลอื่นต้องเคารพคนอื่น

หิริต้องเคารพตัวเรา

โอตตัปปะต้องเคารพคนอื่น

ถ้าไม่เคารพผู้อื่นแล้ว โอตตัปปะนี้เกิดไม่ได้ การเคารพหรือการคารวะผู้อื่นนั้นถือเป็นของสำคัญที่สุด เพราะถ้าไม่เคารพแล้วก็เป็นเหตุให้เรากระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปโดยปราศจากความละอาย

เหตุที่เกิด **หิริโอตตัปปะ** นี้ท่านจำแนกไว้สั้น ๆ ว่าเหตุภายนอกประการหนึ่ง เหตุภายในประการหนึ่ง

เหตุภายนอกที่ทำให้เกิด หิริโอตตัปปะ นั้นมีอยู่มาก

ประการแรกที่สุดของเหตุภายในคือ จะต้องเป็นบุคคลที่กลัวต่อการถูกติเตียน กลัวว่าจะถูกเรานี้ติเตียนตัวเราเอง ท่านใช้คำว่า **วัตตะ วาทะภะยัง** คือกลัวต่อการติเตียนด้วยตนเอง ถ้าหากว่ากลัวต่อการติเตียนตนของตนเองแล้วก็ไม่กล้าทำบาปทำผิดลงไป

ประการที่ ๒ **ปรวาทะภะยัง** กลัวต่อการถูกติเตียนจากผู้อื่น นอกจากจะกลัวต่อการถูกติเตียนด้วยตนเองแล้ว ยังกลัวว่าคนอื่นจะมาติเตียนเราอีก แล้วก็ไม่ยอมกระทำความชั่วลงไป

ประการที่ ๓ **ทัณฑะภะยัง** กลัวต่อการลงทัณฑ์ คือกลัวต่อกฎหมาย กฎหมายมีส่วนช่วยมิให้คนนี้ทำบาปได้มากเหมือนกัน หรือว่าการที่จะต้องถูกนำไปสู่การกักขังอันเป็นส่วน

ราชทัณฑ์ก็เป็นส่วนทำให้คนหวาดสะดุ้งกลัวได้มาก เพราะว่ากลัวที่จะต้องถูกลงทัณฑ์ ถูกจองจำตามตัวบทกฎหมาย เมื่อตนเองเกิดความกลัวอย่างนี้แล้วก็ไม่กล้าทำบาป ไม่กล้าทำความผิดลงไป

ประการที่ ๔ ประการสุดท้าย คือ **ทุคติภะยัง** บุคคลเหล่านี้ยังกลัวต่อบายภูมิ ๔ คือ กลัวนรก กลัวเปรต กลัวอสุรกาย กลัวสัตว์เดรัจฉาน เมื่อกลัวในอบายภูมิทั้ง ๔ อย่างนี้แล้ว จึงไม่ยอมกระทำบาป ถ้าคนไม่กลัวนรก ไม่กลัวว่าตายไปจะต้องตกนรกหรือเกิดเป็นเปรต เป็นอสุรกาย เป็นสัตว์เดรัจฉานแล้วเขาก็ทำบาปได้ แต่ถ้าเป็นบุคคลที่มีความเกรงกลัวต่อภัยในอบายภูมิทั้ง ๔ แล้วก็เป็นอันว่าวางใจได้ว่าบุคคลเหล่านี้จะไม่กระทำบาป นี่เป็นเหตุภายใน ๔ ประการ

ส่วนเหตุภายนอกนั้นบุคคลที่จะมีความละอายต่อบาปหรือเกรงกลัวต่อบาปนั้นก็คือ

คำนึงถึงวงศ์ตระกูลของตน

คำนึงถึงวัยของตน

คำนึงถึงการศึกษาของตนเอง

ตลอดจนคำนึงถึงชาติอันประเสริฐสุดของเรา

คำนึงถึงพระรัตนตรัย

คำนึงถึงพระมหากษัตริย์

ตลอดจนคำนึงถึงบิดามารดาและครูบาอาจารย์

อย่างน้อยที่สุดก็จะต้องนึกถึงว่าเรานี้จะเป็นทายาทสืบต่อพระพุทธศาสนา ถ้านึกได้อย่างนี้ก็จะเป็นเหตุทำให้บุคคลมีความละอาย มีความเกรงกลัวตัวบาปกรรม

หรือมิฉะนั้นก็มีความคิดถึงเพื่อนร่วมงาน เห็นว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นสิ่งไม่ควรจะเปิดเผย แต่เราก็กลัวเพื่อนร่วมงานด้วยกันจะทราบก็ปกปิดไว้ และเป็นเหตุทำให้ไม่กล้าที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไป นี่ก็เป็นเหตุภายนอก

ขอให้นึกถึงหลักธรรมของพระพุทธองค์ข้อนี้ให้มากที่สุด จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัตินี้ตลอดไปชั่วกาลนานทีเดียว ถ้าเราคำนึงถึงอยู่เสมอ ๆ ก็มีทางที่จะเหนี่ยวรั้งจิตใจของเราได้บ้าง ไม่กล้าที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ผิดลงไป

สำหรับวันนี้เวลาของเราได้สิ้นสุดลงแล้ว จะต้องจากท่านผู้ฟังไปแต่เพียงนี้ ขอความสุขสวัสดีจะมีแด่ท่านผู้ฟังทั้งหลายโดยทั่วกัน สวัสดี.

จามรีขนข้องอยู่ หยุดปลด
ชีพบ่รักรักยศ ยิ่งไซร้
สัตว์โลกซึ่งสมมติ มีชาติ
ดูเยี่ยงสัตว์นั้น ยศซ้องสรรเสริญ

สุภาษิตโลกนิติ

การฆ่าตัวตายเป็นบาปหรือไม่ ?

ในวันนี้พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน จะได้นำธรรมะมาเสนอท่านสาธุชนในเรื่องเกี่ยวกับ **ความทุกข์** ที่มักจะเกิดขึ้นแก่เราเป็นประจำวันเกือบทุกวัน

ความทุกข์อันใดก็ตาม ถ้าหากเกิดขึ้นแล้วเรารู้เท่าไม่ถึงการณ์ในเหตุผลของความทุกข์เหล่านั้นแล้ว จะเป็นเหตุทำให้ตัดสินใจกระทำในสิ่งที่ไม่ควรลงไปก็ได้

เท่าที่ได้ปรากฏข่าวแต่ละวันไม่มีที่สิ้นสุดนั้น ก็เกิดมาจากการตัดสินใจในทางที่ผิด ๆ ของบุคคลที่ตกอยู่ในมหันตทุกข์

พระพุทธศาสนาของเรานั้นได้สอนหลักธรรมไว้หลายข้อด้วยกัน เพื่อให้เราได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันของเรานี้

แต่ส่วนน้อยเหลือเกินที่ท่านสาธุชนจะได้นำเอาหลักธรรมทางศาสนานั้น มาเป็นหลักการของการปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตอย่างจริงจัง

เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งว่า เราจะต้องตัดสินใจทำอะไรไปในทางที่ผิด ๆ และก็ยากแก่การที่จะแก้ไขให้กลับคืนอยู่ในสภาพที่ดีได้

อาตมานำเรื่องนี้มาเสนอท่านสาธุชนก็เนื่องจากปัญหาชีวิตประจำวันของคนเราโดยทั่ว ๆ ไป มักจะเกิดขึ้นมีลักษณะคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ และก็พยายามที่จะหาทางออกในทางที่ผิด ๆ ผลสุดท้ายก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร

เมื่อคืนนี้ได้มีชายหนุ่มกับหญิงสาว ๒ คนด้วยกัน มาขอพบอาตมา ที่ศูนย์การเผยแพร่พระพุทธศาสนานี้ เนื่องจากว่าได้ติดตามรับฟังในรายการของเรามาโดยตลอด ก็เลยเกิดความสนใจ และเพราะตกอยู่ในลักษณะเป็นทุกข์มากด้วย ไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาของตนเองได้ จึงพากันมาหาอาตมาที่สถานีวิทยุเมื่อประมาณสัก ๕ ทุ่ม บอกว่าต้องการพบอยู่หลายวันแล้ว จึงอุตส่าห์ดั้นด้นมาที่สถานีและก็ระบายถึงเรื่องความทุกข์ที่เกิดขึ้น

บรรยาย ณ สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๐

ลักษณะก็คล้ายคลึงกันกับความทุกข์ ที่คนส่วนมากได้รับอยู่และหาทางออกไปในทางที่ไม่สมควร ซึ่งความจริงก็เป็นเรื่องทุกข์เล็ก ๆ น้อยเท่านั้น แต่เราไปถือเอาเป็นทุกข์ที่ยิ่งใหญ่ขึ้นมา ก็ทำให้ไม่สามารถจะทนทานต่อความทุกข์ที่เกิดขึ้นได้

ปัญหาเกี่ยวกับชีวิตของท่านทั้งสองนั้น เป็นปัญหาธรรมดาของคนหนุ่มคนสาว ก็ไม่มีอะไรมากนักหรอก เป็นเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ ความทุกข์ที่เกี่ยวกับอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับความรักของตนเอง และก็หาทางออกด้วยการคิดฆ่าตัวตาย ซึ่งก็เป็นวิธีการที่ชอบใช้กันอยู่โดยทั่ว ๆ ไปในปัจจุบันนี้

การหาทางออกในลักษณะดังกล่าวบางยุคบางสมัยก็เป็นที่นิยมกันมาก จะสังเกตได้ว่าเวลาหนังสือพิมพ์ลงข่าวว่าเธอคนนั้นได้ดื่มยาพิษเข้าไป แล้วก็ต้องหามกันส่งโรงพยาบาลแพทย์ช่วยล้างท้องให้ รอดตายมาหวุดหวิด วันต่อไปก็มีอีกเหมือนกับเลียนแบบในการที่จะหาทางตายคล้าย ๆ กัน

ความจริงเรื่องเกี่ยวกับปัญหาชีวิตของคนเรา ย่อมมีลักษณะแตกต่างกันอยู่เสมอ แต่เราจะหาทางออกทางใดให้ถูกนั้น เป็นเรื่องที่ควรจะได้ศึกษากันให้มาก

เพราะขึ้นชื่อว่าความทุกข์เมื่อเกิดขึ้นกับใครแล้ว มันทำให้เกิดความทรมานใจ และเป็นเหตุทำให้ตัดสินใจในทางที่ผิด

เหมือนกรณีชายหนุ่มหญิงสาวที่มีความรักชอบพอกัน แต่บิดามารดาไม่เห็นด้วย เมื่อไม่เห็นด้วยและยังจะทำในสิ่งที่ไม่สมควร เป็นการบังคับจิตใจของเด็ก ๆ อีก ทำให้เด็ก ๆ ต้องหาทางออกในทางที่ผิด ๆ

เด็กสมัครใจจะแต่งงานกับผู้ชายคนหนึ่ง มารดาก็เคี่ยวเข็ญจะให้แต่งงานกับอีกคนหนึ่ง โดยหารู้ไม่ว่าเธอได้แอบมอบความรักมอบหัวใจไว้ให้กับชายคนหนึ่งแล้ว ก็เป็นเหตุทำให้เกิดความคับแค้นใจแล้วก็หาทางออกในลักษณะดังกล่าว

เรื่องเหล่านี้ดูเหมือนจะเป็นเรื่องเก่าที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ ในชีวิต แต่ว่าเรื่องเก่าเหล่านี้เราจะแก้ไขโดยไม่ใช้หลักธรรมทางศาสนาให้เป็นประโยชน์แล้ว ก็เป็นเหตุทำให้เดือดร้อนได้มากอยู่เหมือนกัน

เมื่อคืนอาตมาก็ได้ขอร้องในเชิงขอบิณฑบาตชีวิตว่า อย่าคิดฆ่าตัวตายเลย เพราะว่ากว่าจะเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ได้ยากเหลือเกิน พ่อแม่เป็นผู้ให้กำเนิดเรามาแล้ว ยังต้องเลี้ยงดูเราอีก

เป็นเวลานาน กว่าจะเจริญเติบโตขึ้นมาได้ ต้องเสียข้าวเสียน้ำ ต้องทำนุบำรุงเรามาเป็นเวลาหลายปี กว่าจะโตเป็นหนุ่มเป็นสาว ได้ศึกษาและมีอาชีพทำมาหากินเป็นหลักเป็นฐาน เป็นที่พึ่งของบิดามารดาต่อไป

ถ้ามาตัดสินใจทำลายชีวิตอย่างนี้ ก็เป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง

เพราะฉะนั้นก็ควรที่จะสงวนชีวิตเอาไว้ก่อนดีกว่า เรื่องความไม่สมหวังอะไรก็ตามที่มันเกิดขึ้นในชีวิตนั้นไม่ใช่ว่าจะสิ้นหวังเสียเลยทีเดียว

คนเราทุกคนถ้ายังมีชีวิตอยู่ตราบใด ก็อาจจะสมหวังได้สักวันหนึ่ง

สิ่งที่ไม่สมหวังนั้นได้ผ่านพ้นไปแล้ว ก็ขอให้มีชีวิตอยู่เพื่อความหวังต่อไปอีก

พูดปลอบใจเท่าไร ๆ แกก็ไม่ยอม แกคิดจะตายท่าเดียวเท่านั้น

ความจริงเรื่องปัญหาเหล่านี้มักจะเกิดขึ้นกับเด็กที่อ่อนต่อโลก ไม่ว่าจะเป็นเด็กหญิงหรือเด็กชาย และบางทีก็ไม่ใช่เด็กผู้ใหญ่ที่อ่อนต่อโลกก็มี บางครั้งก็อยากจะตาย เร่งวันเร่งคืนเมื่อไหร่จะตาย ขอให้พ้นไปจากความทุกข์เสียที

เรื่องการฆ่าตัวตายนี้ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากอารมณ์เพียงชั่ววูบหนึ่งของบุคคลที่ประสบต่อความทุกข์และขาดความยั้งคิด

ความจริงเรื่องนี้อาตมาเคยพูดหลายครั้งแล้วว่า คนที่ฆ่าตัวตายนี้ถ้าหากว่าจะใช้วิธีใหม่โดยไม่ต้องฆ่า และใช้วิธีที่เป็นประโยชน์ก็จะเกิดผลดีมากอยู่

โดยปกติธรรดานั้น ชีวิตของคนเราถ้ารู้จักใช้แล้วก็เป็นประโยชน์ทั้งนั้น ถ้าหากว่าเราสามารถที่จะตัดเอาความทุกข์ในชีวิตออกไปเสีย อย่ามาปะปนกัน และก็ใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมก็จะเป็นประโยชน์อย่างมาก ดีกว่าที่จะไปทำลายชีวิตนี้ให้สิ้นสุดลง

เพราะชีวิตนั้นนอกจากจะเกิดขึ้นได้โดยยากแล้ว ชีวิตของเราที่จะมีโอกาสมาสู่โลกนี้ได้ต้องอาศัยการสั่งสมคุณงามความดีมากมาก

การทำลายชีวิตของตนเพื่อหนีให้พ้นไปจากความทุกข์ความไม่สมหวังในสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น เป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำเลย เพราะชีวิตเป็นของสูง เป็นของที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ที่เราทุกคนจะต้องสงวนไว้เพื่อใช้ให้เป็นประโยชน์ตราบเท่าอายุขัยชีวิตนี้เป็นอยู่

เพราะว่านอกจากบิดามารดาซึ่งมีภาระหน้าที่ให้กำเนิด ให้การหล่อเลี้ยงชีวิตของเรามาโดยตลอดแล้ว ท่านยังมีความหวังในชีวิตของเราอีก โดยเฉพาะก็คือชีวิตของลูก ๆ ทุกคนที่เกิดมาหวังที่จะให้ลูกของตนมีความเป็นอยู่อย่างผาสุกสบาย มีความเจริญรุ่งเรืองต่อไปในอนาคต เพื่อที่จะได้ฝากไข้แก่ลูก ๆ เหล่านั้น

พ่อแม่กว่าจะเลี้ยงลูกโตมาได้แต่ละคน ๆ ยากแสนยาก

แต่ว่าลูก ๆ อาจจะลืมนึกถึงความยากลำบากของพ่อแม่เหล่านี้เสียก็ได้

จึงเป็นเหตุที่ทำให้ตัดสินใจอันไม่สมควรลงไป

เพียงผิดหวังในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตนไม่ได้รับในชีวิตก็หาทางออกในลักษณะดังกล่าว

ไม่ได้คิดว่าชีวิตที่เกิดมานี้ กว่าจะเจริญเติบโตขึ้นมาได้ต้องลำบากยากเย็นแค่ไหน

เราควรจะใช้ให้เป็นประโยชน์ และปลดเปลื้องหนี้พระคุณท่านจึงจะสมควร

สิ่งทั้งหลายเหล่านั้นเป็นแต่เพียงเรื่องผิดพลาดเล็กน้อยในชีวิต แต่เรื่องที่ใหญ่ที่สุดก็คือเรื่อง คุณธรรม ที่เราจะต้องอบรมให้เกิดขึ้น เป็นภาระกิจที่สำคัญมากกว่า

ฉะนั้นเมื่อเกิดความทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาแล้ว เราควรที่จะได้ค้นคว้าหาเหตุแห่งทุกข์เหล่านั้นว่า

เราจะดับทุกข์ในชีวิตของเรานี้ได้อย่างไร

อะไรที่ทำให้เราต้องเป็นทุกข์อย่างนี้

ถ้าเราพบเหตุแล้วก็จงแก้ที่เหตุ ผลคือความทุกข์ก็ย่อมจะดับลง

นอกจากจะสาวหาเหตุแล้ว เรายังจะต้องใช้เหตุผลอีกหลาย ๆ อย่าง ชีวิตที่เป็นอยู่แม้ว่าจะเป็นทุกข์จากสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น ก็ยังมีโอกาสที่จะได้ใช้ให้เป็นประโยชน์มากมายหลายอย่างด้วยกัน

ผู้ที่มีความทุกข์เกิดขึ้นในชีวิตเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นความทุกข์จุกจิกที่เกิดมาจากมีของรักแล้วก็สูญเสียของรักไป หรือว่าปรารถนาสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วไม่สมดังปรารถนา สิ่งทั้งหลายเหล่านี้เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ ให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชีวิตของคนทั้งนั้น

ถ้าเราศึกษาค้นคว้าไป จะเห็นว่าทุกข์เกิดตั้งแต่เริ่มแรกที่ปฏิสนธิวิญญาณหยั่งลงสู่ครรภ์ของมารดา ทุกข์ก็เกิดขึ้นแล้วสถานที่เกิดก็ไม่ใช่เป็นสถานที่ที่น่ารื่นรมณ์ ไม่ใช่สถานที่สะอาดสะอ้านเหมือนกับที่เราอยู่ในปัจจุบันนี้ เราเกิดในสถานที่แคบ ๆ และก็เหม็นอบอวลไปด้วยซากศพนานาชนิด ที่มีอยู่ในครรภ์ของมารดา ต้องหมักหมมอยู่ในสิ่งที่เป็นปฏิกูลต่าง ๆ มากมาย

แสดงให้เห็นว่า แม้แต่สถานที่เกิดของเราเองก็ไม่ใช่เป็นสถานที่สะอาด เป็นสถานที่ที่เต็มไปด้วยสิ่งปฏิกูลทั้งนั้น ตลอดจนอบอวลไปด้วยสิ่งอันน่าเหม็นต่าง ๆ ที่เป็นทรากศพของสัตว์นานาชนิด ไม่ว่าจะเป็นกุ้งเป็นปลาเป็นหมูเป็นเป็ดเป็นไก่อะไรก็ตาม ก็ไปหมักหมมอยู่ในนั้นทั้งสิ้น

และยังจะต้องทนทุกข์อย่างนั้นอีก ๑๐ เดือนเต็ม ๆ ร้อนอบอ้าว กระดุกกระดิกไปทางไหนก็ไม่ได้ ต้องนั่งจับเจ่าอยู่ในห้องอันแคบอย่างนั้น ถึง ๑๐ เดือนจึงได้มีโอกาสคลอดออกจากครรภ์ลืมตามาดูโลก

เวลาจะคลอดออกมาก็แสนจะเป็นทุกข์ ผู้ที่คลอดก็เป็นทุกข์ ผู้ที่ทำหน้าที่คลอดก็เป็นทุกข์ ผู้ที่มาคลอดก็เป็นทุกข์ ทุกข์กันไปทั้งนั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องของความผาสุกหรือความร่าเริงยินดีแต่อย่างใด

เมื่อเกิดมาแล้วก็ต้องแก่ จะต้องตาย จะต้องตายกันต่อไปอีก มันเป็นทุกข์ที่ใหญ่หลวงในชีวิตของเราทั้งสิ้น และความทุกข์ทั้งหลายเหล่านี้ใครสามารถจะดับให้แก่เราได้ ใครสามารถจะปลดเปลื้องทุกข์ที่เราจะต้องเผชิญต่อไปได้ เป็นความทุกข์มากมายเหลือเกิน

เรื่องทุกข์เหล่านี้ เป็นเรื่องยิ่งใหญ่ที่เราจะต้องปฏิบัติด้วยตัวของเราเองจึงจะดับทุกข์นั้นได้

เพราะการที่จะดับทุกข์ให้แก่เราในลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นความทุกข์ที่เกิดจากการพลัดพรากจากของรัก หรือการที่เราได้ประสบในสิ่งที่เราไม่รักไม่ปรารถนา หรือหวังสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้นแล้วก็เป็นทุกข์อีก ซึ่งถือว่าเป็นความทุกข์เล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ เป็นเรื่องที่เราจะต้องดับด้วยตัวของเราเองและเป็นเรื่องที่เราจะต้องศึกษาหาเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องความทุกข์เล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ให้หมดไป

จริงอยู่ เรื่องของทุกข์นั้นเป็นเรื่องที่ทนได้ยาก เพราะเหตุที่ทนได้ยากนี้เอง จึงทำให้เราหาทางออกในทางที่ผิด ๆ หาทางทำลายชีวิตตัวเองให้ถึงที่สุดลงไป จะได้พ้นไปจากความทุกข์ทั้งหลายทั้งปวง

การแสวงหาทางดับทุกข์ในลักษณะทำลายชีวิตของตนเองนั้น ไม่ใช่เป็นการดับทุกข์ ที่ถูกต้อง

แต่กลับจะทำให้เรานี้เป็นทุกข์หนักขึ้นไปอีก

เพราะคนที่ฆ่าตัวตาย จิตใจก็ย่อมจะเกิดความเศร้าหมองอยู่แล้ว

เราเป็นเจ้าของชีวิต เรามีสิทธิอย่างเต็มที่ในการที่จะทำลายชีวิตของเราทุกประการ ใคร ๆ จะมาห้ามปรามหรือจะมาลงโทษเราก็ไม่ได้ เพราะในเมื่อตัวเราเองตายไปแล้วก็ไม่มีใครที่จะเป็นผู้รับโทษทัณฑ์อันนั้น

จริงอยู่ ชีวิตของเรานี้ย่อมเป็นของเราเอง เรามีสิทธิมีอำนาจโดยบริบูรณ์ ในการที่จะทำอย่างไรในชีวิตของเราเองก็ได้เรามีสิทธิทุกอย่าง แต่ว่าการกระทำเช่นนั้นจะเกิดผลดีแก่ชีวิตหรือไม่เป็นเรื่องที่ควรจะคิด

เพราะคนที่ทำลายชีวิตของตัวเอง และก็ตายลงด้วยจิตที่เศร้าหมองนี้ย่อมจะมีทุคติเป็นไปในเบื้องหน้า

แสดงให้เห็นว่า คนที่ตายด้วยการทำลายชีวิตของตนเองจะเป็นวิธีใดวิธีหนึ่งก็ตาม จิตที่ดับนั้นดับด้วยอาการที่เศร้าหมอง เมื่อจิตนั้นเศร้าหมองแล้วก็จะไปสู่โลกหน้าที่ไม่ดี และก็เป็นเหตุทำให้เกิดความทุกข์อย่างแสนสาหัสในภพชาติหน้า ๆ ต่อไปอีก

และด้วยผลแห่งการสั่งสม ซึ่งกรรมกิเลสเหล่านี้ไว้ภายในจิตมาก ๆ ผลจะติดตามนอนเนื่องต่อไปอีกหลายร้อยชาติทีเดียว

ที่ว่าส่งผลออกไปอีกหลายร้อยชาตินั้นเพราะ **กรรมกิเลส** ประเภทนี้แหละ มันจะเกิดขึ้นภายใน **ขันธสันดาน** เป็นประจำ

อย่างบางคนพอเกิดความทุกข์ขึ้นมาก็ไม่ได้คิดว่าจะ หาทางใดทางหนึ่ง มาดับทุกข์ ให้แก่ตน กลับคิดว่าจะพยายามหาทางที่จะดับชีวิตของตนเอง

ความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้ มันจะฝังลึกอยู่ภายในจิตแม้แต่จะเกิดไปสู่โลกหน้าแล้ว เมื่อเกิดความทุกข์ขึ้นมาอีก ก็มีความคิดแต่เพียงจะฆ่าตัวตายให้พ้นไปจากความทุกข์อีกเท่านั้น ไม่ได้มีความคิดให้ลึกซึ้งลงไปว่า ทุกข์ที่เกิดขึ้นกับเราอย่างนี้ เราจะหาทางดับได้ด้วยวิธีการอย่างไร

เพราะฉะนั้น การที่บุคคลมาสั่งสมซึ่งกรรมกิเลสดังกล่าวมาก ๆ เข้า จึงเป็นปัจจัยให้ต้องเกิดทุกข์อย่างนี้อีกหลายภพหลายชาติ

โบราณท่านจึงบอกว่า คนที่ฆ่าตัวตายหนหนึ่งแล้วก็จะต้องฆ่าตัวตายอีก ๕๐๐ ชาติ นั้นเป็นความจริง

ถ้าหากว่าสั่งสมซึ่งกรรมกิเลสเหล่านี้มาก ๆ เข้าแล้วบางทีอาจจะเกินกว่า ๕๐๐ ชาติก็ได้เพราะว่าการสั่งสมกรรมกิเลสอย่างนี้ มันย่อมจะฝั่งอยู่ภายในจิตตลอดไป

ฉะนั้นแม้แต่เพียงจะคิดว่าเรานี้จะฆ่าตัวตาย เมื่อเกิดความทุกข์ขึ้นมาคราวใดคราว-หนึ่งก็ไม่ดีเสียแล้ว เพราะความนึกคิดที่ไม่ดีเหล่านี้จะสั่งสมไว้ในใจ และจะเป็นนิสสัยต่อไปอีก ไม่เป็นผลดีแก่ตัวเราแม้แต่น้อย

อย่าว่าแต่จะต้องลงมือทำลายชีวิตของเราเองเลย เพียงแต่คิดจะฆ่าตัวตายก็เป็นความคิดที่ไม่ดีอยู่แล้ว

ผู้ที่จะคิดฆ่าตัวตาย จึงควรคำนึงถึงเรื่องกรรมที่ตนจะต้องได้รับอีกหลายภพหลายชาตินี้เป็นอารมณ์ไว้ให้ดี

อีกประการหนึ่ง ถ้าหากว่าเราจะไม่ทำลายชีวิต พยายามประคับประคองรักษาไว้เพื่อใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป เพราะชีวิตนี้เป็นที่ตั้งของทุกข์ เราก็ควรจะได้ใช้ชีวิตอันเป็นที่ตั้งของทุกข์นี้ให้คุ้มค่า ก็จะเกิดประโยชน์มาก

เช่นเมื่อเกิดความทุกข์ขึ้นในชีวิตแล้ว แม้เราจะปลดเปลื้องทุกข์ในตัวเราเองไม่ได้ ก็ควรจะได้ใช้ชีวิตนี้ปลดเปลื้องทุกข์ให้แก่ผู้อื่น หรือบรรเทาทุกข์ที่เกิดขึ้นกับผู้อื่นให้ลดน้อยลง

เพราะอย่างน้อยที่สุด ตนเองก็ได้อุทิศชีวิตเหล่านี้ บำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น โดยไม่คำนึงถึงเรื่องความสุขความทุกข์ส่วนตน

ถ้าเราสามารถสละความสุขส่วนตัว ทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับผู้อื่นได้มากเท่าไร ก็ยิ่งจะเป็นบุญเป็นกุศลมากขึ้นเท่านั้น

และจากการที่ได้ปฏิบัติอย่างนี้ ผลก็จะสะท้อนมาสู่ตัวเรา ทำให้ความทุกข์ความโทมนัสใจต่าง ๆ เหล่านั้น เบาบางหรือสิ้นสุดลง โดยอาศัยการประกอบคุณงามความดีสร้างบุญสร้างกุศลเพื่อผู้อื่นนี้

และเราก็ยังได้ใช้ชีวิตที่เกิดมาโดยยากนี้ สนองคุณบุพพการี บุคคลที่ท่านได้มีอุปการะคุณต่อเรามาก่อนด้วย

เมื่อกาลเวลาล่วงเลยไปนานเข้า เราก็จะมีความเฉลียวฉลาดในชีวิตมากขึ้น เราจะเห็นความจริงว่าความรู้สึกนึกคิดหรือความทุกข์ที่เราได้รับในขณะที่เราเป็นเด็กไร้เดียงสานั้นเป็นเรื่องที่ไร้สาระ อ่อนความคิดและขาดปัญญา เมื่อชีวิตของเราได้เจริญเติบโตขึ้นมาแล้วเราจะมีเหตุผลดีขึ้น เราก็จะได้ปฏิบัติโดยถูกต้อง แล้วก็ย่อมจะนำมาซึ่งความผาสุกแก่ตัวเราและบุคคลอื่น

ฉะนั้นถ้าใครคิดจะทำลายชีวิตของตัวเองละก็ อาตมาขอบิณฑบาตให้มีชีวิตอยู่ต่อไปอีกนาน ๆ ใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนตนส่วนท่าน แก่ชาติ แก่ศาสนา แก่พระมหากษัตริย์ อย่าเพิ่งทำลายชีวิตเลย ให้มีลมหายใจต่อไปอีกใช้ชีวิตที่มีอยู่นี้บำเพ็ญประโยชน์ให้มากที่สุดเพื่อจะได้เกิดบุญเกิดกุศล

เมื่อคืนนี้ อาตมา พูดปลอบใจเสียนาน ขอบิณฑบาตชีวิตว่าอย่าเพิ่งไปคิดทำอะไรทั้งหมด ขอให้มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ต่อไปนาน ๆ จะได้เป็นอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาต่อไป

ตามหลักของศาสนาเรานั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ได้สอนให้เราหาทางพ้นทุกข์ในลักษณะดังกล่าวนี้

แม้คนในสมัยก่อนคิดฆ่าตัวตายก็มีมาก แต่ไม่ใช่ฆ่าตัวตายเพราะผิดหวังในความรักหรือผิดหวังในชีวิตแต่อย่างใด เป็นการทำลายชีวิตของท่านด้วยความเบื่อหน่าย เห็นทุกข์โทษในชีวิตนี้มากมายแล้วก็หาทางออกด้วยการฆ่าตัวตาย พระภิกษุบางองค์ถึงกับไปจ้างให้คนอื่นเขามาฆ่าให้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงห้ามการกระทำเช่นนั้น

จริงอยู่แม้ชีวิตนี้จะเป็นที่ตั้งแห่งความทุกข์ เป็นที่ตั้งแห่งโทษภัยมากมายก็จริง เราก็ต้องรักษาชีวิตไว้จนกว่าเราจะตายไปเอง คือถึงที่สุดอายุขัยก็ตายไปเองทั้งนั้นไม่ต้องเดือดร้อนหรอกว่าเรานี้จะไม่ตาย

เพราะฉะนั้นก็ขอได้รักษาชีวิตไว้ทำประโยชน์ให้มาก ๆ จะดีกว่าเพื่อที่จะได้เกิดประโยชน์ส่วนตนส่วนท่านอีกนานวันต่อไป.

ดื่มน้ำเมา

พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน วันนี้จะได้พูดเกี่ยวกับเรื่องของโทษที่ตั้งตนอยู่ในความประมาท คือ**การดื่มสุราเมรัย** วันนี้จะได้อธิบายเพิ่มเติมต่อไปอีก

ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงได้ตรัสว่าสุรานี้เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท และความประมาทที่เกิดขึ้นจากการดื่มสุรานั้นเป็นโทษแก่ชีวิตของตนเองอย่างไร เพราะถ้าหากว่าเราจะจารนัยไปว่าคนที่ตั้งตนอยู่ในความประมาทแล้วจะได้รับผลจากการประมาทนั้นอย่างไรบ้าง เรื่องนี้มีมาก เพราะว่าความประมาท หรือความมัวเมาต่าง ๆ นั้น ย่อมเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าสามารถที่จะให้บุคคลกระทำทุกสิ่งทุกอย่างผิดพลาดได้ง่ายที่สุด เพราะความประมาทเป็นทางแห่งความวิบัติอยู่แล้ว เมื่อเราตั้งตนอยู่ในความประมาทก็สามารถจะทำอะไรได้ทุก ๆ อย่าง เช่น คนที่ขาดสติ มีความประมาท ซึ่งมักจะคู่กับความมัวเมา

เพราะประมาทกับมัวเมานั้น ย่อมเป็นของคู่กันอยู่เสมอ

ถ้าพูดถึงคำว่ามัวเมาแล้วก็มีความเมาอีกหลาย ๆ อย่างด้วยกันที่ทำให้จิตใจเกิดความมัวขึ้น เมื่อมัวแล้วก็ย่อมจะเกิดความเมา เมื่อเมาแล้วก็สามารถกระทำทุกสิ่งทุกอย่างได้อันนำมาซึ่งความเดือดร้อน นั่นแหละเรียกว่าความประมาท เพราะว่านำความวิบัติมาสู่ชีวิต

ข้อแรกที่สุดที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ก็คือ

๑. เป็นเหตุให้เสียทรัพย์

๒. เป็นเหตุให้เกิดความทะเลาะวิวาท

๓. เป็นเหตุให้เกิดโรคภัยต่าง ๆ

๔. เป็นเหตุให้ต้องถูกตำหนิติเตียน

---

๕. เป็นเหตุให้หมดความละอาย

๖. เป็นเหตุให้เสียกำลังปัญญา

แสดงถึงโทษของสุรา หรือโทษของความเมาไว้เป็นใหญ่ ๆ ๖ ข้อ แต่ว่าสำหรับสาเหตุในเรื่องอื่น ๆ นั้นยังมีอยู่อีกมากมายด้วยกันล้วนแล้วแต่ที่เกิดมาจากการดื่มสุราทั้งนั้น

แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ถึงเหตุที่ทำให้เกิดความประมาทมัวเมาและก็ย่อมจะได้รับผลคือความวิบัติทั้ง ๖ ประการนี้นั้นคือการกล่าวรวมถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดื่มสุราเมรัย สำหรับความเมาอย่างอื่นจะทำให้คนเราตั้งตนอยู่ในความประมาทไม่ได้หรือ นอกจากสุราแล้ว ก็ได้เช่นเดียวกัน คือจะเมาอะไรก็ตามอาจเป็นเหตุให้คนเรากระทำพลาดพลั้งได้ทั้งสิ้น

ถ้าพูดถึงเรื่องความเมาหรือเหตุที่ทำให้เราตั้งตนอยู่ในความประมาท นอกจากสุราแล้ว ก็ยังมีอย่างอื่นอีก เช่นบุคคลที่เมายศก็มีอยู่เหมือนกัน หมายถึงว่าเมื่อตนเองมียศฐาบรรดาศักดิ์ก็เกิดความเมาขึ้น เมื่อเมาในยศก็เป็นเหตุที่ทำให้เรานี้ขาดความรับผิดชอบชั่วดี เมื่อขาดความรับผิดชอบชั่วดีแล้วก็เป็นเหตุทำให้เรานี้ตั้งตนอยู่ในความประมาทมากมายหลายอย่างด้วยกัน

เขาเล่าว่า ในสมัยก่อนมีคุณโยมคนหนึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นกำนัน ต่อมากำนันได้ประกอบคุณงามความดี ลูกบ้านมีความเคารพนับถือมากคือทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ชาติบ้านเมืองมาก ผลสุดท้ายทางราชการก็แต่งตั้งให้ได้บรรดาศักดิ์เป็นท่านขุน เดิมที่คุณโยมนี้ก่อนจะเป็นกำนันก็มีภรรยาอยู่กินฉันสามีภริยา ๒ คนช่วยกันทำนามาโดยตลอด สร้างเนื้อสร้างตัวกันมา สุขก็สุขด้วยกัน ทุกข์ก็ทุกข์ด้วยกัน จนกระทั่งได้รับการแต่งตั้งเป็นกำนัน เพราะว่ามีคนนับถือมาก และเมื่อเป็นกำนันแล้ว ก็ยังคงอยู่ร่วมสุขร่วมทุกข์กับภริยากันมาด้วยดีโดยตลอด

ภายหลังเมื่อได้รับการแต่งตั้งให้เป็นท่านขุนขึ้นมา ก็เกิดความรู้สึกเหลิงใจว่า แหม เรานี้เป็นถึงท่านขุนแล้ว เข้าใจว่าบรรดาศักดิ์ท่านขุนนี้สูงมาก พอได้รับเป็นท่านขุนเท่านั้น ก็เกิดความมัวเมาในบรรดาศักดิ์ที่ตนเองได้รับขึ้นมาทันที มัวเมาจนกระทั่งลืมสำนึกในสิ่งที่ชอบใจในสิ่งที่ถูกที่ควร แล้วก็มองดูภริยาของตนเอง คือยายบ้านนอกที่น่ารังเกียจ จะแต่งตัวเป็นชาวนาอย่างสมัยก่อนไม่ได้ ครั้นจะนั่งรับประทานอาหารกับยาย ๒ คนเหมือนกับสมัยก่อนก็ไม่ได้แล้ว สำรับกับข้าวอะไรก็ควรที่จะได้จัดหาให้ดีขึ้น ก็เปลี่ยนจากจานกาละมังเป็นจานกระเบื้อง เปลี่ยนจากช้อนสังกะสีเป็นช้อนซ่อม หนัก ๆ เข้าก็เลยบอกว่าตัวเองนี้เป็นถึงท่านขุนจะรับประทานอาหาร

ร่วมกับยายไม่ได้แล้ว ยายต้องรับประทานทีหลัง เพราะว่าข้านี่ได้เป็นถึงท่านขุนแล้วไม่ใช่คนธรรมดาสามัญ ข้าจะต้องกินข้าวคนเดียว และก็จะต้องมีสำรับกับข้าวที่ดีขึ้นกว่านี้ ผลสุดท้ายก็เกิดความเมาขึ้น ไม่ยอมร่วมกินข้าวกับภรรยา ไม่ยอมที่จะกินข้าวด้วยจานกาละมัง ช้อนสังกะสี จะต้องมีการปูสำรับกับข้าวอย่างดีทีเดียว ให้สมกับบรรดาศักดิ์ว่าเป็นท่านขุน

ยายก็นั่งกอดเข่าเศร้าใจเป็นทุกข์ว่า เออ สามีของเรานี้ลืมตัวเสียแล้ว ลืมแม้กระทั่งเราเองซึ่งเป็นคู่ทุกข์คู่ยากกันมา ดูซิเป็นท่านขุนหน่อยเดียวเท่านั้น แม้แต่การรับประทานอาหารก็รับประทานร่วมกันไม่ได้ เสร็จแล้วก็ทำให้การประพฤติปฏิบัติในครอบครัวนี้มากเรื่องต่อไปอีก จนกระทั่งยายต้องแอบร้องไห้บ่อย ๆ

เป็นเรื่องจริงที่เล่ากันมาในสมัยหนึ่ง แต่ว่าจะเป็นสมัยไหนก็ตามเถิด ถ้าคนเราเกิดความเมาในยศขึ้นมาแล้วก็อาจจะลืมตัวได้ทั้งนั้น

ในปัจจุบันนี้ก็อาจจะมีเกิดขึ้นบ่อย ๆ บางทีคู่ทุกข์คู่ยากอุตส่าห์ร่วมเป็นทุกข์เป็นสุขกันมาแท้ ๆ ในสมัยที่ยังไม่มียศฐาบรรดาศักดิ์อะไรก็อยู่กันเป็นปกติสุข ครั้นอยู่ต่อมามียศฐาบรรดาศักดิ์ดีขึ้น มีตำแหน่งหน้าที่ดีขึ้น บางทีก็ลืมคู่ทุกข์คู่ยาก ลืมภรรยาที่เคยร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมา ทุกสิ่งทุกอย่างลืมหมด และก็หลงระเริงมัวเมาอยู่ในยศฐาบรรดาศักดิ์ของตนเอง กระทั่งกระทำในสิ่งที่ไม่บังควรลงไป นำความทุกข์มาสู่ผู้อื่นก็มีมาก

บางคนเกิดความเมาในลาภ เมาในทรัพย์สินเงินทองที่มีมากขึ้น ก็เป็นเหตุให้ตั้งตนอยู่ในความประมาทได้ เมื่อมีเงินมีทองมากขึ้นก็เป็นเหตุให้ตนเองกระทำบาปกระทำกรรมลงไป เหยียดหยามดูถูกดูหมิ่นบุคคลอื่นที่เขายากจนค่นแค้นอย่างนี้ก็มีอยู่เพราะความมัวเมาในลาภ

บางคนที่มัวเมาในสรรเสริญ พอมีชื่อเสียงมีคนสรรเสริญมากขึ้นก็เกิดความมัวเมา บางทีก็ลืมบุญลืมคุณที่ผู้อื่นเขาอุปการะแก่ตน กลายเป็นคนอกตัญญูไปในที่สุด เพราะตัวนี่ได้มีชื่อเสียงเสียแล้วก็ลืม ใครบ้างที่มีอุปการะคุณแก่เรา เคยให้การอุปถัมภ์แก่เรา เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่อาจจะเกิดขึ้นได้กับปุถุชนสามัญธรรมดา ทั้งนี้ทั้งนั้นเพราะเป็นผลมาจากความเมา

บางคนพอมีความสุขก็ลืมความทุกข์ที่ตนเองเคยได้รับ ก็ตั้งตนอยู่ในความประมาท พอประมาทแล้วก็เลยขาดการสร้างสมคุณงามความดี ไม่ได้ประกอบการบุญการกุศล ซึ่งเดิมทีเดียวตนเองเคยตั้งมั่นอยู่ในคุณความดี แต่ครั้นพอได้ดิบได้ดีแล้ว การบุญการกุศลก็ละเว้น ความดี

ต่าง ๆ ก็ไม่ปฏิบัติ อย่างนี้ก็มีอยู่เหมือนกัน แล้วก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ตั้งตนอยู่ในความประมาท ไม่สร้างคุณงามความดีอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป อย่างนี้ก็เกิดมาจากเพราะความเมาเช่นเดียวกัน

แม้แต่ในเรื่องอื่น ๆ ก็อยู่ในลักษณะเช่นเดียวกันอย่างนี้ สุนทรภู่ท่านได้เขียนเอาไว้ ดูเหมือนจะอยู่ในนิราศภูเขาทอง

ถึงโรงเหล้าเตากลั่นควันโขมง　　มีคันโคลงผูกสายไว้ปลายเสา
โอ้บาปกรรมน้ำนรกเจียวอกเรา　　ให้มัวเมาเหมือนหนึ่งบ้าเป็นน่าอาย

ที่เขียนไว้เช่นนี้ก็เพราะว่า พอเห็นโรงเหล้าขึ้นมาแล้วก็เห็นว่าเหล้านี้เป็นเหตุทำให้เกิดความมัวเมาขึ้น บุคคลที่ดื่มเหล้านั้นก็เหมือนกับดื่มน้ำนรก และถ้าเกิดความเมาขึ้นก็เหมือนกับคนบ้าที่ทำเหตุที่น่าละอายเป็นอย่างมากทีเดียว

และก็ยังเขียนไว้ในนิราศภูเขาทองอีกว่า

ไม่เมาเหล้าแต่เรายังเมารัก　　สุดจะหักห้ามจิตคิดไฉน
อันเมาเหล้าเช้าสายก็หายไป　　แต่เมาใจนี้ประจำทุกค่ำคืน

คำว่าเมาใจก็ไม่ใช่เมาเหล้าเสียแล้ว แต่ว่าเป็นการเมารัก เมารักในที่นี้ก็คืออาจจะตกหลุมรักหรือว่าอาจจะไปหลงใหลใครเข้าสักคนหนึ่ง ซึ่งก็เป็นเหตุที่ทำให้ประมาทได้

เพราะเมื่อตกหลุมรักหรือว่าไปเกิดเมาใจขึ้นมาก็อาจจะขาดความรับผิดชอบชั่วดี บางทีก็อาจจะอกตัญญูต่อผู้มีพระคุณคือมารดาบิดาเป็นต้น อย่างที่เขาบอกว่า

หลงตัวลืมตาย　หลงกายลืมแก่　หลงเมียลืมแม่ อย่างนี้เป็นต้น

ถ้าเกิดความมัวเมาขึ้นมาแล้ว ไปหลงใหลสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บางทีก็ทำให้ลืมพ่อลืมแม่ ลืมคุณของมารดาบิดาที่เฝ้าทนุถนอมตนเองได้เหมือนกัน ซึ่งสรุปรวมความแล้วว่าก็เป็นความเมาเหมือนกัน

ฉะนั้นนอกจากสุระจะเป็นเหตุให้เกิดความมัวเมาและก็ตั้งตนอยู่ในความประมาทแล้ว ในทางอื่น ๆ ก็ยังเป็นเหตุทำให้เกิดความมัวเมาได้เช่นเดียวกัน และเมื่อเกิดความมัวเมาแล้วก็จะทำให้เรานี้กระทำทุจริตต่าง ๆ ได้ทั้งสิ้น

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงได้ตรัสโทษของความมัวเมา การขาดสติสัมปชัญญะรู้สึกผิดชอบชั่วดีไว้ว่า เป็นทางหนึ่งซึ่งจะนำความวิบัติมาให้แก่ชีวิตของตนเอง

เพราะถ้าหากว่าบุคคลขาดสติสัมปชัญญะ คือความรู้สึกผิดชอบชั่วดีก็ย่อมจะกระทำในสิ่งที่ไม่สมควรลงไป แล้วมันก็จะนำความเสื่อมมาสู่ชีวิตของตนเองได้ทั้งนั้น

เรื่องโทษที่เกิดขึ้นจากการเมาสุรานี้มีอยู่ ๖ ข้อดังที่กล่าวแล้ว

การดื่มสุราเมรัยนั้น ในที่นี้ท่านผู้ฟังจะต้องเข้าใจเสียก่อนว่าสุรากับเมรัยเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร

เพราะบางท่านเขาไม่ดื่มสุรา เขาดื่มเบียร์อย่างนี้จะเสียหายไหม

เอาละ จะดื่มเบียร์ดื่มกระแช่ หรือจะไปดื่มอะไรก็ตามหรืออย่างน้ำตาลเมาที่มีอยู่ในชนบททั่ว ๆ ไปนี้จะได้หรือไม่ จัดอยู่ในการดื่มสุราไหม

ความจริงถ้าพูดถึงเรื่องของสุราแล้ว ท่านได้แสดงเอาไว้มีอยู่ถึง ๕ ประเภท

สุราบางอย่างทำด้วยขนม

ทำด้วยแป้ง

ทำด้วยข้าวสุกก็ได้

ทำด้วยเชื้อก็ได้

หรือปรุงด้วยเครื่องปรุงต่าง ๆ ก็ได้

เมรัยก็เหมือนกัน

น้ำดองดอกไม้ก็เป็นเมรัยได้

น้ำดองผลไม้ก็เป็นเมรัยได้

น้ำดองผลมะปราง น้ำอ้อยหรือน้ำตาลนี้ ก็เป็นเมรัยได้

หรือน้ำดองที่ประกอบด้วยเครื่องปรุงต่าง ๆ นี้ก็เป็นเมรัยได้เช่นเดียวกัน

คือสิ่งใดก็ตาม ถ้าเราเสพย์แล้วเกิดความมึนเมาขึ้น ขาดสติสัมปชัญญะก็สงเคราะห์อยู่ในสุราเมรัยทั้งนั้น

ในปัจจุบันนี้ มีการเสพย์ยาเสพย์ติดบางอย่าง เช่น เฮโรอิน กัญชา ยาฝิ่น ซึ่งก็ล้วนแล้วแต่เป็นเหตุให้เกิดความวิบัติได้ทั้งสิ้น เพราะเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

ประการที่หนึ่งจากโทษของการดื่มสุรานั้น คือ **ทำให้เสียทรัพย์** เพราะว่าน้ำสุรานั้นไม่ใช่น้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาหรือไม่ใช่น้ำในแม่น้ำสุพรรณบุรีที่เราจะไปตักดื่มได้โดยไม่ต้องซื้อต้องหา

น้ำเหล่านี้ต้องซื้อทั้งนั้น

อย่างน้อยเราก็ต้องเสียทรัพย์ซื้อมา

และการเสียทรัพย์ไปซื้อน้ำเหล่านี้มาดื่มจะเกิดประโยชน์อย่างไรบ้าง

ทรัพย์หามาได้ด้วยความยากลำบากอย่างไร

ทุกคนย่อมทราบอยู่แก่ใจทั้งนั้น

ยิ่งบุคคลชั้นกรรมาชีพหาเช้ากินค่ำ

ต้องอาบเหงื่อต่างน้ำเพื่อหาเงินหาทองมาใช้จ่าย

ยิ่งจะต้องควรคิดให้มาก

เพราะเงินทองเป็นของหายาก

บางคนทำงานตลอดวัน

พอได้เงินได้ทองมาแล้วก็ไปซื้อเหล้าดื่มหมดสิ้น

อย่างนี้น่าเสียดายมาก

เสียเงินเสียทองแล้วยังจะต้องเสียอีกหลาย ๆ อย่าง

บางทีจะต้องสูญเสียคุณงามความดี

บางทีก็ต้องสูญเสียคุณธรรมบางอย่างที่มีอยู่

ฉะนั้นเรื่องการเสียทรัพย์นี้ไม่ต้องสงสัย เสียทรัพย์แน่ ท่านผู้ฟังก็คงจะทราบจากข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์หรือจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เราได้พบได้เห็นกันอยู่ในปัจจุบันนี้ว่า บางคนที่เมาแล้วขับรถลงคลอง ขับรถไปชนกันเข้า ไปเฉี่ยวกันเข้าอย่างนี้เป็นต้น

หรือบางทีเกิดอาละวาดในร้านอาหาร ทำถ้วยชามเขาแตก ทำแก้วเขาแตกหรือทำตู้อาหารเขาแตก ก็ต้องเสียทรัพย์

ถ้าเมาอาละวาด เจ้าหน้าที่จับไปก็ต้องถูกปรับ เสียทรัพย์อีก

ถ้าพูดถึงเรื่องของการเสียทรัพย์แล้ว นอกจากจะเสียด้วยการซื้อสุรามาดื่ม บางทีก็ลามปามไปเสียในเรื่องราวอื่น ๆ อีกมากมายหลายอย่างด้วยกัน นี่ก็เป็นเรื่องที่น่าติเตียนทั้งสิ้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงสอนให้เราเว้น

บางท่านอาจจะคิดค้านว่าทรัพย์ที่เราเสียไปเนื่องจากอย่างอื่นก็มี ไม่ใช่ว่าจะเสียจากการดื่มสุราอย่างเดียว เราเสียอย่างอื่นก็จริงอยู่ แต่ว่าต้องเสียเพราะการดื่มสุราเมรัยนั้น เป็นสิ่งที่ควรตำหนิติเตียน เพราะว่าเราไม่จำเป็นจะต้องไปดื่มเลย

ถ้าเราคิดแต่เพียงว่าสุรานี้จำเป็นแก่ร่างกาย

จงพิจารณาดูเถิดว่าน้ำอะไรที่จำเป็นแก่ร่างกายจริง ๆ

น้ำบริสุทธิ์ที่เราดื่มต่างหากที่จำเป็นแก่ร่างกาย เมื่อดื่มไปแล้วร่างกายก็แข็งแรงขึ้น ทำให้เรามีสุขภาพพลานามัยดีขึ้น จะเป็นน้ำฝนหรือจะเป็นน้ำประปาก็ตาม เป็นประโยชน์แก่ร่างกายทั้งนั้น และน้ำเหล่านี้ไม่จำเป็นจะต้องสิ้นเปลืองเงินทองไปซื้อดื่มก็ได้ น้ำฝนที่เรารองตามชายคา น้ำประปาที่ไหลมาตามท่อเราก็ดื่มได้

น้ำเมามีแต่ให้โทษ ไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย เงินทองก็สูญเสียไป แล้วยังเป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาทด้วย

บางคนไม่ใช่จะเสียเพียงเท่านั้น อาตมาเคยเห็น พอดื่มสุราเมาแล้วเป็นคนใจดี มีเงินมีทองเท่าไร ควักแจกเขาหมด แจกคนโน้นร้อยคนนี้ร้อย มีเท่าไรแจกเขาหมด

พอหายเมา เงินทองหายหมด

คิดขึ้นมาได้ว่า แจกเขาไปหมดแล้ว

ก็สายไปเสียแล้ว

ลูกเมียจะอดอยู่ที่บ้านอย่างไรไม่ได้คำนึงถึง ตัวเองไม่มีจะกินต่อไปอย่างไรก็ไม่ได้คิดถึง อย่างนี้ก็มีอยู่ ซึ่งก็เป็นเรื่องที่แปลกเหมือนกัน

ประการที่ ๒ **ก่อการทะเลาะวิวาท** เรื่องนี้เกิดมาจากสุรามากเหลือเกิน งานไหนก็งานนั้น จะต้องมีอยู่เสมอ

ถ้ามีคนเมาที่ไหน

ก็จะต้องมีเรื่องที่นั้น

เราจะสังเกตได้ว่าทุกสังคมถ้ามีคนเมา จะต้องมีเรื่องทุกที

ไม่ว่าจะเมาที่ไหนก็ตาม

จะเป็นในบาร์ ไนท์คลับ

โรงเหล้าโรงกาแฟ

แม้จะไปเมาในลานวัดก็ไปตีกันในลานวัดก็มี

เมากันที่บ้านก็ไปตีกันที่บ้านก็มี

คนเมานั้นอาจจะทำอะไรที่ล่วงเกินบุคคลอื่นโดยไม่มีเจตนา

เพราะว่าขาดสติสัมปชัญญะ

แต่คนอื่นที่เขาไม่ได้คิดถึงเรื่องนี้ เขาจึงเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีขึ้นเลยเป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาท

ปีหนึ่งคนตายเพราะทะเลาะวิวาทกันด้วยความเมานี้มีเป็นจำนวนมากเหลือเกิน

บางคนแผลเป็นฝากไว้กับร่างกายตลอดชีวิต บางทีก็แทงกันไส้ทะลักออกมา ฯลฯ ซึ่งเราทุกคนควรจะงดเว้นเป็นอย่างยิ่งทีเดียว เพราะว่าเป็นเหตุให้ก่อการทะเลาะวิวาท

ประการที่ ๓ **เป็นเหตุให้เกิดโรคต่าง ๆ** ซึ่งก็มีหลายโรคด้วยกัน ที่เกิดขึ้นจากการดื่มสุรา

ที่เขาเรียกว่าโรคพิษสุราเรื้อรัง

เป็นโรคใกล้ ๆ กับคนวิกลจริตเข้าไป

เพราะว่าทำให้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีต่าง ๆ หมดไปตามลำดับเหมือนกับคนวิกลจริต

โรคเบาหวานบ้าง

โรคตับแข็งบ้าง

โรคกระเพาะอาหารบ้าง เหล่านี้ย่อมเกิดมาจากพิษสุราทั้งสิ้น

ประการที่ ๔ **เป็นเหตุให้ต้องถูกตำหนิติเตียน** คือคนที่ดื่มสุราเมาแล้วไม่มีใครเขาสรรเสริญหรอก

คนที่ตำหนิติเตียนคือ คนที่เขามีสติสัมปชัญญะดี เขาก็ตำหนิติเตียนว่า อ้อ คนนี้เป็นคนใช้ไม่ได้ ดื่มสุราเมรัยเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความมัวเมาต่าง ๆ แล้วก็ทำให้ก่อความเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น ๆ

ประการที่ ๕ **ทำให้หมดความอาย** โดยไปทำสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ ซึ่งคนมีสติสัมปชัญญะดีแล้วทำไม่ได้ บางทีก็อาจจะไปเข้าบ้านเขาผิด ไปเข้าห้องเขาผิดบ้าง ก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นและแก่ตนเอง

และบางทีก็เป็นเหตุให้ประพฤติผิดในข้อกาเมสุมิจฉาจารขึ้น

หรือบางทีอาจจะต้องตกเป็นจำเลยในคดีข่มขืนกระทำชำเราขึ้น

เพราะสุราเป็นเหตุทำให้หมดความอาย สามารถทำอะไรที่ไม่ดีได้ทุกอย่าง

เดินรำวงกลางถนนก็ได้

นอนข้างฟุตบาทก็ได้

บางทีไม่นุ่งผ้าเลยก็ได้

คนดี ๆ เขาทำกันไม่ได้ แต่พอเมาแล้วทำได้

นี่ท่านเรียกว่าเป็นเหตุที่ทำให้หมดความอาย

ประการที่ ๖ คือประการสุดท้าย ก็คือทำให้เสียกำลังปัญญา ความจำเสื่อม ความคิด ความอ่านต่าง ๆ ก็พลอยเสื่อมเสียไปด้วย

ฉะนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสสอนให้เราเว้นจากสิ่งทั้งหลายเหล่านี้เสีย เพราะถ้าหากว่าเราไม่เว้น ก็ต้องได้รับโทษทั้ง ๖ ประการดังที่ได้กล่าวมา

ท่านผู้ฟังที่พิจารณาตามเหตุผล ตามที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ก็จะเห็นชัดเจนขึ้นว่า โทษของการดื่มสุรานั้นเป็นอย่างไร ขอให้ท่านวางจิตด้วยความเป็นธรรม และก็พิจารณาว่าเกิดโทษอะไรบ้าง

จริงอยู่บางท่านอาจจะมีความรู้สึกแต่เพียงว่าเราดื่มน้อยคงไม่เป็นไร เพื่อเจริญอาหาร

ถ้าเราสามารถควบคุมได้อย่างนี้ก็ไม่เป็นไรหรอก

เพราะไม่ถึงกับขาดสติสัมปชัญญะ

ถ้าถึงกับขาดสติเมื่อใด โทษจะเกิดขึ้น

แต่ในทางพระพุทธศาสนานั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสห้ามไว้เลยว่า ถึงแม้จะดื่มนิดหน่อยก็ไม่ได้

ทางพระวินัยนี้เพียงแต่น้ำเมาเข้าไปในปาก ยังไม่ผ่านลำคอก็เป็นอาบัติปาจิตตีย์แล้ว

ปรับอาบัติเลย

ผิดวินัยทีเดียว

หรือแม้แต่แก้วน้ำนี้มีสีคล้าย ๆ กับสีน้ำสุรา พระภิกษุสงสัยว่าจะเป็นน้ำสุราหรือเปล่า แล้วยังฝืนยกแก้วน้ำนั้นดื่ม

ก็ยังต้องเป็นอาบัติ

เพราะสงสัยแล้วก็ไปดื่มก็ถูกปรับเป็นอาบัติทุกกฎได้

นี่แสดงว่าในทางพระพุทธศาสนานั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าสอนให้เราเว้นอย่างเด็ดขาดทีเดียวเพราะว่าโทษมีมาก

ถ้าหากว่าเราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราก็พ้นจากความเสื่อมเหล่านี้

แต่ถ้าเราไม่เชื่อเราก็อาจจะต้องประสบต่อความเสื่อมได้

ท่านจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็โปรดพิจารณากันเอง

อาตมาเป็นแต่เพียงนำเหตุผลนี้มาแสดงเท่านั้น สำหรับท่านผู้ใดที่พิจารณาเห็นโทษงดเว้นเสียได้ก็จะเกิดประโยชน์เป็นอย่างมาก เป็นบุญเป็นกุศลแก่ท่านและผู้อื่น และอาตมาก็ขออนุโมทนาด้วย ที่ท่านสามารถละเว้นในสิ่งเหล่านี้ได้

สำหรับวันนี้เวลาของรายการธรรมะประจำวันก็สิ้นสุดลงอีก อาตมาจะต้องขอจากท่านผู้ฟังไปแต่เพียงนี้ ขอความผาสุกสวัสดีจงมีแด่ท่านสาธุชนทั้งหลายโดยทั่วกันทุกๆ ท่าน สวัสดี.

ดื่มน้ำเมา-เที่ยวกลางคืน

ในวันนี้ก็พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน เมื่อวานนี้ อาตมาได้นำพุทธพจน์บทหนึ่งของพระผู้มีพระภาคเจ้ามาเสนอท่านผู้ฟังคือเรื่องการดื่มสุราเมรัย ๒ วันแล้วติดต่อกัน

ได้มีท่านผู้ฟังบางท่านปรารภเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า เราจะหาทางป้องกันอย่างไรจึงจะมิให้บุคคลตกเป็นทาสของน้ำเมามากขึ้น

ท่านผู้นี้ได้วิงวอนขอให้อาตมาได้ช่วยพูดกับรัฐบาลให้เลิกสร้างโรงกลั่นสุราได้หรือไม่ เพราะว่าปัจจุบันนี้เด็กหนุ่ม ๆ ตกเป็นทาสของน้ำเมานี้มากขึ้น

ปัจจุบันนี้ไม่ว่างานไหนงานนั้นก็มักจะมีการดื่มสุรากันอยู่เสมอ แม้แต่งานที่เป็นมงคล ก็มีการดื่มสุรากัน และเมื่อดื่มสุรากันมากขึ้นก็เป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาท เป็นเหตุที่ทำให้เกิดเรื่องราวต่าง ๆ มากมายหลายอย่างด้วยกัน ล้วนแล้วแต่เกิดมาจากสุราทั้งสิ้น

เพราะนอกจากจะเป็นเหตุให้เสียทรัพย์แล้ว ก็ยังเป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาทมากขึ้น

เป็นเรื่องที่น่าคิดอยู่เหมือนกันว่าที่คนดื่มสุราเมรัยมากนั้นเกิดมาจากเพราะเรามีโรงต้มกลั่นสุรามาก เป็นเหตุทำให้คนนี้ตกเป็นทาสของน้ำเมา

เราจะแก้ปัญหานี้ด้วยการไม่สร้างโรงงานต้มกลั่นสุราได้หรือไม่

เรื่องนี้อาตมาคิดว่าเราจะต้องศึกษาให้ละเอียดรอบคอบเสียก่อน

อย่าคิดว่าเพราะมีโรงงานกลั่นสุรา

คนจึงเมามาก

การที่เราจะไม่ให้คนเมามาก

ก็จะต้องเลิกโรงต้มกลั่นสุราเสีย

ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าเห็นใจเหมือนกัน เพราะว่าโรงงานกลั่นสุราที่รัฐบาลสร้างขึ้นมาในปัจจุบันก็เพื่อจะป้องกันมิให้ประชาชนไปดื่มน้ำเมาประเภทที่ให้โทษโดยปราศจากกรรมวิธีโดยถูกต้อง ที่มีดีกรีสูงขึ้นไป เมื่อประชาชนบริโภคกันมากเข้าก็จะกลายเป็นพิษเป็นภัยแก่ร่างกายมาก อย่างสุราเถื่อนอย่างนี้เป็นต้น

แต่ว่าจะอย่างไรก็ตาม ถ้าพูดถึงเรื่องของน้ำเมาแล้วในทางพระพุทธศาสนาถือว่ามีโทษทั้งสิ้น เพราะทำให้คนขาดสติสัมปชัญญะ ทำให้คนขาดความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในสิ่งที่ดีงาม ซึ่งก็นับว่าเป็นการสูญเสียพลังอันดีงามของประเทศชาติไปมากมายอยู่เหมือนกัน ถึงจะมีผลได้เกิดขึ้นจากน้ำเมาเหล่านี้บ้างก็ตามที ถ้าเรามาคิดถึงผลที่จะต้องสูญเสียไปเกี่ยวกับเรื่องการปราบปรามอาชญากรรมต่าง ๆ หรือการทะเลาะวิวาท หรือชีวิตของคนที่ต้องสูญเสียไปเพราะตกเป็นทาสของน้ำเมานี้ ก็เป็นเรื่องที่ไม่คุ้มกันเลย

แต่ว่าเรื่องนี้เราจะไปแก้ไขไม่ให้มีโรงงานต้มกลั่นสุรานั้นหาได้ไม่ แต่ว่าจะต้องแก้ไขที่ตัวบุคคล

เพราะทุกสิ่งทุกอย่างเราต้องแก้ที่เหตุ
จะไปแก้ที่ผลไม่ได้
ถ้าหากว่าคนไม่ดื่มสุราเสียแล้ว
โรงต้มกลั่นสุราเขาก็ตั้งไม่ได้
เขาก็ต้องเลิกไปเอง เพราะไม่มีคนดื่ม

การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เราจะต้องแก้ไขที่จิตใจของเราเอง อาตมาเคยพบหลาย ๆ ท่านด้วยกันที่แก้ไขด้วยตัวของตัวเองแล้วก็ชนะหมดทุกอย่าง

บางท่านที่เคยดื่มแล้วเว้นได้เด็ดขาด ก็มีมาก ซึ่งอาตมาขออนุโมทนาด้วย

หลายท่านที่เคยเขียนจดหมายมาสารภาพว่า เป็นคนชอบดื่มสุรา แต่บัดนี้ได้เลิกแล้ว เพราะว่าได้เกิดแสงสว่างขึ้นในจิตใจ โดยเห็นโทษของสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ จากการที่ได้ฟังธรรมะของศูนย์การเผยแพร่ ฯ เป็นประจำ ก็ละเว้นจากสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ แล้วก็หันมาประพฤติดีปฏิบัติชอบ ซึ่งก็เป็นเรื่องที่น่าอนุโมทนาเป็นอย่างยิ่ง เพราะว่าสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เป็นโทษจริง ๆ ไม่ใช่ว่าพระท่านจะไปแกล้งว่าหรือแกล้งเทศน์ แต่ว่ามุ่งที่จะให้โยมมีความผาสุกสวัสดีโดยทั่วกัน

สำหรับในวันนี้ก็จะได้พูดเกี่ยวกับเรื่อง **อบายมุขข้อที่ ๒** ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้เรื่องเที่ยวตอนกลางค่ำกลางคืน การเที่ยวผิดเวลาหรือการเที่ยวกลางคืนนั้น ย่อมเกิดโทษหลายอย่างด้วยกัน

ข้อที่ ๑ ผู้ที่เที่ยวกลางคืนชื่อว่าเป็นผู้ที่ไม่คุ้มครองรักษาตน คือไม่รักตัวเอง

ข้อที่ ๒ ได้ชื่อว่าไม่เป็นผู้คุ้มครองรักษา ซึ่งบุตรภริยาหรือพูดให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คือว่าเป็นผู้ที่ไม่รักบุตรรักภริยาของตนเป็นผู้ที่ไม่คุ้มครองรักษาทรัพย์สมบัติ เป็นที่รังเกียจและเป็นที่สงสัยของคนทั้งหลาย อาจจะถูกกล่าวตู่และได้รับความลำบากซึ่งมีอยู่ ๖ ข้อ

ในอรรถกถาท่านอธิบายให้เข้ากับเหตุการณ์ในสมัยพุทธกาลว่า ผู้ที่เที่ยวกลางคืนบางทีก็ต้องประสบต่อสิ่งที่ทำความทุกข์ร้อนให้เกิดขึ้น เพราะในสมัยนั้นอาจจะต้องเดินไปเหยียบหนามเหยียบตอหรือไปเหยียบเอางูเข้า ถูกงูกัดตายบ้าง ฯลฯ หรือมิฉะนั้นก็ถูกดักทำร้าย ซึ่งอันนี้หมายถึงคนที่อยู่ตามชนบทบ้านนอกที่เที่ยวเตร่ในตอนกลางคืน ก็มักจะต้องประสบต่ออันตรายเหล่านี้

สำหรับในกรุงเทพ ฯ นี้ การเที่ยวเตร่กลางคือหรือการเที่ยวผิดเวลานั้นย่อมเกิดโทษหลายอย่าง

ท่านผู้ฟังลองคิดดูก็แล้วกัน ชีวิตของคนที่ทำงาน เช้าขึ้นมาเราก็ต้องประกอบกิจการงานต่าง ๆ แต่เช้าตรู่ต้องกระวีกระวาดตื่นจากที่นอน แล้วเราก็ต้องทำงานอยู่ตลอดวัน

ตอนกลางคืนถือเป็นเวลาของการพักผ่อนให้เป็นประโยชน์แก่ร่างกาย แต่เรากลับใช้เวลาตอนกลางคืนนี้ไปเที่ยวเตร่เสีย

การเที่ยวเตร่ในตอนกลางคืนนั้น ที่ร้ายที่สุดก็คืออันตรายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิตของเราเอง

ผู้ที่เที่ยวเตร่กลางคืนนี้ สุขภาพจะเสื่อมและอ่อนแอลงตามลำดับ

เพราะเมื่อเที่ยวกลางคืนมากขึ้น เช้าก็ทำงานไม่ไหว อ่อนเพลีย จะใช้สติปัญญานึกคิดในเรื่องราวต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ก็คิดไม่ได้ เพราะร่างกายนี้ไม่อำนวยเสียแล้ว

บางทีก็ต้องไปหลับที่สำนักงานบ้าง

บางทีก็ไปนั่งหลับคาโต๊ะทำงานบ้าง

เพราะว่าตอนกลางคืนเที่ยวมากเกินไปนั่นเอง

คำว่าไม่รักตัวในที่นี้ จึงหมายถึงการไม่รักษาสุขภาพร่างกายของตนเองด้วย บางทีเราก็ต้องประสบจากอันตรายต่าง ๆ ซึ่งจะพบว่าบางคนที่เที่ยวกลางคืนกลับบ้าน และก็บ้านก็อยู่ในตรอกในซอย บางทีก็ไปพบคนร้ายมาดักปล้นดักจี้ บางทีก็ถึงกับทำร้ายชีวิตให้สิ้นลงก็มี ซึ่งก็มีปรากฏกันอยู่บ่อย ๆ คนร้ายก็ถือโอกาสเหล่านี้และประทุษร้ายชีวิตของเรา

ผู้เที่ยวกลางคืนนี้ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่ไม่คุ้มครองรักษาบุตรภริยา ข้อนี้ความกระจ่างชัดทีเดียว

เพราะตามธรรมดาคนที่มีบุตรภริยานั้น บุตรภริยาจะต้องเฝ้าบ้าน สามีก็ควรที่จะอยู่บ้านเพื่อให้ความคุ้มครองแก่บุตรและภริยาของตน จะได้เกิดความอบอุ่น บุตรภริยาก็ไม่ว้าเหว่ใจ

บางทีภริยาก็ต้องอดหลับอดนอนคอยพ่อบ้านว่าจะกลับบ้านเมื่อใด กลับมาตอนดึก ๆ เที่ยงคืน ไม่กลับมาเปล่า ๆ บางทีก็เมามายเดินโซซัดโซเซเข้าบ้าน

แล้วลองคิดดูว่า แม่บ้านจะมีความรู้สึกอย่างไร

เมื่อพ่อบ้านประพฤติตนเช่นนั้น

ย่อมจะต้องเกิดความทุกข์เป็นธรรมดา

ชีวิตของบุตรภริยา ก็เหมือนขาดที่พึ่งขาดผู้ที่คุ้มครองรักษาที่จะให้ความปลอดภัยให้ความอบอุ่น เพราะเหตุว่าเที่ยวเตร่กลางคืนมากเกินไป ก็ย่อมจะประสบต่อความทุกข์ร้อนอย่างนี้

ผู้ที่รักบุตรรักภริยาย่อมจะไม่ทอดทิ้งบุตร ทอดทิ้งภริยาให้อยู่บ้านตามลำพัง จะต้องอยู่เป็นเพื่อนเพื่อให้ความอบอุ่นแก่ครอบครัว

ข้อที่ ๓ ชื่อว่าไม่คุ้มครองรักษาทรัพย์สมบัติ เพราะตามปกติธรรมดาโจรผู้ร้ายที่จะหาช่องตัดช่องย่องเบาก็มักจะถือโอกาสที่บ้านนั้นไม่มีผู้ชายอยู่ ไม่มีพ่อบ้านอยู่ หรือเจ้าของบ้านนี้ประมาทเผลอเลอ คนร้ายก็ถือโอกาสนี้แหละเข้าตัดช่องย่องเบาลักทรัพย์สมบัติที่อยู่ภายในเรือนนั้น เอาไปเป็นทรัพย์สมบัติของตน

การเที่ยวเตร่ในตอนกลางคืนนี้ ทำให้บุคคลต้องสูญเสียทรัพย์สมบัติไปก็มาก นอกจากจะถูกโจรผู้ร้ายหรือมิจฉาชีพมางัดแงะขโมยเอาสิ่งของในบ้านไปมากแล้ว บางทีก็เกิดอัคคีภัยขึ้นในบริเวณใกล้เคียงแล้วเราก็กลับบ้านไม่ทัน

ผลสุดท้ายพอกลับมาถึงบ้านก็เหลือแต่เสาตั้งดำเป็นตอตะโกอยู่

ทรัพย์สมบัติต่าง ๆ ที่มีอยู่ในครอบครัวในบ้านก็สูญหายไปในกองพระเพลิงหมด

ไม่มีบ้านจะอยู่

ทรัพย์สมบัติต้องสูญเสียไป

แต่ถ้าเราอยู่บ้าน เกิดภัยอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาเราก็หาทางป้องกันแก้ไขได้ แม้จะเกิดอัคคีภัยขึ้นมาเราก็มีทางที่จะนำทรัพย์สมบัติที่อยู่ในบ้านนี้ออกไปได้ หรือบางทีก็หาทางป้องกันมิให้อัคคีภัยนั้นลุกลามมาไหม้บ้านของตน เราก็สามารถทำได้

แต่ถ้าเราไปเที่ยวเตร่เสียแล้ว บางทีกลับมาบ้าน บ้านก็ถูกไฟไหม้ไปก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก นี่แหละชื่อว่าไม่รักษาหรือคุ้มครองทรัพย์สมบัติที่ตนเองมีอยู่ ซึ่งก็เป็นทางเสื่อมอันหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการเที่ยวกลางคืน

ข้อที่ ๔ เป็นที่รังเกียจสงสัยของคนทั่วไป คือคนที่เที่ยวกลางคืนนี้ไม่ใช่เป็นคนที่น่าไว้วางใจ เพราะคนที่ดีที่เขาประกอบสัมมาอาชีพนี้ เขาย่อมจะไม่ค่อยเที่ยวตอนกลางคืน

ผู้ที่มีสัมมาอาชีพแล้ว ก็ต้องใช้เวลาพักผ่อนในตอนกลางคืน

เพื่อที่จะประกอบภารกิจในวันรุ่งขึ้นต่อไป

อย่างน้อยก็ออมกำลังไว้พักผ่อนเพื่อให้สุขภาพนี้ดีขึ้น

เพราะฉะนั้นคนที่เที่ยวเตร่ในตอนกลางคืนจึงเป็นที่รังเกียจของสังคมและเป็นที่สงสัยของบุคคลที่มีสัมมาอาชีพ

เพราะว่าพวกมิจฉาชีพนี้ย่อมใช้กลางคืนนี้เป็นฉากกำบังประกอบการทุจริตต่าง ๆ ถ้าหากว่าเป็นกลางวันแล้วก็ไม่สามารถจะทำอะไรได้สำเร็จ ก็ต้องใช้เวลากลางคืน

ข้อที่ ๕ คือจะต้องถูกกล่าวตู่หรือถูกใส่ความ ในที่นี้ก็คืออาจจะต้องถูกตำรวจจับไปด้วยความสงสัยว่าจะเป็นผู้ร้ายที่กระทำผิดกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วตนเองก็ต้องประสบต่อความทุกข์ขึ้น อย่างนี้เรียกว่าถูกกล่าวตู่

ข้อที่ ๖ เป็นข้อสุดท้ายก็คือจะต้องได้รับความลำบาก ผลที่เราได้รับที่เป็นโทษก็คือความลำบากจากการเที่ยวเตร่ในตอนกลางคืนนั้นก็เพราะเหตุว่า นอกจากจะประสบต่ออันตราย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วยังจะต้องประสบต่อความลำบากยากเข็ญต่าง ๆ จะต้องได้รับความทุกข์มากมายหลายอย่างด้วยกัน คิดว่าท่านผู้ฟังหรือท่านที่เที่ยวเตร่ในตอนกลางคืนก็คงจะทราบได้เป็นอย่างดีว่าเกิดความทุกข์อย่างไรบ้างนอกจากความง่วงเหงาแล้ว ร่างกายก็จะต้องอ่อนเปลี้ยเพลียแรงลงอีก

ฉะนั้นเรื่องของอบายมุขในข้อที่ ๒ ควรงดเว้นไม่ควรเที่ยวเตร่ เพราะว่าการเที่ยวเตร่ในตอนกลางค่ำกลางคืนย่อมนำมาซึ่งอันตรายทั้งหลายทั้งปวง ล้วนแล้วแต่เป็นความเสื่อมของชีวิตของบุคคลที่หมกหมุ่นต่อการเที่ยวเตร่อย่างนี้ นำมาซึ่งความวิบัติอันจะเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สมบัติและครอบครัวตลอดจนชีวิตของคนครองเรือนมากมายหลายอย่าง จึงเป็นสิ่งที่เราจะต้องงดเว้นกันให้มากที่สุด

เท่าที่เราสังเกตกันอยู่ในปัจจุบันนี้ ถ้าเป็นในกรุงเทพมหานคร บางทีเที่ยงคืนไปแล้วก็ยังมีการเที่ยวเตร่กันอยู่ เด็กหนุ่ม ๆ บ้าง บางทีก็ไม่หนุ่มหรอกคนแก่ก็เที่ยว ซึ่งก็ล้วนแล้วแต่ใช้ชีวิตให้สิ้นเปลืองไปในทางอบายมุข เปล่าประโยชน์ทั้งนั้นและนำมาซึ่งความทุกข์ความเสื่อมแก่ตนเองทั้งสิ้น สุขภาพร่างกายจะต้องเสื่อมโทรมลง เกิดอันตรายมากมายหลายอย่าง การที่จะใช้ชีวิตประกอบกิจการงานในตอนกลางวันก็ทำไม่ไหว เพราะว่ากลางวันก็จะต้องง่วงเหงาหาวนอนอยากจะพักผ่อน เพราะว่าตนเองได้ใช้เวลาเที่ยวเตร่กลางคืนดึกดื่นแล้ว กลางวันก็ย่อมจะประกอบกิจการงานให้สมบูรณ์ไม่ได้

นี่แหละจึงจัดว่าเป็นอบายมุข เป็นทางแห่งความเสื่อมข้อหนึ่งซึ่งสาธุชนแต่ละท่านควรที่จะได้พิจารณางดเว้นเสีย อาตมาได้ทราบข่าวตามหนังสือพิมพ์บ้าง จากคำบอกเล่าต่าง ๆ ของท่านสาธุชนหลาย ๆ ท่าน ก็มักจะอยู่ในพุทธวัจนะนี้ทั้งสิ้นที่พระพุทธองค์ได้ตรัสสอนไว้ ถ้าเราเชื่อปฏิบัติตามคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาแล้ว ก็เชื่อว่าความทุกข์ความเดือดร้อนต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นแก่เราเลย

เพราะบางคนบอกว่าเดินทางกลับบ้านตอนดึก ๆ ในตรอกก็มืด เปลี่ยว บางทีก็ถูกจี้ อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ เวลานี้ก็มีอยู่ชุกชุมทั่วไป นี่ก็เป็นโทษที่เราเที่ยวเตร่ในตอนกลางคืน

ทีนี้ในปัจจุบัน สิ่งที่ยั่วเย้าจิตใจชวนให้เกิดอยากจะเที่ยวเตร่ในตอนกลางคืนนี้มีมากเหลือเกิน

อย่างน้อยก็แสงสีต่าง ๆ ของไฟตามสถานที่เริงรมย์

ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ยั่วเย้าจิตใจของคน ให้อยากจะไปเที่ยวเตร่ทั้งนั้น

บางคนเที่ยวแล้วเที่ยวอีก

ใจแตก

คืนไหนไม่ได้เที่ยวไม่ได้

จะตายเสียให้ได้

เมื่อเที่ยวมากก็ทำให้เสียทรัพย์สินเงินทองมากขึ้น

ปัญหาเหล่านี้ก็เป็นเรื่องที่เราควรจะแก้ไขด้วยตัวของเราเอง ถ้าเราแก้ไขได้ก็คิดว่าเป็นการป้องกันความเสื่อมทางหนึ่งให้แก่ชีวิตของเราได้อย่างดีที่สุด

สำหรับวันนี้เวลาของรายการเราก็หมดลงแล้ว ขอความผาสุกสวัสดีจงมีแด่ท่านสาธุชนโดยทั่วกันทุกท่าน สวัสดี.

ไร้สิ่งสินแล้วอับ　　　ปัญญา
อีกญาติวงศ์พงศา　　　บ่ใกล้
คนรักย่อมโรยรา　　　รสรัก กันแฮ
พบแทบทางทำใบ้　　　เบี่ยงหน้าเมินหนี

สุภาษิตโลกนิติ

เที่ยวดูการเล่น

ในวันนี้ก็พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน อาตมาจะได้พูดเกี่ยวกับเรื่องของอบายมุข

อบายมุข คือทางแห่งความเสื่อมอีกข้อหนึ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ คือเรื่องการเที่ยวดูมหรสพ อันเป็นทางแห่งความเสื่อม ก็ควรที่จะได้พิจารณาหาเหตุผลกัน และข้อที่พระพุทธองค์ตรัสเกี่ยวกับเรื่องมหรสพไว้ในสิงคาลกสูตร ในคัมภีร์พระสุตตันปิฎกทีฆะ-นิกายมหาวรรคนั้น ได้แก่ตรัสไว้ถึง ๖ ประการด้วยกัน

ท่านผู้ฟังที่เคยคุ้นอยู่กับการศึกษาพระธรรมเกี่ยวกับเรื่องของอบายมุข แม้แต่ธรรม-ศึกษา ที่ศึกษากันอยู่ในสถานที่ต่าง ๆ หรือแม้แต่จริยศึกษาที่เราศึกษากันอยู่ในโรงเรียน ก็คงจะทราบแล้วว่าโทษมีอยู่กี่ข้อ

สำหรับโทษที่เกิดมาจากอบายมุขนี้ ท่านได้แสดงไว้ว่า
ถ้ามีฟ้อนรำไหนก็ย่อมจะไปที่นั่น
มีขับร้องที่ไหนก็ไปที่นั่น
มีดีดสีตีเป่าที่ไหนก็ไปที่นั่น
มีเพลงที่ไหนก็ไปที่นั่น
มีเถิดเทิงที่ไหนก็ไปที่นั่น

รวมความแล้วว่าการเที่ยวมหรสพนั้นก็คือการหมกมุ่นอยู่กับเครื่องดนตรีต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้าหากว่ามีมหรสพเกิดขึ้นที่ไหนก็ย่อมจะไปเที่ยวเตร่ในสถานที่นั้น ๆ พิจารณาดูเผิน ๆ ก็ไม่น่าจะเป็นทางแห่งความเสื่อมอย่างไร แต่พิจารณากันให้ลึกซึ้งแล้วเป็นทางแห่งความเสื่อมมากมายเหลือเกิน

บรรยาย ณ สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑

นอกจากจะทำให้ตัวเราเองต้องเสื่อมแล้ว บางทีก็เกิดความเสื่อมในด้านอื่น ๆ อีก เช่นอย่างในปัจจุบันนี้ ถ้าส่วนใหญ่โดยทั่วไปชาติบ้านเมืองของเราก็ไม่ค่อยจะปกติเท่าไรนัก เพราะว่าเราถูกบุคคลภายนอกประเทศมาบ่อนทำลายเบียดเบียนให้เกิดความเดือดร้อนอยู่ตลอดเวลา ทางราชการก็คอยป้องกันให้ประชาชนได้รับความสงบสุขอยู่เสมอ ยิ่งรอบ ๆ บ้านของเราด้วยก็ยิ่งไม่ค่อยสงบ มีแต่เรื่องราวต่าง ๆ

สงครามในเวียดนามก็เป็นเหตุหนึ่งที่เราควรจะต้องตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท

เพราะว่าอันตรายบ้านเมืองมีอยู่มากมายอย่างนี้ ถ้าหากว่าเรามาหมกมุ่นอยู่กับความสุข อยู่กับความสำราญจนเกินไป ความเสื่อมอาจจะเกิดขึ้นแก่เรา อาจจะเกิดขึ้นแก่ประเทศชาติของเราก็ได้ ไม่ควรอย่างยิ่งที่เราจะหมกมุ่นอยู่กับมหรสพนี้จนเกินไปนัก

อาตมา ได้อ่านหนังสือพิมพ์เมื่อสองสามวันนี้ว่า ท่านนายกรัฐมนตรีขอร้องข้าราชการ ไม่ให้หาความบันเทิงใจจนเกินไปนัก เพราะว่าชาติบ้านเมืองของเราตกอยู่ในภาวะคับขันที่เราจะต้องช่วยเหลือกัน อย่ามัวแสวงหาความสุขสำราญให้แก่ตนเองจนเกินไป

เพราะอย่างน้อยที่สุดก็ยังมีบุคคลอีกส่วนหนึ่ง ที่ทำหน้าที่คอยป้องกันประเทศชาติอยู่ในป่าในดง ต้องเสี่ยงชีวิตปราบปรามผู้ก่อการร้ายอยู่ เราก็ควรที่จะได้ช่วยเหลือกัน แทนที่มัวแต่จะหาความสุขสำราญให้เป็นไปในทางที่สนุกสนานเพลิดเพลิน โดยเฉพาะเงินทองที่สูญเสียไปโดยไม่มีประโยชน์ นำไปช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ส่งเสริมกันก็ยังดี ถึงแม้ว่าเราจะไม่ได้ออกไปทำหน้าที่เอง

ขอให้เราได้ช่วยกัน ให้กำลังใจ ส่งเสริมกำลังเงินกำลังทอง เพื่อที่จะให้บรรดาทหารหาญทั้งหลายที่ช่วยพิทักษ์รักษาชาติศาสนาและองค์พระมหากษัตริย์ได้มีกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองแทนที่จะหมกมุ่นอยู่กับมหรสพ **ในทางพระพุทธศาสนาถือว่ามหรสพนี้เป็นทางแห่งความเสื่อม ชื่อว่าเป็นอบายมุข**

ถ้าหากว่าที่ใดมีมหรสพ ความเสื่อมก็จะเกิดแก่สถานที่นั้น ๆ มากขึ้น

เราจะสังเกตได้ว่าเด็กหนุ่ม ๆ หรือเด็กเล็ก ๆ ที่มือไวใจเร็ว ลักเล็กขโมยน้อยคอยตัดช่องย่องเบาตามบ้านต่าง ๆ งัดแงะขโมยเอาสิ่งของของเขาไปเป็นสมบัติของตนเอง ส่วนมากแล้วก็เกิดมาจากบุคคลประเภทที่ใช้ชีวิตเที่ยวเตร่ พวกนี้เมื่อหาเงินหาทองได้ในทางทุจริตก็เอาไปเที่ยว

มหรสพ ไปหาความสุขสำราญซึ่งก็เป็นผลมาจากมหรสพ มีส่วนสนับสนุนให้เกิดการลักเล็กขโมยน้อยนี้มากมายอยู่เหมือนกัน

ยิ่งในปัจจุบันนี้ เราจะเห็นว่าโรงมหรสพมีมากเหลือเกินคนก็หมกมุ่นอยู่กับมหรสพบางทีดูกันไม่เป็นเวลา เที่ยวเตร่กันทุกวัน ไม่มีวันพักผ่อน ซึ่งถ้าหากว่ามีการเที่ยวเตร่อย่างนี้มากขึ้นก็ย่อมจะเป็นของธรรมดาว่าจะต้องประสบต่อความเสื่อมทั้งในชีวิตของส่วนตน และของส่วนรวมโดยทั่วไป

เพราะว่ามหรสพนี้ นอกจากจะเป็นเหตุทำให้เราตั้งตนอยู่ในความประมาท แล้วยังจะต้องสูญเสียสิ่งต่าง ๆ อีกมากมายหลายสิ่ง ถ้าหากว่าเราไปหมกมุ่นมากเกินไป อย่างน้อยก็ก่อให้เกิดอาชญากรต่าง ๆ ซึ่งก็ล้วนแต่เป็นบุคคลที่ไม่ได้ประกอบสัมมาอาชีพอันใด แล้วก็ใช้ชีวิตฟุ่มเฟือยกับสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เมื่อเงินขาดมือก็ประพฤติทุจริตต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินทองเหล่านั้น

บางทีก็ผิดต่อหน้าที่ ทุจริตต่อหน้าที่ของตนเอง
บางทีก็ผิดกฎหมาย ซึ่งก็เกิดมาจากเรื่องมหรสพนี้เป็นอันมาก

ฉะนั้นในปัจจุบันนี้ยิ่งชาติบ้านเมืองของเราไม่เป็นปกติสุขก็ควรจะได้ละเว้นจากสิ่งทั้งหลายเหล่านี้เสียบ้าง เงินทองที่สิ้นเปลืองไปเกี่ยวกับเรื่องการหาความสุขสำราญไปชั่วครู่ชั่วยามเราก็ควรจะนำมาช่วยเหลือสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ส่งไปสงเคราะห์ทหารที่เขาทำหน้าที่ป้องกันชาติบ้านเมือง สร้างความสงบสุขให้แก่เรามากที่สุด ควรที่จะใช้ให้เป็นประโยชน์ให้มากขึ้น

เพราะถึงอย่างไรเราก็ต้องอาศัยซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ๆ ไม่ใช่ว่าเราจะอยู่ได้เพียงคนเดียว ถ้าเรามัวแต่แสวงหาความสนุกสนานเพลิดเพลินเริงรมย์กับสิ่งทั้งหลายเหล่านี้แล้ว ก็จะเข้าลักษณะในสมัยกรุงศรีอยุธยา ที่ถูกพม่าข้าศึกมาตีจนแตก ก็เพราะเหตุว่าเราหมกมุ่นอยู่กับสิ่งทั้งหลายเหล่านี้มาก หมกมุ่นอยู่กับมหรสพ หมกมุ่นอยู่กับความสุขสำราญการฟ้อนรำขับร้องต่าง ๆ เราก็จะต้องประสบต่อเหตุการณ์เช่นนั้น เพราะฉะนั้นก็ขอให้เราจงป้องกันไว้ก่อน

อาตมานึกถึงพุทธวัจนะที่พระพุทธองค์ได้ตรัสเตือนสติชาวสาวัตถีในสมัยพุทธกาลอยู่บทหนึ่ง พระพุทธองค์ตรัสว่า

"โก นุ หาโส กิมานนฺโท นิจฺจํ ปชฺชลิเต สติ

อนุธกาเรน โอนทธา ปทีปํ น คเวสถ ฯ”

ซึ่งแปลว่า “จะมัวร่าเริงไปไย จะมัวเพลิดเพลินไปไย ในเมื่อโลกอันสันนิวาสนี้กำลังลุกโพลงเร่าร้อนอยู่เป็นนิจ เธอทั้งหลายถูกความมืดห่อหุ้มอยู่ไฉนจึงไม่แสวงหาดวงประทีปเป็นที่พึ่งกันเล่า

พระพุทธองค์ตรัสเตือนสติของสาธุชนชาวสาวัตถีในสมัยนั้นซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสตรีทั้งสิ้น ว่าหมกมุ่นอยู่กับฟ้อนรำกินเหล้าเมามายและก็ฟ้อนรำกันไปด้วยความประมาทมัวเมา พระพุทธองค์ก็ตรัสเตือนให้เข้าใจความจริงของชีวิต

โลกอันสันนิวาส ในที่นี้พระพุทธองค์ตรัสมุ่งไปถึงโลกที่เป็นสังขารชีวิตของเราซึ่งถูกไฟ คือกิเลสเผารนจิตใจให้เกิดความเร่าร้อนอยู่เป็นนิจ เราต้องกระวนกระวายใจ มีความทุกข์ใจ เพราะความโลภ ความโกรธ ความหลง ตลอดจนอกุศลต่าง ๆ มากมายหลายอย่างครอบงำจิตใจและก็ทำให้เรานี้เกิดความเร่าร้อนอยู่เป็นเนืองนิจ

สิ่งทั้งหลายเหล่านี้เผารนอยู่เสมอ เราจะต้องดับ

เราตกอยู่ท่ามกลางความมืดมิดคือความไม่รู้ ได้แก่ **โมหะธรรม**

ซึ่งเราก็จำเป็นจะต้องแสวงหาดวงประทีปเป็นที่พึ่งกันต่อไป

เพราะถ้าหากว่าขาดดวงประทีปคือธรรมะเป็นที่พึ่งแล้ว ชีวิตก็ต้องตกอยู่ท่ามกลางความมืดบอดเหล่านั้น ซึ่งผลสุดท้ายเราก็จะต้องประสบต่อความทุกข์

ตามหลักของพระพุทธศาสนาที่สอนเช่นนี้ก็เพื่อมิให้เราตั้งตนอยู่ในความประมาท จะได้รู้จักว่าเราควรจะปฏิบัติตนเช่นใดในวาระใด

ขณะนี้ชีวิตของเราถูกเพลิงกิเลสเผารนให้เกิดความเร่าร้อนอยู่ เราก็ต้องหาทางระงับกิเลสที่เกิดขึ้นภายในจิตให้เบาบางลง ให้สงบลงตามลำดับ

ทำอย่างไรเราจึงจะขจัดความโลภ ความโกรธ ความหลงเหล่านี้ให้ลดน้อยลงได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเราตกอยู่ท่ามกลางความมืดบอด คือวิถีชีวิตของเราทุกคน เราทราบไม่ได้ว่าจะมีวิถีชีวิตอย่างไร เราตกอยู่ในความไม่รู้ ในทางศาสนาเรียกความไม่รู้นี้ว่า **อวิชชา**

คือความไม่รู้ในสัจจธรรม

ไม่รู้ในความทุกข์

ไม่รู้ในเหตุที่ทำให้ทุกข์เกิด

และไม่รู้ทางที่จะดำเนินไปสู่ความดับทุกข์

เรามีความไม่รู้เหล่านี้ จิตของเรามืดมนเหลือเกิน เพราะฉะนั้นเมื่อจิตมืดมนอย่างนี้ ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องแสวงหาแสงสว่างเป็นที่พึ่งในทางจิตใจ

แสงสว่างของชีวิตหรือของจิตใจนั้น ก็คือ **ธรรมะ** นั่นเอง

พระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเปรียบเหมือน **แสงสว่าง** ที่จะนำทางชีวิตของเราไปสู่ความสุขสวัสดี

ถ้าหากว่าเราไม่แสวงหาแสงสว่างชนิดนี้แล้ว ชีวิตของเราก็คงตกอยู่ท่ามกลางความมืด จะต้องเวียนว่ายกันอยู่ในวัฏฏะสงสารไม่มีที่สิ้นสุด

ฉะนั้น มหรสพนี้จึงทำให้คนตั้งตนอยู่ในความประมาทจริงอยู่ แม้ว่าจะก่อให้เกิดความเพลิดเพลินสักเพียงใดก็ตาม เราก็ควรต้องดูให้เป็นครั้งเป็นคราว ยิ่งในปัจจุบันนี้ระหว่างฤดูแล้งตามวัดวาอารามต่าง ๆ มีมหรสพกันมากมาย วัดไหนมีงานก็เข้าใจได้ทันทีว่าจะต้องมีมหรสพมาก หามหรสพดี ๆ มาแข่งขันกันเพื่อที่จะให้ประชาชนไปเที่ยวงานวัดกันมาก ๆ ขึ้น

ซึ่งถ้าหากว่าพิจารณาตามหลักธรรมทางศาสนาแล้วก็เท่ากับว่าไปสร้างแหล่งอบายมุขหรือทางแห่งความเสื่อมให้เกิดขึ้นนั่นเอง

ควรที่จะได้พิจารณากันให้มาก ๆ อยู่เหมือนกัน

ตามวัดวาอารามต่าง ๆ นั้นมหรสพมีส่วนเป็นโทษเป็นภัยมาก เพราะว่าประชาชนจะต้องมาเที่ยวเตร่กันมากขึ้น และก็เที่ยวเตร่โดยไม่มีประโยชน์

การเข้าวัดเพื่อที่จะชมมหรสพ กับการเข้าวัดเพื่อที่จะพึ่งธรรม ผลแตกต่างกันเหลือเกิน

เวลานี้คนจะเข้าวัดก็ต่อเมื่อวัดมีมหรสพ มีงานประจำปีเท่านั้น

ถ้ามีการเทศน์มีการแสดงธรรม มีการกุศลอันใดอันหนึ่งแต่ไม่มีมหรสพแล้ว คนไม่ค่อยจะเข้าวัด

เป็นปัญหาใหญ่ในปัจจุบันนี้ ที่เราจะต้องหาทางแก้ไขเหมือนกัน

เพราะว่าวัดต่าง ๆ ส่วนมากคิดจะหาคนเข้าวัด โดยเอามหรสพนี้ไปเป็นเครื่องล่อ ซึ่งเข้าใจว่าเป็นทางที่จูงคนเข้าวัด

แต่ว่าเข้าไปแล้ววัดไม่ได้ให้ธรรมะ

ให้แต่มหรสพคือความบันเทิงใจ

จะมีประโยชน์อย่างไร

นอกจากจะไปเสริมความประมาทมัวเมาให้แก่ประชาชนมากขึ้น

อาตมาเคยพูดอยู่เสมอว่า วัดต่าง ๆ ควรจะได้จัดรายการธรรมะให้มาก มหรสพนี้ให้น้อย เพราะจริงอยู่ เรามีมหรสพคนเข้าวัดมาก แต่ว่าเขาไม่ได้ไปเพื่อได้ประโยชน์จากวัด แต่ไปเพื่อความประมาทมัวเมาในมหรสพนั้น ถึงแม้ว่าวัดจะได้เงินเข้าทางพระศาสนาบ้างก็ไม่คุ้มกัน ไม่คุ้มกันตรงที่ว่าจะต้องสูญเสียไปในเรื่องมหรสพนี้จำนวนเท่าไร และก็เหลือเข้าวัดไม่เท่าไร

บางทีจัดงานเสร็จได้เงินแสนบาท จ่ายค่ามหรสพเสีย ๙๕,๐๐๐ บาท เหลือ ๕,๐๐๐ บาท อย่างนี้เป็นต้น

บางทีวัดก็ขาดทุนไปก็มี

ซึ่งนอกจากจะขาดทุนเป็นเงินทองแล้ว บางทีก็ขาดทุนในด้านศีลธรรมอีก ทำให้จิตใจของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเสื่อมโทรมลง เพราะอย่างน้อยที่สุดถ้าหากว่ามีมหรสพบางอย่างเช่นรำวง การรำวงนั้นก็จะต้องเสียเงินเสียทอง เด็กหนุ่ม ๆ สาว ๆ ก็ชอบที่จะไปเที่ยวรำวง หรือมิฉะนั้นก็ไปเที่ยวมหรสพอื่น ๆ ซึ่งก็ล้วนแล้วแต่จะต้องเสียเงินเสียทองทั้งนั้น

ในชนบทถ้าหากว่าผู้เที่ยวเตร่มีเงินมีทองเที่ยวก็ไม่เป็นไร แต่ถ้าไม่ได้เตรียมตัวเอาไว้คือจะต้องไปเที่ยวทั้ง ๆ ที่เงินทองก็ไม่ค่อยจะมีอย่างนี้ ท่านผู้ฟังลองคิดดูก็แล้วกันว่าจะเกิดอะไรขึ้น

จะเกิดการลักเล็กขโมยน้อย

จะเกิดการเป็นหนี้เป็นสินบุคคลอื่น

ซึ่งก็ล้วนแล้วแต่เป็นการสูญเสียที่ไร้ประโยชน์ทั้งสิ้น

ในชนบทพอจะมีงานวัดสักทีหนึ่ง ชาวบ้านก็เตรียมตัวเที่ยวเตร่กันแล้ว การเตรียมตัวนี้บางทีต้องเตรียมตัวถึง ๓ วันก็มี จะต้องรีบไปตัดเสื้อผ้า แล้วว่าเราจะแต่งชุดไหนดี ผมก็ต้องไปดัด ไปตัด ต้องเตรียมที่จะแต่งกายไปเที่ยววัด เพราะว่าวัดจะมีงานใหญ่

ระหว่างเตรียมตัวเที่ยวเตร่นี้งานการก็ไม่ทำ เป็นการสูญเสียทรัพย์สินเงินทองไป แทนที่จะได้ทรัพย์สินเงินทองมาเลี้ยงครอบครัว เพราะว่าห่วงที่จะเที่ยวเตร่เสียแล้ว

นี่เป็นความสูญเสียที่เราเห็นกันอยู่ได้ชัดทีเดียว

และบางทีพวกโจรผู้ร้ายก็ถือโอกาสที่เราไปเที่ยวเตร่งานวัดนี่แหละเข้าปล้นสดมภ์

บางทีก็จี้ปล้นกลางทาง ทรัพย์สมบัติก็สูญเสียไป

ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นทางแห่งความเสื่อมทั้งสิ้น

ในบางแห่ง ซึ่งอาตมาได้ทราบข่าวโดยมีโยมมาบอกว่าลูกชายไปเที่ยวที่วัด เอาเงินไปเที่ยวเตร่ไปรำวงที่วัดหมด เกิดติดใจสาวงามรำวงเข้า ครั้นไม่มีเงินมาขอพ่อ พ่อก็บอกว่าไม่มีจะให้ ลูกก็ติดใจอยากจะไปเที่ยวอีก อยากจะไปฟ้อนรำขับร้องด้วยความสนุกสนานต่อไปอีก จะทำอย่างไรดีในเมื่อเงินทองไม่มี พ่อก็ไม่มีเงินจะให้

ผลสุดท้ายลูกชายก็จูงควายของพ่อไปในคืนวันนั้น

เอาไปขายแล้วก็เอาเงินมารำวง

ในที่สุดก็ไม่มีควายจะไถนาหรือจะทำมาหากิน พ่อก็ว่าเอ ใครเป็นคนลักควาย ติดตามควายไป ที่ไหนได้ ลูกชายของตัวเองนั่นแหละได้ขโมยควายไปขายเสียแล้ว

เพราะอะไร

เพราะเหตุว่าไปติดใจมหรสพหรือการฟ้อนรำขับร้อง พอใจในรำวงมาก ผลสุดท้ายก็ลักควายของพ่อไปขายแล้วก็เอาเงินมารำวง

นี้เป็นเรื่องในชนบท

ถึงในกรุงเทพ ฯ นี้ก็เถิด ไม่มีควายจะไปขายก็ต้องขโมยสิ่งของอื่น ๆ ของพ่อแม่ไปจำนองจำนำ แล้วก็เอาเงินเหล่านี้ไปเที่ยวเตร่กัน เรื่องเหล่านี้เป็นอบายมุขจริง ๆ เป็นทางแห่งความเสื่อมหลาย ๆ อย่าง

ในปัจจุบันนี้ เด็กหนุ่มเด็กสาวในชนบทคลั่งไคล้เกี่ยวกับเรื่องการร้องเพลง อยากจะเป็นนักร้องที่มีชื่อเสียง บางคนต้องทิ้งท้องไร่ท้องนามาสมัครเป็นนักร้องที่กรุงเทพ ฯ ซึ่งน่าสงสารเหลือเกิน

ควรที่จะคิดทำไร่ไถนา ทำการเกษตรให้เจริญก้าวหน้า กลับคิดจะเป็นนักร้องในกรุงเทพฯ

ซึ่งร้องเพลงบางทีก็ไม่ได้สตางค์

ไส้แห้ง

ไม่มีสตางค์ก็กลับไปขอทางบ้าน บางทีพ่อแม่ก็ต้องขายไร่ขายนา ไปจำนำจำนองเขา ไม่มีเงินที่จะถ่ายก็ต้องหลุดไป ผลสุดท้ายก็เลยกลายเป็นคนไม่มีที่ทำมาหากิน เกิดมาจากเพราะเราไปหมกมุ่นอยู่ในอบายมุข

เวลานี้เด็กหนุ่ม ๆ สาว ๆ พอใจที่จะเป็นนักร้องมากกว่าที่จะเป็นเกษตรกร ซึ่งก็เป็นเรื่องที่น่าห่วงใยมากอยู่ เราควรที่จะได้ชี้แจงให้เข้าใจเสียทีว่า มหรสพจะเป็นการขับร้องหรือจะเป็นโรงมหรสพที่เกิดขึ้นมากมายก็ตาม เป็นแหล่งอบายมุขนำมาซึ่งความเสื่อมทั้งสิ้น นำมาซึ่งความเสื่อมความหายนะแก่ชีวิตของมนุษย์

เพราะถ้าบุคคลหมกมุ่นอยู่แต่ในมหรสพอย่างนี้มาก ความเสื่อมก็จะเกิดขึ้น ทำให้บุคคลเหล่านั้นไม่คิดที่จะประกอบสัมมาอาชีพ ไม่คิดที่จะทำมาหากินกันต่อไป ผลิตผลอันใดก็ไม่เกิดขึ้น เพราะในชีวิตหมกมุ่นมัวเมากับสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ชีวิตก็ต้องประสบกับความเสื่อมหาความเจริญก้าวหน้าไม่ได้

ฉะนั้นอบายมุขต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งที่ควรจะได้ช่วยกันป้องกัน วัดวาอารามต่าง ๆ ก็อย่าได้จัดขึ้นให้มากนัก อย่าได้ชักพาประชาชนให้หมกมุ่นอยู่ในมหรสพเหล่านี้ และสถานที่ทั่วไปก็ควรจะได้ควบคุมอย่าให้เกิดขึ้นมากจนเกินไปนัก จะเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ความเสื่อมเหล่านี้เข้าครอบงำชีวิตของบุคคลกว้างขวางออกไป ซึ่งก็ล้วนแต่นำมาซึ่งความหายนะแก่สังคม นำมาซึ่งความทุกข์ความเดือดร้อนแก่ชีวิต

ฉะนั้น พระพุทธองค์จึงได้ตรัสว่ามหรสพเป็นอบายมุข อีกข้อหนึ่งถ้าหากว่าบุคคลใดหมกมุ่นอยู่ในอบายมุขข้อนี้แล้ว ชีวิตก็จะมีแต่ความเสื่อมและประสบต่อความทุกข์

อันนี้ก็ขอฝากไว้เป็นธรรมะประจำวันในวันนี้ เพราะว่าอบายมุขเหล่านี้เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งเราจะต้องหาทางช่วยกันแก้ไข และก็ให้ความรู้ความเข้าใจว่านี่เป็นทางแห่งความเสื่อม เราจะได้ละเว้นจากสิ่งทั้งหลายเหล่านี้เสีย

สำหรับวันนี้เวลาของรายการเราได้สิ้นสุดลงแล้ว ขอความผาสุกสวัสดีจงมีแด่ท่านสาธุชนทั้งหลายโดยทั่วกัน สวัสดี.

เล่นการพนัน

พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน และวันนี้ก็เป็นวันพระที่ท่านสาธุชนควรที่จะได้ปลีกเวลาเข้าวัดด้วยการรักษาศีลฟังธรรม

ธรรมะประจำวันในวันนี้จะได้พูดต่อจากคราวที่แล้ว คือจะพูดกันถึงเรื่องเกี่ยวกับโทษของอบายมุขอันเป็นโทษข้อที่ ๓ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้

ทางแห่งความหายนะ หรือความเสื่อมในชีวิตของมนุษย์เรานั้นก็คือโทษที่เกิดจากการเล่นการพนัน พูดถึงเรื่องของการพนันแล้วดูเหมือนจะเป็นที่รังเกียจของสังคมส่วนมาก ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่าการพนันนั้นไม่ใช่เป็นทางแห่งความเจริญ

ท่านผู้มีความขยันหมั่นเพียรในการสร้างชีวิตให้เจริญก้าวหน้า ต่างก็ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การพนันนั้นเป็นทางแห่งความหายนะ ไม่ใช่เป็นทางแห่งความเจริญรุ่งเรือง

ฉะนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงได้ตรัสว่า **การพนันนี้เป็นทางหนึ่งที่ทำให้ชีวิตไปสู่ความเสื่อม**

แต่ว่าในปัจจุบันนี้เราจะสังเกตได้อยู่อย่างหนึ่งว่า ชีวิตของคนที่ปรารถนาลาภผลหรือปรารถนาความรุ่งเรือง ความเป็นเศรษฐีมหาเศรษฐีนั้นก็มักจะฝากชีวิตไว้กับการพนัน

การพนันนี้จะออกมาในรูปร่างลักษณะอย่างไรก็ตาม ที่เห็นว่าเป็นทางที่จะได้แล้วประชาชนก็เกิดความนิยมกันมากขึ้น ซึ่งบางทีก็น่าเป็นห่วงใยมากเหมือนกัน

บางคนอาจจะคิดว่า เราจะร่ำรวยขึ้นมาได้นี้จะต้องซื้อล๊อตเตอรี่ ถูกรางวัลที่ ๑ ถ้าตราบใดยังไม่ถูกรางวัลที่ ๑ แล้วก็ไม่มีทางที่จะรวยได้เลย

บางทีก็ฝากความเป็นเศรษฐีไว้กับหวยใต้ดิน ว่าถ้าเราไม่ถูกหวยใต้ดินแล้วเราก็ไม่มีทางที่จะเป็นเศรษฐีกับเขาได้

บางทีก็ฝากไว้กับการพนันในด้านอื่น ๆ เช่นฝากไว้กับถั่วกับโป ฝากไว้กับการแทงม้าหรือแทงวัว หรือมิฉะนั้นก็หาทางใดทางหนึ่งด้วยความง่ายดาย

ในชนบทนิยมกันมากก็คือ ตีไก่ กัดปลา และหวยใต้ดิน ซึ่งมีมากที่สุด เข้าใจว่าความมั่งมีศรีสุขเกิดขึ้นจากสิ่งเหล่านี้

ความเข้าใจว่า การพนันเป็นทางแห่งความมั่งคั่งร่ำรวยถูกต้องหรือไม่ ข้อนี้ท่านจะต้องเป็นคนที่มีเหตุมีผล เพราะบางท่านอาจจะชอบเล่นการพนัน

บางคนอาจจะเล่นได้จริง และบางทีได้มามากมายก่ายกอง แต่ก็อยู่ไม่นาน ผลสุดท้ายก็ต้องประสบต่อความวิบัติ เงินทองที่ได้มาจากการเล่นการพนันก็อยู่กับตัวไม่ได้ถาวร

นี่แสดงให้เห็นว่า เรื่องของการพนันที่บางท่านเข้าใจว่าเป็นทางหนึ่งที่ทำให้มั่งมีศรีสุขตั้งหลักตั้งฐานได้ เป็นเศรษฐีมหาเศรษฐีได้นั้น เป็นความเข้าใจที่ผิดมาก

ตามหลักของพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ได้ตรัสแล้วว่า การพนันนี้เป็นอบายมุขเป็นทางแห่งความวิบัติของบุคคลผู้ตกเป็นทาส ไม่ได้ชี้ว่าการพนันเป็นทางแห่งความเจริญเลยได้ตรัสย้ำให้เห็นว่าทรัพย์สินเงินทองจะได้มานั้น จะต้องได้มาโดยความขยันหมั่นเพียรในการประกอบการงาน หรือในการประกอบอาชีพทั่ว ๆ ไป

ถ้าเรามีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบสัมมาอาชีพแล้ว ก็มีทางที่เราจะได้ทรัพย์สินเงินทองเหล่านี้มาเป็นสมบัติของเรา พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสสอนไว้อย่างนี้

ในชีวิตของอาตมานี้ ได้เคยเห็นบุคคลที่ร่ำรวยด้วยการพนันก็เคย เห็นบุคคลที่วิบัติไปเพราะการพนันก็เคย และคิดว่าอีกหลาย ๆ ท่านก็คงจะประสบกันมาอย่างนี้ ทั้งเคยเห็นและก็อาจจะประสบด้วยตนเองก็อาจจะเป็นได้ เรื่องการพนันไม่เคยสร้างความเจริญให้แก่ผู้ใดไม่เคยสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นแก่ส่วนรวมแม้แต่ประเทศชาติ

ถ้าหากว่าที่ใดมีการพนันมาก ที่นั้นจะมีแต่ความเสื่อมโทรม จะเต็มไปด้วยโจรผู้ร้ายและจะเต็มไปด้วยพวกมิจฉาชีพมากมายก่ายกอง ศีลธรรมต่าง ๆ จะเสื่อมเสียลงทันที

จากการพนันเพียงแต่เล่นหวยใต้ดินเท่านั้น ถึงกับสร้างความวิบัติให้เกิดขึ้นมากมายด้วยกัน ในบางท้องถิ่นจังหวัดใกล้เคียงกับกรุงเทพ ฯ นี้แหละ ญาติโยมที่ทำมาหากินด้วยการทำไร่ไถนา อยู่เรือนหลังโต เรือนฝากระดาน บ้านหนึ่งก็มีนากันคนละหลายสิบไร่ บางบ้านก็มี

เป็นร้อย ๆ ไร่ แต่อยู่ต่อมาได้เกิดมีบุคคลมิจฉาชีพชักชวนให้เล่นการพนัน คือหวยใต้ดิน และถูกบ้างบางครั้งบางคราว ก็เกิดความย่ามใจ อยากจะแทงมาก ๆ ต่อไปก็เกิดมีความคิดเห็นว่าการเล่นหวยใต้ดินนี้สบายกว่าการทำไร่ทำนามาก ทำนาอาบเหงื่อต่างน้ำ กว่าจะได้ข้าวมาขายแต่ละเกวียนเหนื่อยเหลือเกิน สู้เล่นการพนันไม่ได้ เราแทงหวย ๒ ตัวบ้าง ๓ ตัวบ้าง ถ้าเกิดฟลุ๊คขึ้นมาครั้งหนึ่ง แหมไม่ต้องทำนาไปตั้งปี คิดไปอย่างนั้น

เห็นว่าการทำนานั้นเป็นความลำบาก ก็คิดจะแสวงหาลาภในทางที่สบาย ซึ่งอันนี้เป็นนิสัยที่มักจะเกิดขึ้นกับคนส่วนมาก ว่าสิ่งใดที่เราได้มาด้วยความสบาย ไม่ต้องอาบเหงื่อต่างน้ำแล้วเราก็อยากจะได้สิ่งนั้นมาเป็นสมบัติของเรา และเพราะเหตุนี้เอง จึงทำให้เราขวนขวายในการที่จะแสวงหาลาภในทางที่สบายที่สุดเท่าที่จะสบายได้ ฉะนั้นก็เล่นการพนันกันเลยทีเดียว

บางคนเล็งผลเลิศ ถึงกับจะให้เป็นเศรษฐีก็มีอยู่ เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่เราจะต้องศึกษาหาข้อเท็จจริงว่า จะเป็นไปได้หรือไม่

โยมในชนบทบางหมู่บ้านน่าสงสารจริง ๆ เคยเจริญรุ่งเรืองเป็นหมู่บ้านของเศรษฐีข้าวกล้าในนาก็อุดมสมบูรณ์หมดทุกอย่าง บ้านช่องก็อยู่กันอย่างหนาแน่นมั่นคง พอตกเป็นทาสของการพนันประเภทหวยใต้ดินเท่านั้น ไม่ช้าเงินทองที่ได้มาด้วยการทำนาก็ถูกหวยกินหมดไป พอหมดไปก็ชักเนื้อแล้ว ขายข้าวเท่าไรก็มาเล่นการพนันกันจนหมด เมื่อหมดแล้วก็คิดแก้ตัวหวังจะให้ได้กลับคืนมา เงินทองเข้าของมีเท่าไรก็เอาไปจำนำ ไร่นาสาโทเอาไปจำนำ ครั้นจำนำแล้วก็ยังเล่นต่อไปอีก ได้บ้างเสียบ้าง ผลสุดท้ายทรัพย์สินที่เป็นหลักที่ไปจำนองจำนำเอาเงินทองมาใช้จ่ายก็เริ่มจะพอกพูนดอกเบี้ย เมื่อเพิ่มพูลดอกเบี้ย หนักเข้าก็ไม่มีทางที่จะได้มาแล้ว ต้นก็สูญหมด แล้วผลสุดท้ายก็เลยกลายเป็นคนไม่มีบ้านจะอยู่ กลายเป็นคนไม่มีที่จะทำมาหากิน อย่างนี้มีอยู่ในบางท้องถิ่นในชนบท

ซึ่งอาตมาได้ไปประสบพบเห็นมาเอง

ก็รู้สึกเป็นห่วง

น่าเป็นห่วงจริง ๆ

เพราะว่าสิ่งทั้งหลายเหล่านี้นำมาซึ่งความวิบัติจนหมดสิ้น

โบราณท่านบอกว่า ให้ไฟไหม้ ให้โจรปล้นยังดีเสียกว่า

เพราะว่าโจรปล้นยังเหลือบ้านเหลือช่องไว้ให้

ยังเหลือผ้าขี้ริ้วไว้ให้

แม้แต่ไฟไหม้ ที่ร้ายกว่าโจรปล้น มันจะเผาบ้านไหม้หมดไปแล้วก็ตาม พื้นดินที่ปลูกบ้านยังมีอยู่ ยังเหลืออยู่เป็นสมบัติของเราต่อไป

แต่ว่าภัยที่เกิดขึ้นจากการพนันร้ายกว่าอัคคีภัยมากมายนัก การพนันทำให้คนเราต้องขายบ้านขายช่องขายที่ดินเรือกสวนไร่นา ต่อไปก็หาที่ทำกินไม่ได้

นี่เกิดมาจากเพราะเหตุว่าหมกมุ่นอยู่ในอบายมุขมาก จึงต้องประสบต่อความเดือดร้อน

บางคนอยู่บ้านนอกสบาย ๆ ไม่ชอบ ก็อุตส่าห์ดิ้นรนมาหาความลำบาก

บางทีก็ต้องมาปลูกบ้านเล็ก ๆ อยู่กันบนน้ำครำ เป็นแหล่งสลัมกันเต็มไปหมด เรือกสวนไร่นาก็ขายไป มิฉะนั้นก็ไปจำนองจำนำเขา เอาไปเล่นการพนัน แล้วผลสุดท้ายก็หมดไป

กลายเป็นคนไม่มีที่ทำมาหากินอย่างนี้มีอยู่

ฉะนั้นทางที่เราจะป้องกันมิให้ความเสื่อมชนิดนี้เกิดขึ้น ก็มีอยู่ทางเดียวเท่านั้น คือ งดเว้นจากการพนันเสีย อย่าคิดว่าชีวิตของเราจะมั่งมีศรีสุขได้เพราะการพนัน ให้คิดว่าเราจะร่ำรวยได้จากการทำงาน จากการทำการเกษตร ปลูกพืช จะทำไร่ทำสวนทำนาก็ตาม

นี่เป็นทางแห่งความเจริญ เป็นทางแห่งความเป็นเศรษฐีได้

ผืนนาผืนดินที่เรามีอยู่ พลิกมันขึ้นมาและ พยายาม ปลูก ผลหมากรากไม้ ลงไป ให้มาก มันก็จะกลายเป็นเงินเป็นทองให้เราจับจ่ายใช้สอย เป็นเครื่องยังชีพเลี้ยงชีวิตได้ต่อไปอีก

พระพุทธองค์ทรงสอนให้เรานี้สร้างชีวิตสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วยความมีสติปัญญา สอดส่องแก้ไขการงานต่าง ๆ ที่เรากระทำให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีพระพุทธองค์ตรัสสอนไว้อย่างนี้ สอนให้เรานี้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ ประกอบกิจการงานแล้วเราก็จะได้ทองมาเอง

ในปัจจุบันนี้เคยเห็นบ่อย ๆ บางทีก็เป็นการพนันในรูปของการค้า มีการค้าเข้ามาด้วยและก็มีการพนันแทรกเข้ามาด้วย ซึ่งก็ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องที่น่ากลัวทั้งนั้น

เพราะว่าเป็นทางแห่งความวิบัติ

เป็นทางแห่งความเสื่อมอย่างเดียว

เสื่อมอย่างไร

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ว่า "ดูก่อนบุตรคฤหบดี การประกอบเนือง ๆ ซึ่งสิ่งที่เป็นเหตุให้เกิดความประมาทก็คือความเป็นนักเลงการพนัน"

ความเป็นนักเลงการพนันนี้มีโทษ ๖ ประการคือ

ข้อ ๑. ผู้ชนะย่อมก่อเวร

ข้อ ๒. ผู้แพ้ย่อมเสียดายทรัพย์ที่เสียไป

ข้อ ๓. ทรัพย์ย่อมวิบัติ

ข้อ ๔. ไม่มีผู้เชื่อถือในถ้อยคำ

ข้อ ๕. เป็นที่ดูถูกดูหมิ่นของมิตรอำมาตย์ทั้งหลาย

ข้อ ๖. นักเลงที่เล่นการพนันไม่มีใครเขาอยากจะแต่งงานด้วย

เพราะว่าไม่สามารถที่จะเลี้ยงดูภริยาของตนเองได้

นี่เป็นโทษที่เกิดขึ้นเพราะเป็นนักเลงการพนัน

ทำไมพระพุทธองค์จึงตรัสว่า การพนันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ผู้ชนะก็จะก่อเวร

เราจะได้ทราบบ่อย ๆ ว่า คนที่เสียการพนันมาก ๆ ฆ่าเจ้ามือตายในบ่อนการพนัน

มิฉะนั้นก็ยิงกันในบ่อนการพนันด้วยความเคียดแค้น ในคราวต้องสูญเสียเงินไปมาก ๆ

ผู้ที่เล่นการพนันถึงจะได้มากก็ไม่ดี โบราณท่านพูดว่าเป็นเงินร้อน เงินที่เล่นได้จากการพนันนี้แหละอยู่ได้ไม่นานหรอก ต้องเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นต่อไป และก็มักจะประสบต่อความเดือดร้อนในภายหลังอยู่เสมอ ๆ

นี่เป็นความจริง เพราะว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าก็ได้ตรัสไว้ว่าทำให้ประสบต่อเวร ผู้ที่เล่นจะมีเวรมีภัยมากขึ้น

สำหรับการพนันที่แพร่หลายตามชนบททั่ว ๆ ไปนั้น มีโทษมาก มีโทษอย่างมหันต์ทีเดียว ชาวบ้านต้องขายไร่ขายนา ขายบ้านขายช่อง มีจำนวนมากมายที่ตกเป็นทาสของสิ่งทั้งหลายเหล่านี้

พระพุทธองค์จึงได้ตรัสโทษไว้ถึง ๖ ประการด้วยกัน คือก่อเวรเป็นต้น

ผู้ที่เล่นการพนันก็ต้องเสียทรัพย์ไปแล้ว แล้วก็รู้สึกเสียดาย เมื่อเสียดายหนัก ๆ เข้าจิตใจก็เตลิดเปิดเปิงไป แทนที่จะคิดทำมาหากิน เพื่อกอบกู้ฐานะของตนเองให้ดีขึ้น กลับคิดไปปล้นสดมภ์เขากิน คิดคดโกงเขา

บางทีก็หาทางตัดช่องย่องเบา

บางคนก็ต้องถูกเจ้าหน้าที่จับกุมติดคุกติดตารางต่อไปอีก

บางคนก็ถูกเจ้าทรัพย์ยิงตาย

นี่ก็เพราะว่าตกเป็นทาสของการพนัน

ความวิบัติจึงเกิดขึ้นมากมายก่ายกอง

การพนันในที่นี้ ท่านจะต้องวางใจให้กว้างขวางออกไป บางทีเราก็เล่นการพนันกันโดยไม่รู้สึกตัวเหมือนกัน เช่นเมื่อไม่ช้าไม่นานมานี้ผงซักฟอกยี่ห้อหนึ่ง ผงซักฟอกนี้มีการออกรางวัล โยมซื้อผงซักฟอกตุนใส่ตุ่มไว้เยอะแยะ จะเอากล่องส่งเป็นฉลากไปเพื่อรับรางวัล นี่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นแล้ว

เราจะพบเราจะเห็นบ่อย ๆ ว่าชีวิตของคนนี้มักจะฝักใฝ่ในความสบาย จะสร้างอะไรขึ้นมาสักอย่างหนึ่งก็คิดเอาสบายเสียก่อนแล้ว ไม่ยอมลำบาก ซึ่งการที่เราไม่ยอมลำบากนี้ ทำให้ชาติของเราไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร

ถ้าเราจะยอมลำบากเพื่อสร้างตัวให้เป็นเศรษฐี โดยเอาจอบพลิกผืนไร่ผืนนา ให้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์เกิดขึ้น ทำไมเราจะเป็นเศรษฐีไม่ได้ เราจะเป็นเศรษฐีได้โดยที่เราไม่ต้องไปเล่นการพนัน ไม่ต้องไปคดโกงใคร แต่ว่าใช้ความขยันหมั่นเพียรประกอบกิจการงานต่าง ๆ แล้วทุกสิ่งทุกอย่างจะดีเอง

คนที่เล่นการพนันนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่าเป็นเหตุทำให้ก่อเวรประสบเวร

เพราะฉะนั้น ถ้าหากว่าสาธุชนมุ่งที่จะแสวงหาความมั่นคงของชีวิตและความผาสุกแล้ว ก็จงเว้นจากการพนันโดยประการทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นการพนันที่มาในรูปการค้าหรือรูปใดรูปหนึ่งก็ตาม อย่าไปเล่นไปหมกมุ่น ถ้าไปเล่นไปหมกมุ่นแล้วละก็ ชีวิตนี้จะหาความเจริญได้ยากเต็มที

การพนันนี้ จึงถือว่าเป็นอบายมุขอีกข้อหนึ่งที่พระบรมศาสดาได้ตรัสสอนพุทธ – ศาสนิกไว้ ขอให้ท่านทั้งหลายจงอดทนต่อความลำบากยากเข็ญในการสร้างชีวิตของเรา อาบเหงื่อต่างน้ำดีกว่า แล้วน้ำตาไม่ต้องไหลในภายหลัง

ไม่คิดทำมาหากิน

ไม่มีอาชีพอะไรเป็นหลักแหล่ง

ผลสุดท้ายก็จะต้องประสบต่อความวิบัติ

เพราะว่าบุคคลที่เล่นการพนันนี้ไม่มีใครเขานับถือ ไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ ภริยาบุตรก็ไม่สามารถจะเลี้ยงได้ ถ้าหากว่าหมกมุ่นกับการพนันมาก ผลสุดท้ายก็ต้องขายลูกขายเมียขายบ้านขายช่องหมดทุกอย่างที่มีอยู่

ชีวิตคนเรานี้ไม่ต้องไปขวนขวายเล่นการพนันหรอก ให้เรารู้จักใช้กำลังกาย ใช้กำลังความคิด ใช้ความเพียรให้มาก เราก็สามารถสร้างชีวิตได้ ไม่จำเป็นจะต้องไปทำอย่างนั้นอย่างนี้ให้มาก เรื่องใหญ่โตมโหฬาร ทุก ๆ คนสร้างชีวิตของตนเองได้ และทำได้ในท้องถิ่นของตนนี้ ขอให้มีความขยันหมั่นเพียรก็แล้วกัน

เพราะความขยันนี้ถือว่าเป็นหัวใจอันสำคัญที่สุดของการสร้างชีวิต

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสว่า "อุฏฺฐาตา วินฺทเต ธนํ – คนขยัน ย่อมหาทรัพย์ได้" ถ้าเกียจคร้านจะหาทรัพย์ได้อย่างไร

เพราะฉะนั้นก็ขอให้เราใช้ความขยันมาสร้างชีวิตของเราเองดีกว่า จงใช้ความขยันให้มาก ชีวิตก็จะเจริญมากขึ้น ไม่ประสบต่อความยากจนค่นแค้นแน่ เมืองไทยเรายังมีที่กว้างใหญ่ไพศาลมากมาย พอที่เราจะสร้างชีวิตนี้ให้เจริญรุ่งเรืองได้

สำหรับในวันนี้เวลารายการธรรมะประจำวันก็สิ้นสุดลงแล้ว ขอความผาสุกสวัสดีจงมีแด่ท่านสาธุชนโดยทั่วกัน พรุ่งนี้พบกันใหม่ สวัสดี.

เป็นคนคลาดเหย้าอย่า เปล่ากาย
เงินสลึงติดชาย ขอดไว้
เคหาอย่าศูนย์วาย ข้าวเปลือก มีนา
เฉินฉุกขุกจักได้ ผ่อนเลี้ยง อาตมา

สุภาษิตโลกนิติ

คบคนชั่วเป็นมิตร

ในวันนี้พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน ครั้งที่แล้วได้พูดถึงเหตุของความเสื่อมตามหลักพระพุทธศาสนา ให้ท่านสาธุชนได้ทราบไปแล้ว ๓ ตอนด้วยกัน

เหตุแห่งความเสื่อมอีกข้อหนึ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสอนเราไว้ เพื่อเป็นแนวทางของการปฏิบัติ ก็คือเรื่องของ **การคบคนชั่วเป็นมิตร**

ข้อนี้นับว่าเป็นข้อที่สำคัญที่สุดสำหรับพุทธศาสนิกในปัจจุบันจะต้องระมัดระวังในเรื่องนี้ให้มาก เพราะว่าผู้ที่ปรารถนาความสุขความเจริญแก่ชีวิตของตนเอง สิ่งสำคัญข้อแรกที่สุดก็คือเรื่องการคบมิตร ถ้าหากว่าเราคบคนที่ไม่ดีเป็นมิตรก็จะเป็นผลร้ายแก่ชีวิตเป็นอย่างมาก และจะนำชีวิตนี้ไปสู่ความเสื่อมเสียในที่สุด

ในมงคลสูตรที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสสอนไว้ว่าเราจะประพฤติธรรมข้อไหน จึงจะไปสู่ความสุขความได้ ได้หยิบยกเอาเรื่องการคบมิตรไว้เป็นข้อแรก ก็คือ อเสวนา จ พาลานัง สอนสาธุชนไม่ให้คบคนพาลเป็นมิตร

เพราะว่าคบคนพาลนั้นถ้าหากว่าเราคบแล้ว ก็อาจจะทำให้เรานี้ประสบต่อความเสื่อมได้ เพราะว่าอิทธิพลของมิตรมีอยู่เหนือจิตใจเหนือชีวิตของคนบางคนในปัจจุบันนี้มากอยู่

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ถ้าคบคนเช่นใดก็ย่อมจะเป็นเหมือนคนเช่นนั้น
คบคนดีก็ดีด้วย
คบคนที่ไม่ดีก็ไม่ดีไปด้วยเช่นกัน

เรื่องนี้เป็นการชี้ให้เห็นถึงสิ่งแวดล้อมของเราที่มีอยู่โดยทั่ว ๆ ไปว่ามีอิทธิพลมากมายอยู่ เรื่องการคบมิตรจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นจะต้องอาศัยการศึกษาให้มาก และก็ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษด้วย

บรรยาย ณ สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ๑ มีนาคม ๒๕๑๑

จริงอยู่ ชีวิตของเราที่อยู่ในโลกนี้ เราอยู่คนเดียวไม่ได้ทุกคนจะต้องมีมิตรมีสหาย

มิตรนี้ท่านจำแนกไว้หลายประเภทด้วยกัน

มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์

ร่วมเป็นร่วมตาย

หมายถึงผู้ที่ร่วมลงทุนกับเรา

คือลำบากก็ลำบากด้วยกัน

สบายก็สบายด้วยกัน

ร่วมกันรับผิดชอบเกี่ยวกับความเจริญและความเสื่อม

มิตรบางประเภทเราคบค้าสมาคมกัน โดยมารยาทของสังคม ไม่ถึงกับจะต้องทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างให้

เพราะว่าเรื่องการคบคนนั้น โบราณท่านสอนไว้มากมายด้วยกัน เหมือนกับเราไปเลือกเสื้อผ้าในท้องตลาดนั่นแหละโบรานท่านบอกว่า **จะคบคนให้ดูหน้า จะซื้อผ้าให้ดูเนื้อก็สอน**ให้เราพิจารณามาก ๆ นั่นเอง

เพราะถ้าเราคบคนผิด ก็ทำให้เราต้องเสียใจไปนานวันและอาจจะต้องประสบกับความวิบัติมากมาย

เรื่องการคบคนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก

มีอิทธิพลเหนือชีวิตของเราทีเดียว

ธรรมชาติของคนก็แปลกอยู่อย่างหนึ่ง ซึ่งมักจะอยู่คนเดียวไม่ได้

เราจะต้องอยู่ร่วมกันหลาย ๆ คน

จะต้องมีมิตรมีสหาย

จะต้องมีเพื่อนอยู่เสมอ ๆ

เมื่อชีวิตของคนเราอยู่คนเดียวไม่ได้อย่างนี้ เราก็ต้องมีการคบค้าสมาคมกัน สัตว์ทุกจำพวกก็ต้องมีการสมาคม มีสังคมทั้งนั้น แต่เราจะสังคมกับบุคคลใด ประเภทใดนี้จะต้องพิจารณาให้มากที่สุด

เพราะว่าบุคคลบางประเภท เมื่อไปสมาคม ส้องเสพย์แล้ว นำความเสื่อมความเดือดร้อนมาให้

บุคคลบางประเภทเมื่อส้องเสพย์แล้ว นำความเจริญและความสุขมาให้

บางยุคบางสมัยนี้ เราจะสังเกตุได้ว่าบางท่านคบกับคนชั่วมากเหลือเกิน เราเรียกกันว่าเลี้ยงอันธพาลไว้ บางคนก็ยินดีในการเลี้ยงอันธพาล

แต่ที่เลี้ยงอันธพาลนี้ เราอย่าคิดว่าเขาจะร่วมหัวจมท้ายหรือใช้ชีวิตกับบุคคลผู้เป็นอันธพาล เขาคบกับอันธพาลนั้นก็เพื่อที่จะอาศัยเป็นเครื่องมือของตนเองบ้าง หรือบางทีก็เอาไว้กันภัยให้แก่ตนเองบ้าง

แต่ถึงกระนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าก็ตรัสว่าเป็นเหตุนำมาซึ่งความเสื่อม

ใครก็ตาม ที่เลี้ยงอันธพาลไว้มาก

ชีวิตหาความเจริญได้ยากเต็มที

ผลสุดท้ายก็ต้องประสบความทุกข์ความเดือดร้อน

เพราะว่าคบคนเช่นใดก็ย่อมจะเป็นคนเช่นนั้น

ถ้าเลี้ยงอันธพาล คบอันธพาลมากก็ย่อมจะเป็นอันธพาลไปด้วย คือเป็นคนพาลไปด้วย

ผู้ที่หวังความสุขความเจริญ ไม่ว่าจะเป็นทางโลกหรือทางธรรม ท่านจึงสอนให้คบแต่บุคคลผู้เป็นบัณฑิตท่านผู้ทรงไว้ซึ่งความรู้ ท่านผู้ทรงไว้ซึ่งความดีงาม มีจิตใจสูงขึ้น

ส่วนบุคคลใดก็ตาม ที่มีจิตใจไม่ดี มีความประพฤติไม่ดี น่ารังเกียจ บุคคลประเภทนั้นควรงดเว้นอย่าไปคบค้าสมาคมด้วย

จริงอยู่ ผู้ที่เราไปคบค้าสมาคมนั้น บางครั้งเราอาจจะพึ่งพาอาศัยกันได้ บุคคลผู้เป็นพาลบางครั้ง ก็อาจช่วยเราได้เหมือนกัน ช่วยได้ในแง่ที่ว่าจะต้องแสดงความเป็นพาลออกมา เราอาจจะคิดแต่เพียงว่าเขาก็ช่วยเราได้ แต่ว่าที่อันธพาลช่วยเรานั้น อาจจะเป็นความช่วยเหลือที่ไม่ใช่เป็นศิริมงคลแก่ตัวเราเท่าไรนัก

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสสอนไว้ เพราะบุคคลที่ไปส้องเสพย์กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อิทธิพลของการส้องเสพย์หรือสิ่งแวดล้อมนั้น ย่อมจะชักจูงจิตใจให้เป็นไปเช่นนั้นมากมายด้วยกัน

เวลานี้อย่าว่าแต่ผู้ที่เป็นเด็กเลย ผู้ใหญ่ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว รู้ผิดรู้ชอบชั่วดีทุกอย่าง ถ้าไปคบคนอันธพาลเข้าก็ต้องประสบต่อความเดือดร้อนมากมายเหมือนกัน

คนที่ประพฤติตนไม่ดีนี้คือคนประเภท

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสสอนว่า การคบมิตรชั่วเกิดโทษ ๖ ประการ

นำให้เป็นนักเลงการพนัน

นำให้เป็นนักเลงเจ้าชู้

นำให้เป็นนักเลงเหล้า

นำให้เป็นคนลวงเขาด้วยของปลอม

นำให้เป็นคนลวงเขาซึ่งหน้า

นำให้เป็นคนหัวไม้

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสอนให้เว้นทั้งสิ้น เพราะไม่ใช่เป็นเหตุแห่งความเจริญ เป็นทางนำมาซึ่งความหายนะ ถ้าเราไปคบคนเหล่านั้นเข้า

พุทธศาสนิกในปัจจุบันนี้อีกหลายท่านด้วยกันที่ไปวัดกันไม่ได้ เพราะอะไร เพราะมีเพื่อนมาก และเพื่อนที่มีมาก ๆ นี้ก็คือเพื่อนชอบเล่นการพนัน ชอบเล่นไพ่ พอเช้าขึ้นมาก็นัดกันแล้วว่าเราจะไปเล่นกันที่บ้านไหนดี

วันไหนกลุ้ม ๆ ใจขึ้นมาก็ไปวัดเหมือนกัน

แต่ว่าไม่ใช่ไปศึกษาธรรมะ

ไม่ใช่ไปแสวงหาความสงบ

ไม่ใช่ไปแสวงหาความบุญกุศลอันใดหรอก

แต่ว่าไปหาหมอดู

เล่นไพ่หนัก ๆ เข้าเสียมาก ก็ไปหาหมอดูเสียทีหนึ่ง

บางทีก็ไปให้หลวงพ่อท่านรดน้ำมนต์

อาจารย์ไหนเก่ง ๆ ก็ไปให้ท่านรดน้ำมนต์เสียทีหนึ่ง

แล้วก็มานั่งเล่นไพ่กันต่อไปใหม่

ก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร

บางท่านก็พรรณาบอกว่าดีเหมือนกัน เล่น ๆ กันไป คุย ๆ กันไป ก็มีทางที่จะทำมาค้าขาย ซื้อที่ขายที่กันบ้างก็ได้ประโยชน์มากมาย ทำให้เกิดความคุ้นเคยกัน

บางท่านก็บอกว่าเพลินดี ไม่รู้จะไปไหน ไม่รู้จะทำอะไร บางทีไปวัดก็เบื่อ ก็เล่นไพ่บ้าง เพลินดี

ความจริงก็อาจจะเป็นเช่นนั้น เพราะว่าสิ่งใดก็ตาม ถ้าหากว่าเราเล่นอยู่บ่อย ๆ ก็อาจจะทำให้เพลินได้

แต่ว่าความเพลินนั้นจะเป็นกุศลหรือจะเป็นอกุศลนี้เราอาจจะไม่ได้คิด

ความเพลิดเพลินที่เราได้รับจากการเล่นไพ่นี้เป็นโมหะ

โมหะที่ตรงไหน

ตรงที่เราปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปโดยที่เราไม่ได้ศึกษาหาความจริงในเรื่องของชีวิต

เพราะเวลาที่สูญเสียไปจากการเล่นไพ่จะเป็นเล่นชั่วโมงหนึ่ง วันหนึ่ง สัปดาห์หนึ่ง เดือนหนึ่ง ปีหนึ่งก็ตาม ถ้าเราจะใช้เวลาเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ด้วยการศึกษาหาความรู้หาความเข้าใจในเรื่องของชีวิตนี้ให้มากขึ้น ใช้เวลาที่สูญเสียไปนั้นบำเพ็ญประโยชน์ สร้างบุญสร้างกุศลให้มากขึ้นจะเกิดประโยชน์แก่ชีวิตเรามากมายทีเดียว

เราปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปด้วยความประมาท ตั้งตนอยู่ในความประมาทอย่างนี้จะเกิดกุศลได้อย่างไร

โยมบางคนที่นั่งเล่นไพ่มาก ผลสุดท้ายก็บ่นปวดหลังเป็นเหน็บชาบ้าง เป็นอัมพาตบ้าง เพราะอะไร เพราะเหตุว่าไม่ค่อยได้เปลี่ยนอริยาบถ

บางทีนั่งกันตลอดวันตลอดคืน ไม่เดินเหิรอะไรกันเลยผลสุดท้ายก็มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน

ถ้าหากว่าเล่นมาก

อดนอนมาก

ก็เป็นเหตุให้รับประทานมาก

เมื่อรับประทานมากก็อ้วนมาก

เมื่ออ้วนมากเดี๋ยวก็เป็นโรคเบาหวาน เดี๋ยวก็เป็นโรคมะเร็ง เดี๋ยวเป็นโรคอะไรไม่รู้สาระพัดโรคติดตามมา

นี่เกิดมาจากเพราะเหตุว่าไม่ได้บริหารร่างกาย อดหลับอดนอน นั่งจำเจอยู่กับที่สุขภาพพลานามัยก็ไม่ดี ผลสุดท้ายก็เกิดโทษ นี่เกิดมาจากเพราะเหตุว่าเราเล่นการพนัน

จะเห็นได้ว่านอกจากจะเป็นอกุศลแก่จิตใจแล้ว ผลร้ายอันนี้ยังเกิดขึ้นแก่ร่างกายอีกด้วย ทำให้ร่างกายอ่อนแอเป็นบ่อเกิดโรคเรื้อรังต่าง ๆ มากมายก่ายกองด้วยกัน ฉะนั้นการพนัน

นี้จึงเป็นทางแห่งความประมาท ทำให้โมหะเข้าครอบงำได้มาก ถ้าเราคบมิตรประเภทนี้ เขาก็ต้องชวนเราไปในทางนี้แน่นอน

ทีนี้ถ้าเราไปคบนักเลงเจ้าชู้ เขาก็พาเราไปทางเจ้าชู้ เดี๋ยวก็พาเราไปเที่ยวคลับโน้นคลับนี้ เดี๋ยวก็ไปเที่ยวบ้านโน้นบ้านนี้อะไรมากมาย นี่เป็นเรื่องของนักเลงผู้หญิง เมื่อเราไปเป็นนักเลงหญิงเจ้าชู้แล้ว ก็ต้องเสียทรัพย์สินไปในทางบำรุงบำเรอหญิง แล้วก็ต้องเสียทรัพย์สินเงินทองไปในเรื่องการตบแต่งร่าง เพื่อให้เป็นที่ต้องตาต้องใจของบรรดาผู้หญิงทั้งหลาย

ขอหยิบยกเอาสมัยปัจจุบันนี้ก็แล้วกันว่า การเป็นนักเลงเจ้าชู้นั้นได้สูญเสียอะไรบ้างเช่นถ้าหากว่าชีวิของเรานี้อยู่ในวัยเล่าเรียนศึกษาจะอยู่ในชั้นใดก็ตาม ถ้าเกิดไปยุ่งกับผู้หญิงหรือเป็นนักเลงผู้หญิง ทำให้เราต้องเสียเวลาเล่าเรียนไป ทำให้เป็นนักเรียนที่ดีไม่ได้

ถ้าหากว่าเราเป็นครูก็ต้องสูญเสียเวลาที่จะสอนศิษย์ ทำให้สอนศิษย์ไม่ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ทำให้จิตใจจะต้องกังวลเกี่ยวกับเรื่องผู้หญิง

ถ้าเป็นเรื่องครูผู้หญิง ก็จะต้องกังวลเกี่ยวกับเรื่องผู้ชายอะไรทำนองนี้

เพราะว่าคำว่าเป็นนักเลงเจ้าชู้ในที่นี้ ก็หมายถึงการสอนผู้ชายเท่านั้น แต่ผู้หญิงที่เป็นนักเลงผู้ชายก็มีนัยเดียวกัน สูญเสียทั้งนั้น

ถ้าเป็นนักเรียนผู้หญิงก็ทำให้เวลาการศึกษาเล่าเรียนนั้นสูญเสียไปด้วย

ถ้าเป็นนักเรียนผู้ชายก็ทำให้เวลาการเรียนสูญเสียไป

ถ้าเป็นข้าราชการก็สูญเสียหน้าที่ราชการไป ทำให้รับใช้ราชการไม่เต็มเม็ดเต็มหน่อย ทำให้งานราชการนี้ล่าช้า เพราะเป็นนักเลงหญิงเสียแล้ว จะเอาเวลาที่ไหนมารับใช้ราชการได้เต็มที่

ถ้าหากว่าเป็นพ่อค้าเป็นงานอิสระส่วนตัวก็ตาม แต่ก็เสียเวลาค้าขาย เสียเวลาทำมาหากิน แทนที่จะได้ทรัพย์สินเงินทองเกี่ยวกับเรื่องการค้ามากขึ้น ก็จะต้องสูญเสียประโยชน์ที่ตนเองจะพึงได้รับจากการค้าเหล่านั้น

ถ้าหากว่ามีอาชีพในการทำไร่ไถนา

หรือจะมีอาชีพอะไรก็ตามเถิดล้วนแล้วแต่ทำให้เกิดความสูญเสียทั้งสิ้น ไม่ใช่เป็นทางแห่งความเจริญ

ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสสอนไว้ว่าความเป็นนักเลงเจ้าชู้นั้นเป็นทางหนึ่งแห่งความเสื่อมมากมายก่ายกองด้วยกัน จึงควรที่จะงดเว้นจากการประพฤติปฏิบัติเช่นนั้นเสีย

การคบมิตรชั่ว อาจจะทำให้เราเป็นนักเลงเหล้าได้อีก
ถ้าเราเป็นนักเลงสุรา เขาก็ชวนไปดื่มสุรา
เราไม่เคยดื่มสุรา ก็ต้องเป็นนักเลงดื่มสุราไปด้วย
ไม่เคยเมาก็ต้องเมา

ผลสุดท้ายก็ประสบต่อความวิบัติต่อไปอีก

หากว่าเราคบคนที่ล่อลวงคนอื่นด้วยของปลอม คือประเภทที่หากินด้วยการปลอมแปลง ถ้าหากว่าปลอมแปลงในสิ่งที่ร้ายแรงเช่นปลอมแปลงธนบัตร ก็ยิ่งจะเป็นเหตุทำให้ประสบต่อความหายนะมากขึ้น เมื่อเจ้าหน้าที่จับได้ก็ต้องถูกลงโทษอีก

การหลอกลวงคนอื่นด้วยของปลอม นอกจากจะถูกลงโทษในปัจจุบันนี้แล้ว ยังได้รับทุกข์โทษอย่างหนักในชาติหน้า ๆ อีกด้วย

ตายไปแล้วจะต้องตกนรกหมกไหม้
จะไม่พบต่อสิ่งที่เป็นสัจจธรรม

จะถูกเขาล่อลวงตลอดเวลา
จะพบแต่สิ่งที่ปลอมอยู่เสมอ

เพราะว่าเราไปปลอมคนอื่นเขากิน ไปหลอกลวงเขากินเราก็ต้องถูกเขาหลอกลวงต่อไป

นี่เป็นเวรเป็นกรรมทั้งชาตินี้ชาติหน้าและก็ติดต่อกันไปไม่มีที่สิ้นสุด

ถ้าเราไปคบคนที่ประพฤติตนไม่สุจริต มิจฉาชีพ เป็นคนคดโกงคอรับชั่น เขาก็ชวนเราให้เป็นคนขี้โกงไปด้วย ทุจริตต่อหน้าที่ก็จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียในชีวิตนี้อีก

พระพุทธศาสนานั้น สอนให้เราเว้นจากทุจริตกรรมทั้งปวง
เพราะทุจริตไม่เคยทำให้คนเราเจริญ

แต่ถ้าเราไปคบคนที่เขาประพฤติทุจริต เขาก็ชักชวนไปในทางที่ทุจริต เราก็จะต้องประสบต่อความเสื่อมเช่นนั้นต่อไปอีกจึงเป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาให้มาก และจะต้องพยายามอย่าไปคบค้าสมาคมกับบุคคลประเภทนี้ แม้จะชักชวนสักเท่าไรก็ตาม เราก็หลีกเลี่ยง

เพราะว่าการเลี้ยงชีวิตด้วยการคดโกงผู้อื่น หรือด้วยการประพฤติทุจริตนั้นไม่เป็นศิริมงคล ชีวิตเราอยู่ไม่ช้าไม่นานเราก็ต้องตาย ถ้าเราไปคดโกงเขามาเลี้ยงชีวิตจะมีประโยชน์อย่างไร ชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยการประพฤติชั่วนั้นไม่ประเสริฐ สู้ตายเสียดีกว่า เพราะว่าถ้าอยู่นานเท่าไรก็ทำความชั่วมากขึ้นเท่านั้น ไม่มีประโยชน์อะไร การละเว้นในสิ่งที่ไม่ดีเหล่านี้จึงจะชื่อว่ามีชีวิตอยู่อย่างประเสริฐสุด

และถ้าเราไปคบคนที่เขาเป็นนักเลงหัวไม้ เราก็ต้องเป็นนักเลงหัวไม้ไปด้วย

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการทะเลาะวิวาทยกพวกตีกัน จะเป็นการตีกันในสถาบันเล็ก ๆ หรือสถาบันใหญ่ ๆ ซึ่งเป็นสถาบันชั้นสูงถึงขั้นอุดมศึกษาก็ตาม

การยกพวกตีกันนั้นย่อมเกิดมาจากเพราะว่าในหมู่นั้นจะต้องมีนักเลงหัวไม้สักคนหนึ่ง การมีนักเลงหัวไม้อยู่ในหมู่เพียงคนเหรือสองคน อาจทำให้หมู่คณะพลอยเป็นคนหัวไม้ไปด้วยและพอไม่ชอบใจกันก็ยกพวกตีกัน ปรากฏอย่างนี้อยู่บ่อย ๆ นี่เกิดมาจากเพราะเหตุว่าไปคบคนที่เป็นนักเลงหัวไม้ ก็เลยต้องกลายเป็นนักเลงหัวไม้ไปด้วย

ไปคบอันธพาลก็เป็นอันธพาลไป

เพราะคนที่เป็นพาลก็ย่อมจะชักชวนไปในทางที่เป็นพาลที่จะชักชวนไปในทางดีนั้นไม่มีทาง

ผิดพ้องหมองใจกันนิดหน่อยก็ยกพวกตีกัน

บางทีเราก็ไม่เลือกสถาบันหรอก จะเป็นสถาบันไหนตีกันได้ ก็ตีกันไป
โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิด
ทั้งนี้ย่อมเกิดมาจากการคบค้าสมาคมกันเป็นใหญ่
มีอิทธิพลมากมายทีเดียว

พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงสอนให้เรางดเว้นจากการคบมิตรชั่ว ที่มีลักษณะดังกล่าวนี้พึงส้องเสพย์สมาคมกับบุคคลผู้เป็นบัณฑิตเท่านั้น แล้วเราก็จะมีแต่ความสุขความเจริญ ฉะนั้นสาธุชนที่ปรารถนาจากความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต ควรจะได้ละเว้นจากมิตรประเภทนี้เสียและคบแต่ผู้ที่เป็นบัณฑิตเท่านั้น

วันนี้ขอจากท่านผู้ฟังไปแต่เพียงนี้ ขอความผาสุกสวัสดีจงมีแด่ท่านสาธุชนโดยทั่วกันทุก ๆ ท่าน สวัสดี.

เกียจคร้านการทำงาน

พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน วันนี้จะได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเสนอท่านผู้ฟังอีกข้อหนึ่ง ซึ่งเป็นเหตุแห่งความเสื่อมอีกเช่นเคย

ท่านผู้ฟังที่ติดตามรับฟังรายการธรรมะประจำวันทุก ๆ วันอาจจะคิดว่า เอ หมู่นี้อาตมานำเอาเรื่องความเสื่อมมาพูดหลายวันติดต่อกันแล้ว

ความจริงที่นำเรื่องนี้มาพูดนั้นก็เพื่อจะทำให้ท่านสาธุชนทั้งหลายได้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานี้มากขึ้น เพราะเป็นที่แน่นอนเหลือเกินว่าทุก ๆ ท่านไม่ปรารถนาความเสื่อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือความเสื่อมในชีวิต

ทุก ๆ คนย่อมปรารถนาความสุขความเจริญทั้งสิ้น เราไม่ต้องการความเสื่อมให้เกิดขึ้นในชีวิตของเรา

แต่บางช่วงของชีวิตบางครั้งเราต้องประสบต่อความเสื่อมโดยที่เรานึกคาดกันไม่ถึง

ซึ่งเป็นเรื่องที่เราควรจะได้ศึกษาหาเหตุผลให้มากที่สุด

เพราะบางท่านพอประสบต่อความเสื่อม ก็โยนไปว่าเกี่ยวกับดวงดาวไม่ค่อยจะดี หมู่นี้ชะตาชีวิตเป็นอย่างไรไม่ทราบ ก็เลยไปโทษดวงดาว แทนที่จะค้นคว้าหาเหตุว่าที่เราต้องประสบต่อความเสื่อมอย่างนี้ เพราะอะไรเป็นเหตุ แล้วเราก็จะได้หาทางป้องกันและแก้ไข

เรื่องของดวงดาวนั้น เป็นเรื่องที่จะต้องเป็นไปเองตามธรรมชาติ ใคร ๆ จะไปแก้ไขไม่ได้ เหมือนดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ที่โลกเราหมุนรอบดวงอาทิตย์อยู่นี้ เราจะไปแก้ไขดวงจันทร์ดวงอาทิตย์หรือจะแก้ไขโลกของเรา เราก็แก้ไขกันไม่ได้ ผลสุดท้ายก็เลยเข้าใจกันแต่เพียงว่าชีวิตของเราตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของดวงดาว

บรรยาย ณ สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ๒ มีนาคม ๒๕๑๑

ถ้าดวงดาวได้กำหนดให้ชีวิตของเราเป็นเช่นนั้น แล้วเราก็จะต้องเป็นไปเช่นนั้น จะเปลี่ยนแปลงอะไรไม่ได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่เราจะต้องศึกษาหาความจริงบ้าง

เรื่องของดวงดาว เรื่องของดวงชะตานี้ เป็นเรื่องที่มีความจริงอยู่บ้าง เพราะว่าศาสตร์นี้ได้มีมาแต่เก่าก่อน ก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้นเสียอีก โหราศาสตร์ก็มีอยู่แล้ว

ท่านที่ศึกษาพุทธประวัติ ก็คงจะทราบได้ว่า แม้แต่เจ้าชายสิทธัตถะ ก็ได้มีพราหมณ์เข้าไปพยากรณ์มากมายด้วยกันเมื่อพระองค์ประสูติใหม่ ๆ และอัญญาโกณฑัญญะ ก็ได้พยากรณ์ว่า ท่านผู้นี้เป็นมหาบุรุษ จะต้องออกบวชแน่นอน เมื่อบวชแล้วจะได้สำเร็จเป็นพระสัมมา-สัมพุทธเจ้า

อันนี้ก็เป็นวิชาโหราศาสตร์ที่ไม่ผิด ถูกต้องตามคัมภีร์พราหมณ์ทุกประการ แสดงว่าศาสตร์นี้ย่อมมีความจริงอยู่บ้าง

พระผู้มีพระภาคเจ้า ก็ทรงยอมรับว่าความจริงเกี่ยวกับเรื่องโหราศาสตร์นี้
แต่ก็ไม่ใช่หมายความว่า อิทธิพลของดวงดาวนี้จะเหนือสิ่งอื่นใดทั้งหมด
ยังมีอิทธิพลอันลี้ลับอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลเหนือดวงดาวทั้งหมด
ผู้ที่ประกอบกรรมดีแล้ว ดวงดาวก็ทำอะไรไม่ได้เหมือนกัน

เพราะฉะนั้นนอกจากเราจะเชื่อดวงดาวแล้ว ก็ขอให้เราเชื่อกฎของกรรมควบคู่กันไปด้วย

ชีวิตของคนที่ประสบต่อความเจริญก็ตาม ที่ประสบต่อความเสื่อมก็ตาม ไม่ใช่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของดวงดาวอย่างเดียว แต่อยู่ที่กรรมคือการกระทำของแต่ละบุคคลนั้นเอง

บางครั้งประสบต่อความเสื่อม ก็เพราะการกระทำของตัวเราเอง เราอาจจะไม่ได้คิด เพราะบางทีเราเสื่อมเพราะเพื่อนเพราะการคบมิตรไม่ดี หรือบางทีเราก็เสื่อมด้วยการหมกมุ่นอบายมุขอย่างใดอย่างหนึ่ง

ถ้าเราคิดกันให้รอบด้านแล้ว เราก็อาจจะเห็นเหตุแห่งความเสื่อมนั้น

การที่เราศึกษาหาความจริงหาเหตุผลอย่างนี้โดยแจ่มชัดนั้น ย่อมดีกว่าที่เราจะไปเชื่อในสิ่งที่เรามองกันไม่เห็น ว่าดวงดาวดวงนี้โคจรเข้าสู่ราศีนี้แล้ว เราจะประสบต่อความเสื่อม

ถ้าหากว่าเราได้ประกอบกรรมดี อันเป็นเหตุแห่งความเจริญให้สม่ำเสมอแล้ว ดวงดาวจะทำอะไรได้

เพราะถ้าหากว่าดวงดาวทำได้ คำสอนในทางพระพุทธศาสนาก็ไม่มีประโยชน์อะไรเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติ

พุทธศาสนิกชนจะต้องเชื่อเหตุผลให้มาก และจะต้องมีความเชื่อในเรื่องการกระทำคือกรรมของเราให้มากที่สุด

เพราะว่าทุกสิ่งทุกอย่างนี้ ย่อมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลกฎของกรรมทั้งนั้น ไม่มีอะไรที่จะมีอิทธิพลเหนือกฎของกรรมไปได้

ฉะนั้นเรื่องของกรรมในทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสสอนพุทธศาสนิกที่เป็นคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนปรารถนาความเจริญนั้น เบื้องต้นทรงชี้ให้เราเห็นเหตุแห่งความเสื่อมเสียก่อน

เพราะว่าบุคคลที่จะสร้างชีวิตให้เจริญได้จะต้องเป็นคนที่รู้ว่าทางเสื่อมจะเกิดขึ้นได้อย่างไร และก็พยายามปิดทางเสื่อมไว้ แล้วจึงจะประกอบกรรมดีอันเป็นเหตุแห่งความเจริญได้รุดหน้าและก็ได้รับผลมากยิ่งขึ้น แต่ถ้าเราไม่รู้เลยว่าอะไรเป็นเหตุแห่งความเสื่อม เราก็ไม่มีทางป้องกัน

ถึงแม้เราจะสร้างความเจริญสักเพียงใดก็ตาม บางทีพร้อม ๆ กันไปนั้น เราก็อาจจะสร้างเหตุแห่งความเสื่อมควบคู่ไปด้วย

เหตุแห่งความเสื่อมนั้นย่อมมีอิทธิพลมาก ทำให้เรานี้ไม่มีทางเจริญได้ หรือเจริญก็ไปได้ไม่นาน หรือบางทีพอเจริญไปหน่อย ก็ต้องประสบต่อความเสื่อม อะไรเหล่านี้

ฉะนั้นจึงควรที่เราจะต้องทราบเสียก่อนว่า อะไรเป็นเหตุแห่งความเสื่อมเสียแล้วเราก็ป้องกันไว้

เหตุแห่งความเสื่อมอีก ข้อหนึ่งก็คือเรื่องของ **ความเกียจคร้าน**

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ว่า ความเกียจคร้านนั้นเป็นเหตุแห่งความเสื่อม ข้อนี้มีสาธุชนหลาย ๆ ท่านที่ไม่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนานี้โดยถูกต้อง เข้าใจผิดคิดว่าพระพุทธศาสนานี้สอนให้คนเกียจคร้าน สอนให้คนอ่อนแอ สอนให้คนงอมืองอเท้า และให้คนเชื่อในสิ่งที่เหลวไหลไร้สาระ เข้าใจว่าอย่างนั้น

ยังมีอีกหลาย ๆ ท่านด้วยกันพอพูดถึงเรื่องการบวช การประพฤติพรหมจรรย์หรือการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาแล้วก็คิดกันแต่เพียงว่า อ๋อ บุคคลเหล่านี้เป็นคนที่ผักไฝ่ในความสบาย เป็นคนอ่อนแอไม่สามารถที่จะสร้างความสุขความเจริญได้แล้วหนีความลำบาก หนีความทุกข์ต่าง ๆ แล้วก็ไปหาความสบายตามลำพัง

เข้าใจว่าพระพุทธศาสนานี้สอนให้คนนี้มีความเกียจคร้านสอนให้คนไม่ต้องทำอะไร

สาธุชนที่มีการศึกษาดีบางท่านก็ยังเข้าใจอย่างนั้น

บางท่านพอลาราชการได้ หรือมีโอกาสหยุดราชการสัก ๓-๔ เดือน ก็ปรารภว่าจะบวช

บวชเพื่อพักผ่อน

บวชเพื่อพักร้อนบ้างอะไรทำนองนี้

ซึ่งเป็นการเข้าใจผิดเหลือเกิน

ไม่ใช่บวชมาฉันแล้วก็นอน

ไม่ใช่บวชเพื่อพักผ่อน

ไม่ใช่บวชเพื่อพักร้อน

พระพุทธองค์ไม่ได้ทรงสอนสาวกของพระองค์นี้ให้เป็นคนเกียจคร้านเช่นนั้น

ทรงสอนให้เป็นคนที่มีความขยันหมั่นเพียร

ทรงสอนให้เราละเว้นจากความเกียจคร้าน

จริงอยู่ แม้คำสอนบางอย่างที่พระพุทธองค์จะทรงสอนให้เรานี้ได้พิจารณาถึงความจริงในชีวิต ความจริงในโลกนี้บ้าง ก็เพื่อที่จะให้เราได้ประพฤติไปสู่ความพ้นทุกข์ เช่นทรงชี้ให้เราเห็นความจริงของโลกคือความไม่เที่ยง ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นแล้วก็แปรปรวนไป ทุกสิ่งทุกอย่างที่อุบัติเกิดขึ้นเป็นทุกข์ ทนอยู่ในสภาพเดิมเช่นนี้ต่อไปไม่ได้ ทุกสิ่งทุกข์อย่างเป็นอนัตตาไม่ใช่ตัวตนที่เราจะไปบังคับบัญชาเขาได้

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสสอนเราไว้อย่างนี้ก็เพื่อที่จะให้เราได้เข้าใจความจริง โดยป้องกันจิตมิให้เกิดความทุกข์เกิดความเร่าร้อน เมื่อเราได้ประสบต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งในชีวิตนี้ขึ้น สอนให้เราได้เข้าใจความจริงอย่างนี้โดยถูกต้อง ไม่ใช่หมายความว่าจะ

สอนให้เรานี้ เป็นคนอ่อนแอทอดอาลัยตายอยาก

หรือบางครั้งจะสอนให้เราพิจารณาถึงความตายเป็นอารมณ์ ซึ่งเราอาจจะตายเมื่อไรก็ได้

อาจจะตายช้า

อาจจะตายเร็ว

แต่พร้อมกันนั้นก็สอนให้เรานี้ไม่ประมาท

ในเมื่อเราจะต้องมีความตายโดยทั่วกันทุก ๆ ท่านแล้ว

ก็จะต้องรีบขวนขวายสร้างบุญสร้างกุศลประกอบคุณงามความดีไว้

ไม่ใช่ให้เรางอมืองอเท้านอนคอยวันตายเมื่อไร

เราจะตายเมื่อไรก็ไม่รู้ก็เลยไม่อยากจะทำอะไร

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสเรื่องความเกียจคร้านไว้ว่า เป็นโทษข้อหนึ่งซึ่งทำให้บุคคลมีแต่ความเสื่อม ไม่มีความก้าวหน้าในชีวิต

ความเกียจคร้านคืออะไร

คือการท้อถอย

การไม่กระทำกิจการงานอันใดอันหนึ่งให้เกิดประโยชน์

คนที่เกิดมาไม่ทำงานเป็นคนที่ชาวโลกเขาต้องการหรือ

ไม่มีใครต้องการเลย

คนที่ไม่ทำงาน

คนที่ไม่ทำอะไร

ไม่มีใครเขาต้องการหรอก

คำว่าทำงานในที่นี้ก็คือประกอบกิจการงานต่าง ๆ

หรือทำชีวิตของตนเองนี้ให้เป็นประโยชน์

ที่นี้ถ้าความเกียจคร้านเกิดขึ้น ไม่ทำอะไรทั้งหมดงานการอะไรไม่ทำ เมื่องานไม่ทำก็กลายเป็นคนว่างงาน คนเราถ้าหากว่ากลายเป็นว่างงานเสียแล้วชีวิตก็ตกเป็นทาสของอบายมุขได้ง่าย ตกเป็นทาสแห่งความเสื่อมได้ง่าย

บางคนเข้าใจผิดคิดว่าความสุขสบายของคนเกิดขึ้นจากการที่ไม่ต้องทำอะไรเลย

ถ้าไม่ทำอะไรเลยถือว่าชีวิตประเสริฐสุดแล้ว

บางคนก็พูดด้วยความปีติปราโมทย์ร่าเริงใจว่าแหม นี่ฉันไม่ต้องทำอะไรหลอก บุญทานฉันก็ไม่อยากจะทำ ที่ฉันไม่อยากจะทำนี้ก็เพราะเหตุว่าฉันเกิดมามีบุญแล้ว ดูซิ ฉันอยู่อย่างสบายไม่ต้องทำมาหากินอะไร ฉันก็มีกินมีใช้ มรดกพ่อแม่ก็สร้างสรรไว้มากมายก่ายกองด้วยกัน

ฉะนั้นถ้าใครมาชวนไปทำบุญ บุคคลประเภทนี้ก็จะปฏิเสธทันที เพราะไม่รู้จะทำไปทำไม เรามีบุญพอแล้ว ไม่ต้องไปทำอีก ให้คนที่เขาไม่มีบุญ ได้ทำบุญไปเถิด อย่างนี้เป็นต้น

หาได้คิดไม่ว่าบุญที่เราทำไว้แล้วนั้นก็หมดไป เหมือนกันเราบริโภคของเก่า เหมือนกับเราบริโภคทรัพย์สมบัติของบิดามารดา มรดกที่ท่านสะสมไว้ก็ร่อยหลอหมดลงไปได้

ถ้าหากว่าหมดบุญเก่าเมื่อใด

จะทุกข์อย่างแสนสาหัสเมื่อนั้น

ฉะนั้น ก็ขอให้เข้าใจด้วยว่าคนที่อยู่โดยไม่ได้ทำอะไรเลยไม่ใช่คนที่มีความสุข อย่าคิดว่านั่นเป็นยอดปรารถนาของชีวิต ถ้าผู้ใดเข้าใจว่าความสุขจะเกิดขึ้นจากการไม่ต้องทำอะไร รับประทานแล้วก็นอนอยู่เฉย ๆ เป็นความสุขที่สุด

เข้าใจอย่างนี้เข้าใจผิดมาก

พระพุทธศาสนาไม่ได้สอนให้ปล่อยชีวิตไปเป็นเช่นนั้น

แต่สอนให้เรารู้จักใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

สาเหตุของการเกียจคร้านไม่ทำงานนี้ ท่านตรัสไว้ ๖ ข้อด้วยกัน

ข้อ ๑. มักจะอ้างว่าหนาวนัก โดยเอาอากาศมาเป็นเหตุและก็ไม่ทำงาน โดยอ้างเอาความหนาวนี้มาเป็นเครื่องบังหน้าแล้วบอกว่าหนาวเกินไป ยังไม่ทำงานหรอก ไม่อยากจะทำงานอะไรทั้งหมด และผลสุดท้ายก็ทอดทิ้งไม่ทำงาน

ข้อ ๒. บางคนก็อ้างเอาความร้อนมาเป็นเหตุ บอกว่าแหมวันนี้แดดร้อนเหลือเกิดทำงานไม่ได้หรอก วันนี้ต้องพักผ่อน แดดร้อนมาก ผลสุดท้ายก็เลยอ้างเอาความร้อนมาเป็นเหตุและก็ไม่ทำงาน

ข้อ ๓. บางคนก็อ้างเอาความเย็น เย็นในที่นี้หมายถึงว่าอากาศในยามใกล้จะค่ำ ไม่ใช่หมายถึงว่าอากาศเย็น คือเวลาที่ล่วงเลยไปถึงตอนเย็นแล้วก็บอกว่าเย็นแล้ว บ่านนี้ไม่ต้องทำอะไรหรอก ทำไม่ทันแล้ว เย็นเกินไป แล้วก็ไม่ทำงาน

ข้อ ๔. บางครั้งก็อ้างว่ายังเช้านัก เดี๋ยวสาย ๆ ค่อยทำก็ได้ พออ้างเอาความเช้าขึ้นมาเป็นเครื่องบังหน้า เสร็จแล้วก็ไม่ทำงาน

ข้อ ๕. บางคนก็อ้างเอาความหิว ว่าแหม หิวเหลือเกิน ยังไม่ได้รับประทานอะไรเลย รับประทานอะไรให้อิ่มเสียก่อนเถิดแล้วค่อยทำงาน

ข้อ ๖. บางคนก็อ้างเอาความกระหาย บอกว่าแหมกระหายน้ำเหลือเกิน เสร็จแล้วก็ไม่ทำงาน

สรุปรวมความแล้วว่าคนที่มีความเกียจคร้านและไม่ประกอบกิจการงานต่าง ๆ นั้น มักจะเป็นผู้ที่อ้างเอาสิ่งที่ไม่จำเป็นอย่างโน้นอย่างนี้ที่เกิดขึ้น ภายนอกมาเป็นสาเหตุและทำให้ตนเองนี้คิดที่จะทำอะไร

จะเห็นได้ว่าบุคคลที่มีความเกียจคร้านนั้นมีโทษมากมายหลายอย่าง

ทำให้เป็นคนอ่อนแอ

หนักไม่เอาเบาไม่สู้

หนาวก็ไม่ทำ

ร้อนก็ไม่ทำ

เย็นก็ไม่ทำ

เช้าก็ไม่ทำ

หิวก็ไม่ทำ

กระหายก็ไม่ทำ

ฉะนั้นบุคคลที่อ้างเลศหรืออ้างเอาสาเหตุต่าง ๆ ที่มีอยู่ภายนอกมาเป็นเหตุอุปสรรคทำให้ประกอบการงานอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงเป็นชีวิตของบุคคลที่หาความเจริญได้ยากอย่างยิ่ง

พระพุทธองค์ทรงสอนมิให้เรานี้ย่อท้อต่อเหตุการณ์ใด ๆ ทั้งสิ้น

มิให้เราย่อท้อต่อความทุกข์ยากลำบากต่าง ๆ

แต่ทรงสอนให้เรานี้ใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์

เพราะในเมื่อมีความเพียรแล้ว ความหนาวจะทำอะไรได้คนที่มีความพากเพียรย่อมจะไม่กลัวความหนาว ไม่กลัวความร้อนไม่คำนึงถึงว่าจะเย็น จะค่ำ ไม่คำนึงถึงว่ายังเช้า ไม่คำนึงถึงความหิว ความกระหาย

แต่จะคำนึงถึงอย่างเดียวเท่านั้น คือการทำงานให้เป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์ชีวิตให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

บุคคลที่มีความคิดอย่างนี้ตรงกันกับคำสอนในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงสอนแม้แต่พระภิกษุสงฆ์ให้ขยัน

ไม่ใช่ว่าพอบวชเป็นพระแล้วทำอะไรไม่ได้

ไม่ใช่ว่าฉันแล้วนอนเฝ้าวัด

ไม่ใช้หมายถึงอย่างนั้น

แต่สอนให้ทำงาน ใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์แก่ชนส่วนใหญ่ แก่ตนเองในที่นี้ก็คือใช้ชีวิต ผึกฝนตนเองให้ดีขึ้น ขัดเกลากิเลสภายในจิตนี้ให้เบาบางลง และใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์แก่ชาวโลกโดยทั่วไป ฉะนั้นผู้ที่อ้างว่าพระพุทธศาสนานี้สอนให้คนอ่อนแอ คนที่ไม่เจริญก้าวหน้าเพราะเหตุว่าประพฤติตามคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งบางคนก็พูดโดยมิได้ศึกษาว่าพระพุทธศาสนาสอนคนไทยไว้ไม่ดี ประเทศไทยจึงไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร

แต่ที่เราไม่เจริญก็เพราะเหตุว่า เราไม่เชื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่างหาก ไม่เชื่อในข้อคือความเกียจคร้านนี่แหละ

เพราะว่าในผืนแผ่นดินไทยเราส่วนมากใช้ทำมาหากินได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ทั้งนั้น

หากว่าความยากจนเกิดขึ้นในแห่งใด แสดงว่าแห่งนั้น คนไม่ขยัน ถ้าขยันแล้วจะไม่ยากจน บางท้องถิ่นที่ประชาชนมีความขยันหมั่นเพียรแข็งขันในด้านการทำมาหากิน เขามีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต เมื่อความเจริญก้าวหน้าในชีวิตมาก ก็พาให้ทุกสิ่งทุกอย่างนี้เจริญขึ้นมาด้วย

พระพุทธศาสนาเจริญก็เพราะสาธุชนเป็นผู้เจริญ

ถ้าสาธุชนไม่เจริญแล้ว พระพุทธศาสนาจะเจริญได้อย่างไร

ข้อนี้เป็นหลักสำคัญมากที่สุด

อาตมา เคยพูดให้พระสงฆ์ที่มาอบรมที่วิทยาลัยพึ่ง พูดในเรื่องนี้มากที่สุด ว่าเราจะต้องช่วยเสริมสร้างกระตุ้นเตือนให้ประชาชนมีความขยันขันแข็งในการประกอบสัมมาอาชีพ

เพราะบุคคลที่มีความเป็นอยู่ดี มีอาชีพดี

วัฒนธรรมก็เจริญ

พระพุทธศาสนาก็เจริญ

ถ้าคนยากจน

จะเอาเงินเอาทองที่ไหนมาบำรุงพระพุทธศาสนา

จะเอาเงินเอาทองที่ไหนมาทำบุญ

ศรัทธาอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอหรอก

ชีวิตของคนต้องประกอบทั้ง ศรัทธา และทั้ง โภคะ มีความเชื่อ มีความเลื่อมใส แล้ว จะต้องมีเงินมีทองด้วย จึงจะทำให้เราสร้างกุศลได้สำเร็จ

ถ้ามีแต่ศรัทธา แต่ไม่มีเงิน จะทำบุญจะทำได้อย่างไร

ฉะนั้น ที่บุคคลเราไม่สร้างสรรความเจริญให้เกิดขึ้นแก่ชีวิตนี้ ก็เพราะเหตุว่า เราเกียจคร้านนั่นเอง ไม่มีทางที่เจริญได้จำเป็นที่เราจะต้องสร้างสรรความเจริญให้เกิดขึ้น เสียก่อนด้วยการเป็นผู้ขยันแล้วสิ่งอื่นก็จะตามมา

ประเทศไทยเรานั้นเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ทุกอย่าง ถ้าหากว่าคนไทยขยันเสีย อย่างเดียวเท่านั้น เมืองไทยจะเป็นเมืองมหาเศรษฐีในโลกนี้ เพราะว่าแผ่นดินไทยนี้เป็นแผ่นดิน ที่อุดมสมบูรณ์มากมายที่เราจะใช้พลิกขึ้นมาให้เป็นประโยชน์ได้ทั้งสิ้น

ขยัน

อดทน

และก็ใช้สติปัญญา

ชีวิตของคนนี้จะไม่ยากจน

จะมีแต่ความก้าวหน้าเท่านั้น

ฉะนั้นถ้าหากว่าเรามุ่งหวังที่จะสร้างสรรความเจริญแล้วก็ขอให้ขจัดการเกียจคร้านที่มี อยู่ในตัวเรานี้หมดไป โดยเป็นผู้ขยันทำงาน จะเป็นงานอะไรก็ตาม ให้เราทำด้วยความขยันขัน แข็งไม่ว่าจะเป็นงานสูงหรืองานต่ำ งานมีเกียรติหรืองานไม่มีเกียรติไม่ต้องคำนึงถึง ขอให้เป็นงาน

สุจริตก็แล้วกัน จะเป็นงานส่วนตนงานส่วนรวมอะไรก็ตาม ให้ทำด้วยความขยัน ด้วยความอดทน แล้วเราจะมีแต่ความเจริญก้าวหน้าเท่านั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าได้สอนไว้อย่างนี้

ประเทศใดก็ตาม ที่เขามีคนขยัน ประเทศนั้นย่อมเจริญ

ขอให้สาธุชนทุก ๆ ท่านจงเป็นผู้ขยัน

คนที่ทำงานเท่านั้น เป็นคนที่มีเกียรติ

คนที่เอาแต่แต่งตัวเที่ยวเตร่ไปมา ไม่ทำมาหากินเป็นคนที่ไม่มีเกียรติ

อย่าเข้าใจว่า ความเป็นขุนนางอยู่ที่ไม่ต้องทำอะไร งานอะไรทั้งหมดที่เรารับผิดชอบอยู่ เราจะต้องกระทำด้วยความขยันหมั่นเพียรในงานนั้น แล้วชีวิตของเราก็จะไม่เปล่าประโยชน์จะมีแต่ความสุขความเจริญเท่านั้น จะไม่พบแต่ความเสื่อมใด ๆ ทั้งสิ้น

คนเทียมมิตร

ในวันนี้พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน ซึ่งบางวันก็ขาดหายไป เจ้าหน้าที่ก็อุตส่าห์นำเทปที่บันทึกการบรรยายอบรมพระสงฆ์ หน่วยพัฒนาการทางจิตมาเปิดให้ท่านสาธุชนได้ฟังติดต่อกันมาหลายวันแล้ว

ในวันนี้จะได้นำหลักธรรมทางศาสนามาเสนอท่านผู้ฟังต่อจากคราวที่แล้ว ซึ่งได้พูดถึงเรื่องเหตุแห่งความเสื่อมให้ท่านสาธุชนได้ทราบ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้ท่านสาธุชนได้เข้าใจถึงหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างไรบ้าง

สำหรับในวันนี้จะได้พูดถึงเหตุแห่งความเสื่อมอีกข้อหนึ่งที่เกิดมาจาก **การคบมิตร** คราวที่แล้วได้พูดถึงการคบมิตรไว้บ้างเหมือนกันว่า การคบคนชั่วเป็นมิตรนั้นเกิดโทษอย่างไร และความเกียจคร้านเกิดโทษแก่ชีวิตของเราอย่างไรบ้าง

ตามธรรมดาชีวิตของเราทุกคนที่ดำเนินอยู่ในโลกนี้ เราต้องติดต่อสัมพันธ์กับคนเป็นจำนวนมากด้วยกัน ซึ่งแต่ละคนที่เข้ามาพัวพันกับชีวิตของเรานั้นก็มีอัธยาศัยใจคอแตกต่างกันออกไป

จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องเข้าใจในเรื่องการคบมิตร

จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องเข้าใจในเรื่องการคบค้าสมาคมกับบุคคล

เราจะคบค้าสมาคมกับบุคคลเช่นใด จึงจะก่อให้เกิดประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องของการดำเนินชีวิต และถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ข้อนี้เป็นเรื่องสำคัญที่สุด ที่สาธุชนจะต้องศึกษาไว้เป็นเรื่องแรก

อย่าคิดว่าเรื่องการคบมิตรนั้นเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญ

เป็นเรื่องสำหรับเด็ก ๆ

บรรยาย ณ สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ๖ มีนาคม ๒๕๑๑

หรือวัยหนุ่มวัยสาวเท่านั้น

แม้แต่คนที่ย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่วัยกลางคน หรือกำลังจะย่างเข้าสู่วัยชรา แล้วยังต้องอาศัยการรู้จักเลือกคบมิตรเหมือนกัน

เพราะบางท่านที่คบมิตรไม่ถูก ไม่ได้พิจารณาโดยละเอียดถี่ถ้วนเสียก่อน

ก็อาจจะไม่พบมิตรที่แท้จริง สุดท้ายก็จะไปพบมิตรประเภทที่นำความเสื่อมมาสู่ชีวิตได้

ในทางศาสนาเรียกมิตรประเภทนี้ว่า **มิตรเทียม** หลาย ๆ ท่านที่ไม่สามารถจะประพฤติธรรมที่เป็นส่วนกุศลได้ เกิดมาจากเพราะขาดมิตรที่ดีแนะนำ คนเราถ้าหากว่าไม่มีมิตรที่ดีมาแนะนำให้ประพฤติปฏิบัติธรรมในทางที่ถูกแล้ว ก็ไม่ทราบว่าตนเองจะทำอย่างไร จึงจะชื่อว่าประพฤติธรรมปฏิบัติธรรม โดยถูกต้องและก็เกิดประโยชน์แก่ชีวิตของเราอย่างแท้จริง

มีหลายท่านด้วยกันที่หันเข้ามาประพฤติธรรมปฏิบัติธรรม เช่นเข้าวัดฟังธรรมบ้างไปประกอบการบุญการกุศลในที่ต่าง ๆ บ้าง แต่ละท่านเหล่านั้นอาศัย **กัลยาณมิตร** ได้แก่มิตรที่ดีที่ชักชวนไปในทางสวรรค์ไปในทางนิพพาน อาศัยกัลยาณมิตรนี้เป็นเครื่องชักนำและก็สามารถประพฤติปฏิบัติธรรมได้

เมื่ออาทิตย์ที่แล้วมีคุณโยมไปพบอาตมาที่สำนักงานและก็เล่าความจริงให้ฟังว่าแต่ก่อนก็ไม่รู้หรอกว่ามีสถานีวิทยุเผยแพร่พระพุทธศาสนา ลูก ๆ เขาจะเปิดวิทยุมาฟังก็ไม่ได้สนใจ มิหนำซ้ำก็ยังว่ากล่าวตักเตือนเขาเสียอีก คนใช้จะซื้อวิทยุมาฟังก็ห้ามว่าหนวกหู ฟังอะไรไม่มีประโยชน์ ฟังลิเกละครไม่ได้เรื่องไม่ได้ราว

จนกระทั่งเพื่อนบ้านเขามาแนะนำว่าควรจะฟังรายการ จากศูนย์การเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่ยานเกราะ ๗๙๐ มีรายการธรรมะและรายการอื่นๆ ที่มีคติธรรมตลอดถึงวันละ ๑๒ ชั่วโมงด้วยกัน คุณโยมก็ลองฟัง พอฟังไปแล้วก็ชอบใจว่า มีประโยชน์เหลือเกิน หูตาสว่างไสวขึ้นตั้งเป็นกอง และก็ไปทำบุญที่วัด

อาตมาได้ทราบอย่างนี้ ก็รู้สึกปีติปราโมทย์ที่ได้ช่วยกันเผยแพร่พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ไปยังสาธุชน ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดความสว่างไสวขึ้น

สถานีวิทยุศูนย์การเผยแพร่พุทธศาสนาของเรานี้ ได้ทำประโยชน์ทุก ๆ วัน ด้วยการนำธรรมะไปเยี่ยมท่านผู้ฟังถึงบ้าน

บางคนยังไม่ตื่นอยู่ถึงในมุ้งก็ไปปลุกในมุ้งก็มี หลาย ๆ ท่านด้วยกันบอกว่าฟังจนกระทั่งปิดสถานีก็เผลอหลับไป เสียงวิทยุดังอ๊อด ๆ ตอนเช้าพอถึง ๖ โมงเสียงปลุกแล้ว ทางสถานีมีรายการธรรมะต่อไปอีก ตื่นฟังต่อไปอย่างนี้ก็มี ซึ่งก็นับว่าเป็นประโยชน์มากอยู่

เมื่อท่านจะหลับจะนอนอยู่ในมุ้ง ธรรมะก็ไปหาได้

แม้แต่อยู่ในครัว ธรรมะก็ไปหาได้

โดยไม่เสียประโยชน์การทำงานทางบ้านแต่อย่างไร

การเผยแพร่พระพุทธศาสนานี้เราต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ อย่างด้วยกัน เพราะว่าเสียงจะดังไปถึงบ้านท่านทั้งหลายได้ก็ต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ อย่างสนับสนุน การดำเนินกิจการส่วนนี้จึงเป็นไปได้สำเร็จ และสถานีของเรานี้ไม่มีการโฆษณาเพื่อแสวงหารายได้ ทำหน้าที่เผยแพร่พระศาสนาเพียงอย่างเดียว ท่านผู้ฟังเท่านั้นที่จะช่วยกันบำรุงสถานีบำรุงเครื่องส่งคนละมากบ้างน้อยบ้างเพื่อให้กิจการส่วนนี้ดำเนินไปได้ เวลานี้เรายังไม่เพียงพอต่อการที่จะเพิ่มกำลังเครื่องส่งได้ ฉะนั้นก็ขอฝากการอุปถัมภ์นี้ไว้ให้แก่ท่านสาธุชนด้วยว่า มีทางที่จะช่วยกันเสริมสร้างอย่างไร ศูนย์การเผยแพร่พระศาสนาจึงจะทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ท่านสาธุชนได้ตลอดรอดฝั่ง โดยไม่ปิดสถานีไปเสียก่อน

สำหรับในเรื่องการเผยแพร่พระพุทธศาสนานับว่าก่อให้เกิดประโยชน์หลายอย่าง ท่านผู้ฟังที่ได้สดับตรับฟังอยู่ก็ได้รับความรู้ความเข้าใจศาสนานี้มากขึ้น ก็ถือว่าสถานีของเรานี้ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรของท่านสาธุชนอีกส่วนหนึ่งด้วย โดยทำหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจ ให้แสงสว่างในทางจิตใจแก่ท่านสาธุชน

ก็เท่ากับเวลานี้สถานีของเราเป็นกัลยาณมิตรของท่านผู้ฟังทุก ๆ ท่าน

เราทำหน้าที่เป็นมิตรที่ดีของท่านทั้งหลายโดยให้แสงสว่าง

ให้ความสงบสุขในทางจิตใจ

ตลอดจนให้ทางสวรรค์ ทางนิพพานแก่ท่านสาธุชน

การคบค้าสมาคม หรืออเสวนากับสถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ศูนย์การเผยแพร่พุทธ-ศาสนานี้จึงไม่ทำให้ผู้ฟังหรือผู้ที่ติดตามรับฟังกันเกิดความเสียหายแต่ประการใด มีแต่จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางจิตใจโดยทั่วกันทั้งสิ้น

ถ้าขาดกัลยาณมิตรเสียแล้ว เราก็ไม่มีทางจะสร้างกุศลเหล่านี้ได้สำเร็จ

แต่การคบมิตรก็มีทั้งคุณมีทั้งโทษเหมือนกัน

ที่มีคุณก็ต่อเมื่อเราได้คบมิตรที่ดี

ที่มีโทษก็เพราะเราไปคบมิตรที่ไม่ดี

มิตรที่ไม่ดีในทางพุทธศาสนาเรียกว่า **มิตรเทียม**

ลักษณะหรือการแสดงออกคล้าย ๆ กับว่าคนคนนี้เขาเป็นมิตรกับเรา แต่ที่แท้แล้วไม่ใช่เป็นมิตรที่แท้หรอก เป็นมิตรเทียม เหมือนกับของแท้กับของเทียมในปัจจุบันนี้

อาตมาจะขอยกตัวอย่าง ดอกไม้แท้กับดอกไม้เทียม ถ้าหากว่าเราดูไกล ๆ ไม่สังเกตให้ละเอียดถี่ถ้วนก็จะเข้าใจว่าเป็นดอกไม้แท้เหมือนกัน แต่เมื่อเข้าไปใกล้ ๆ เราก็จะเห็นชัดเจนขึ้นว่าแท้หรือไม่แท้

บางทีเข้าไปใกล้ ๆ แล้วก็ยังเห็นไม่ชัดอีก ต้องเอามือเข้าไปจับ ว่าเอ นี่ของแท้หรือของเทียม เพราะว่าของเทียมบางอย่างทำคล้ายกับลักษณะของแท้

ดอกไม้บางประเภทที่ทำขาย เป็นดอกไม้พลาสติคที่มีขายอยู่มากมาย ดูแล้วก็คล้ายๆ กับเป็นของแท้ ต้องเอามือจับ จึงจะรู้ว่าอ้อ ดอกไม้เทียม ดอกไม้ปลอม ไม่ใช่ดอกไม้แท้หรอก

แสดงให้เห็นว่าของที่มีอยู่ในโลกนี้ ย่อมมีทั้งของแท้และก็ย่อมจะมีทั้งของเทียม ยิ่งของแท้ที่มีคุณภาพดีมีคนนิยมมาก ก็ย่อมจะต้องมีของเทียมเกิดขึ้นคู่กันไป

หรือเมื่อมีของแท้แล้ว ก็ย่อมจะต้องมีของปลอมติดตามมา

ซึ่งเป็นของธรรมดาโลกทุกยุคทุกสมัย

ไม่มีวันเปลี่ยนแปลงไปได้หรอก

คนที่เกิดมาไม่มีมิตรเป็นคนใช้ไม่ได้

คนเกิดมาไม่มีเพื่อนก็เป็นคนที่อยู่ลำบาก

คนไหนมีเพื่อนมากคนนั้นก็มีความสุขได้

คำว่าเพื่อนหรือคำว่ามิตร หมายถึงผู้ที่เกื้อกูลยังประโยชน์ให้สำเร็จซึ่งกันและกัน คนนั้นแหละเราเรียกกันว่าเป็นมิตรของเรา

เราเกิดมาสู่โลกนี้มีมิตรมาก มีเพื่อนมากเท่าไรก็เป็นผลดีแก่เรามากเท่านั้น เพราะว่ามิตรนั้นย่อมเกื้อกูลแก่กันและกัน ถ้าหากว่าเราเกิดมาขาดมิตร ที่เรียกว่าไร้ญาติขาดมิตร ชีวิตแห่งความเป็นอยู่ก็ลำบากมาก

ยิ่งคนที่ทำงานหรือจะต้องประกอบกิจการงานต่างๆ อย่างใหญ่โตกว้างขวาง ก็จำเป็นจะต้องอาศัยมิตรมาก ถ้าไม่มีมิตรมาช่วยเหลือแล้ว กิจการงานต่าง ๆ ก็สำเร็จไปด้วยดีไม่ได้

แต่ถึงแม้ว่ามิตรจะมีความจำเป็น เราก็ต้องรู้จักไว้ด้วยว่า มิตรชนิดใดควรคบและมิตรชนิดใดไม่ควรคบ มิตรที่แท้คือมิตรที่เสริมสร้างความสุขความเจริญให้ แต่พร้อมกันนั้นก็อาจจะมีคนที่แสดงออกคล้าย ๆ กันกับว่าเป็นมิตร แต่ผลสุดท้ายกลับไม่ใช่มิตรแท้ กลายเป็นมิตรเทียมหรือคนเทียมมิตร คนประเภทนี้เราจะรู้ได้อย่างไร

เพราะว่าส่วนมากการคบค้าสมาคมกันบางทีเราก็เผลอไผลไป ไม่ได้พิจารณาโดยละเอียดว่าคน ๆ นี้เขาจะเป็นมิตรแท้หรือมิตรเทียมกับเรา ฉะนั้นก็จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องศึกษาให้เข้าใจเสียก่อนว่ามิตรแท้คือมิตรประเภทไหน มิตรเทียมคือมิตรประเภทไหน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญส่วนนี้ เพราะฉะนั้นจึงตรัสสอนพุทธศาสนิกชนไว้ว่า คนชนิดใดเป็นคนที่เราควรจะคบหรือไม่เพียงใด ลักษณะที่เราจะสังเกตได้มีอยู่ ๔ ประเภทด้วยกัน

๑. คนปอกลอก

คำว่าปอกลอกนั้น ปอกลอกกันแค่ไหน เพราะบางครั้งเราก็ถูกปอกลอกกันจนเกลี้ยง โดยที่เราไม่รู้ตัวเลย กว่าจะรู้ตัวที่ไหนได้ เขาลอกไปจนหมด หรือเขาปอกไปจนหมดไม่มีอะไรเหลืออีกแล้ว ผ้านุ่งก็แทบจะไม่มี มารู้วันนี้ก็น่าเสียใจสายไปเสียแล้ว เพราะว่าถูกลอกถูกปอกกันไปจนหมด

๒. คนดีแต่พูด

๓. คนหัวประจบ

๔. คนชักชวนไปในทางฉิบหาย

ทีนี้เราควรจะได้ศึกษาว่าลักษณะของคนปอกลอกนี้ คือคนประเภทไหน

คนที่ปอกลอกนี้ ได้แก่คนที่คิดแต่จะเอาเปรียบเราถ่ายเดียวเท่านั้น เอาแต่ของของ

เพื่อนเขาฝ่ายเดียว เวลาไปเยี่ยมเพื่อนหรือมาหาเราก็ตาม ก็มักจะมามือเปล่า แต่ว่าเวลากลับไปนี่ไม่ใช่กลับไปมือเปล่าหรอก มีของติดไม้ติดมือไปด้วย เอาเปรียบ เสียน้อย แต่อยากได้ให้มากๆ เมื่อไปได้ดิบได้ดีก็ลืมเพื่อนฝูงหมดทุกอย่าง พูดง่าย ๆ ก็ว่าเป็นบุคคลที่เอาแต่ของเพื่อนฝ่ายเดียว และก็เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่ตั้ง ไม่ยอมเสียสละให้แก่เพื่อนฝูงหรือบุคคลอื่น บุคคลประเภทนี้ไม่ใช่เป็นมิตรแท้ เป็นมิตรเทียม

ลักษณะของคนปอกลอกนี้ ชอบใช้อุบายแสดงตนเข้ามาเป็นมิตรด้วยกิริยาอาการที่แยบยล ทำให้ดูไม่ออก เราจึงมักจะมองไม่เห็นภัย บางทีก็เข้าใจว่าเป็นคนดี เขาเป็นมิตรที่แท้ของเรา ชวนให้เรานี้เกิดความตายใจ

อรรถกถาท่านอธิบายว่า คนปอกลอกนี้มีลักษณะเป็นคนปากหวาน เป็นคนช่างเจรจา พูดจาอ่อนหวานไพเราะมาก และก็เป็นคนที่ช่างพูด ที่ร้ายที่สุดก็คือชอบยกยอปอปั้นต่าง ๆ นานา บางทีก็มายอเราซึ่ง ๆ หน้า เสร็จแล้ว เมื่อยอเราจนกระทั่งเราตายใจแล้วก็ขอสิ่งนั้นสิ่งนี้ ผลสุดท้ายเราก็ต้องเสียของไป จากการที่ชอบให้เขายอ

นิสัยของคนเรามักเสียอยู่อย่างหนึ่ง คือชอบให้คนอื่นเขายอ ใครยอละไม่ได้ ชอบใจนัก และก็มักจะเป็นนิสัยประจำทุก ๆ คน ปุถุชนนั้นมักจะชอบให้คนอื่นเขาสรรเสริญเยินยออยู่เสมอ ๆ ใครมาติมาว่าเรา เราก็ไม่ชอบ ชอบให้คนยอ

ถ้าเราศึกษาดูให้ดี ๆ แล้ว ระหว่างคนติกับคนยอนี้ คนติจะดีกว่าคนยอ เพราะตามธรรมดาคนยอ เขายอเราเพื่ออะไร คนที่มายอเขาก็ต้องหวังผลจากการยกยอปอปั้นทั้งนั้น

ท่านผู้ฟังคงจะเคยเห็นเวลานั่งเรือไปตามแม่น้ำลำคลองจะมีวัตถุชนิดหนึ่ง กว้าง ๆ คล้าย ๆ กับแหหรือสวิงที่แขวนไว้ตามริมคลอง เขาเรียกวัตถุชนิดนี้ว่า **ยอ**

ยอนี้เวลาเขายกแต่ละครั้ง ก็เพื่อที่จะเอาปลาที่ติดอยู่ในยอนี้มารับประทาน
การยกยอแต่ละครั้งก็หวังที่จะได้ปลามา

คำว่ายอซึ่งเป็นคำภาษาไทย หมายถึงการสรรเสริญผู้อื่น
ผู้ที่มาเยินยอ ก็ต้องหวังที่จะเอาผลประโยชน์จากการที่เยินยอนั้น
ถ้าผู้ใดเคลิบเคลิ้มคำสรรเสริญเยินยอก็อาจจะต้องเสียคน
เพราะว่าจะต้องเสียของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้บุคคลที่มาสรรเสริญเยินยอ

ส่วนคนที่ตำหนิติเตียนนั้น ความจริงเป็นคนดีมาก เพราะชี้ข้อบกพร่องให้แก่เรา

บุคคลประเภทนี้ไม่เป็นภัย ถ้าติเพื่อก่อก็ไม่เป็นภัย

เว้นไว้แต่ประเภทที่ติเพื่อทำลาย

การตินี้มีอยู่ ๒ ประเภทด้วยกัน

ติประเภททำลายนี้ ชอบเอาข้อบกพร่องของคนอื่นมาประจาน และก็ชอบพูดให้ร้ายให้เขาเสื่อมเสียชื่อเสียงบ้าง ให้เขาเสื่อมความนิยมชมชอบไปบ้าง ประเภทนี้ติเพื่อทำลาย

ประเภทติเพื่อก่อ คือติแล้วไม่ติเปล่า ให้ความคิดเสริมสร้างว่าทำอย่างนี้จึงจะดี ชี้ช่องทางให้ เช่นติว่าทำอย่างนั้นไม่ดี ควรจะทำอย่างนี้ดีกว่าพร้อมทั้งเหตุและผล เขาชี้ช่องทางเสริมสร้างให้ ประเภทนี้เรียกว่าติเพื่อก่อ คนที่ติประเภทนี้เป็นคนดี

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสสรรเสริญบุคคลติเพื่อก่อนี้เหมือนกับเขามาชี้ขุมทรัพย์ให้ เพราะว่าทำให้เรารู้ว่าข้อผิดพลาดของเราอยู่ตรงไหน แล้วเราจะได้แก้ไขให้ดีขึ้น จึงเป็นเสมือนหนึ่งผู้ที่ชี้ขุมทรัพย์ให้เรา บุคคลประเภทนี้เราควรขอบใจเขา ควรบูชาเขา ที่อุตส่าห์มาติ

คนที่จะติใครได้จะต้องเป็นคนที่มีความรู้ จะต้องเป็นคนที่มีความสามารถกว่าบุคคลที่ถูกติ เพราะถ้าหากว่าไม่มีความรู้ความสามารถกว่าคนที่ถูกติแล้ว จะไปชี้ข้อบกพร่องและชี้ช่องทางที่ดีที่เจริญกว่าให้แก่ผู้นั้นไม่ได้ คนประเภทนี้เป็นคนดี

อาตมาชอบใจคนติ

แต่ว่าชอบประเภทติเพื่อก่อ

ถ้าหากว่าติเพื่อทำลายแล้วก็ไม่ค่อยชอบ

อย่าว่าแต่คนเลย วัตถุนี้ก็ต้องอาศัยการติ เราจะสร้างวัตถุที่ใหญ่ ๆ โต ๆ ขึ้นสักชิ้นหนึ่ง เช่นอย่างตึกรามบ้านช่อง ถ้าเรามุ่งที่จะเอาความสวยงามตามสถาปัตยกรรมในสมัยต่าง ๆ โดยถูกต้องแล้ว

บางคนก็ต้องจ้างคนเขาไป ติ ก็มี

ต้องจ้างช่างเขาไปติ

และช่างนี้ก็แปลก

ถ้าใครไม่มาจ้างก็ไม่ไปติเสียด้วย

จะสังเกตุได้ว่าตึกแต่ละหลังที่สร้างขึ้นสวยงามสมัยนี้ต้องจ้างช่างชนิดหนึ่ง ซึ่งเขามีหน้าที่หากินโดยติเท่านั้น หากินในทางติ และคนก็ต้องมาเชิญเขาไปติ

ติตรงไหนก็ตามเถิด

ถ้าเขาติแล้วหมายความว่าที่ตรงนั้นจะต้องดีขึ้น

เพราะฉะนั้น ถ้าเกิดมีใครมาช่วยติให้โดยไม่คิดเงินคิดทองนี้เราก็ควรจะขอบใจเขา

เสียเวลาเสียลมปากมาติโดยที่เขาไม่ได้คิดเงินคิดทองกับเราเลย

คนที่มาเยินยอเราคือคนที่จะมาปอกลอกเอาของของเราไป บางทีเขามายอเราว่าคุณร่ำรวยอย่างนั้น คุณสวยอย่างนี้ คุณใจดีอย่างนั้น เราก็ให้หมดทุกสิ่งทุกอย่าง

ฉะนั้น คนปากหวาน คนช่างเจรจา คนชอบสรรเสริญ ชอบพูดหว่านให้เราตายใจควรระมัดระวังให้มาก ลักษณะอย่างนี้เป็นลักษณะของคนปอกลอก ชอบพูดเลียบเคียง แล้วผลสุดท้ายก็ต้องเอาประโยชน์เราไป เราควรระมัดระวังให้มาก

เด็ก ๆ หน้าตาดี ๆ ตามชนบทถูกหลอกมาขายตัวในกรุงเทพฯ หรือในที่ต่าง ๆ ก็เพราะไปเจอคนประเภทนี้ ก็ขอให้ระมัดระวังไว้หน่อย เพราะว่าเราจะไว้ในคนประเภทนี้ไม่ได้หรอก คนปากหวานสรรเสริญเยินยอต้องระมัดระวัง คนติเตียนเสียอีกกลับไม่มีอันตรายเท่าไรนัก

ยังมีข้อซึ่งจะได้นำมาเสนอท่านผู้ฟังในวันต่อๆ ไปที่เป็นธรรมะประจำวันสำหรับสดับสติปัญญาของท่านสาธุชน แต่วันนี้เวลาของเราหมดลงแล้ว ขอความผาสุขสวัสดีจงมีแด่ท่านสาธุชนโดยทั่วกัน สวัสดี.

คนปอกลอก และ คนดีแต่พูด

เช้าวันนี้ก็พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน เมื่อวานนี้ได้พูดถึงลักษณะของคนปอกลอกตามหลักพระพุทธศาสนานั้นว่ามีอย่างไรบ้าง แล้วได้ชี้ให้ท่านผู้ฟังได้เข้าใจว่าคนที่มีลักษณะปอกลอกนั้น คือคนที่เอาเปรียบคนอื่นถ่ายเดียวเท่านั้นเอง และลักษณะของคนประเภทนี้คือคนปากหวาน ช่างพูด ช่างเจรจา เป็นคนป้อยอสรรเสริญ พูดหว่านล้อมเก่งและก็มักจะเป็นที่จับจิตจับใจของผู้ที่ได้ฟังอยู่เสมอ ๆ คำพูดชนิดนี้เป็นคำพูดที่ต้องระมัดระวังมาก มีเล่ห์เพทุบายหลายอย่างด้วยกัน

ฉะนั้นเรื่องคำพูดของคนจึงนับว่าเป็นเรื่องหนึ่งที่จะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ บางครั้งจิตใจของเราก็อาจจะเคลิบเคลิ้มไปกับคำที่คนอื่นเขาพูดโดยมีเจตนาไม่ดีแฝงอยู่ ล้วนแล้วแต่จะมุ่งแสวงหาประโยชน์จากเราทั้งสิ้น เขาอาจจะใช้คำพูดชนิดที่อ่อนหวาน ซึ่งความหวานชนิดนั้นแหละทำให้เราจะต้องเกิดความเจ็บปวดรวดร้าวหัวใจในภายหลัง

ใน นิราศพระบาท จำได้ว่ามีอยู่ตอนหนึ่งที่สุนทรภู่ท่านเขียนไว้

เจ้าของตาลรักหวานขึ้นปีนต้น
ระวังตนตีนมือระมัดมั่น
อันคบคนคำหวานรำคาญครัน
ถ้าพลั้งพลันเจ็บอกเหมือนตกตาล

เรื่องนี้ต้องระวัง เพราะว่าที่เราจะต้องเจ็บปวดรวดร้าวภายในจิตใจก็เกิดมาจากเพราะไปหลงคำหวานของคนปอกลอกเข้า

ฉะนั้นเรื่องคำหวานจึงเป็นคำพูดที่จะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ คำสรรเสริญเยินยอเป็นคำพูดที่ควรระมัดระวัง

บรรยาย ณ สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๖๐ ๗ มีนาคม ๒๕๑๑

ส่วนคำติฉินนินทาหรือคำตำหนิติเตียนนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ดีก็ตาม ไม่สบอารมณ์แก่เราก็ตาม แต่โทษก็ยังมีน้อย

สำหรับบุคคลที่เป็นคนปอกลอก เอาแต่ประโยชน์ของตนส่วนเดียวนั้น เราจะสังเกตุได้จากการให้สิ่งของสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่บุคคลประเภทนี้ไปสักชิ้นหนึ่ง เช่นถ้าหากว่ามีใครมาสรรเสริญเยินยอมาชมโน่นชมนี่ก็หวังอยากจะได้สิ่งของอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วเราก็ทดลองให้ไป เมื่อเขาได้รับไปแล้วลองสังเกตดูซิว่าคนที่รับของของเราไปนั้นเขาจะตอบแทนอะไรบ้าง

เรื่องการตอบแทนนั้นเราไม่ปรารถนาหรอก แต่ว่าเรามุ่งที่จะศึกษาน้ำใจหรือศึกษาถึงจิตใจคนมากกว่า ว่าเขาจะตอบแทนอะไรเราบ้าง

ถ้าหากว่าเราให้ครั้งที่ ๑ เขาก็ยังไม่ให้ตอบ

เราก็ให้อีกเป็นครั้งที่ ๒ เขาก็ยังไม่ให้ตอบเราอีก

เราก็ให้อีกเป็นครั้งที่ ๓ ถ้าไม่ให้ตอบก็เป็นอันว่ามิตรคนนี้แหละเป็นคนที่ปอกลอกเอาแต่ได้ฝ่ายเดียวเท่านั้น

ไม่เคยให้เพื่อนเลย

ไปหาเพื่อนก็หวังที่จะเอาประโยชน์จากเพื่อนทั้งนั้น

เพื่อนอย่างนี้ท่านบอกว่าไม่ใช่เพื่อนแท้

เป็นเพื่อนเทียม

เป็นคนปอกลอก ซึ่งไม่ควรคบค้าสมาคม

ประเภทนี้ส่วนมากมักจะเป็นคนที่ขาดธรรมะคือความกตัญญูกตเวที

คนอกตัญญูนั้นย่อมจะไม่รู้จักบุญคุณของผู้อื่นที่กระทำไว้แก่ตน

หากว่าเราเกื้อกูลมาก ให้การอุปถัมภ์มากก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร เพราะเขาเป็นคนอกตัญญู ถึงแม้ว่าเราจะเอื้อเฟื้อเกื้อกูลให้ความเป็นอยู่อย่างดี หรือจะให้สิ่งของสันเพียงใดก็ตาม บุคคลพวกนี้ส่วนมากไม่รู้จักนึกถึงบุญคุณ

นอกจากจะไม่นึกถึงบุญถึงคุณแล้ว บางทีก็ยังกลายเป็นศัตรู

คอยจะตำหนิติเตียนให้ร้ายต่าง ๆ นานาเสียอีก

หรือมิฉะนั้นก็ไปพูดเยาะเย้ยในภายหลัง

ทั้งนี้ก็เพราะว่าบุคคลประเภทนี้ย่อมมีความรู้สึกนึกคิดอยู่อย่างหนึ่งว่า สิ่งของที่เขาได้มานั้นไม่ใช่ได้มาเพราะว่าเรามีจิตใจให้แก่เขาด้วยความบริสุทธิ์ แต่เพราะเขาได้มาจากการที่เขาได้ใช้คำพูดอ่อนหวานหรือคำพูดล่อลวงของเขาแล้วเขาจึงจะได้สิ่งเหล่านี้มาเป็นสมบัติ

เขาจะนึกแต่เพียงอย่างเดียวว่าที่เขาได้สิ่งทั้งหลายเหล่านี้มาเพราะความสามารถของเขาที่สามารถพูดให้เราตายใจได้

ฉะนั้นเราจะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ สำหรับคนประเภทนี้

เพราะนอกจากเขาจะมีจิตใจอกตัญญูแล้ว บางทีก็ยังพูดนินทา เสียอีกว่าคนอย่างเรานี้เป็นคนโง่เขลา

โดนยอเข้าหน่อย

บ้ายอ

มีเท่าไรก็ต้องให้เราหมด

เป็นคนโง่คนเขลา

เป็นคนไม่มีสติปัญญา

ซึ่งเรื่องเหล่านี้เราถือว่าเป็นธรรมดาของโลก

ซึ่งมีอยู่ทุกยุคทุกสมัยแล้วก็มีอยู่เสมอ ๆ ถ้าหากเราระมัดระวังไว้ก็นับว่าเป็นการดีอย่างหนึ่งจะได้ไม่หลวมตัว

จริงอยู่ แม้ว่าหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนานั้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะตรัสสอนเราไว้ว่า พึงเอาชนะคนตระหนี่ด้วยการให้ทาน

แต่เราก็ต้องเลือกคน

ถ้าเราคิดแต่เพียงว่าพึงชนะคนตระหนี่ด้วยการให้

หรือจะชนะคนที่เห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้ด้วยการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

โดยไปให้คนประเภทดังกล่าวแล้ว

ให้เท่าไรก็หมด

แล้วเราจะไม่ได้อะไรเป็นเครื่องตอบแทนเลย

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสสอนเราว่าพึงชนะคนตระหนี่ด้วยการให้ หมายถึงให้คนที่มีธรรมะในใจเพียงพอ เขาได้รับการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จากเรา แล้วจะไม่ยอมรับของของใครโดยเปล่าประโยชน์ ถ้าอย่างนี้ละก็ใช้ได้ผล

แต่ถ้าหากว่าเป็นบุคคลประเภทที่เอาแต่ได้ เป็นคนที่มีลักษณะปอกลอกผู้อื่นอย่างนี้ให้ไปเท่าไรก็สูญเปล่า ไม่มีทางที่จะได้กลับคืนมา

ฉะนั้นจงอย่าได้เอาชนะบุคคลประเภทนี้เลย ถ้าเราจะเอาชนะก็ต้องเอาชนะบุคคลอีกประเภทหนึ่งซึ่งถึงแม้ว่าเขาจะมีความเห็นแก่ตัวในเบื้องแรกไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เรา แต่ถ้าหากว่าเราเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เขาเสมอ ๆ ผู้นั้นก็จะอดรนทนไม่ได้ผลสุดท้ายก็จะกลายเป็นคนที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เราบ้าง

อย่างนี้เรียกว่าเอาชนะคนตระหนี่ด้วยการให้

การที่เราจะคบใครสักคนหนึ่งเราก็ต้องพยายามที่จะทดลองน้ำใจกันก่อน พิสูจน์จิตใจกันดูก่อนว่าจิตใจเขาจะเป็นอย่างไร ถ้าจิตใจดีเราจึงคบค้าสมาคม ถ้าจิตใจไม่ดีก็ไม่ควรที่จะคบค้าสมาคมด้วย เพราะว่าจะเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ชีวิตนี้ต้องประสบต่อความหายนะ หรือประสบต่อความเสื่อม หากว่าเราต้องพบกับคนปอกลอก

คนเทียมมิตร ประเภทที่ ๒ คือ

คนที่ดีแต่พูด

ลักษณะของคนที่ดีแต่พูดคือคนที่พูดแล้วไม่ทำ

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสสอนว่า ดูก่อนคฤหบดีบุตร คนที่ดีแต่พูดซึ่งไม่ใช่มิตร แต่ว่าแสดงอาการคล้าย ๆ กับว่าเป็น **มิตรมีลักษณะ ๔ ประการ** คือ

มักจะเก็บเอาของที่ล่วงแล้วมาปราศรัย

มักจะเอาสิ่งที่ยังมาไม่ถึงมาปราศรัย

สงเคราะห์แต่ในสิ่งที่หาประโยชน์มิได้เลย

ออกปากพึ่งพาอาศัยไม่ได้

นี่เป็นลักษณะของคนดีแต่พูด

ถ้าทำอย่างเดียวไม่พูด ก็ใช้ไม่ได้

พูดอย่างเดียว ไม่ทำก็ใช้ไม่ได้

ทั้งสองอย่างจะต้องเป็นไปโดยสม่ำเสมอ คือจะต้องไปด้วยกัน จะแยกออกจากกันไม่ได้

พูดอย่างไรจะต้องทำอย่างนั้นด้วย พูดกับทำจะต้องเป็นของคู่กันอย่างนี้จึงจะใช้ได้ ถ้าพูดแล้วไม่ทำก็ใช้ไม่ได้จะต้องตรงกันอยู่ตลอดเวลา ไม่ใช่ว่าพูดอย่างนี้แล้วไปทำเสียอีกอย่างหนึ่ง

หรือทำอย่างหนึ่งมาพูดเสียอย่างหนึ่ง อย่างนี้ใช้ไม่ได้

ตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา พระผู้มีพระภาคเจ้าสอนเราว่า

พูดอย่างไรต้องทำอย่างนั้น

พูดแล้วต้องทำ

ไม่ใช่เอาแต่พูดแล้วก็ไม่ทำ

หรือไม่ใช่เอาแต่ทำแล้วก็ไม่พูดก็ผิด

ผิดพระวินัยด้วย

ท่านเรียกวัตรประเภทนี้ว่า **มูคะวัต** มีอยู่ในพระวินัยปิฎก พระสงฆ์สมาทานไม่พูดกันก็เพื่อที่จะเอาเวลาปฏิบัติกัมมัฏฐานให้มาก แล้วก็นัดกันว่าพรรษานี้เราจะไม่พูดกันเลย ต่างองค์ต่างก็นั่งหลับตากันไป

ไม่ต้องพูดจาปราศรัยกันละ ต่างคนต่างทำหน้าที่กันไป ถ้าหากว่าประพฤติวัตรอย่างนี้ก็เป็น มูคะวัตร

มูคะวัตรอย่างนี้ ถ้าเกิดขึ้นในหมู่ใดคณะใดก็เป็นทุกข์ทรมานในหมู่นั้นคณะนั้น

เกิดขึ้นในบ้านใด บ้านนั้นก็เต็มไปด้วยความทุกข์ทรมาน

ท่านผู้ฟังจะสังเกตดูได้ว่าบ้านเรานี้อยู่กันหลาย ๆ คนหรือเพียง ๒ คนเท่านั้น ไม่มีใครมากกว่านี้ แต่เราอยู่โดยไม่พูดกันจะเป็นทุกข์มากไหม จะต้องเป็นทุกข์แน่นอน จะเกิดความคับแค้นใจ ภายในจิตใจนี้จะเกิดความเร่าร้อนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการไม่พูดกันนี้เป็นการทรมานทรกรรมที่สาหัสสากัญที่สุด

พระพุทธองค์ได้ตรัสสอนวิธีลงโทษพระสงฆ์ดื้อรั้นไม่อยู่ในโอวาทประพฤติปฏิบัติตนไม่ดี สอนให้ลงโทษด้วยการไม่พูดเรียกว่าลง พรหมทัณฑ์ เช่นให้ลงพรหมทัณฑ์แก่ พระฉันนะ ซึ่งเดิมเป็นนายสารถีของพระองค์ การไม่พูดนี้แสนที่จะทรมานจิตใจของพระฉันนะ พระฉันนะได้ทราบเช่นนั้นถึงกับเป็นลมพับฐานไปเลย เพราะพระฉันนะเป็นคนดื้อรั้น ผลสุดท้ายก็ต้องเข้าป่าเดียวดาย แต่ก็ปฏิบัติธรรมได้สำเร็จ

เรื่องการไม่พูดก็ไม่ดีเหมือนกัน ทุกคนจึงทำด้วยพูดด้วยทั้ง ๒ อย่าง

เราจะสังเกตได้ ผู้ที่พูดเก่ง แต่ไม่ทำก็ไม่เจริญ มีแต่คนพูด พูดเก่ง โต้วาทีก็เก่ง ใช้สมบัติสำนวนก็เก่ง แต่ว่าไม่ทำชาตินั้นเจริญไม่ได้ หรือคนในชาติใดเอาแต่ทำ แต่ว่าไม่พูด ก็เจริญไม่ได้อีกเหมือนกัน คนที่มีลักษณะที่ดีที่เป็นกัลยาณมิตร ไม่ใช่คนที่ดีแต่พูด แต่เป็นคนที่พูดดีด้วย และก็ทำดีด้วย

พระอรรถกถาจารย์ท่านยกตัวอย่างคนดีแต่พูดประการที่หนึ่งมาเรื่องหนึ่ง ในประเทศอินเดีย ปากีสถานและเนปาลส่วนมากมีอาชีพในการทำนา ท่านก็ยกตัวอย่างว่าคนที่ดีแต่พูดและก็หยิบยกเอาแต่เรื่องที่ล่วงเลยมาแล้วมาปราศรัย เช่นยกตัวอย่างเรื่องข้าวกล้าขึ้นมามักจะกล่าวกับเพื่อนบ้านที่มาถึงว่า เมื่อวานนี้เพื่อนไม่มา ข้าวกล้าของเราเก็บเกี่ยวเสร็จแล้วเราก็เหลือไว้ให้เพื่อนมาก เรานั่งคอยดูเพื่อนอยู่ แต่เพื่อนไม่เห็นมาสักที ข้าวกล้าในวันนี้ก็หมดเสียแล้ว มาช้าไปนี่เรียกว่าชอบหยิบยกเอาเรื่องในอดีตมาปราศรัย แล้วเพื่อนก็ผิดหวังไม่ได้ประโยชน์อะไรหรอก คือพูดให้ดีใจแล้วก็ไม่ได้อะไรเลย อย่างนี้เรียกว่า มักจะเก็บเอาสิ่งที่ล่วงมาแล้วมาปราศรัย

หรือบางทีก็บอกว่าแหม เมื่อวานนี้คุณไม่มาหาผมนี่ครับผมเตรียมอาหารไว้ต้อนรับมากมายก่ายกอง ทุเรียนเอย มะม่วงเอย อะไรสารพัดล้วนแล้วแต่ของที่ดีทั้งนั้น คุณไม่มา วันนี้หมดเสียแล้ว เสร็จแล้วก็ไม่ได้รับประทาน พูดกวนพยาธิเล่นไปอย่างนั้นแหละอย่างนี้เป็นต้น

คนดีแต่พูดประการที่สองชอบอ้างเอาของที่ยังมาไม่ถึงมาปราศรัย คือเอาเรื่องของอนาคตมาพูด อรรถกถาจารย์ท่านยกตัวอย่าง เช่นสมมติว่าญาติโยมนี้มีอาชีพทำนา พอเห็นเพื่อนเข้าก็มักจะพูดด้วยความดีใจว่าเพื่อนเอ๋ย ข้าวกล้าของเราปีนี้จะได้ผลมากทีเดียว ถ้าข้าวเราดีแล้วเราสามารถช่วยเหลือเพื่อนได้

ความจริงไม่ได้ตั้งใจจะช่วยหรอกหรือจะช่วยได้นี้ต้องคอยปีหน้า ให้ข้าวกล้าดีเสียก่อน ก็คือเอาเรื่องที่ยังไม่ถึงมาปราศรัยว่าจะช่วยอย่างนี้เรียกว่าเอาของที่ยังมาไม่ถึงมาปราศรัย

หรือเอาของที่ไม่มีมาปราศรัยคนดีแต่พูดอย่างนี้ไม่ใช่มิตรที่ดี ไม่จัดว่าเป็นกัลยาณมิตร จัดว่าเป็นมิตรเทียม ไม่ใช่มิตรแท้

คนดีแต่พูดประการที่สามนั้น สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่หาประโยชน์ไม่ได้

คือมักจะเอาของที่ไม่มีประโยชน์ หรือของที่ไม่ดีมาให้สมมุติว่า เราจะต้องใช้เรือเพื่อสำหรับใช้สัญจรไปมาในลำแม่น้ำลำคลองทั่ว ๆ ไป เราต้องการเรือ แต่ว่าไพล่ไปให้อย่างอื่นหรือให้เหมือนกันแต่ว่าให้เรือรั่ว ๆ เป็นต้น

คนดีแต่พูดประการที่สี่ ออกปากพึ่งพาอาศัยไม่ได้

ที่พึ่งกันไม่ได้ก็เพราะเหตุว่าเขาไม่ได้เป็นมิตรที่แท้ เขาเป็นมิตรเทียมเท่านั้น เมื่อเขาเป็นมิตรเทียมเราจะออกปากพึ่งพาอาศัยอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมจะพึ่งพาอาศัยกันไม่ได้

ฉะนั้นลักษณะของคนที่ดีแต่พูด จึงคบค้าสมาคมไม่ได้ เพราะว่าคำพูดนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้อย่างง่ายดาย ใครอยากจะพูดอะไร ใคร ๆ ก็พูดได้ แต่ว่าพูดแล้วจะทำได้หรือไม่นั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

นี่เป็นข้อสังเกตุที่นำมาเสนอท่านผู้ฟังเพิ่มเติม เกี่ยวกับเรื่องมิตรเทียม ได้แก่คนที่ดีแต่พูดต่อจากคนประเภทปอกลอกเป็นสิ่งที่เราควรจะต้องงดเว้นจากการคบมิตรประเภทนี้

สำหรับวันนี้เวลารายการธรรมประจำวันก็สิ้นสุดลงแล้ว ขอความผาสุกสวัสดีจงมีแด่ท่านสาธุชนทั้งหลายโดยทั่วกันทุก ๆ ท่าน สวัสดี.

เมื่อคบคนพาล พาลพา ไปหาผิด
ให้เสื่อมฤทธิ์ อัปลักษณ์ เสียศักดิ์ศรี
เหมือนอยู่ร่วม งูร้าย ไม่มีดี
ใกล้ชีวี วอดวาย ไม่ปลอดภัย

ธรรมสาธกฺ

คนหัวประจบ
(ตอน ๑)

วันนี้ก็พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน รายการธรรมะประจำวันต้องขาดหายไปบ้างในบางวัน

ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้พยายามเอาเทปการบรรยาย อบรม พระสงฆ์ มาเปิด ให้ท่านสาธุชนฟังหลายครั้งแล้ว ต้องขออภัยต่อท่านผู้ฟังด้วยเพราะว่าตลอดระยะเวลาอาตมาต้องอยู่วิทยาลัย เนื่องจากพระสงฆ์หน่วยพัฒนาทางจิตรุ่นที่ ๔ กำลังไปเข้าภาคปฏิบัติที่นั่น

และต้องบรรยายธรรมะเกี่ยวกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาถวายท่านด้วย ฉะนั้นรายการธรรมะประจำวันบางวันจึงต้องขาดหายไป ฉะนั้นจึงขออภัยท่านผู้ฟังไว้ ณ ที่นี่ด้วย

ครั้งที่แล้วได้พูดถึงเรื่องเกี่ยวกับลักษณะของมิตรประเภทคนเทียมมิตร ซึ่งเป็นคนที่ดีแต่พูด จัดว่าไม่ใช่เป็นมิตรที่แท้ให้ท่านผู้ฟังได้ทราบไปแล้วตอนหนึ่ง

คนเทียมมิตรอีกประการหนึ่งก็คือ คนหัวประจบ

ถ้าพูดถึงเรื่องคนประจบประแจงแล้วเราคงพอจะนึกออกว่ามีลักษณะอย่างไร ข้อนี้ท่านผู้ฟังอย่าพึ่งไปคิดถึงลักษณะของเด็กที่ประจบประแจงต่อผู้ใหญ่ เพราะว่าลักษณะของเด็กที่มีการประจบประแจงต่อผู้ใหญ่นั้นเป็นการแสดงออก ซึ่งความบริสุทธิ์ใจตามประสาของเด็ก ๆ ไม่มีมายาอันใดแอบแฝงอยู่

ลักษณะคนที่เป็นหัวประจบในที่นี้ จะต้องประกอบด้วยลักษณะ

๑. จะทำชั่วก็คล้อยตาม

๒. จะทำดีก็คล้อยตาม

๓. ต่อหน้าเราว่าสรรเสริญ

บรรยาย ณ สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ๑๓ มีนาคม ๒๕๑๑

๔. ลับหลังเรานินทาสารพัด

อย่างนี้เรียกว่าเป็นมิตรเทียม ไม่ใช่มิตรที่แท้จริง

ในข้อนี้ท่านผู้ฟังจะต้องเป็นคนที่มีเหตุผลเพียงพอทีเดียวเพราะว่าในใจคนเรามีสิ่งที่ไม่ดีอยู่อย่างหนึ่งคือ

ชอบให้คนอื่นเขามาประจบ ชอบให้คนอื่นเขาเยินยออยู่เสมอ ๆ เป็นลักษณะที่ไม่ดี

ที่มีอยู่ภายในจิตใจของเราเอง ถ้าใครมายอเราว่าดีอย่างนั้นดีอย่างนี้

เราก็ชอบใจ ซึ่งบางทีเราก็ไม่รู้เหมือนกันว่าที่เราพอใจนี้

เราจะต้องสูญเสียอะไรบ้าง

ใคร ๆ ก็ต้องการคนประจบทั้งนั้น ถ้าใครประจบเก่งเราก็มักจะเกิดความรัก เกิดความพอใจ เมื่อมีอะไรดี ๆ เราก็จะคิดถึงก่อน ผลสุดท้ายบางทีก็เคลิบเคลิ้มจนลืมตัวและก็เสียคนไปก็มีอยู่

ผู้ใหญ่ที่ต้องเสียผู้ใหญ่เพราะเหตุว่าไปหลงคนที่ประจบสอพลอก็มีมาก

คนประเภทนี้ก็มักจะมีอยู่โดยทั่วไป เพราะไม่ต้องลงทุนอะไรมากนัก

กราบ ๆ ไหว้ ๆ

นวดเก่งบ้าง

พูดเก่งบ้าง

ก็เป็นอันว่าใช้ได้

บางทีการงานอะไรก็ไม่ต้องทำหรอก เป็นคนคอยประจบสอพลอเจ้านายอย่างเดียวก็เพียงพออยู่แล้ว

คนอย่างนี้ เราจะเห็นใจก็ตอนที่เราไม่สามารถจะบันดาลอะไรให้เขาได้แล้ว

สิ้นอำนาจวาสนาเมื่อใดก็จะเห็นว่าบุคคลพวกนี้จะไม่โผล่หน้ามาให้พบอีกต่อไป จะไม่เข้ามารับใช้อีกต่อไป จะหลบหนีหน้ากันไปหมด

เราก็จะรู้ทันทีว่า บุคคลประเภทนี้เป็นคนเทียมมิตร แต่กว่าจะรู้ก็สายไปเสียแล้ว เพราะว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีทางที่จะแก้กลับคืนมาได้ สมควรแล้วที่สาธุชนจะต้องศึกษาเกี่ยวกับเรื่องมิตร ให้ละเอียดชัดเจนถูกต้องว่าเราควรจะคบกับบุคคลเช่นใดและไม่ควรที่จะไปคบคนเช่นใด

บางคนตอนมีอำนาจวาสนาจะไปไหนมาไหนก็สะดวกสบายทุกอย่าง

เวลาถึงที่หมายแล้วจะลงจากรถ ก็มีคนคอยเปิดประตูให้

แล้วยังมานั่งยกมือไหว้ประหลก ๆ อัญเชิญเต็มไปหมด

จนกระทั่งหาที่วางเท้าแทบจะไม่ได้

แต่พอสิ้นวาสนาเท่านั้นแหละ

ไม่มีใครเข้ามาหา

ไม่มีใครเข้ามานั่งกราบนั่งไหว้อีกต่อไปแล้ว

เราจะเห็นได้ว่าลักษณะคนเทียมมิตรมีอยู่อย่างนี้ และก็มีอยู่จำนวนมากด้วยกันในโลก

ฉะนั้นการที่เราจะคบใครสักคนหนึ่งเป็นมิตรอย่าถือเอาคำสรรเสริญเยินยอหรือประจบประแจงเหล่านี้มาเป็นเครื่องตัดสินเลย เพราะบางทีเราทำผิดเขาก็ส่งเสริมคล้อยตามไปในทางที่ผิด แทนที่จะว่ากล่าวตักเตือนเราช่วยแนะนำเราก็กลับปล่อยถลำให้ทำผิด ประเภทนี้แหละเป็นคนเทียมมิตร

มิตรที่แท้ต้องป้องกันมิตร

ถ้ามิตรประมาทก็ช่วยป้องกันมิให้ตั้งตนอยู่ในความประมาท

มิตรที่ดีต้องเป็นอย่างนั้น

ฉะนั้นการคบมิตรจึงเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาให้ละเอียดหลาย ๆ ชั้นสักหน่อยหนึ่ง กว่าจะได้มิตรสักคนหนึ่งเห็นจะลำบากเต็มที

ตลอดชีวิตเราที่อยู่ในโลกนี้ เราอาจจะหามิตรที่แท้ไม่ได้เลยแม้แต่คนเดียว อาจจะพบแต่มิตรเทียมหรือที่เรียกว่าคนเทียมมิตรนี้เป็นส่วนมาก

ทำชั่วก็คล้อยตามทำดีก็คล้อยตาม บุคคลประเภทนี้มีมากเราต้องระมัดระวัง เพราะบางครั้งสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ก็นำไปสู่ความเสื่อมในชีวิตได้เหมือนกัน

คนไหนก็ตามที่ชี้ข้อบกพร่องในการทำงานให้แก่เราเพื่อเสริมสร้างประโยชน์ คนนั้นจัดว่าเป็นมิตรแก่เราและก็สงเคราะห์เรามากเหลือเกิน เพราะเหตุว่ามีความห่วงใย คอยที่จะชี้ข้อบกพร่องให้ นี่นับว่าเป็นกัลยาณมิตรได้ เหมือนกับบุคคลมาชี้ขุมทรัพย์ให้แก่เรา ถ้ามีบุคคลประเภทนี้มาก ๆ เราจะดีมาก จะเจริญมากที่สุด

เวลานี้ส่วนมากแล้วเรามักจะพบบุคคลประเภทที่ชอบคล้อยตามเป็นส่วนมาก

เขาทำความชั่วก็คล้อยตาม ทำความชั่วกับเขาไป บางคนถึงกับบอกว่า ถ้าไม่คล้อยตามแล้วเราก็อยู่ด้วยกันไม่ได้

เช่นสมมติว่าหัวหน้าเขาทุจริต

ลูกน้องก็ต้องทุจริตตามหัวหน้า

เป็นคนขวางโลกไม่ได้

เพราะคนขวางโลกไม่มีใครเขาต้องการ

ผลสุดท้ายคนประเภทนี้ก็คล้อยตามกันไปทำความชั่ว

ท่านผู้ฟังจะศึกษาได้ในสังคมมนุษย์ทุกยุคทุกสมัย ถ้าหากว่าบุคคลใดที่มีความเป็นอยู่ด้วยการประจบสอพลอแล้ว ชีวิตก็ไม่เจริญ ไม่มีทางก้าวหน้าได้ ทั้งส่วนตนและก็ทั้งส่วนรวม เพราะเป็นบุคคลที่ชอบจะคล้อยตามคนอื่น

คนที่คล้อยตามคนอื่น

ถ้าเขาทำความชั่วแล้วก็คล้อยตามไป ก็ได้รับผลชั่วไปด้วย ได้รับบาป ได้รับความเสื่อมไปด้วย

หรือถ้าเขาทำความดีเราคล้อยตาม การคล้อยตามคนทำความดีนี้ก็ไม่เสียหายอะไร มีประโยชน์มากอยู่เหมือนกัน

ลักษณะของคนหัวประจบอีก ๒ ข้อ คือ ต่อหน้าสรรเสริญและลับหลังตั้งนินทา

ต่อหน้าก็ดีอย่างนั้นอย่างนี้สาระพัดอย่าง

เพื่อนอย่างนั้นเพื่อนอย่างนี้

แต่พอลับหลังเพื่อนก็นินทาเพื่อนเสียแล้ว

นี่อย่างนี้มีอยู่มากมาย

ซึ่งเรื่องนี้ขอให้ท่านสาธุชนทั้งหลายได้พยายามสำรวจและก็แก้ไขให้ดีขึ้น

จะเกิดเป็นบุญเป็นกุศลแก่ท่านอย่างมหาศาลทีเดียว

ลักษณะของคนหัวประจบในบาลีใช้คำว่า **อนุยะพานี** ซึ่งแปลว่า กล่าวเพื่อให้เกิดความรัก พูดตามเพื่อให้เกิดความรักเช่นเจ้านายพูดว่าอย่างไรเราก็พูดตามไปอย่างนั้น

ซึ่งเป็นลักษณะของคนที่เป็นหัวประจบ

คนประเภทนี้พึ่งกันได้ฉาบฉวย จะพึ่งถาวรย่อมเป็นการยากอย่างยิ่ง

ฉะนั้นลักษณะคนที่ประจบก็ดี กับบุคคลที่ไม่ประจบก็ดี บุคคลประเภทไหนจะดีกว่ากัน

อาตมาตัดสินให้เองว่า คนที่ไม่ประจบดีกว่า

ดีกว่าตรงไหน

ตรงที่เขามีเวลาทำงานได้มาก

คนประจบจะเอาเวลาที่ไหนไปทำงาน

ทุก ๆ วันก็ต้องคอยปรนนิบัติรับใช้ คอยนวดคอยเฟ้น

คอยจัดหาสิ่งที่ต้องการให้อยู่ตลอดเวลา

จะเอาเวลาที่ไหนไปเรียน

จะเอาเวลาที่ไหนไปประกอบกิจการงานต่าง ๆ

ไม่มีทาง

ฉะนั้นเรื่องการประกอบกิจการงานต่าง ๆ เราจะต้องพิจารณาถึงบุคคลประเภทมักไม่พูด เอาแต่งาน ทำแต่งาน อย่างเดียวเท่านั้น บุคคลประเภทนี้เราต้องยกย่อง เพราะว่าเป็นบุคคลที่สนใจต่องาน ไม่คล้อยตามใครง่าย ๆ

ส่วนประเภทที่ว่า แล้วแต่เจ้านาย เจ้านายทุจริตเราก็ทุจริตด้วย ถ้าอย่างนี้ละก็อยู่ไม่ทน ไม่ถาวร คือทำดีก็คล้อยตาม ทำชั่วก็คล้อยตามอย่างนี้ใช้ไม่ได้ ชีวิตไม่เจริญก้าวหน้าและก็ไม่เป็นกัลยาณมิตรของใคร ๆ เราจัดว่าบุคคลประเภทนี้เป็นคนเทียมมิตรเท่านั้น

สำหรับวันนี้หมดเวลาของรายการธรรมะประจำวันของเราแล้ว ขอความสุขสวัสดีจงมีแด่ท่านสาธุชนโดยทั่วกันทุก ๆ ท่าน สวัสดี.

คำเขายอ　รอไว้หนา　อย่าพึงเชื่อ
อาจยอเพื่อ　หวังผลงาม　ตามประสงค์
คำเขาติ　วิจารณ์มา　ว่าตรง ๆ
นั้นแหละจง　ขอบใจ　เพราะให้คุณ

ธรรมสาธุ

คนหัวประจบ
(ตอน ๒)

วันนี้ก็พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน จะได้เสนอหลักธรรมทางศาสนาแก่ท่านสาธุชนอีกเช่นเคย เมื่อวานนี้ได้พูดถึงลักษณะของคนเทียมมิตร และได้พูดถึงเรื่องเกี่ยวกับคนที่มีลักษณะที่เรียกกันว่าคนหัวประจบให้ท่านสาธุชนทั้งหลายได้ทราบไปตอนหนึ่ง ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่าลักษณะของคนหัวประจบนั้นมีอย่างไรบ้าง

คนที่ลักษณะเป็นคนหัวประจบนั้นจะแสดงอาการคล้ายกันกับว่าเขานี้เป็นมิตรกับเรา แต่เมื่อเราพิจารณาถึงการปฏิบัติกลับกลายเป็นว่าบุคคลประเภทนี้ไม่ใช่มิตรที่ดีของเราเสียแล้วเราจะพิจารณาตรงไหน ตรงที่ว่าเราจะทำอะไรก็ตาม มักจะคล้อยตามอยู่เสมอ คนเรานั้นย่อมจะต้องมีการกระทำทั้งความดีและความชั่ว ๒ อย่างนี้สับเปลี่ยนกันไป ควบคู่กันไปอยู่ตลอดเวลา

แต่บุคคลที่มีลักษณะเป็นหัวประจบนี้ เราทำความชั่วก็คล้อยตาม เราจะทำความดีก็คล้อยตาม คล้าย ๆ กับว่าไม่มีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองแม้แต่น้อย ข้อนี้ก็เพราะเหตุว่าเพื่อที่จะให้เราเกิดความรักนั่นเอง

ผู้ที่ทำตาม โอนอ่อนผ่อนตามเพื่อที่จะให้เกิดความรักทั้ง ๆ ที่การกระทำนั้นเป็นการกระทำความชั่ว ไม่ว่ากล่าวตักเตือนไม่ห้ามปรามหรือเตือนสติ ในระหว่างที่เราตั้งตนอยู่ในความประมาท ฉะนั้นคนที่โอนอ่อนผ่อนตามให้เราทำชั่วก็เท่ากับเป็นมิตรเทียม

ทีนี้ถ้าพูดถึงเรื่องการกระทำความดี บุคคลประเภทนี้ก็โอนอ่อนผ่อนตามอีกเหมือนกัน คือทำความดีก็ผ่อนตาม ทำความชั่วก็ผ่อนตามทั้งสองอย่าง ไม่ขัดคอ จุดหมายของการผ่อนตามนั้นก็เพื่อที่จะให้เกิดความรัก ให้เกิดความพึงพอใจนั่นเอง

บรรยาย ณ สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ๑๔ มีนาคม ๒๕๑๑

บุคคลที่อยู่ในลักษณะเป็นคนหัวประจบซึ่งผิดก็ไม่ยอมว่ากล่าวตักเตือน ถูกก็ไม่ยอมว่ากล่าวตักเตือนมักจะคล้อยตามอยู่ตลอดเวลา ที่เราเรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า ขุนพลอยพยัก

ประเภทขุนพลอยพยักนี้ ไม่มีความเห็นเป็นของตัวเอง ถ้าใครไปคบคนประเภทนี้เป็นเพื่อนมาก ๆ เข้าก็เสียคน เพราะว่าช่วยอะไรเราไม่ได้

ตามธรรมดาเรามีเพื่อนไว้เพื่ออะไร เพื่อแบ่งเบาภาระเพื่อที่จะมาสร้างความเจริญสร้างความสุขให้เกิดขึ้น และบางครั้งเมื่อเราตั้งต้นอยู่ในความประมาท เพื่อนก็จะต้องคอยเตือนสติ

เพื่อนจะต้องคอยช่วยเหลือเมื่อเราตั้งตนอยู่ในความประมาท
ไม่ทอดทิ้งเมื่อยามประสบต่อความวิบัติ
จะต้องคอยช่วยเหลือเกื้อกูลอยู่ตลอดเวลาอย่างนี้
บุคคลประเภทนี้แหละเราเรียกว่าเป็นกัลยาณมิตร

ทำไมพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสว่า มารดาบิดาเป็นมิตรในเรือนของบุตร

เพราะเหตุว่าผู้ที่เป็นมารดาบิดานั้น ย่อมจะเป็นคนคอยว่ากล่าวตักเตือนบุตรอยู่ตลอดเวลา บุตรจะทำอะไรก็มักจะคอยตักเตือนว่ากล่าวอยู่เสมอ ๆ ถ้าหากว่าการกระทำนั้นผิดหรือว่าตั้งตนอยู่ในความประมาท

ซึ่งบางครั้งบุตรอาจจะไม่พอใจว่าทำไมมารดาบิดานี้จึงไม่ตามใจเรา ผู้ที่เป็นมารดาบิดานั้นย่อมเล็งเห็นแล้วว่าการกระทำเช่นนั้นย่อมนำมาซึ่งความทุกข์ความเดือดร้อน มารดาบิดาก็ห้ามปรามมิให้เรากระทำเช่นนั้น

เรื่องนี้เคยมีปัญหาบ่อยที่สุดจะขอยกตัวอย่างง่าย ๆ สมมติว่าสาธุชนท่านใดท่านหนึ่ง ที่มีบุตรกำลังเจริญเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาว หรือบางท่านเป็นบุตรของมารดาบิดา เป็นหนุ่มเป็นสาวตามธรรมดาคนที่เป็นหนุ่มเป็นสาวขึ้นมาหรือกำลังย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ก็จะต้องมีมิตรมีสหายคือ จะต้องมีเพื่อนอยู่ตลอดเวลา

ทีนี้การคบเพื่อนนั้นก็เป็นปัญหาหนักอยู่เหมือนกันเพราะว่าคนจะดีหรือคนจะชั่วอยู่ที่การคบเพื่อน ถ้าคบเพื่อนดีก็ดีไป ถ้าคบเพื่อนไม่ดีก็เป็นอันว่าจะต้องประสบต่อความเสื่อม ประสบต่อความวิบัติไป เรื่องการคบคนจึงเป็นปัญหาใหญ่ที่สำคัญที่สุด

ฉะนั้นเมื่อการคบคนเป็นปัญหาใหญ่อย่างนี้ ผู้ใหญ่จึงเข้มงวดในเรื่องการคบคนมากเป็นพิเศษ แม้แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา พระพุทธองค์ก็ยังทรงเข้มงวดเกี่ยวกับเรื่องนี้

อย่างในมงคลสูตร ท่านได้ตรัสถึงเหตุแห่งความเจริญไว้ข้อแรกที่สุด ก็พูดถึงเรื่องการคบเพื่อนก่อน เช่นคำว่า **อเสวนา จ พาลานัง บัณฑิตามัจรเสวนา** เป็นต้น

แสดงให้เห็นว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เล็งเห็นถึงการคบมิตรเป็นเบื้องต้นแห่งความเจริญและความเสื่อม ฉะนั้นจึงได้ตรัสสอนเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้เป็นเบื้องแรก

ผู้ที่ปรารถนาความเจริญประการแรกที่สุดจะต้องไม่คบคนพาล
เพราะการคบคนพาลนั้นเป็นทางแห่งความเสื่อม
ให้สมาคมกับบัณฑิตเพราะสมาคมกับบัณฑิตก็เป็นทางแห่งความเจริญ

ทีนี้ในชีวิตของเด็กเป็นส่วนมากที่กำลังเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาวขึ้นมา ก็มักจะคบคนไม่ค่อยเลือกหรือเลือกไม่ถูกว่าคนใดเป็นบัณฑิต คนใดเป็นคนพาล ใครก็ตามที่เอาใจตามใจตัวเองได้ก็คบค้าสมาคมด้วย แล้วผลสุดท้ายก็ต้องประสบกับความเสื่อม

บางคนคบเพื่อนที่เป็นนักเลงการพนัน ก็ชวนกันไปเล่นการพนัน

คบเพื่อนที่ชอบสูบบุหรี่ ชอบกินเหล้า ชอบเที่ยวผู้หญิงก็พากันไปในเรื่องนั้น

แล้วผลสุดท้ายก็พาให้ชีวิตนี้ก้าวไปสู่ความต่ำทราม ประสบต่อความวิบัติความมืดมนในชีวิต

เช่นปัญหาวัยรุ่นส่วนมากแล้วก็เกิดมาจากคบเพื่อนเป็นใหญ่ ลำพังเด็ก ๆ ที่ย่างเข้าสู่วัยรุ่นตัวคนเดียวหรือสองคน ไม่กล้าคิดที่จะทำความชั่วอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความอุกอาจ แต่เพราะว่าคบกันมากเข้าหลาย ๆ คน และในเพื่อนหลาย ๆ คนนั้นก็เป็นเพื่อนที่ไม่ดีทั้งนั้น พวกมากก็ลากกันไปทำกรรมที่ไม่ดีต่อไป แล้วผลสุดท้ายก็ต้องกลายเป็นคนที่กระทำความผิด กลายเป็นบุคคลที่กระทำความเดือนร้อนให้แก่สังคมมนุษย์ นี่เป็นเรื่องที่เกิดมาจากการคบค้าสมาคมทั้งสิ้น

เรื่องนี้ถ้าผู้ปกครองทุกท่านจะคอยสอดส่องดูแลอยู่เสมอ ๆ จะเป็นการดีไม่น้อย ยิ่งระยะนี้เป็นระยะที่ใกล้จะสอบเสร็จเรียบร้อยแล้ว ใกล้จะปิดเทอมเด็กส่วนมากไม่ได้ไปโรงเรียนอยู่กับบ้าน ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในหมู่เด็กก็ติดตามมา

ถ้าอยู่บ้านมีงานทำก็ดีไป ถ้าไม่มีงานทำ ไปคบเพื่อนไม่ดีเข้าก็จะพากันเที่ยวเตร่เฮฮาแล้วก็เสียผู้เสียคนไปเลยก็มี

เด็กหนุ่ม ๆ ก็อาจจะพากันไปเฮฮาเอะอะโวยวายที่ใดที่หนึ่ง หรือบางทีก็จะชวนกันไปกระทำสิ่งที่ไม่ดี ทุจริตเป็นมิจฉาชีพ

ถ้าเป็นเด็กผู้หญิงก็อาจจะพากันไปเที่ยวเตร่ตามโรงมหรสพต่าง ๆ ตามสถานที่ต่าง ๆ แล้วผลสุดท้ายก็เสียผู้เสียคนไป

ฉะนั้นบางทีลูกไปคบเพื่อนไม่ดีมา พ่อแม่ว่ากล่าวตักเตือนห้ามปรามลูก ลูกนั่นแหละไม่พอใจหาว่าพ่อแม่กีดกันไม่ให้ความเป็นอิสระบ้าง ไม่ปล่อยให้ลูกนี้ได้มีมิตรสหายบ้าง มากักกันบ้าง สาระพัดอย่าง มักจะว่ากล่าวมารดาบิดาของตนเองว่ามีระเบียบมากบ้าง บางคนถึงกับหนีไปอยู่กับเพื่อนก็มีทิ้งพ่อทิ้งแม่ไป

ซึ่งก็เป็นเรื่องที่แปลก

ทั้ง ๆ ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า **มารดาบิดาเป็นมิตรในเรือนของตน**

เพราะว่าคอยตักเตือนลูก

ส่วนคนอื่นที่นอกจากมารดาบิดานั้น เขาไม่กล้าตักเตือน และบางคนก็ไม่สนใจจะไปตักเตือน เพราะเรื่องอะไรที่จะต้องไปทำให้เขาไม่ชอบเรา เขาก็จะคล้อยตามทุกอย่าง เราทำความชั่วก็คล้อยตาม ทำความดีก็คล้อยตาม โดยที่ไม่เหนี่ยวรั้งจิตใจเมื่อตกเป็นทาสของความชั่ว ไม่เสริมสร้างในเมื่อเราจะคิดทำความดี คนอย่างนี้แหละเข้าในลักษณะที่ว่าเป็นคนหัวประจบ

บุคคลเหล่านี้จึงไม่ใช่เป็นมิตรที่แท้ จัดว่าเป็นบุคคลเทียมมิตร

และลักษณะของคนเทียมมิตรอีกสองข้อก็คือ

ต่อหน้าสรรเสริญ

ลับหลังตั้งนินทา

ตามธรรมดาคนที่คบกันย่อมจะต้องมีจิตใจที่ซื่อสัตย์ซื่อตรงต่อกัน ต่อหน้าอย่างไร ลับหลังก็ต้องอย่างนั้น ไม่เป็นคนตีสองหน้า เช่นต่อหน้าเราก็พูดดีส่งเสริมทุกสิ่งทุกอย่าง แต่พอลับหลังกลับพูดไปอีกอย่างหนึ่ง ตั้งหน้าตั้งตานินทาว่าร้ายสาระพัด นี่แสดงว่าไม่ใช่มิตรที่แท้จริงของเรา

ข้อนี้โบราณท่านถือมาก ท่านสอนลูกสอนหลานว่าจะต้องคบคนที่มีหน้าเดียว คนสองหน้าอย่าไปคบ เราก็งงว่า เอ๊คนอย่างไรมีสองหน้า ก็เห็นทุก ๆ คนเขามีหน้าเดียวทั้งนั้น ไม่เห็นเขามีสองหน้าเลย

โบราณก็อธิบายว่าที่มีสองหน้านี้ก็เพราะเป็นหน้าปลอมเสียหน้าหนึ่ง หรือที่เราเรียกกันว่า หน้ากาก พอใส่หน้ากากแล้วจะเป็นอะไรก็ได้ บุคคลประเภทนี้ต้องระมัดระวัง ทั้งนี้เพราะเหตุว่าคนสองหน้านั้น อาจจะเป็นบุคคลที่เป็นพิษเป็นภัยแก่เราได้

ฉะนั้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสสอนเราให้เลือกคบแต่คนที่ต่อหน้าพูดอย่างไรลับหลังก็ต้องพูดอย่างนั้น บุคคลประเภทนี้เราสรรเสริญว่าควรคบค้าสมาคม ฉะนั้นสาธุชนที่จะคบใครก็ตาม จะต้องพิจารณาให้ละเอียด

เมื่อตอนอาตมาเป็นเด็กเคยฟังครูเล่านิทานให้ฟังเกี่ยวกับเรื่องการคบมิตรคือ ชายคนหนึ่งมีลูกชายที่ชอบคบเพื่อนมาก เห็นใครก็คบอยู่เสมอ เพราะว่าตัวเองเป็นลูกเศรษฐีมีเงินมีทองพอจะเลี้ยงเขาได้ จับจ่ายใช้สอยอย่างไม่อั้น ฟุ่มเฟือย เพื่อนก็เลยมาก

เพื่อนที่มีจำนวนมากนี้ล้วนแล้วแต่เป็นเพื่อนเทียมทั้งนั้นที่เข้าลักษณะว่าเพื่อนกิน

เพื่อนกินในที่นี้ก็คือเพื่อนที่เราพึ่งพาอาศัยไม่ได้

คบค้าสมาคมก็เพื่อหวังจะกินมื้อหนึ่ง ๆ

จนกระทั่งวันหนึ่งลูกชายเศรษฐีก็คิดจะเลี้ยงบรรดาเพื่อนฝูงที่บ้าน พอตอนค่ำเพื่อนฝูงก็มากันเต็ม ลูกชายเศรษฐีก็เลี้ยงอย่างไม่อั้น มีอะไรก็ยกเอามารับประทานกันเท่าไหร่เท่ากัน

เศรษฐีมองดูลูกชายแล้วก็สงสาร เพราะชีวิตของท่านเศรษฐีเองย่างเข้าวัยชรามากเหมือนไม้ใกล้ฝั่ง อายุตั้ง ๗๐ กว่าปีแล้ว อยากจะบอกลูกว่าเพื่อนของลูกมากนัก แต่ก็ไม่กล้าต่อว่าอะไรลูกให้สะเทือนใจ เป็นแต่เพียงว่าลูกคบคนมาก และถามว่าพวกนี้มาจากไหน ลูกก็อธิบายว่าพวกนี้เป็นเพื่อนของลูกทั้งนั้นแหละพ่อ พ่อก็พยักหน้าและก็พูดด้วยความแปลกใจว่าลูกอายุเพียงแค่นี้มีเพื่อนมากมายถึงเพียงนี้เชียวหรือ ดีกว่าพ่อเสียอีก พ่ออายุป่านนี้แล้ว พ่อยังไม่มีเพื่อนมากถึงอย่างนี้เลย พ่อมีเพื่อนอยู่เพียงครึ่งคนเท่านั้นเอง ไม่เต็มคนด้วยซ้ำไป

ลูกชายได้ฟังอย่างนั้นก็ชวนให้เกิดความสงสัยว่า เอทำไมพ่อจึงมีเพื่อนไม่เต็มคน มีเพียงครึ่งคนเท่านั้น

พ่อก็อธิบายให้ฟังว่าเพื่อนอาจจะมีมาก แต่เพื่อนที่แท้จริงเราหาไม่ได้ในชีวิตนี้ พ่อได้ครึ่งคนพ่อก็ดีใจว่าขอให้เป็นคนต่อไปเถิด เพื่อนของลูก ๆ พ่อสงสัยว่าจะไม่ใช่เพื่อนแท้หรอกคงจะเป็นเพื่อนกินเท่านั้น เรามีให้เขากินให้เขาใช้เขาก็มาเป็นเพื่อน ถ้าเราไม่มีให้เขากิน ไม่มี

ให้เขาใช้แล้วเขาจะมาเป็นเพื่อนเราไหม เขาคงไม่มาคบกับเราแน่ เพื่อนประเภทนี้เป็นเพื่อนที่ไม่ถาวร เป็นเพื่อนที่ไม่ดี

ท่านเศรษฐีก็เล่าให้ลูกฟัง ลูกก็ยังไม่เชื่อ เศรษฐีก็บอกว่าอยากจะทดลองใจเพื่อนดูก็ได้

แล้วก็ออกอุบายเสแสร้งแกล้งทำเป็นว่ามีตำรวจมาจับลูกชายไป และก็ถือว่าบรรดาพวกที่มาในงานนั้นจะต้องมีความผิดด้วย ครั้นแล้วเศรษฐีก็ไปถามว่าใครเป็นเพื่อนของลูกชายเราบ้าง ปรากฏว่าบรรดาเพื่อน ๆ เหล่านั้นต่างก็ปฏิเสธกันหมด เพราะกลัวว่าตนเองจะต้องเดือดร้อน

แสดงให้เห็นว่าเพื่อนกินหาง่าย เพื่อนตายหายาก

ชีวิตยามจะต้องประสบต่อความวิบัติหรือความทุกข์ยาก เราจะหาใครมาเป็นเพื่อนตายสักคนนี้ยากเหลือเกิน

ฉะนั้นการคบคนหรือการคบมิตรจึงเป็นเรื่องสำคัญมากที่สุดในชีวิต เพื่อนดี ๆ มีก็เล็กน้อยเท่านั้น เหมือนกับท่านเศรษฐีสอนลูกนั่นแหละ แต่ว่าเราก็มักจะหลงเคลิบเคลิ้มไปว่า คนที่มาใกล้ชิดกับเรานั้นมักจะเป็นเพื่อนของเราทั้งนั้น คนที่ประจบประแจงเราเก่งเท่าไร เราก็ถือว่าเป็นเพื่อนที่สนิทชิดชอบของเรามากเท่านั้น ซึ่งแท้ที่จริงแล้วไม่ได้เป็นอย่างนั้น เพราะบุคคลประเภทนี้นอกจากจะไม่มีทางช่วยเหลือเราได้แล้ว บางครั้งก็อาจจะพาให้เราเสียคนไปด้วยก็มีอยู่เหมือนกัน ท่านสาธุชนจึงควรงดเว้นจากคนที่มีหัวประจบอย่างนี้เสีย แล้วชีวิตก็จะมีแต่ความสุขความเจริญโดยทั่วกัน

สำหรับวันนี้ขอจากท่านผู้ฟังไปแต่เพียงนี้ ขอความผาสุกสวัสดีจงมีแด่ท่านสาธุชนโดยทั่วกันทุกท่าน สวัสดี.

คนชักชวนในทางฉิบหาย

วันนี้ก็พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน ในวันนี้อาตมาจะได้เสนอคนเทียมมิตร ให้ท่านผู้ฟังได้ทราบต่อจากครั้งก่อน ๆ บุคคลที่เป็น**คนเทียมมิตร มี ๔ จำพวก** คือ

๑. คนปอกลอก

๒. คนดีแต่พูด

๓. คนหัวประจบ และ

๔. คนชักชวนในทางฉิบหาย

ซึ่งจะได้เสนอในวันนี้

โลกเรานี้ก็มีทั้งเจริญและเสื่อมเป็นของคู่กัน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในอังคุตรนิกาย อัฏฐกะนิบาตในโลกธรรมสูตรว่า มีธรรมะประจำโลกอยู่อย่างหนึ่งคือ **โลกธรรม** ประกอบด้วย

ความมีลาภ – ความเสื่อมลาภ

ความมียศ – ความเสื่อมยศ

ความมีสรรเสริญ – ความมีนินทา

ความมีสุข – ความมีทุกข์

เมื่อจำแนกออกไปแล้ว มีสองประเภทด้วยกัน คือฝ่ายดีและฝ่ายไม่ดี มนุษย์เราจะต้องประสบทั้งเจริญและเสื่อม เพราะเป็นของคู่กัน

ถ้าจะตั้งปัญหาถามท่านสาธุชนว่า แต่ละท่านที่เกิดมานี้ปรารถนาความเจริญหรือปรารถนาความเสื่อม ทุกท่านก็จะตอบเหมือนกันว่าปรารถนาความเจริญ เรื่องอะไรจะไปปรารถนา

บรรยาย ณ สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ๑๙ มีนาคม ๒๕๑๑

ความเสื่อม เราอยากจะหลีกหนีให้ห่างไกลที่สุด ทั้งนี้เพราะว่าความเสื่อมนั้นนำมาซึ่งความทุกข์ ความคับแค้นใจ ทำให้สรรพสัตว์ต้องเป็นทุกข์มากในเมื่อประสบต่อความเสื่อม

ฉะนั้นความเสื่อมจึงไม่เป็นที่ปรารถนาแก่คนทุกคน

แต่ทำไมเราจะเห็นได้ว่า ในสังคมมนุษย์ของเรานี้ยังมีบุคคลอีกเป็นจำนวนมากที่เขาต้องประสบต่อความเสื่อม

เช่นบางคนต้องเสื่อมจากลาภ เป็นคนยากจนแร้นแค้น

บางคนเสื่อมจากยศ เป็นคนไม่มีเกียรติ

บางคนถูกนินทาว่าร้าย ถูกเขาแช่งชักหักกระดูกทั่วบ้านทั่วเมือง

บางคนต้องเป็นทุกข์อย่างแสนสาหัส

ทั้ง ๆ ที่สิ่งทั้งหลายเหล่านี้แต่ละคนไม่ปรารถนาทั้งสิ้น

ที่เป็นเช่นนี้เพราะอะไร

นี่แหละเป็นปัญหาหนึ่ง ที่ท่านสาธุชนจะต้องพิจารณากันให้มาก จริงอยู่ความเสื่อมนั้นเป็นของที่ไม่ดี ใคร ๆ ก็ไม่ปรารถนา ตัวเราเองก็ไม่ต้องการความเสื่อม แต่ทำไมความเสื่อมจึงเกิดขึ้นแก่เรา เรื่องนี้น่าศึกษาหาเหตุผลกันอยู่

ถ้าเราจะโยนไปว่า เพราะอดีตกรรมทำกรรมไม่ดี ก็ถูกเหมือนกัน

เพราะเป็นของแน่นอนเหลือเกินว่า คนทุกคนจะมีกรรมแต่อดีตมาทั้งนั้น

แต่บางคนอดีตกรรมส่งผลให้เกิดมาดี แล้วชีวิตในบั้นปลายจึงต้องประสบต่อความเสื่อม นี่เป็นเพราะอะไร

จะเหมาให้เป็นเรื่องของอดีตกรรมทั้งหมดคงไม่ใช่แน่ ปัจจุบันกรรมนับว่ามีความสำคัญอย่างหนึ่งด้วยเหมือนกัน

เพราะว่ามนุษย์เรานั้นย่อมมีการเคลื่อนไหวประกอบกรรมกันอยู่ทุก ๆ วัน ทั้งที่เป็นกรรมดีบ้าง ทั้งที่เป็นกรรมชั่วบ้าง ทางกายบ้าง ทางวาจาบ้าง และทางใจบ้าง

กรรมทุกอย่างที่ทำสำเร็จไปแล้วย่อมเกิดผลแก่ผู้กระทำทั้งสิ้น

ผลบางอย่างก็ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน

ผลบางอย่างก็ปรากฏให้เห็นในอนาคต

ซึ่งไม่แน่นอน

เพราะฉะนั้นการที่เราประกอบกรรมกันมาทั้งในอดีตและในปัจจุบันอย่างนี้ เรื่องบุคคลที่ประสบต่อความเจริญหรือความเสื่อม จึงต้องพิจารณาทั้งในอดีตกรรมและปัจจุบันกรรมคู่กันไป เราจึงจะสามารถทราบกระจ่างชัดเกี่ยวกับเรื่องผลของกรรมนี้

ในปัจจุบันนี้ บางคนก็ไม่ทราบหรอกว่าประพฤติเช่นใดเป็นความเสื่อม และประพฤติเช่นใดเป็นความเจริญ ที่ไม่ทราบนี้ก็เพราะว่าไม่ได้ศึกษา ไม่ได้คบค้าสมาคมกับผู้ที่เป็นบัณฑิต บางคนไม่ได้ศึกษาหาความรู้ในทางพระธรรมวินัย ก็ไม่ทราบเหมือนกันว่าทางใดเป็นทางเจริญ ทางใดเป็นทางเสื่อม และเราจะปิดทางแห่งความเสื่อมได้อย่างไร จะสร้างสรรค์ความเจริญให้เกิดขึ้นแก่ชีวิตของเรานี้อย่างไร เมื่อเราไม่ทราบเราก็อาจจะต้องไปประกอบในสิ่งที่ยังความเสื่อมให้เกิดขึ้นแก่ชีวิตได้ ผลสุดท้ายชีวิตก็มีแต่ความเสื่อม ไม่มีทางที่จะนำไปสู่ความเจริญได้

ฉะนั้นการได้ส้องเสพสมาคมกับพระธรรม หรือการได้คุ้นเคยกับผู้ที่เป็นบัณฑิตที่รู้ทางเจริญและทางเสื่อม จึงนับได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างมาก ยิ่งชีวิตที่อยู่ในระยะของการสร้างเนื้อสร้างตัวอยู่ในระยะที่เรากำลังเจริญเติบโตขึ้นมา ก็จำเป็นจะต้องเลือกคบคน ถ้าคบคนไม่ดีก็จะเกิดความอับเฉาไปตลอดชีวิต

ชีวิตของบุคคลที่กำลังย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เช่นชีวิตในวัยเด็กวัยสาวยิ่งควรจะต้องพิถีพิถัน ควรระมัดระวังในเรื่องการคบค้าสมาคมให้มากที่สุด เพราะบางคนต้องกลายเป็นคนเสื่อมเสีย นำความทุกข์ความเดือดร้อนมาสู่วงศ์ตระกูล ทำให้มารดาบิดาต้องเป็นทุกข์อย่างหนักก็เกิดมาจากการคบเพื่อนไม่ดีและชักชวนกันไปในทางที่เสื่อม ผลสุดท้ายก็นำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว ซึ่งก็มีอยู่เป็นจำนวนมากด้วยกัน

ยิ่งระยะเวลาที่มีโอกาสได้พักผ่อน ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนระหว่างปิดเทอม โอกาสที่จะคบค้าสมาคมกันกับเพื่อน ๆ ก็มีมากยิ่งขึ้น ถ้าคบเพื่อนดีก็ดีไป ถ้าคบเพื่อนไม่ดีก็เป็นของธรรมดาว่าจะต้องเดือดร้อนแน่ ฉะนั้นจึงควรได้พิจารณากันให้มากที่สุด

คนที่จะชักชวนไปในทางที่เสื่อม พึงทราบว่าผู้นั้นไม่ใช่มิตร เป็นแต่คนเทียมเท่านั้น คนชักนำไปสู่ความเสื่อมมีลักษณะ ๔ คือ

๑. ชักชวนให้ดื่มน้ำเมา

๒. ชักชวนให้เที่ยวกลางคืน

๓. ชักชวนให้มั่วเมาในการละเล่น

๔. ชักชวนให้เล่นการพนัน

๑. การดื่มน้ำเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ทำให้คนดื่มขาดสติ เมื่อขาดสติก็ทำให้ตั้งตนอยู่ในความประมาท ความประมาทนั้นย่อมนำความเสื่อมมาให้ เพราะบุคคลที่ดื่มน้ำเมานอกจากจะเสียทรัพย์แล้วยังจะต้องสูญเสียสิ่งต่าง ๆ อีกมากมาย ฉะนั้นสุรานี้จึงจัดว่าเป็นทางแห่งความเสื่อมอย่างหนึ่ง

๒. การเที่ยวตามตรอกตามซอยต่าง ๆ ในเวลากลางคืน นี่ก็เป็นสำนวนในพระไตรปิฎกหรอก เพราะว่าสมัยก่อนนั้นการเที่ยวก็เที่ยวตามตรอก ท่านผู้ฟังก็คงจะเข้าใจว่าไปเที่ยวในเรื่องอะไร

อันนี้ก็ค่อนข้างจะโบราณ ๆ สักหน่อยหนึ่ง เพราะว่าการเที่ยวเตร่สถานอบายมุขในปัจจุบันนี้ เขาไม่ได้ตั้งตามตรอกแล้วละ แม้แต่ริมถนนใหญ่ ๆ สายที่กว้างขวางก็สถานที่เหล่านี้เกิดขึ้นดาดดื่นราวดอกเห็ด ไม่จำเป็นจะต้องไปเข้าตรอกเข้าซอกเข้าซอยให้ลำบาก รถไปจอดถึงสถานที่ทันทีแล้วก็เที่ยวได้อย่างสบายจนกระทั่งเป็นของธรรมดาไปแล้ว

ซึ่งถ้าหากว่าพิจารณาตามหลักธรรม สถานที่เหล่านี้ก็คือแหล่งอบายมุข นำความเสื่อมมาสู่ชีวิตของมนุษย์อย่างมหาศาล ซึ่งเราอาจจะมองกันไม่เห็น

เพราะเท่าที่เรามองเห็นกันนั้นก็คือ เจ้าของสถานที่นั้นไม่เสื่อม

คนมาเที่ยวจะเสื่อมอย่างไรก็ไม่สำคัญ

เขาได้เงินได้ทองมากมายแล้วก็เลยเข้าใจว่าอันนี้เป็นทางแห่งความเจริญ

ที่จริงถ้าได้พิจารณาถึงคนอีกหลาย ๆ คน อีกหลายครอบครัว อีกหลายร้อยชีวิตที่ต้องถลำตัวไปสู่อบายมุขและนำความวิบัติมาสู่ตนเอง สู่ครอบครัวนี้อีกเป็นจำนวนมาก

สถานอบายมุขมาก

ความเสื่อมจึงมาสู่สังคมมาก

ฉะนั้นการชักชวนไปเที่ยวเตร่ในสถานที่เหล่านั้น ใครก็ตามที่ชักชวนเราไปเที่ยว

จะชวนเราไปอาบ

จะชวนเราไปอบ

จะชวนเราไปนวดที่ไหนก็ตาม

ก็ขอให้เข้าใจด้วยว่าคนที่ชวนเราไปอย่างนี้ไม่ใช่มิตรที่แท้หรอก

เป็นแต่คนเทียมมิตรเท่านั้น

และก็กำลังชักชวนเราไปสู่ความเสื่อม

แม้ว่าบุคคลเหล่านั้นจะพูดว่าเขาจะบริการให้หมดทุกอย่าง เลี้ยงเต็มที่ เราก็อย่าคิดว่านั่นเป็นความปรารถนาดีของเพื่อน แท้ที่จริงแล้วก็คือความเสื่อมนั่นเอง เขากำลังชักเราไปสู่ความเสื่อมแล้ว เราอาจจะต้องใจแตกคือไม่สามารถที่จะระงับยับยั้งจิตใจของตนเองไว้ได้ จนกระทั่งเกิดความเคยชินขึ้นมา และก็ต้องประสบต่อความเสื่อมจากการเที่ยวเตร่ในสถานที่ทั้งหลายเหล่านี้

๓. ชักชวนให้มัวเมาในการละเล่น ชวนเที่ยวดูมหรสพหรือการเต้นรำขับร้องต่าง ๆ จนกระทั่งตั้งอยู่ในความประมาทมัวเมานำความเสื่อมในทรัพย์สินเงินทอง นำความเสื่อมเสียชื่อเสียง เสื่อมเสียในด้านต่าง ๆ มาสู่ชีวิตแล้ว บุคคลผู้นั้นไม่ใช่มิตรของเรา มิตรที่แท้ย่อมไม่ชักชวนเราไปมั่วสุมในการมหรสพ

เพราะมหรสพนั้นเป็นอบายมุข บุคคลที่ชมมหรสพแล้วย่อมเกิดความลุ่มหลง เกิดความคลั่งไคล้ไหลหลง สูญเสียเวลาที่จะกระทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นอย่างมหาศาลทีเดียว

และการเที่ยวดูมหรสพนั้นต้องเสียเงินเสียทอง ถ้าเที่ยวบ่อยก็เสียมาก เที่ยวน้อยก็เสียน้อย ฉะนั้นบุคคลที่เที่ยวดูมหรสพจึงเชื่อว่าเป็นบุคคลที่สร้างความเสื่อมแก่ชีวิต

แม้ในปัจจุบันนี้โรงมหรสพจะมีอยู่มากมาย ชวนเชิญให้เราไปดูเชิญชวนให้เราไปเที่ยวเสมอ ๆ ก็ตาม ถ้าเราอยากจะดูเราควรจะเที่ยวเป็นครั้งเป็นคราว นาน ๆ ครั้งหนึ่ง ไม่ใช่ทุกวันหรือทุกอาทิตย์

ซึ่งบางทีข้าวสารจะหมดถังอยู่แล้วก็ยังไม่ได้คิดถึง

แต่ไปคิดถึงการเที่ยวเตร่ดูภาพยนตร์หรือดูมหรสพมากกว่า

ก็เป็นเรื่องที่จะนำความทุกข์มาสู่ชีวิตได้ง่าย เราจะต้องพิจารณาว่าสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ไม่ใช่เป็นสิ่งจำเป็นในชีวิต นาน ๆ เราตึงเครียดนักก็ไปหาทางพักผ่อนหย่อนใจบ้างพอสมควรอย่างนี้ก็จะไม่เกิดความเสียหายอะไรมากนัก เพราะว่าจะเกิดความเสื่อมก็เพียงนิด ๆ หน่อย ๆ

ในภาวะแห่งความเป็นคฤหัสถ์หรือผู้ครองเรือนก็ย่อมจะไปเที่ยวเตร่ได้แต่ว่าต้องพอประมาณ

แต่ถ้าเป็นเพื่อนผู้ใดผู้หนึ่งเข้ามา ชักชวนเราในเรื่องเหล่านี้ก็ขอให้เข้าใจด้วยว่าบุคคลประเภทนี้ไม่ใช่มิตรของเรา เป็นแต่คนเทียมมิตรเท่านั้นเอง และเขาจะนำความเสื่อมมาสู่ชีวิตของเรา

๔. ชักชวนเล่นการพนัน อาตมาได้อธิบายมาแล้วว่าเป็นทางแห่งความเสื่อมอย่างไร ท่านผู้ฟังย่อมจะทราบได้เป็นอย่างดี จะเป็นใครก็ตาม ถ้าชักชวนเราไปเล่นการพนัน

จะเป็นแทงม้า

แทงถั่ว

แทงโป

หรือจะเป็นการชนวัวก็ตาม

บุคคลอย่างนี้ไม่ใช่เป็นมิตร

มิตรที่ดีเขาจะไม่ชักชวนไปในทางพนัน

ไม่ชักชวนไปในทางให้ตั้งตนอยู่ในความประมาทหรอก

การเล่นการพนันนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่าเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

ประมาทอย่างไร

ประมาทในการบุญการกุศล

ประมาทในชีวิต

เพราะคนที่เล่นการพนันเป็นคนที่ลืมวัด เป็นคนที่ไม่สนใจในธรรมะลืมตนของตนว่าเวลากำลังล่วงเลยไปทุก ๆ วัน

ความแก่กำลังคืบคลานเข้ามา

ความตายกำลังคืบคลานเข้ามาสู่ชีวิตเรา

มัวเพลินด้วยการเล่นการพนันกันอย่างนี้

เราไม่มีเกราะป้องกันความแก่ ความตาย

ไม่มีที่พึ่งต่อไปในชาติหน้า

เราจะต้องลำบาก

เพราะว่าการเล่นการพนันนั้นนอกจากชวนให้เกิดความเพลิดเพลินแล้วยังทำให้ตั้งตนอยู่ในความประมาทต่อไปอีกด้วย ความประมาทอย่างนี้ทำให้เราไม่ได้ขวนขวายในการบุญการกุศล ทำให้เราตั้งตนอยู่ในฐานะของบุคคลที่ไม่ได้ประกอบอะไรไว้เป็นที่พึ่งไว้เป็นเกราะป้องกันตัว หรือไว้เป็นเสบียงต่อไปในภาคหน้าก็ควรอย่างยิ่งที่เราจะต้องเลือกคบบุคคลที่ไม่เล่นการพนัน

อย่างน้อยถึงแม้ว่าเราจะไม่เสียทรัพย์สินเงินทอง ซึ่งบางท่านอาจจะคิดว่าเราเล่นกันเล็ก ๆ น้อย ๆ ในวงศาคณาญาติในระหว่างเพื่อนฝูง บางทีก็ไม่ได้เอาสตางค์กันหรอก หรือบางทีก็เอาสตางค์กันบ้างเหมือนกัน ทีละสลึงสองสลึง บาทสองบาท ไม่มากมาย เพียงแต่ว่าเล่นกันเพลิดเพลินไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น

ถึงจะไม่เสียสตางค์เลยก็ตาม เราก็จัดว่าอยู่ในความประมาท

ประมาทในที่ตรงไหน

ประมาทตรงที่ว่าเราจะต้องเสื่อมจากบุญกุศล

เสื่อมจากสาระที่เราจะพึงได้ในปัจจุบันนี้

การพนันย่อมคร่าเวลาให้ล่วงเลยไปทุก ๆ นาที ทุก ๆ ชั่วโมง

วันเวลาเหล่านี้ได้คร่าอายุของเราไปด้วย

เราจะต้องประสบต่อความเสื่อมจากวันเวลาที่ล่วงเลยไป

เมื่อเรามาเล่นการพนันกันเสียแล้ว วันเวลาที่ล่วงเลยไปที่เราไม่ได้อะไรมาเลย เล่นแล้วก็เลิกกัน จะได้บ้างก็นิด ๆ หน่อย ๆ ไม่มากมาย ใช้ไม่กี่วันก็หมด ลองคิดดูเราปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปโดยที่เรานี้ไม่ได้อะไรไปเลย ชีวิตนี้จะขาดทุนเป็นอย่างยิ่ง

แต่ถ้าเราจะใช้เวลาว่างที่เราเหลืออยู่ แทนการเล่นการพนันเอามาประพฤติธรรมปฏิบัติธรรมเสีย หรือเอามาศึกษาพระธรรม นั่นแหละจะเป็นที่พึ่ง เป็นเกราะกันภัยให้แก่ชีวิตของเราทั้งในปัจจุบันชาติและอนาคตชาติได้อย่างดีที่สุด นอกจากนี้ยังจะทำให้เรานี้ได้ไปสู่สุคติอีกด้วย เพราะเราสามารถที่จะใช้เวลาที่มีอยู่ไปประกอบคุณงามความดีให้เกิดขึ้นมากมายหลายอย่างด้วยกัน ซึ่งความดีนั้นจะเป็นทางแห่งความเจริญทั้งชาตินี้และชาติหน้า ถึงเราจะจากโลกนี้ไปเราก็ยังมีความสุขความเจริญได้

ฉะนั้นก็ขอให้เข้าใจด้วยว่าถึงแม้ว่าการพนันบางอย่างที่เราเล่นกันจะไม่ได้เอาเงินเอา-ทองกันมากมายนักก็เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ทำให้เรานั้นขาดการขวนขวาย ขาดการค้นคว้าศึกษาหาความรอบรู้ในพระธรรม ไม่ได้ขวนขวายในการที่จะสั่งสมบุญไว้เป็นที่พึ่งของเราต่อไปในภายภาคหน้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อตรัสสอนเราชี้ให้เห็นว่าคน ๔ จำพวกนี้เป็นคนเทียมมิตร มิให้เราคบค้าสมาคม แล้วเมื่อพระองค์เทศนาจบลง ยังได้ตรัสสอนต่อไปอีกว่าบัณฑิตรู้แจ้งคนเทียมมิตร ๔ จำพวกนี้คือ

คนปอกลอกอย่างหนึ่ง
คนดีแต่พูดอย่างหนึ่ง
คนหัวประจบอย่างหนึ่ง
คนที่ชักชวนไปในทางฉิบหายทางเสื่อมอย่างหนึ่ง
ว่าไม่ใช่มิตรที่แท้ดังนี้แล้ว พึงเว้นเสียให้ห่างไกล
เหมือนคนเดินทาง เว้นทางที่มีภัยฉะนั้น

นี่เป็นคาถาภาษิตที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสเตือนเราไว้ว่า คนที่ควรจะเว้นให้ห่างไกลดุจอสรพิษหรือดุจเส้นทางที่มีอันตรายเราควรจะเว้นให้ห่างไกลให้มากที่สุด ก็คือคนทั้ง ๔ จำพวกดังที่ได้อธิบายมานี้ตามลำดับ ชีวิตของเราก็จะมีแต่ความสุขความเจริญ เป็นอันว่าอาตมาได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องคนเทียมมิตรให้ท่านผู้ฟังจบลงแล้ว

สำหรับวันนี้เวลาของรายการเราได้สิ้นสุดลงแล้ว ขอความผาสุกสวัสดีจงมีแด่ท่านสาธุชนทั้งหลายโดยทั่วกันทุกท่าน สวัสดี.

มิตรมีอุปการะ

พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน สำหรับรายการธรรมะประจำวันในวันนี้ก็จะได้เสนอหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับเรื่องการคบมิตร ได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องมิตรเทียมให้ฟังจบไปแล้ว วันนี้จะได้พูดถึงลักษณะของมิตรแท้ ที่ควรแก่การคบค้าสมาคมให้ท่านได้รับฟังปัญหามีอยู่ว่ามิตรแท้นั้นมีลักษณะอย่างไร ?

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสเทศนาไว้ว่า มิตรแท้มี ๔ จำพวกคือ

๑. มิตรมีอุปการะ

๒. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข

๓. มิตรแนะประโยชน์

๔. มิตรมีความรักใคร่

ที่เราจะศึกษาในวันนี้ก็คือ **มิตรมีอุปการะ** โดยปกติธรรมดาแล้วการคบมิตรก็เพื่อผลตรงนี้ ตรงที่ว่ามีอุปการะซึ่งกันและกัน หรือผู้ที่เราคบค้าสมาคมด้วยนั้น จะได้มีอุปการะแก่เราบ้างตามสมควร

เราจะต้องเข้าใจถึงลักษณะแห่งการอุปการะด้วย ไม่ใช่คิดแต่เพียงว่าเราจะคบค้าสมาคมกับผู้ใดก็ตาม ต่อเมื่อผู้นั้นได้ทำประโยชน์ให้แก่เรา ช่วยเหลือเราได้ จึงค่อยคบค้าสมาคม ถ้าช่วยเหลือเราไม่ได้แล้วเราก็ไม่คบค้าสมาคม

การเข้าใจผิดเช่นนั้นย่อมจะทำให้เราไม่พบมิตรที่แท้จริง

เข้าลักษณะว่าที่เราคบค้าสมาคมกับบุคคลใด ๆ ก็ตามก็เพียงเพื่อหวังได้ประโยชน์จากบุคคลที่เราคบค้าสมาคมด้วยเท่านั้น ไม่ใช่เพื่ออุปการะซึ่งกันและกัน ก็จะกลายเป็นคนที่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ไปในที่สุด

บรรยาย ณ สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ๒๐ มีนาคม ๒๕๑๑

โดยไม่คำนึงถึงหรอกว่า หน้าที่แห่งมิตรที่ดีซึ่งจะพึงมีต่อกันนั้นควรจะปฏิบัติอย่างไรบ้าง เท่าที่สังเกตในปัจจุบันมีอยู่มากเหมือนกัน ที่บุคคลคบค้าสมาคมกันก็เพื่อที่จะแสวงหาประโยชน์เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น ถ้าไม่ได้ประโยชน์แล้วก็ไม่อยากจะคบค้า

ในปัจจุบันนี้ ถ้าผู้ใดก็ตามที่มีอำนาจวาสนา มียศฐาบรรดาศักดิ์ มีตำแหน่งหน้าที่การงาน มีอิทธิพลพอที่จะดลบันดาลความสำเร็จในด้านการงาน หรือผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ใครคนใดคนหนึ่งก็ตาม บุคคลเหล่านี้จะมีผู้คนมาคบค้าสมาคมด้วยเป็นจำนวนมาก เพราะเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยลาภ ยศ ตำแหน่งการงาน ใคร ๆ ก็อยากจะรู้จัก อยากจะคบค้าสมาคมทั้งนี้ก็เพื่อที่จะแสวงหาประโยชน์จากผู้นั้นนั่นเอง

แต่เราจะต้องเข้าใจด้วยว่า บุคคลที่คบค้าสมาคมกันในลักษณะดังกล่าวนี้ อาจจะไม่ได้พบ มิตรแท้ จะไม่ได้พบมิตรที่มีอุปการะคุณ อาจจะเป็นมิตรประเภทที่มาคบค้าสมาคมด้วยเพียงชั่วครู่ชั่วยามเท่านั้น

เมื่อเห็นว่าไม่อาจสามารถจะบันดาลความสุขความสำเร็จอย่างใดอย่างหนึ่งให้แล้ว มิตรเหล่านี้ก็จะหลบหน้าไปจนหมดสิ้น ซึ่งมีตัวอย่างให้ศึกษากันอยู่มากมาย

เราจะเห็นได้ว่าบางคนพอมีอำนาจวาสนาขึ้นมา จะเป็นตำแหน่งการงานอย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม ทั้งหน้าบ้านหลังบ้านก็ต้อนรับแขกกันไม่หวาดไม่ไหว บันไดเป็นมันไปหมด คนโน้นก็มาเยี่ยม คนนี้ก็นำของกำนัลมาให้

บางคนก็เลยเคลิบเคลิ้มไปว่า เรามีมิตรมากมายเหลือเกินแล้วก็หลงระเริงไป

บางทีก็เคลิบเคลิ้มจากลาภสักการะ

หรือบางทีก็ต้องประพฤติทุจริตต่อหน้าที่กัน

เกิดมาจากเพราะไม่เข้าใจว่าคนเช่นใดเป็นมิตรที่แท้ ที่จะอุปการะซึ่งกันและกันได้ ใครเขามาดีมาร้าย มาเพื่อที่จะทำลายประโยชน์ หรือเพื่อที่จะสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้น เราไม่ทราบ แล้วผลสุดท้ายก็ต้องกลายเป็นบุคคลที่กระทำในสิ่งที่ไม่สมควรลงไป

และเมื่อถึงคราวที่ตนเองหมดอำนาจวาสนาลง ไม่อาจสามารถที่จะดลบันดาลความสำเร็จให้แก่ใคร ๆ ได้ บุคคลเหล่านี้ก็หลบลี้หนีหน้าไปหมด ที่เคยคึกคักทั้งหน้าบ้านหลังบ้านก็จะเงียบเหงาเป็นป่าช้า ไม่มีใครคบค้าสมาคมด้วย ไม่มีใครไปมาหาสู่ ว้าเหว่แล้วก็นั่งกลุ้มใจในภายหลัง

เรื่องเหล่านี้มีบ่อย ๆ ทุกยุคทุกสมัย

แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่คบมิตรในยามที่ตนเองมีอำนาจวาสนานั้นอาจจะไม่ได้พบมิตรที่แท้จริง

คนจะพบมิตรที่แท้จริงได้นั้นจะต้องเป็นในยามที่เราวิบัติ ในยามที่เรายากจนค่นแค้น

ใครบ้างที่มีอุปการะคุณแก่เราในยามยากอย่างนี้ ถ้าเราพบบุคคลที่อุปการะแก่เราในยามที่เราวิบัติ บุคคลเหล่านี้แหละที่เราควรจะระลึกนึกถึง ควรจะคบค้าสมาคมให้ยั่งยืน

เพราะว่าในยามที่เราวิบัติเขาก็ยังเป็นเพื่อน ผู้นี้แหละที่มีอุปการะคุณแก่เรา บุคคลอย่างนี้จึงจะเป็นมิตรแท้

ฉะนั้นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการคบมิตร ถึงแม้เราจะเข้าใจว่าเป็นหลักธรรมขั้นต่ำ ๆ ง่าย ๆ ไม่น่าจะมีปัญหาอะไร ก็ขอให้เปลี่ยนใจเสียใหม่ว่า หลักธรรมอย่างนี้ไม่ใช่ง่ายเสียแล้ว เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงเทศนาสั่งสอนแล้วจะต้องมีสาระ มีความสำคัญมาก

และไม่ใช่ว่าบุคคลที่จะเลือกคบมิตรเป็น คือคนที่ย่างเข้าสู่วัยที่สูงแล้วเท่านั้น ไม่แน่นัก บางทีอายุมากแล้ว ย่างเข้าสู่วัยชราแล้ว ยังคบเพื่อนไม่เป็นก็มี

ฉะนั้นในวันนี้จึงได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องมิตรแท้ที่เราควรคบค้าสมาคม

๑. มิตรมีอุปการะ มี ลักษณะ ๔ คือ

(๑) ป้องกันเพื่อนผู้ประมาทแล้ว

(๒) ป้องกันทรัพย์สมบัติของเพื่อนผู้ประมาทแล้ว

(๓) เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้

(๔) เมื่อมีธุระ ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก

อย่างนี้เราเรียกผู้นั้นว่าเป็นมิตรที่มีอุปการะ ท่านผู้ฟังจะต้องศึกษาให้เข้าใจว่ามิตรที่มีอุปการะทั้ง ๔ ลักษณะนี้

ลักษณะที่ ๑ ป้องกันเพื่อนผู้ประมาทแล้ว

ข้อนี้มีความหมายกว้างขวางทีเดียว คำว่าป้องกันเพื่อนผู้ประมาทแล้วในที่นี้หมายความว่า รวมทั้งตัวเราที่จะเป็นมิตรกับผู้อื่นและรวมทั้งผู้อื่นที่จะมาเป็นมิตรกับเราด้วย

สมมติว่าเรามีมิตรสักคนหนึ่ง แต่ว่าเราเป็นคนใช้ไม่ได้ เป็นคนที่ตั้งตนอยู่ในความประมาท เช่นเป็นคนขี้เหล้าเมายา เมื่อเมาแล้วก็ไม่เลือกสถานที่นอน อาจจะนอนข้างถนน อาจจะนอนกลางถนน อาจจะไปนอนในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งถ้าคนที่เขามีสติดี ๆ เขาไม่ตั้งตนอยู่ในความประมาทแล้ว เขานอนไม่ได แต่คนที่ประมาทเมามายแล้วก็นอนได้

เมื่อเพื่อนไปเห็นเรามีอาการอย่างนั้น ก็พยายามช่วยเหลือป้องกันให้เราพ้นจากภาวะเช่นนั้น แทนที่จะทิ้งให้เรานอนอยู่ข้างถนนหรือนอนอยู่กลางถนน ก็ช่วยประคับประคองมาส่งถึงบ้าน คนที่ประคับประคองเรามาส่งที่บ้านอย่างนี้ จัดว่าเป็นมิตรที่ดีเป็นกัลยาณมิตรได้

อีกประการหนึ่งคำว่า **ประมาท** ในที่นี้หมายถึงคนที่ **ขาดสติ** หรือคนที่หมกมุ่นอยู่กับอบายมุขอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ จะขอยกตัวอย่างให้ท่านผู้ฟังได้เข้าใจง่าย ๆ สมมติว่าท่านเป็นผู้ที่ชอบดื่มสุราเมรัย แต่ว่ามีคนคนหนึ่งมาถึงก็มาสั่งสอนเรา บอกว่าสุราเมรัยนี้ไม่ควรดื่ม ให้โทษอย่างโน้นอย่างนี้ พร่ำสอนพร่ำว่าอยู่ตลอดเวลา

โดยปกติธรรมดาความรู้สึกที่เป็นอุปนิสสัยภายในจิตของบุคคลทั่ว ๆ ไปนั้น ย่อมมีความรู้สึกเข้าข้างตนเองมาก สิ่งใดที่ตนเองชอบ มีใครมาบอกว่าไม่ดี เราก็มักจะไม่พอใจ

เช่นใครสักคนหนึ่งมาพูดว่าลูกของคุณไม่ดี แฟนของคุณไม่ดี เราก็ไม่ชอบใจ

เพราะว่าสิ่งทั้งหลายเหล่านี้เรารักเราพอใจ ใครมาบอกว่าไม่ดีเราก็ไม่ค่อยจะชอบ

เหมือนกับคนที่ชอบดื่มสุราเมรัย บางทีก็ไม่ชอบให้ใครมาพูดว่าสุราเมรัยไม่ดี ไม่ควรดื่มอย่างนั้นอย่างนี้ บางทีเราก็พาลโกรธเขา แล้วก็หาว่าเขานี้เป็นคนที่ใช้ไม่ได้

อาตมาเคยพบบ่อย ๆ บางทีพระธรรมกถึกท่านมาเล่าให้ฟังว่า ไปเทศน์ที่ตำบลหนึ่ง โยมชอบดื่มสุราแล้วก็ไม่เลือกที่ดื่ม

เวลาวัดมีงาน ก็ตั้งวงดื่มกันบนศาลาวัด

แม้แต่ในวัดก็เอาสุรามาดื่มกัน

ท่านก็ชี้โทษว่าไม่ควรเอาสุรามาดื่มบนศาลาวัด และก็ชี้ให้เข้าใจว่าการดื่มสุรามีโทษอย่างโน้นอย่างนี้ ก็ปรากฏว่าพวกที่ดื่มสุรานี้มีความไม่พอใจพระมาก ถึงกับด่าก็มี และว่าพระเทศน์ไม่ได้เรื่อง คนที่ติดสุรายาเมาก็ไม่ชอบเสียแล้ว หาว่าพระมาขัดคอ

ที่เป็นเช่นนี้เพราะอะไร เพราะแสดงว่าสิ่งนั้นเขาชอบ เมื่อพระไปบอกว่าไม่ดี ก็เกิดความไม่ชอบใจขึ้น

แต่หาเข้าใจไม่ว่าที่พระท่านมาเทศน์สั่งสอนว่า สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ไม่ดีนั้น ท่านมีความปรารถนาดีต่อเขามากมายเพียงใด

พระพุทธองค์นั้น สิ่งใดมีโทษ ท่านย่อมทรงแสดงโทษให้เห็น สิ่งใดมีคุณก็ย่อมจะต้องทรงแสดงคุณให้เห็นอย่างตรงไปตรงมา

ไม่ทรงแสดงสิ่งที่มีคุณว่าเป็นโทษ

ไม่ทรงแสดงสิ่งที่เป็นโทษว่ามีคุณ

ในฐานะที่เราเป็นพุทธศาสนิกชน เราเลื่อมใสพระพุทธศาสนา ถือว่าพุทธศาสนานี้เป็นสรณะที่พึ่ง ก็ในเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้อย่างนี้ พระสงฆ์ท่านก็นำเอาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาสอนต่อ เมื่อพระสงฆ์ท่านมาสอนต่อ เรากลับไม่ชอบใจพระสงฆ์

การไม่ชอบใจคำสอนของพระสงฆ์ ก็คือการไม่พอใจในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

ก็เท่ากับว่าเรานี้ไม่เชื่อพระพุทธเจ้า

เมื่อเราไม่เชื่อพระพุทธเจ้า เราจะเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีได้อย่างไร ผู้ที่เป็นพุทธศาสนิกควรจะต้องเชื่อคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสงฆ์ท่านชี้แจงนั้นเพราะท่านเห็นโทษ ท่านก็แสดงไปตามนั้น จึงไม่ควรไปโกรธพระสงฆ์ท่าน

บางทีอาตมาเองก็โดนเหมือนกัน โดนสาธุชนบางท่านที่ชอบดื่มหาว่าท่านกิตฺติ นี้ชอบด่าคนกินเหล้าตอนเช้าบ่อย ๆ อย่างนี้เป็นต้น

ซึ่งความจริงแล้วไม่ใช่ด่าเลย อธิบายให้เห็นว่าโทษนั้นมีอย่างไร ตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ ไม่ใช่มาด่า และที่พูดนี้ก็เพื่อที่จะให้ท่านทั้งหลาย ได้เห็นความจริงของโทษว่ามีอย่างไรที่เราควรจะได้งดเว้นกันด้วยความปรารถนาดีจริง ๆ เพื่อที่จะให้ท่านสาธุชนทั้งหลายได้ประสบต่อความสุขความเจริญ พ้นจากความวิบัติเหล่านั้น

พระสงฆ์ทั้งหลายที่ท่านชี้โทษให้ ชี้ทางแห่งความเจริญให้นั้น ท่านไม่เป็นศัตรูกับเราหรอก ทุก ๆ ท่านเป็นกัลยาณมิตรแก่ท่านทั้งสิ้น

ไม่ใช่เพราะพระสงฆ์ดื่มสุราไม่ได้ พระสงฆ์ก็ว่าสุราไม่ดี ลองพระสงฆ์ดื่มสุราได้ซิ พระสงฆ์ก็คงจะดื่มสุรากันมากมายและก็คงจะว่าสุราดี

รับรองว่าไม่เป็นเช่นนั้นเป็นอันขาด

ถ้าพระสงฆ์ศึกษาปฏิบัติตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว พระสงฆ์จะไม่ดื่มเป็นอันขาด

สิ่งใดเป็นโทษ พระสงฆ์จะต้องเว้น

เพราะพระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตามพุทโธวาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกประการ

ควรจะขอบใจว่าถ้าท่านไม่มาชี้แจงให้เราทราบ เราอาจจะดื่มสุราจนกระทั่งตับแข็งตายก็ได้ หรือจนกระทั่งเราจะต้องเป็นโรคเบาหวาน เป็นโรคเหน็บชา อัมพาต หรือมิฉะนั้นก็จะเป็นโรคพิษสุราเรื้อรังขึ้นสมองถึงกับจะเป็นบ้าไปก็เป็นได้

แม้แต่บุคคลอื่นใดที่ไม่ใช่พระสงฆ์ เป็นฆราวาสก็ตามที่ท่านเป็นบัณฑิต เป็นผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ เมื่อชี้ให้เราเห็นโทษ เราก็ควรจะขอบใจท่านว่า ท่านผู้นี้ดีเหลือเกิน เป็นกัลยาณมิตร เป็นมิตรของเราอย่างแท้จริง เพราะว่ามาแนะนำพร่ำสอนให้เราได้เข้าใจว่าสิ่งใดมีคุณ สิ่งใดมีโทษ สิ่งใดประพฤติแล้วมีประโยชน์ สิ่งใดประพฤติแล้วไม่มีประโยชน์ เราควรจะคบค้าสมาคมเป็นมิตรกับท่านเหล่านี้

มิตรอย่างนี้เรียกว่าเป็นมิตรที่มีอุปการะ

อุปการะ ตรงที่ว่าช่วย เตือนสติ

การดื่มสุรานั้นเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท นำมาซึ่งความทุกข์ในครอบครัว จะเป็นบุตรเป็นภริยาก็ตาม ก็ย่อมจะมีความคับแค้นใจ เมื่อมีความคับแค้นใจก็ทำให้เกิดความทุกข์ ทำให้ครอบครัวไม่มีความผาสุกอยู่กันไม่ยืดยาวต่อไป ซึ่งก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวต้องร้าวฉาน ถ้าเว้นได้ ครอบครัวก็จะมีแต่ความผาสุก อยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข

ฉะนั้นบุคคลใดที่มาชี้แจงอย่างนี้เราจึงควรเข้าใจว่า ผู้นี้มีอุปการะคุณแก่เรา เป็นมิตรแท้ และชื่อว่าป้องกันเพื่อนผู้ประมาทแล้ว

แม้แต่ตัวเราเองจะคบกับใครก็ตาม ในฐานะที่เราเป็นมิตรแท้ต่อผู้อื่น เห็นมิตรตั้งตนอยู่ในความประมาท เราก็จะต้องเตือนสติ ต้องสั่งสอนว่าสิ่งนี้ไม่ดีควรเว้น ไม่ควรกระทำ สิ่งนี้ดีเป็นสิ่งที่ควรกระทำ ควรปฏิบัติ เราจะต้องแนะนำพร่ำสอนเขาเหล่านั้น อย่านิ่งดูดายหรือปล่อยให้เพื่อนต้องประสบต่อความวิบัติไปต่อหน้าต่อตา

มิตรแท้ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ต้องพึ่งพาอาศัยกันได้

การป้องกันมิตรที่ตั้งตนอยู่ในความประมาทแล้ว ในลักษณะอย่างนี้จัดว่าเป็นมิตรแท้

นี่เป็นลักษณะที่ ๑ ของมิตรมีอุปการะ คือป้องกันเพื่อนมิให้ตั้งตนอยู่ในความประ-มาท

ลักษณะที่ ๒ คือป้องกันทรัพย์สมบัติของเพื่อนผู้ประมาทแล้ว

ทรัพย์สมบัติคือข้าวของเงินทองอะไรต่าง ๆ ก็ตามของเพื่อนที่ตั้งตนอยู่ในความประมาท และทรัพย์สมบัติเหล่านั้นกำลังจะต้องวิบัติไปเพราะโจรผู้ร้าย หรือเพราะอัคคีภัย หรือเพราะวาตภัย อุทกภัยก็ตาม เราช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ป้องกันทรัพย์สมบัติของเพื่อนมิให้วิบัติไปด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นนับว่าเป็นมิตรที่มีอุปการะคุณลักษณะที่ ๒ จัดว่าเป็นมิตรแท้

ลักษณะที่ ๓ เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้คือไม่ทอดทิ้งเพื่อนเมื่อเพื่อนต้องประสบต่อความเดือดร้อน ไม่ใช่หนีเอาตัวรอดเท่านั้น เมื่อเพื่อนประสบต่อภัยก็ควรต้องช่วยเหลือกัน

ถ้าหากว่าช่วยอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ เราก็ต้องช่วยเป็นกำลังใจ ช่วยปลอบโยน ช่วยออกความคิดเห็น ช่วยหาทางขัดขวางเพื่อให้เพื่อนนี้พ้นจากภัยต่าง ๆ เหล่านี้

ฉะนั้นการที่เพื่อนเราประสบต่อภัยอย่างใดอย่างหนึ่งหรือตัวเราประสบต่อภัยแล้วมีใครมาช่วยเหลือเราให้พ้นจากภัยเหล่านั้น ช่วยขัดขวางให้ ช่วยป้องกันภัยให้เรา จัดว่าท่านผู้นั้นเป็นมิตรแท้ของเรา เป็นมิตรที่มีอุปการะคุณลักษณะที่ ๓

ลักษณะที่ ๔ เมื่อมีธุระ ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก

สมมติว่าเรานี้มีกิจจำเป็นเหลือเกิน ซึ่งเราไม่ได้คิดจะเบียดเบียนเลย ไม่ใช่คบเพื่อนเพื่อเอาเปรียบเพื่อน หามิได้แต่ความจำเป็นเกิดขึ้น เราก็ไปยืมเพื่อนเพื่อแก้ไขความจำเป็นนั้นและก็จะใช้คืนให้ภายหลัง

เช่นสมมติว่า ไปยืมเงินเพื่อนสักหมื่นเพื่อมาแก้ไขความเดือดร้อน เพื่อนที่ดีก็ให้เกินกว่าที่เราออกปากเสียอีก แทนที่จะให้หมื่นก็กลับให้สองหมื่นบาท อย่างนี้เราก็จัดว่าคนนั้นเป็นมิตรแท้ที่มีอุปการะ

เมื่อเพื่อนกลับให้มากกว่าที่ออกปาก อย่างนี้เราจะต้องหาทางตอบแทนเพื่อน จะต้องนำไปคืนเท่าที่เมื่อยืมเพื่อนมา

อย่าคิดทุจริตหักหลังแก่เพื่อนหรือให้เพื่อนต้องประสบต่อความทุกข์ความเดือดร้อน

ต้องเป็นคนซื่อสัตย์ซื่อตรง

เพราะเพื่อนมีบุญคุณ

อย่ากระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เงินหรือทรัพย์สินของเพื่อนต้องวิบัติไป หรือทำเป็นคนใจเย็นทำไม่รู้ไม่ชี้

ฉะนั้นตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา มิตรมีอุปการะจะต้องประกอบด้วยลักษณะ ๔ อย่างนี้

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงเรื่องนี้ไว้นับว่าน่าฟัง และก็เป็นประโยชน์มากทีเดียว แต่ว่าเสียดายว่าเวลาของรายการธรรมะประจำวันในวันนี้ได้สิ้นสุดลงเสียแล้ว จำเป็นจะต้องขอจากท่านผู้ฟังไปแต่เพียงนี้ ขอความผาสุกสวัสดีจงมีแด่ท่านสาธุชนทั้งหลายโดยทั่วกันทุก ๆ ท่าน สวัสดี.

มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์
(ตอน ๑)

ธรรมะประจำวันในวันนี้จะได้เสนอหลักธรรมทางพุทธศาสนาเช่นเคย เมื่อวานได้พูดถึงเรื่องเกี่ยวกับลักษณะของมิตรแท้จำพวกที่ ๑ คือมิตรที่มีอุปการะคุณแก่กันให้ท่านผู้ฟังได้ทราบจนไปแล้ว มิตรแท้จำพวกที่ ๒ จัดว่าเป็นมิตรที่ควรแก่การคบค้าสมาคมก็คือ **มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์**

ท่านผู้ฟังลองคิดดูว่าในชีวิตของเราในปัจจุบันนี้ มีใครบ้างที่เป็นสุขก็สุขด้วยกัน ที่เป็นทุกข์ก็ทุกข์ด้วยกัน

ถ้าเราคิดให้ใกล้ตัวเรามากที่สุด ผู้ที่ร่วมสุขร่วมทุกข์กับเราอย่างไม่ทอดทิ้งกันก็คือบิดามารดา

มารดาบิดานี้ผู้ที่ร่วมสุขร่วมทุกข์กับลูกจริง ๆ ลูกจะเป็นสุขก็สุขด้วย ลูกเป็นทุกข์ก็ทุกข์ด้วย

ในยามที่เราเป็นเด็ก เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย ผู้ที่นอนไม่หลับคอยนั่งเฝ้าอาการไข้ก็คือมารดาบิดา

ต้องอดหลับอดนอน คอยเฝ้าดูแลอาการไข้ของลูกอย่างไม่เว้นวาย

ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเราอย่างนี้จัดว่าเป็น มิตรแท้

เราเป็นทุกข์ ท่านก็ทุกข์กับเราด้วย ครั้นเวลาเรามีความสุขสบาย บิดามารดาก็มีแต่ความสบายใจ แสดงให้เห็นว่าผู้ที่เป็นเพื่อนใกล้ชิด ร่วมสุขร่วมทุกข์กับเรามาแต่เบื้องต้นนั้นก็คือมารดาบิดา นอกจากท่านทั้งสองนี้แล้วก็ยังมองไม่เห็นว่าจะมีใครบ้าง

ครั้นเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ โยมผู้ชายอาจจะมีภรรยา โยมผู้หญิงอาจจะมีสามี

บรรยาย ณ สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ๒๒ มีนาคม ๒๕๑๑

ธรรมดาสามีภรรยานั้น จัดว่าเป็นมิตรที่ร่วมสุขร่วมทุกข์ซึ่งกันและกันได้อีกประการหนึ่ง

เพราะถ้าสามีเป็นสุข ภรรยาก็พลอยเป็นสุขด้วย
สามีเป็นทุกข์ ภรรยาก็พลอยเป็นทุกข์ด้วย
หรือภรรยาเป็นสุข สามีก็เป็นสุขด้วย
ภรรยาเป็นทุกข์ สามีก็เป็นทุกข์ด้วย
อดก็อดด้วยกัน
อิ่มก็อิ่มด้วยกัน
ลำบากก็ลำบากด้วยกัน
สบายก็สบายด้วยกัน

แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่ถัดจากมารดาบิดามาก็เป็นสามีภรรยา ทั้งสองจัดว่าเป็นมิตรที่ร่วมสุขร่วมทุกข์ซึ่งกันและกัน

เป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกว่า มารดาบิดาเป็นมิตรของบุตรและก็เป็นมิตรในเรือนของบุตร เป็นผู้ที่ให้ความสนิทชิดชอบ เป็นผู้ที่คอยเฝ้าดูแลห่วงใยความสุขความทุกข์ของบุตรอย่างมากที่สุด คนอื่นไม่อาจสามารถที่จะเป็นผู้ร่วมสุขร่วมทุกข์เท่ากับผู้ที่เป็นมารดาบิดาได้

ฉะนั้นในชีวิตของบุคคลที่เกิดมาในโลกนี้ อย่างน้อยเราก็ผ่านการมีมิตรร่วมสุขร่วมทุกข์มาก่อนแล้ว คือมารดาบิดา

ข้อที่เราน่าสังเกตอยู่อย่างหนึ่งก็คือ ในปัจจุบันหรือแม้แต่ในอดีต ความรู้สึกในฐานะแห่งความเป็นมิตรที่มารดาบิดามีต่อบุตรก็ดี หรือบุตรมีต่อบิดามารดาก็ดี มักจะจืดจางล้างลากันไปในที่สุด

ที่จืดจางในที่นี้จะเป็นบุตรก็ดี หรือมารดาก็ดี อาจจะต้องล้างลากันไป ไม่อาจสามารถที่จะร่วมสุขร่วมทุกข์กันตลอดไปได้ หรือบางทีก็กลับกลายเป็นศัตรูกันไปก็มีอยู่

ท่านผู้ฟังก็คงจะเคยได้ทราบอยู่บ่อย ๆ แล้ว ถึงลูกฟ้องพ่อฟ้องแม่เพื่อที่จะช่วงชิงเอามรดกของพ่อแม่ หรือบางทีพ่อแม่ก็ต้องฟ้องลูกให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจับลูกไป เพราะลูกเป็นอันธพาลกับพ่อแม่ก็มี

แสดงให้เห็นว่ามารดาบิดากับบุตร ทั้ง ๆ ที่เคยเป็นมิตรร่วมสุขร่วมทุกข์กันมา จัดว่าเป็นมิตรที่ใกล้ชิดกันมาก ก็ยังกลับกลายเป็นศัตรูกันได้ในบางสมัย

ข้อนี้ถึงจะมีอยู่แต่ก็เป็นส่วนน้อย เกิดมาจากอะไรเป็นสาเหตุ เกิดมาจากสิ่งแวดล้อมนั้นเองเป็นสาเหตุ

เชื่อแน่ว่าลูกทุกคนก็คงจะไม่อยากตั้งตนเป็นศัตรูกับพ่อแม่ เพราะเมื่อเยาว์วัย พ่อแม่มีแต่คอยเฝ้าห่วงใยเลี้ยงดูฟูมฟักทนุถนอมด้วยดีตลอดมา

แต่ทำไมบางครั้งบิดามารดาต้องเป็นศัตรูกับลูก หรือลูกต้องเป็นศัตรูกับบิดามารดาอย่างนี้

สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลสำคัญที่สุด

สิ่งแวดล้อมในที่นี้คือสังคมมนุษย์

เพราะว่าชีวิตของคนเรา ไม่ใช่ว่าจะอยู่ใกล้ชิดกับผู้เป็นพ่อเป็นแม่ตลอดไป บางทีพ่อแม่กับลูก ๆ ก็ไม่มีโอกาสจะพบกัน จะอยู่ใกล้ชิดกันมากก็ในยามที่เป็นเด็ก แต่พอลูกเจริญเติบโตขึ้น จำเป็นจะต้องแสวงหาความรู้ จะต้องเข้าสู่สถาบันการศึกษา พ่อแม่กับลูกก็ห่างเหินกันตามลำดับ

เมื่อห่างเหินกันมาก ความสนิทชิดชอบ ความดูแลอย่างใกล้ชิด ความอบรมบ่มนิสัยก็ย่อมจะต้องห่างเหินไปเป็นธรรมดา

เมื่อลูกห่างเหินจากพ่อแม่ ซึ่งเคยเป็นมิตรให้ความร่มเย็นเป็นสุขมาตั้งแต่เล็กน้อยก็เลยไปคบค้าสมาคมกับบุคคลอื่นซึ่งอยู่ใกล้ชิดกว่า และเมื่อมีการคบค้าสมาคมกันมากเข้า ก็ย่อมเป็นของธรรมดา ว่าจะต้องถ่ายทอดเอานิสัยของผู้ที่ไปคบค้าสมาคมนั้นมา

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า คบคนเช่นใด ก็ย่อมเป็นเช่นนั้น

คบบัณฑิตก็ต้องเป็บัณฑิต

คบคนพาลก็ต้องเป็นพาล

ถ้าหากว่าลูก ๆ ไปคบบัณฑิตก็เป็นบุญของพ่อของแม่ไป

ถ้าเกิดไปคบคนพาลก็นับว่าเป็นกรรมอย่างหนัก

มีอยู่จำนวนมากเหมือนกัน ที่ชีวิตของเด็กต้องกลับกลายเป็นคนเนรคุณบิดามารดาเพราะไปสมาคมกับบุคคลผู้เป็นพาล

บุคคลผู้เป็นพาลคือบุคคลที่อกตัญญูไม่รู้คุณคน

ไม่รู้บุญคุณของผู้เป็นพ่อเป็นแม่ ของครูบาอาจารย์หรือผู้ที่เคยมีอุปการะคุณแก่ตนมากาลก่อน เมื่อคบค้าสมาคมกับบุคคลที่เนรคุณอย่างนี้ก็ถ่ายทอดเอานิสัยที่ไม่ดีเหล่านั้นมาด้วย แล้วผลสุดท้ายตนของตนเองก็กลายเป็นคนเนรคุณ มักจะลืมคุณของผู้อื่นที่มีแก่ตน แล้วก็กลายเป็นบุคคลที่เนรคุณคนอื่นต่อไป อย่างนี้ก็เป็นกรรมของพ่อของแม่อีก

สุดท้ายกรรมอันไม่ดีที่อบรมมาอย่างนี้ ก็ตกมาถึงพ่อแม่ซึ่งเป็นกัลยาณมิตร ถ้าพ่อแม่ทำอะไรไม่ถูกใจสักนิด หรือขัดอกขัดใจขึ้นมาก็กลับกลายเป็นศัตรูกันไป หาทางประทุษร้ายผู้ที่เป็นมารดาบิดาของตนเองด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง ผลสุดท้ายก็กลายเป็นคนอกตัญญูไปในที่สุด

ความห่างเหินจากกัน การไม่ได้ใกล้ชิดกัน นับว่าเป็นอันตรายอย่างหนึ่งที่พ่อแม่ควรจะได้ระมัดระวังไว้ด้วย

แต่ข้อนี้ก็คงจะเข้าข่ายที่ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างนั้นอยู่ภายใต้ **กฎของกรรม** เหมือนกัน

เท่าที่เราศึกษามาในประวัติศาสตร์ ลูกจะเป็นศัตรูกับพ่อแม่นั้น เป็นด้วยอำนาจของกรรม ที่เป็นเผ่าพันธุ์สืบเนื่องกันมาแต่อดีตชาติ

เช่นพระเจ้าอชาติศัตรูได้กระทำ ปิตุฆาต คือฆ่าพระเจ้าพิมพิสารอันเป็นพระบิดา ถึงซึ่งทิวงคตเพื่อแย่งชิงราชสมบัติ ครั้นอยู่ต่อมา อชาติศัตรูก็ต้องถูกลูกของตัวเองฆ่าอีกเหมือนกันเพื่อแย่งชิงราชสมบัติ

แสดงให้เห็นว่ากรรมอันนี้มันเกี่ยวเนื่องกันไป ที่ผู้เป็นพ่อแม่เคยประกอบกรรมไม่ดีไว้กับพ่อแม่ของตนเองมาก่อนลูก ๆ ก็เลยไม่ดีไปด้วย เกี่ยวเนื่องกันไปเป็นกรรมพันธุ์ ซึ่งผู้ที่ได้รับนี้ก็มักจะได้รับในชีวิตปัจจุบันนี้แหละ

ฉะนั้นถ้าหากว่าเราจะคิดกันว่า พ่อแม่จะได้พึ่งลูกหรือไม่ก็แล้วแต่ กฎของกรรม อันนี้ก็ถูก เพราะว่าถ้าเคยกระทำไม่ดีต่อมารดาบิดาของตนเองมาก่อน ต่อไปเมื่อมีลูก ลูกก็คงจะต้องคิดร้ายต่อมารดาบิดาต่อไปอีก เป็นกำกงกำเกวียนที่เป็นเหตุเป็นผลให้ซึ่งกันและกันต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด

ฉะนั้นสิ่งแวดล้อมจึงนับว่ามีอิทธิพลอย่างหนึ่ง ไม่น้อยไปกว่ากฎของกรรม

เรื่องของกรรมในอดีตใคร ๆ ก็ช่วยแก้ไขกันไม่ได้ เราจะแก้ไขกันได้ก็คือ กรรมในปัจจุบันนี้เท่านั้น

กรรมที่ทำไปแล้ว ไม่มีทางที่จะแก้ไขได้นอกจากปัจจุบันที่เรากำลังประกอบกรรมกันอยู่ ซึ่งเราควรจะต้องประกอบแต่กรรมดีเท่านั้น พยายามสร้างสมแต่คุณงามความดีไว้อยู่เสมอ ๆ ก็เชื่อได้ว่าเราจะได้รับวิบากที่ดีต่อไป

สำหรับมิตรแท้จำพวกที่ ๒ คือ **มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์** ประกอบด้วยลักษณะ ๔ อย่าง คือ

๑. ขยายความลับของตนแก่เพื่อน

๒. ปิดความลับของเพื่อนไม่ให้แพร่งพราย

๓. ไม่ละทิ้งในยามวิบัติ

๔. แม้ชีวิตก็อาจสละแทนกันได้

ลักษณะ ๔ อย่างนี้เป็นลักษณะของมิตรแท้ ที่จัดว่าเป็นมิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสเทศนาไว้นี้มีความหมายอย่างไร ?

ข้อที่ ๑ ขยายความลับของตนแก่เพื่อน พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า ถ้าเป็นมิตรแท้ที่ร่วมสุขร่วมทุกข์แล้ว จะต้องขยายความลับของตนแก่เพื่อนที่ตนเองไว้วางใจ เป็นเพื่อนที่ดีก็ขยายความลับให้ ไม่ปกปิด เพราะเรื่องการปกปิดนั้นเป็นเรื่องที่ไม่รักกันหรือไม่มีความไว้วางใจต่อกัน

ข้อที่ ๒ ปิดความลับของเพื่อนไม่ให้แพร่งพราย ความลับของเพื่อนที่ไม่ควรแพร่งพราย ในที่นี้ก็คือความลับที่เกี่ยวกับเรื่องที่ควรจะอับอายอย่างหนึ่ง เพราะว่าสิ่งใดก็ตาม ที่ควรแก่การอับอายแล้วก็ไม่ควรที่เปิดเผย และก็ได้แก่เรื่องที่เกี่ยวกับแผนการณ์หรือแผนงานต่าง ๆ ก็ไม่ควรเปิดเผย

นี่พูดถึงเรื่องหน้าที่ที่เพื่อนจะพึงปฏิบัติต่อกัน เพราะเรื่องของความลับนี้ท่านผู้ฟังจะต้องเข้าใจด้วยว่า สิ่งต่าง ๆ ที่มีความสำคัญเช่น ความเสื่อมเสียชื่อเสียง ความอับอายขายหน้าหรือเกี่ยวกับแผนงานนโยบายต่าง ๆ ตลอดจนเรื่องที่กระทำที่เป็นเรื่องผิดกฎหมายบ้านเมือง เหล่านี้ก็เป็นเรื่องที่จัดว่าอยู่ในประเภทที่เป็นความลับในทางโลก

ทั้งนี้เพราะว่าสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ถ้าหากว่าได้เปิดเผยแล้วก็เป็นเหตุทำให้เพื่อนเกิดความอับอาย ถ้าเรื่องอุบายแล้วก็เป็นเหตุที่ทำให้จะต้องสูญเสียแผนงานที่ควรจะปฏิบัติไปสู่ความเจริญ

สำหรับในเรื่องการปกปิดความลับของเพื่อนที่ทำความผิดต่อกฎหมายบ้านเมืองนั้นก็ย่อมจะพิจารณาดูยุคดูสมัย เพราะตามปกตินั้นถ้าผู้ใดก็ตาม ได้เห็นผู้อื่นทำผิดต่อกฎหมายบ้านเมืองแล้ว ไม่แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปกครองบ้านเมือง ผู้นั้นก็จัดว่าสมรู้ร่วมคิดกับบุคคลผู้กระทำผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง และผู้นั้นก็จะต้องได้รับโทษตามสมควรแก่ความผิดที่ปกปิดไว้

เหมือนอย่างในปัจจุบันนี้ บ้านเมืองของเราตกอยู่ในภาวะคับขัน ตกอยู่ในฐานะที่ไม่ควรตั้งตนอยู่ในความประมาท ก็ยิ่งจำเป็นจะต้องอาศัยประชาชนในชาติช่วยกันดูแลเอาใจใส่ว่าภัยอันตรายอันใดจะเกิดขึ้นแก่ชาติบ้านเมืองของเรา ก็ต้องคอยสอดส่องดูแล ถ้าเห็นว่าบุคคลใดประพฤติตนเป็นภัยต่อชาติบ้านเมือง ต่อองค์พระมหากษัตริย์ เราก็จะนิ่งดูดายอยู่ไม่ได้ ต้องนำความเหล่านั้นมาแจ้งให้แก่เจ้าหน้าที่ เพื่อที่จะได้ป้องกันบ้านเมือง ป้องกันศาสนา และองค์พระมหากษัตริย์ไว้ ซึ่งเราจะนิ่งดูดายเสียไม่ได้

ถามว่าเกิดมีเพื่อนของเราคนหนึ่ง ประพฤติตนเป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อชาติบ้านเมือง ต่อศาสนา ต่อองค์พระมหากษัตริย์ เราจะทำอย่างไรดี

เพราะถ้าหากว่าเราเอาความลับของเพื่อน หรือสิ่งที่ไม่ดีของเพื่อนเหล่านั้นมาแพร่งพรายเสียแล้วก็เป็นอิสระธรรม ไม่จัดว่าเป็นมิตรร่วมสุขร่วมทุกข์

ทีนี้ถ้าหากว่าเราไม่เปิดเผยก็จะเกิดภัยแก่ชาติบ้านเมืองต่อศาสนาหรือต่อองค์พระมหากษัตริย์ เราจะทำอย่างไรจึงจะไม่ผิดหลักข้อนี้

ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ได้สั่งสอนเรา ไม่ให้เข้าข้างกับคนผิด จะขอยกตัวอย่างในทางพระวินัยมาข้อหนึ่ง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้บัญญัติพระวินัยไว้ว่า ถ้าพระภิกษุใดปกปิดความผิดของพระภิกษุอื่น คือปกปิดอาบัติซึ่งเป็นโทษทางปาราชิกหรืออย่างใดอย่างหนึ่งพระภิกษุนั้นก็ต้องอาบัติด้วย แต่ถ้าหากว่าพระภิกษุนั้นนำความผิดของพระภิกษุด้วยกัน ไปบอกกับบุคคลที่ไม่ใช่ภิกษุ เช่นบอกแก่สามเณร บอกแก่เด็ก ๆ หรือคฤหัสถ์อย่างนี้ก็จัดว่าเป็นอาบัติอีก คือหลีกเลี่ยงไม่ได้นั่นเอง

ทั้งนี้เพื่อป้องกันพระสงฆ์หลีกเลี่ยง พระสงฆ์อาจจะเห็นว่าเพื่อนพระสงฆ์ด้วยกันประพฤติตนไม่ดี ผิดทางพระวินัยเช่นเป็นโทษถึงกับปาราชิกแล้ว แต่ว่าปกปิดสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ไว้ ครั้นจะปกปิดก็ผิดพระวินัย ก็เลยไปบอกเด็ก ๆ เด็ก ๆ ก็ไม่รู้เรื่องอะไร จะถือว่าบอกเด็กแล้วจะได้พ้นจากอาบัติเหล่านั้นก็ไม่ได้ จะต้องบอกแก่เพื่อนพระภิกษุด้วยกันจึงจะไม่เป็นอาบัติ

แสดงว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสแก่พระสงฆ์ไว้ มิให้ปกปิดในเมื่อบุคคลอื่นกระทำผิดขึ้นจะต้องเปิดเผยให้ปรากฏ สำหรับคฤหัสถ์ที่เป็นมิตรสหายกันก็ควรจะปฏิบัติตามหลักที่ถูกต้อง ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นเพื่อน เป็นมิตรสนิทกับเราสักเพียงใดก็ตาม ถ้าเขาทำผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง จะเป็นโทษเป็นภัยแล้วเราก็จะต้องรักษาชาติบ้านเมืองไว้ก่อน อย่าไปเห็นแก่เพื่อนไม่ได้

เพราะว่าอันตรายอันจะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมส่วนใหญ่มีความสำคัญกว่า ในทางพระวินัยท่านถือว่าพระสงฆ์ปกปิดไม่ได้ จะต้องบอกให้ทราบเพราะเกี่ยวกับความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

คฤหัสถ์ก็เช่นเดียวกัน ถ้าหากว่าได้พบเห็นเช่นนี้ก็จะต้องบอกกับทางเจ้าหน้าที่กฎหมายบ้านเมือง เพื่อที่เขาจะได้หาทางป้องกัน ปกปิดไว้ไม่ได้ เพราะถ้าปกปิดไว้ก็จะมีอันตรายเกิดขึ้นมาก

เกี่ยวกับเรื่องนี้อาจจะทำให้ท่านสาธุชนยุ่งยากใจอยู่ เช่นบางท่านอาจจะถือสัจจะว่าถ้าขึ้นชื่อว่ามิตรแล้วจะต้องช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่ควรจะเปิดเผยความลับของเพื่อนให้ปรากฏ ข้อนี้ก็ถูก ไม่ผิดหรอก

แต่ที่พูดนี้ ในแง่ที่ว่าความลับอันจะเป็นภัยต่อชาติบ้านเมืองแล้วเราก็ปกปิดไม่ได้

ในเรื่องความลับนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญอยู่ เราจะต้องช่วยกันปกปิด ไม่ควรจะเปิดเผยก็จริง แต่ต้องเป็นความลับที่ไม่เป็นอันตรายต่อชาติบ้านเมือง เพราะว่าความดีบางอย่างเขาก็ต้องปกปิดเหมือนกัน เช่นแผนการณ์บางอย่างเพื่อรักษาความมั่นคงก็ต้องปกปิดไว้มิให้แพร่งพรายหรือความลับของทางราชการก็ต้องปกปิดไว้

ฉะนั้นเรื่องนี้ จึงเป็นเรื่องที่จะต้องวินิจฉัยในแง่ของการปฏิบัติเพื่อให้ถูกต้องตามหลักธรรม

ในฐานะที่เป็นมิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ เราควรจะปฏิบัติอย่างไร จึงจะไม่เป็นที่เสื่อมเสียทั้งทางโลกและทางธรรม ขอให้ท่านผู้ฟังได้ถือเอาประโยชน์อันยิ่งใหญ่ที่จะเกิดแก่ส่วนรวมแก่ชาติบ้านเมืองด้วยและแก่ศาสนาด้วย แก่องค์พระมหากษัตริย์ด้วย ซึ่งเราควรถือเอาประโยชน์นี้เป็นใหญ่ในด้านการประพฤติปฏิบัติธรรม

เพราะการบัญญัติธรรมหรือสิกขาบทวินัยที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้นั้น ก็เพื่อที่จะให้สังคมได้รับความสุขความเจริญโดยทั่วกันทั้งสิ้น ซึ่งเราก็ต้องอาศัยการประพฤติปฏิบัติ

ตามระเบียบแบบแผนของสังคมนั้น ๆ จึงจะสามารถได้บรรลุถึงซึ่งความสุขความเจริญได้อย่างแท้จริง

เรื่องนี้มีแง่ที่ชวนให้เราจะต้องนำเอามาขบคิดกันเพื่อเป็นผลแห่งการปฏิบัติสืบต่อไป ทั้งนี้ก็เพื่อที่สาธุชนจะได้ปฏิบัติตน ในฐานะแห่งความเป็นมิตรได้ถูกต้อง ไม่ผิดจากหลักธรรมทางพุทธศาสนา

เสียดายที่เวลารายการธรรมะประจำวันในวันนี้ของเราก็ได้สิ้นสุดลงอีกแล้ว จำเป็นจะต้องขอจากท่านผู้ฟังในวันนี้ไป พรุ่งนี้จะได้นำมาอธิบายต่อไปอีกครั้งหนึ่ง สำหรับวันนี้ขอความผาสุกสวัสดีจงมีแด่ท่านสาธุชนโดยทั่วกันทุกท่าน สวัสดี.

มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์
(ตอนจบ)

พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน สำหรับในวันนี้ก็คงจะมีเรื่องเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มาเสนอท่านสาธุชนอีกเช่นเคย เมื่อวานได้พูดถึงลักษณะของมิตรที่จัดว่าเป็นมิตรแท้ คือ มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข ซึ่งประกอบด้วยลักษณะของมิตรที่ดี ๔ ประการ ดังที่ได้อธิบายเมื่อวานนี้แล้วแต่ก็ยังมีปัญหาค้างมาถึงในวันนี้อีก

การปกปิดความลับของเพื่อนไว้มิให้แพร่งพรายนี้ประการหนึ่ง และการขยายความลับของตนแก่เพื่อนนี้ประการหนึ่ง

ใน ๒ ข้ออาจจะเข้าใจว่าผิดทั้งทางโลกและก็ผิดทั้งทางธรรมก็เป็นได้ เพราะถ้าหากว่าปฏิบัติไม่ดีแล้วก็อาจจะผิดทั้งทางโลก และก็ไม่เกิดผลดีในทางธรรม ซึ่งความจริงแล้วเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อมิตรในลักษณะทั้ง ๒ อย่างดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่เราจะต้องศึกษาให้เข้าใจด้วยเหมือนกัน ซึ่งบางครั้งเราเข้าใจว่าเราได้ปฏิบัติหน้าที่แห่งความเป็นมิตรโดยถูกต้องดีแล้ว และก็เข้าใจว่าอันนี้แหละเป็นทางที่ถูก แต่บางทีก็นำความเสื่อมเสียมาสู่มากมายเหมือนกัน หรือบางครั้งที่เราปฏิบัติไป เกิดความผิดทั้งทางธรรมทางโลกนี้ก็มีอยู่ เราจะต้องศึกษาให้เข้าใจว่าที่ถูกนั้นควรจะปฏิบัติอย่างไร ?

โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือเรื่องการขยายความลับของตนแก่เพื่อน ซึ่งการขยายความลับให้แก่เพื่อนนั้นความจริงก็เป็นการดีอยู่ ถ้าหากว่าเราคุ้นเคยกันมากเราก็ไม่ควรจะปกปิดความลับแก่กัน

เราจะสังเกตได้จากบุคคลที่มีความสำคัญมีแนวความคิดมีนโยบายอันใดที่จะเป็นประโยชน์จะเปิดเผยความคิดหรือนโยบายอันนี้แก่ใครสักคนหนึ่ง จะต้องพิจารณาแล้วพิจารณาอีกจึงจะบอกความลับหรือนโยบายเหล่านี้ให้แก่ผู้นั้น

บรรยาย ณ สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ๒๓ มีนาคม ๒๕๑๑

แต่ส่วนมากแล้วก็มักจะบอกเมื่อจะถึงที่สุดแห่งชีวิต

เช่นบางท่านเมื่อใกล้จะตาย เห็นว่าเจ็บหนักแล้วไม่อาจสามารถที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ ก็อาจจะฝากความลับอะไรไว้กับใครสักคนหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นทายาทรับช่วงดำเนินนโยบายเหล่านี้ต่อไป ดังที่เราทราบกันอยู่โดยทั่ว ๆ ไป ในทางโลกนั้นปฏิบัติกันอย่างนี้

การบอกความลับให้แก่เพื่อนนั้นถือว่าเป็นความดีในทางโลก เพราะถือว่าเพื่อนเป็นคนที่ไว้เนื้อเชื่อใจ จึงได้เปิดเผยความลับหรือว่าเล่าเรื่องชีวิตของตนเองให้เพื่อนฟัง

ให้เกียรติกันอย่างมากทีเดียว

เช่นสมมติว่าเรานี้มีใครสักคนหนึ่งซึ่งเป็นเพื่อนแล้วเข้าให้เกียรติเรามาก มีอะไรก็มาปรึกษาหารือ มีความลับคับใจในชีวิตอะไรก็มาปรึกษาหารือกับเรา ซึ่งเราถือว่าคนที่มาเปิดเผยความลับในชีวิตให้ฟังเพื่อปรึกษาหารือนั้นเป็นคนที่ให้เกียรติแก่เรา ซึ่งเราจะต้องปกปิดรักษาเอาไว้อย่างเต็มที่ทีเดียว จะต้องรักษามิให้แพร่งพรายปรากฏออกมา เพราะถือว่าเป็นการให้เกียรติแก่กัน

อันนี้หมายถึงการให้เกียรติกันในทางที่ถูก

ถือว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องทั้งทางโลกทางธรรม

ไม่เหมือนกับคนสมัยใหม่นี้ คบค้าสมาคมซึ่งกันและกันที่เราได้เห็นอยู่โดยทั่ว ๆ ไป

เด็กในสมัยนี้ที่คบค้าสมาคมเป็นเพื่อนกัน แล้วก็เข้าใจว่าการเป็นเพื่อนที่รักกันนั้นก็คือการไม่ถือสาหาความซึ่งกันและกัน แม้แต่ชื่อพ่อชื่อแม่ก็มาร้องเรียกซึ่งกันและกันได้

บางทีเห็นหน้าเข้าก็ด่าพ่อล่อแม่ซึ่งกันและกัน และก็บอกว่านี่เป็นเพื่อนรักมาก บางทีก็เอาชื่อพ่อชื่อแม่มาล้อเล่นกัน เข้าใจว่าการกระทำอย่างนี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสนิทชิดชอบหรือความเป็นมิตรที่แท้ซึ่งกันและกัน

การแสดงเช่นนั้นยังไม่จัดว่าเป็นมิตรที่ดี แต่กลับกลายเป็นการแสดงออกถึงความไม่เคารพบุคคลของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเคารพอยู่ คือมารดาบิดาของเพื่อนซึ่งเพื่อนก็เคารพนับถืออยู่ เราไม่ควรที่จะเอาชื่อของมารดาบิดามาร้องเรียกกันเล่น หรือมาด่าพ่อล่อแม่ซึ่งกันและกัน

ควรที่เราจะได้ทักทายปราศรัยด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวาน และก็มีสารประโยชน์ประกอบด้วยศีลธรรม

ฉะนั้นขอให้เข้าใจด้วยว่า ความเป็นมิตรร่วมสุขร่วมทุกข์นั้นไม่ใช่การแสดงออกอย่างนั้นแน่

ทีนี้ถ้าเราพูดถึงตามหลักของนักปราชญ์หรือของบัณฑิตนั้นมีอยู่ว่า ไม่ควรขยายความลับของตนแก่เพื่อนในเมื่อยังจะมีโทษอยู่ หรือในเมื่อยังไม่สำเร็จตามที่ได้คาดคิดเอาไว้ คือความลับอันใดก็ตามที่ตนทำลงไปแล้วจะทำให้เกิดความอับอายหรือเสื่อมเสียชื่อเสียง หรือผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง หรือตนยังไม่ได้ทำให้สำเร็จดังที่คิดไว้

ความลับอันนั้นผู้มีปัญญาย่อมไม่เปิดเผยแก่ใคร

แม้แต่มารดาบิดาของตนเองก็ไม่สมควรจะให้รู้

ในเรื่องของความลับนี้ ได้มีปัญหาเกิดขึ้นเมื่อครั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรายังเสวยพระชาติเป็นโพธิสัตว์อยู่ เป็นพระมโหสถ มีอยู่ตอนหนึ่งที่พระเจ้าวิเทหราชได้ตรัสถามนักปราชญ์ทั้ง ๕ คนว่า ควรจะให้ความลับแก่ใครผู้นั้นจึงจะสามารถรักษาความลับไว้ได้

เสนาก็กลับทูลขึ้นมาทันทีว่า ข้าแต่พระภูมินทร์ปิ่นธรณีขอพระองค์จงตรัสชี้ความลับของพระองค์แก่เหล่าข้าพระองค์ก่อน แล้วเหล่าข้าพระองค์ทั้ง ๕ จึงจักกราบทูลต่อในภายหลัง

พระเจ้าวิเทหราชก็ตรัสว่า ควรไว้ความลับที่ควรติเตียนหรือควรสรรเสริญแก่ภรรยาที่ดี มีศีลาจารวัตรเป็นอันดีจะดีกว่า

ต่อจากนั้นเสนาจึงกราบทูลขึ้นว่า สหายใดเป็นที่พึ่งพาอาศัยในเวลาทุกข์ร้อน ทุกคนควรเปิดเผยความลับที่ควรติเตียน หรือควรสรรเสริญแก่สหายนั้น นี่เป็นข้อแนะนำของเสนา

เพราะพระเจ้าวิเทหราชนี้มีความรู้สึกว่า ควรที่จะเก็บความลับอันควรติเตียนหรือควรสรรเสริญนี้ไว้กับภรรยา แต่ภรรยานั้นจะต้องเป็นภรรยาที่ดีด้วย มีศีลาจารวัตรด้วย

เท่าที่เราได้ศึกษามาในประวัติศาสตร์นั้น ผู้เป็นภรรยานี้ส่วนมากไม่อาจสามารถรักษาความลับของสามีไว้ได้ จึงได้พูดกันในหมู่นักปราชญ์ว่า ถ้ามีความลับอันใดจงอย่างได้บอกแก่ภรรยาเป็นอันขาด เพราะว่าวันหนึ่งภรรยาจะต้องเปิดเผยทำให้เรื่องลับนี้ปรากฏออกมา แล้วก็ทำให้สูญเสียแผนการณ์ต่าง ๆ

ฉะนั้น บุคคลที่เก็บความลับไว้แล้วเขาจะไม่ยอมให้ภรรยาเก็บด้วย

เพราะถือว่าภรรยานั้นเป็นเพศอ่อนแอหวั่นไหวง่าย

ไม่อาจสามารถที่จะรักษาความลับของสามีไว้ได้ ก็ไม่ยอมเปิดเผย

เสนาจึงกราบทูลชี้แจงว่า ควรไว้ให้กับสหายที่อาศัยในเวลาทุกข์ร้อน ก็คือเพื่อนที่ไว้วางใจได้มาก เช่นเพื่อนที่ลำบากตรากตรำกันมา เพื่อนที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมาตั้งแต่ต้น ควรที่จะเก็บความลับเหล่านี้ไว้

ในขณะนั้นปุกกุสสะเป็นนักปราชญ์ผู้หนึ่ง ก็กราบทูลว่าพี่ชายน้องชายคนใดก็ตาม เป็นคนมีศีลเช่นเดียวกัน บุคคลควรเปิดเผยความลับที่ควรติเตียนหรือควรสรรเสริญ แก่พี่ชายน้องชายคนนั้น

แต่กามินทร์ได้กราบทูลว่าบุคคลใดก็ตาม ทำตามใจบิดามีปัญญา ไม่เลวกว่าบิดา บิดาควรเปิดเผยความลับที่ควรติเตียนหรือควรสรรเสริญนั้นแก่บุตรคนนั้น อันนี้ก็หมายถึงว่าจะต้องเปิดเผยความลับทั้งที่ควรจะสรรเสริญและก็ควรติเตียนแก่บุตรที่จะสืบทายาทได้ ก็คือจะต้องมอบให้แก่บุตรผู้มีปัญญาไม่น้อยกว่าบิดา แล้วบิดาก็ต้องมอบความลับเหล่านี้ให้แก่บุตรคนนั้นต่อไป

แต่ว่าอำมาตย์เทวินกราบทูลว่ามารดาคนใดก็ตาม เลี้ยงบุตรด้วยความรักใคร่พอใจบุตร ควรเปิดเผยความลับที่ควรติเตียนหรือควรสรรเสริญแก่มารดา

ผลสุดท้ายไม่อาจสามารถที่จะตกลงกันได้ว่า ควรจะมอบความลับที่ตนเองมีอยู่ให้กับใครเก็บรักษาดี

มโหสถกราบทูลว่าการปิดความลับไว้เป็นการดี

การเปิดเผยความลับเป็นการไม่ดี

ผู้มีปัญญาต้องปิดความลับไว้จนกว่าจะได้ทำให้สำเร็จไป จึงเปิดเผยต่อภายหลัง

ทั้งนี้พระดำรัสของพระเจ้าวิเทหราชที่ว่า ควรเปิดเผยความลับของตนแก่ภรรยาก็ผิด

คำของเสนกที่ว่าควรเปิดเผยความลับแก่มิตรสหายก็ผิด

คำของปุกกุสสะที่ควรเปิดเผยความลับแก่พี่ชายน้องชายผู้มีศีลก็ผิดอีก

คำของกามินทร์ที่ว่า ควรเปิดเผยความลับแก่บิดาก็ผิดอีก

คำของเทวินว่า ควรเปิดเผยความลับแก่มารดาผู้เมตตากรุณาแก่บุตรก็ผิดอีก

แต่คำของมโหสถที่ว่า ควรปิดความลับไว้จนกว่าจะได้ทำให้สำเร็จไปตามที่คิดไว้นั้นแหละเป็นการถูก

เพราะเหตุว่ามีความลับอันใดซึ่งเกี่ยวกับอุบายซึ่งจะต้องทำ เมื่อยังไม่ได้ทำให้สำเร็จไปตามอุบายตราบใด ก็ควรปกปิดไว้ตราบนั้น

เพราะถ้าให้ผู้อื่นรู้เสียก่อนก็อาจต้องเสียความคิดนั้นไป

ส่วนการเปิดเผยความลับของตนแก่ผู้อื่นนั้นย่อมไม่ดีในทางโลก

เพราะเหตุว่าความลับนั้นถ้าเป็นข้อที่ควรติเตียน ตนก็จะได้รับความติเตียนจากคนทั้งหลาย

ถ้าความลับนั้นผิดกฎหมายบ้านเมืองตนก็ต้องมีโทษ

โดยเหตุนี้เมื่อผู้ใดอยากจะทำตนให้เป็นมิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ของผู้ใดก็ตาม ก็ควรขยายความลับของตนแก่ผู้นั้น ควรปิดความลับของผู้นั้นมิให้แพร่งพราย

แต่ถ้าผู้ใดไม่เห็นเป็นการสำคัญในการเป็นมิตรร่วมสุขร่วมทุกข์กับผู้อื่นว่าดีไปกว่าการปกปิดความลับไว้ ผู้นั้นก็ควรปกปิดความลับของตนไว้

ผู้ใดเห็นว่าการปิดความลับของเพื่อนไว้เป็นการดี ก็ควรปิดไว้

การขยายความลับของตนแก่เพื่อน การปิดความลับของเพื่อนมิให้แพร่งพราย ทั้งสองอย่างนี้ไม่ใช่เป็นพุทธบัญญัติ

แต่เป็นโลกบัญญัติที่คนทั้งหลายได้ตั้งขึ้น

เพราะฉะนั้นหน้าที่ของการปฏิบัติ ก็คือสาธุชนจะต้องเลือกปฏิบัติตามความถนัดของตนดังที่ได้หยิบยกตัวอย่างมาเล่าให้ฟังแล้วถึงผลได้ผลเสียที่ควรจะปิดหรือควรจะเปิด หรือควรที่จะปฏิบัติอย่างไร ในฐานะที่เราจะต้องคบค้าสมาคมกับบุคคลอื่น ๆ ทั้งนี้รวมทั้งผู้ที่จะปฏิบัติตนในฐานะที่เป็นกัลยาณมิตรร่วมกันด้วยว่าจะปฏิบัติอย่างไร จึงจะถึงต้องตามทำนองคลองธรรม และก็ไม่ผิดต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนาของเรา

ลักษณะที่ ๓ ไม่ละทิ้งในยามวิบัติ ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า มิตรที่ร่วมสุขร่วมทุกข์นั้นก็คือมิตรที่ไม่ทอดทิ้งในยามวิบัติหรือในยามที่มีอันตราย

เพราะตามธรรมดามิตรแท้ที่จะร่วมสุขร่วมทุกข์กับเรา ไม่ทอดทิ้งเราในยามวิบัติหรือในยามที่มีอันตรายเกิดขึ้น หมายความว่าเมื่อเราประสบภัยอันตรายอันใดขึ้นมา มิตรก็ต้องช่วยเหลือให้เราพ้นจากอันตรายนั้น ๆ จะเป็นอันตรายที่เกิดขึ้นจาก โจรภัย ราชภัย อุทกภัย หรือวาตภัยอย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม เราจะต้องช่วยเหลือให้มิตรพ้นจากภัยเหล่านั้น

ภัยที่จะพึงเกิดขึ้นแก่ชีวิตของคนในทางธรรมะ ท่านจำแนกไว้ ๒ ประเภท คือ

ภัยที่เกิดขึ้นภายใน และ

ภัยที่เกิดขึ้นภายนอก

ภัยที่เกิดขึ้นภายใน ได้แก่กิเลสที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวเราเอง คือความโลภ ความโกรธ ความหลง

ภัยที่เกิดขึ้นภายนอก ก็ได้แก่ความโลภ ความโกรธ ความหลง ของผู้อื่นที่จะเกิดขึ้นแก่เรา

เช่นมาเบียดเบียนเราให้เกิดความเดือนร้อน อันได้แก่ผู้อื่นมีจิตคิดอาฆาตพยาบาทจองเวร คิดริษยาเพื่อที่จะมุ่งทำลายล้างเราให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนโดยทั่วไป อย่างนี้เราเรียกว่าเป็นภัยที่เกิดขึ้นภายนอก

ในฐานะที่เราเป็นมิตรแท้ เราต้องไม่ละทิ้งเพื่อนในยามมีภัยเช่นนี้ เราจะต้องช่วยเหลือมิตรให้พ้นจากภัยทั้งสองอย่างนี้

เมื่อมิตรถูกภัยคือกิเลสครอบงำมาก มีความโลภโมโทสันมากเหลือเกิน และบางทีอาจจะมีความโกรธมาก อาจจะมีใจคอดุร้าย อาจจะมีความลุ่มหลง อาจจะมีความโง่เขลามากอยู่ในฐานะที่เราเป็นมิตรแท้ เมื่อมิตรตกอยู่ในภัยอันตรายภายในอย่างนี้ เราจะช่วยเหลือได้อย่างไร ?

เราก็ต้องหาทางช่วยเหลือ ว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้เพื่อนของเรานี้บรรเทาความโลภลงได้บ้าง บรรเทาความโกรธลงได้บ้าง บรรเทาความหลงลงได้บ้าง

ข้อนี้ไม่ใช่หมายความว่า เราจะไปช่วยดับความโลภ ความโกรธ ความหลงของเพื่อนให้บรรเทาหมดไป หรือให้เบาบางลงได้

เพราะภัยอันตรายภายในที่เกิดขึ้นจากกิเลสนี้ ใคร ๆ ก็ไปช่วยให้คนอื่นเขาไม่ได้

แม้แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ช่วยไม่ได้

ที่จะช่วยได้ คือ ช่วยชี้ช่องทางในการปฏิบัติให้เขาเท่านั้น

แล้วเราจะช่วยเพื่อนของเราได้อย่างไรบ้าง เราจะต้องช่วยเหลือ โดยพาเพื่อนของเรานี้คบหาสมาคมกับบุคคลผู้เป็นบัณฑิต ไปพบกับผู้ที่เป็นบัณฑิต แล้วให้บัณฑิตนั้นแนะนำเพื่อนให้เกิดความรู้ความเข้าใจดีขึ้น

หรือมิฉะนั้นก็หาอุบายชักชวนเพื่อนไป เพื่อการบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ โดยอธิบายว่าเราควรจะหาที่พึ่งไว้ เพราะชีวิตของเราเกิดมาแล้วไม่เท่าไร เราก็ตาย

ถึงเราจะโลภโมโทสันสักเพียงใด

กอบโกยมามากมายสักเพียงใดก็ตาม

ตายแล้วก็เอาไปไม่ได้

สมบัติเหล่านี้ก็จะเป็นของประจำโลก

ถ้าหากว่าเพื่อนไม่ได้ทำบุญไว้ในปัจจุบันแล้ว เพื่อนจะไม่ได้ทรัพย์สมบัติเหล่านี้ติดตามไปในชาติหน้าเลย สมบัติที่เราอุตส่าห์ทำมาด้วยความเหนื่อยยากก็จะตกเป็นของคนอื่นต่อไป

ก็ชี้ให้เห็นว่า การที่เราจะนำสมบัติไปสู่โลกหน้าได้นั้นเพื่อนจะต้องเสียสละ เพื่อนจะต้องบริจาคเพื่อทำบุญทำกุศลเราก็ต้องแนะนำเพื่อนอย่างนั้น เช่นชวนไปสร้างโรงเรียน ชวนไปสร้างโรงพยาบาลหรือบำรุงพระพุทธศาสนา หรือบำรุงสาธารณกุศล ช่วยชาติบ้านเมือง

เพราะว่าการทำบุญเหล่านี้เมื่อสำเร็จแล้ว แม้เพื่อนจะตายจากไป เพื่อนก็นำเอาไปยังชาติต่อ ๆ ไปได้ คุ้มค่ากับเพื่อนที่เหนื่อยยาก ถ้าเพื่อนไม่ทำเพื่อนจะไม่ได้อะไรไปเลย

เราก็แนะนำอย่างนี้ ถ้าเพื่อนปฏิบัติได้ ก็เท่ากับว่าได้ช่วยบรรเทาความโลภของเพื่อนลดลงแล้ว ตราบใดที่บุคคลยังมีความโลภโมโทสันอยู่ก็จะเสียสละไม่ได้ ฉะนั้นการที่เราแนะนำให้เพื่อนเสียสละบริจาคทรัพย์เพื่อสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งไว้ ก็เท่ากับว่าเราช่วยสงเคราะห์เพื่อนให้เพื่อนนำทรัพย์สมบัตินี้ต่อไปในโลกหน้าได้อีก

ชีวิตของคนเรานี้ไม่แน่นอนเลย

บางคนประมาทว่าเรายังหนุ่มสาวอยู่

ทรัพย์สมบัติที่มีอยู่เรายังไม่ต้องทำบุญก็ได้

ไว้ทำเมื่อตอนแก่ก็ได้

แต่หนุ่มสาวตายไม่ได้หรือ

ที่ตายตอนหนุ่มสาวนั้นก็จะเสียดายว่าไม่เคยได้ทำบุญอะไรไว้เลย ผู้ที่มีทรัพย์สมบัติมากมายก็เอาอะไรไปไม่ได้เลย ผลสุดท้ายก็กลายเป็นสมบัติประจำโลก หรือไม่ก็ต้องตกเป็นของ

คนอื่นต่อไป ทั้ง ๆ ที่ตัวเองก็เหนื่อยแสนเหนื่อย ไม่ได้ทำบุญอะไรไว้พอที่จะให้เป็นที่พึ่งในชาติหน้าได้อีกเลย ซึ่งก็เป็นบุคคลที่น่าสงสารมาก

ซึ่งอันนี้ เราควรจะต้องช่วยสงเคราะห์พูดให้เขาได้บริจาคทานบ้าง

หรือถ้าเพื่อนเป็นผู้ที่มีความโกรธมาก เราก็ต้องพยายามหาทางบรรเทาความโกรธของเพื่อน โดยพาเขาคบหากับบัณฑิต ฟังเทศน์ฟังธรรมบ้าง ปฏิบัติธรรมบ้าง เจริญเมตตากรุณา มุทิตา อุเบกขา แผ่พรหมวิหารธรรม เจริญเมตตาอยู่เนืองนิจความโกรธก็จะได้บรรเทาเบาบางลง

ถ้าเพื่อนมีความลุ่มหลง ไม่เข้าใจชีวิตตามความเป็นจริงเราก็ต้องแนะนำเพื่อนให้สนใจศึกษาในเรื่องชีวิต ให้เรียนธรรมะ ปฏิบัติธรรมะ จะได้เข้าใจดีขึ้นว่าชีวิตนี้คืออะไร จะได้ไม่หลงมัวเมาในชีวิตนี้ต่อไป

เราต้องแนะนำพร่ำสอนให้เข้าใจตามหลักที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงสอนไว้

ถ้าเราสามารถแนะนำเพื่อนให้เข้าใจในเรื่องของชีวิตได้แล้ว ก็เท่ากับช่วยสงเคราะห์เพื่อน เป็นการป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของเพื่อนนี้ให้หมดไป

ถ้าเพื่อนของเราเป็นคนที่ชอบริษยาพยาบาท เห็นใครเขาดีทนอยู่ไม่ได้ ให้ร้อนรนกระวนกระวายใจ ในฐานะที่เราเป็นเพื่อนใกล้ชิดต้องเตือนว่า ความริษยานั้นมีแต่บั่นทอนคุณงามความดีของบุคคล แล้วก็นำบุคคลนี้ให้ตกนรกหมกไหม้ไม่มีที่สิ้นสุด และความริษยานี้เองที่เป็นเหตุให้บุคคลกระทำทุกสิ่งทุกอย่างอันนำความเสื่อมมาสู่ชาติ ศาสนา หรือส่วนรวมที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชนได้ เราจะต้องไประงับความริษยาพยาบาทในจิตใจของเพื่อนให้ลดน้อยลง

เพราะบุคคลที่เขาทำความดีมีประโยชน์แก่ชาติ ศาสนา ถ้าเราไปริษยาทำลายเขาก็เท่ากับได้ทำลายประโยชน์ส่วนใหญ่นี้ให้เสื่อมเสียลงไปด้วย ถ้าเราทำให้เพื่อนกลับใจแล้วประพฤติดีปฏิบัติชอบ ก็เท่ากับช่วยป้องกันภัยหรืออันตรายที่เกิดขึ้นภายในของเพื่อนได้

ส่วนอันตรายภายนอกนั้น เราก็มีทางป้องกันได้ และก็ป้องกันไม่ยาก เรื่องการข่มเหงคะเนงร้ายด้วยการใช้กำลังนั้น ในฐานะที่เป็นเพื่อนที่ดีก็ต้องช่วยป้องกันมิให้ประสบต่ออันตรายไม่ทอดทิ้ง นี่แหละจึงจะจัดว่าเป็นมิตรแท้ เป็นมิตรที่ร่วมสุขร่วมทุกข์กันอย่างแท้จริง ไม่ละทิ้งเพื่อนในยามวิบัติหรือยามที่มีอันตรายเกิดขึ้น

แม้ชีวิตของตนเองก็สละแทนเพื่อนได้

นี่คือลักษณะของมิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ประการที่ ๔

ถ้าเราพบมิตรแท้อย่างนี้แล้ว ก็ควรคบค้าสมาคมไว้อย่างเหินห่าง บัณฑิตท่านยังแนะไว้อีกว่า ผู้ใดก็ตามที่ไม่ลืมคุณท่าน และรู้ตอบแทนคุณท่าน นักปราชญ์กล่าวว่าคนเช่นนั้นเป็นคนดีในโลก และคนเช่นนี้แหละควรที่เราจะได้คบค้าสมาคมไว้

ท่านสาธุชนทั้งหลาย สำหรับเวลาธรรมะประจำวันในวันนี้ก็สิ้นสุดลงแล้ว จะได้นำลักษณะของมิตรแท้ประการต่อไป มาเสนอให้ท่านได้รับฟัง ณ โอกาสหน้า

สำหรับวันนี้ขอความผาสุขสวัสดีจงมีแด่ท่านสาธุชน โดยทั่วกันทุก ๆ ท่าน สวัสดี.

หลีกเกวียนให้หลีกห้า ศอกหมาย
ม้าหลีกสิบศอกกราย อย่าใกล้
ช้างยี่สิบศอกคลาย คลาคลาด
เห็นทรุชนหลีกให้ ห่างพ้นลับตา

สุภาษิตโลกนิติ

มิตรแนะประโยชน์
(ตอน ๓)

ในวันนี้ก็พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน จำได้ว่าครั้งที่แล้วได้พูดถึงเรื่องมิตรแท้ร่วมสุขร่วมทุกข์ ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสรรเสริญว่า เป็นมิตรที่ดีของท่านสาธุชนทั้งหลายได้พึ่งจบลงไปแล้ว

ในวันนี้จะพูดถึงมิตรอีกประเภทที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ คือ **มิตรแนะประโยชน์**

ความจริงแล้วการคบมิตรที่เราได้คบค้าสมาคมกันในปัจจุบันนี้ ส่วนมากต่างคนต่างก็มุ่งแสวงหาผลประโยชน์กัน

ยิ่งถ้าหากว่าผู้ใดสามารถทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ใคร ๆ ได้ง่ายแล้วละก็ ดูเหมือนจะหามิตรได้ง่ายที่สุด

ถ้าผู้ใดไม่สามารถจะทำประโยชน์ให้แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแล้วก็รู้สึกว่าจะแสวงหามิตรยาก

ฉะนั้นเรื่องการคบ มิตรแนะประโยชน์ ในที่นี้เราอย่าคิดกันในวงแคบๆ ว่าประโยชน์ที่เราจะพึงได้รับนั้น หมายถึงผลประโยชน์ที่เป็นทรัพย์สินเงินทองเพราะการแสวงหาประโยชน์ ในปัจจุบันนี้เรามุ่งแสวงหากันแต่ทรัพย์สินเงินทองเท่านั้นเอง

เรื่องการคบค้าสมาคม แม้บางครั้งเราจะเข้าใจว่าเป็นปัญหาที่ง่าย ๆ แต่ถ้าหากว่าเราจะวิจัยกันออกไปแล้ว ก็ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ง่ายนัก

เรื่องนี้ควรจะได้ศึกษาตามหลักของพระพุทธศาสนาบ้างว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสถึงเรื่องการคบ เพื่อนแนะประโยชน์ ไว้ลักษณะเช่นใด

มิตรแนะประโยชน์ มีลักษณะ ๔ คือ

บรรยาย ณ สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ๒๖ มีนาคม ๒๕๑๑

๑. ห้ามมิให้กระทำความชั่ว

๒. แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี

๓. ให้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง

๔. บอกทางสวรรค์ให้

คำว่า ประโยชน์ ในที่นี้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ถึง ๓ ชั้นด้วยกัน คือ

๑. ประโยชน์ชั้นต่ำ คือ ประโยชน์โลกนี้

๒. ประโยชน์ชั้นกลาง คือ ประโยชน์โลกหน้า

๓. ประโยชน์ชั้นสูง คือ ปรมัตถประโยชน์

ประโยชน์ชั้นต่ำนั้นก็คือ ประโยชน์ในชาตินี้ เช่นการคบค้าสมาคมกับมิตรคนใดคนหนึ่งก็เพื่อที่จะให้ได้รับประโยชน์ในชาตินี้ หรือเพื่อความอยู่ดีกินดีสมบูรณ์พูนสุขด้วยปัจจัย ๔ ทุกประการ

มิตรประเภทที่ทำให้เราได้ปัจจัยมา แต่ว่าเป็นการแสวงหาปัจจัยในทางที่ผิด ๆ อย่างนี้จะจัดว่าเป็นมิตรที่แนะประโยชน์ให้เราได้ไหม ?

เช่นมีใครคนหนึ่งมาชวนเราไปปล้นไปจี้ไปลักไปขะโมย หรือไปตัดช่องย่องเบาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือชวนเราไปประพฤติทุจริตผิดกฎหมาย เช่นการคดโกง หรือการเบียดบังทรัพย์สินเงินทองของผู้อื่นมาเป็นของตน เรียกว่าร่วมจิตร่วมใจกันกระทำความชั่วกันละ ไม่ว่าของสิ่งนั้นจะเป็นของเอกชนหรือจะเป็นของชาติก็ตาม แต่ก็พร้อมใจกันที่จะกระทำความผิดอย่างนี้ มิตรที่แนะนำช่องทางอย่างนี้ จะจัดว่าเป็นกัลยาณมิตรเป็นมิตรแท้จะได้หรือไม่ ?

ถ้าเป็นไปในลักษณะอย่างนี้ แม้จะได้เงินได้ทองมาแล้ว

ทางพระพุทธศาสนาก็ไม่สรรเสริญว่าเป็นมิตรแท้

ทั้งนี้เพราะเหตุใด เพราะว่าสิ่งที่เราได้มานั้นล้วนแล้วแต่ได้มาในทางทุจริต มิตรที่แนะประโยชน์อย่างนี้ ไม่จัดว่าเป็นมิตรแท้

มิตรแท้แนะประโยชน์นั้น จะต้องไม่ประพฤติชั่วอย่างใดอย่างหนึ่ง แม้จะแสวงหาผลประโยชน์เช่นแสวงหาปัจจัย ๔ หรือจะสร้างสรรค์ฐานะของตนเองให้มั่งคั่งสมบูรณ์พูนสุขขึ้นมาก็จะต้องเป็นมิตรที่ประกอบสัมมาอาชีพ และต้องแนะให้เราประกอบสัมมาอาชีพด้วย แทนที่จะชักชวนเราไปปล้นสดมภ์หรือคดโกงใคร

ประเภทที่แนะนำเราให้ประกอบสัมมาอาชีพอย่างนี้แหละ เราจัดว่าเป็นมิตรแท้ แนะประโยชน์สำหรับเรา เพราะว่าเขาแนะนำให้เราไปทำประโยชน์ แนะนำให้เรามีความขยันหมั่นเพียรประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้เราสามารถตั้งหลักตั้งฐานได้มิตรประเภทนี้คือมิตรแท้ที่แนะนำประโยชน์ให้

ฉะนั้นคำว่าประโยชน์ในที่นี้จะต้องเข้าใจด้วยว่าหมายถึง

๑. ประโยชน์โลกนี้ คือ แนะให้ทำมาหากินด้วยความสุจริต

๒. ประโยชน์โลกหน้า คือ แนะให้ทำบุญให้ทานรักษาศีล ฟังเทศน์ฟังธรรม

๓. ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ แนะให้เจริญสมถะและวิปัสสนา

แนะวิธีที่ให้เรากำหนดนามรูปเป็นอารมณ์เพื่อให้เราได้เห็น **อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** มิตรที่แนะนำเราไปอย่างนี้จัดเป็นมิตรแท้แนะประโยชน์เพื่อให้เราบรรลุถึงประโยชน์ขั้นสูงสุด

ฉะนั้น การคบมิตร เพื่อแสวงหา ประโยชน์ นั้นก็เป็น การแสวงหาประโยชน์ทั้ง ๓ ดังกล่าวนี้

แต่ทั้งนี้ไม่ใช่หมายความว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะสอนให้พุทธศาสนิกชนเป็นผู้ที่เห็นแก่ได้เท่านั้น จะคบใครก็ตามก็มุ่งที่จะเอาผลประโยชน์ของผู้นั้นมาก็หามิได้

เพราะว่าการตรัสสอนธรรมะนี้ สำหรับให้ทุกคนพึงปฏิบัติจนเป็นคุณสมบัติประจำตน ถ้าหากว่าทุกคนปฏิบัติได้ตามนี้ ชาวโลกทั้งหลายก็จะเป็นมิตรกันไปทั้งหมด ไม่มีใครจะเป็นศัตรูต่อกัน

ทุกคนต่างก็จะเป็นมิตรที่ดีของกันและกัน แล้วก็ร่วมจิตร่วมใจกันสร้างสรรค์ความเจริญ และความผาสุกให้เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ ฉะนั้นลักษณะของมิตรที่แนะนำประโยชน์นี้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสไว้ว่ามีลักษณะอยู่ ๔ ประการดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ประการแรกที่สุดคือ ห้ามมิให้เรากระทำความชั่ว เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะสำคัญอยู่ เพราะว่ามิตรประเภทที่ห้ามเราไม่ให้ทำความชั่วนี้ บางทีเราเข้าใจว่าขัดต่อความรู้สึกนึกคิดของเรา

เพราะว่าในบางสิ่งบางอย่างเราต้องการมิตรที่โอนอ่อนผ่อนตามเราด้วย เช่น สมมติว่ามิตรที่แนะนำเราในทางที่เป็นประโยชน์ ถ้าสิ่งใดที่ไม่เป็นประโยชน์แล้ว มิตรก็ห้ามปรามมิให้เรา

กระทำ ถ้าเราเป็นคนที่ติดอบายมุขอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วก็มีใครมาทักท้วงมาห้ามปรามเราว่า อย่าไปดื่มเลย ดื่มแล้วเราจะเกิดความทุกข์เป็นความเสื่อม

ถ้าเราเข้าไม่ถึงไม่ซึ้งในเรื่องของไมตรีจิตที่อีกฝ่ายหนึ่งมีต่อเราแล้ว เราอาจจะคิดว่า เจ้าหมอนี่ไม่ตามใจเราก็คบกันไม่ได้ อย่างนี้จะเที่ยวกันได้อย่างไร และผลสุดท้ายก็เลิกคบค้าสมาคม กับมิตรที่ดีอย่างนี้ไป ถ้าหากว่าเป็นไปอย่างนี้ก็เป็นเรื่องที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งทีเดียว

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสรรเสริญมาก สำหรับบุคคลที่ห้ามมิให้คนอื่นทำความชั่ว

บางท่านมาปรารภบอกว่าเคยคบเพื่อน แต่ว่าเพื่อนนี้ติดในอบายมุข ชอบดื่มสุราเมา ทุกวัน แล้วชอบเล่นการพนัน ชอบเที่ยวผู้หญิง เจ้าชู้อยู่เสมอ ๆ เที่ยวกลางค่ำกลางคืน และ ก็ชอบแต่คบคนที่ไม่ดีทั้งนั้น ไปกล่าวห้ามปรามมิให้กระทำเช่นนั้นก็โกรธเคืองถึงกับไม่พูดจาด้วย โกรธเคืองขึ้นมาทันที ว่าเรานี้เป็นเพื่อนร่วมเดินทางกันไม่ได้เสียแล้วละ เพราะว่าเราจะทำอย่างนี้ แต่เพื่อนกลับมาห้ามปรามเราเสียอีก เกิดความรู้สึกขัดใจในเพื่อนที่ห้ามมิให้กระทำความชั่วอย่างใด อย่างหนึ่ง

ฉะนั้นถ้าหากว่าความรู้สึกอย่างนี้เกิดขึ้นแล้วท่านสาธุชนจะทำอย่างไร ?

เพราะว่าคนที่จะกระทำความชั่วอย่างใดอย่างหนึ่งลงไปนั้นมักขาดสติสัมปชัญญะ จิต ถูกอวิชชาคือความลุ่มหลงครอบงำอยู่ จึงทำให้มองเห็นไปว่ากรรมชั่วที่ตนเองทำนั้น เป็นสิ่งที่ไม่ ยังความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นแต่ประการใด

คนที่ห้ามเรามิให้กระทำบาปทำชั่วนี้ เราควรจะขอบใจ ควรจะเคารพท่านผู้นี้ว่ามี อุปการะคุณแก่ชีวิตของเรามากเหลือเกิน

เพราะมิฉะนั้นแล้ว เราอาจจะต้องประกอบกรรมที่เป็นทุจริตแล้วถึงกับจะต้องตกนรก หมกไหม้ชั่วกัปชั่วกัลป์ ยากที่จะพ้นไปจากความทุกข์ทรมานเหล่านั้นก็ได้

ข้อนี้เราจะต้องพยายามศึกษาหาความจริงในสิ่งนั้นและก็พยายามเข้าใจให้มากที่สุด ว่า เรื่องการกระทำความชั่วอย่างใดอย่างหนึ่ง จะมากก็ตามจะน้อยก็ตามไม่ดีทั้งนั้น ไม่ควรกระทำ อย่างยิ่ง

ใครจะแนะนำเราไปในทางที่ได้ผลประโยชน์มากมายสักเพียงใด แต่ถ้าทางนั้นเราจะ ต้องประพฤติทุจริตต่อหน้าที่ต่อศีลธรรมอันดีงามแล้ว ทางนั้นก็ไม่ควรไป

คนที่ชักชวนอย่างนี้ไม่ใช่บุคคลที่ปรารถนาดีต่อเราเสียแล้ว

ถ้าหากว่าเขาเป็นคนที่ปรารถนาดีต่อเรา เขาจะต้องส่งเสริมเกื้อกูลให้เราประกอบแต่คุณงามความดี หรือประพฤติตนให้เป็นบุคคลที่น่าเคารพนับถือต่อไป แทนที่จะชักชวนกันไปในทางที่ไม่ดี ฉะนั้นเรื่องการคบคนจึงเป็นเรื่องสำคัญ

มิตรที่ห้ามปรามเรามิให้กระทำความชั่ว เราควรถือว่ามิตรผู้นี้เป็นมิตรแนะประโยชน์ที่มีบุญคุณอันสูงสุดที่เราควรจะต้องเคารพกราบไหว้ท่าน

นอกจากจะแนะนำมิให้ทำความชั่วแล้ว ก็ยังแนะนำให้ตั้งอยู่ในคุณงามความดีอีกด้วย

ประการที่ ๒ แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี คือมิตรใดก็ตามที่แนะนำให้เราประกอบความดี ความดีนั้นจะเกิดขึ้นจากการที่เราบริจาคจตุปัจจัย จะเป็นการสร้างศาลาการเปรียญสร้างโบสถ์วิหารหรือสร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาลอย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม ถ้ามีมิตรแนะนำให้เราไปทำในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เราควรจะขอบใจท่านว่าท่านเป็นกัลยาณมิตร เป็นมิตรแท้ เป็นมิตรแนะประโยชน์ให้

ส่วนความดีที่ท่านได้อธิบายไว้ในอรรถกถา หมายถึง ไตรสรณาคม ศีล ๕ กรรมบถ ๑๐ เหล่านี้ก็จัดว่าเป็นความดี มิตรที่แนะนำให้เราตั้งอยู่ในความดีนั้นก็คือ **แนะนำให้เรานี้ถึงพระพุทธ พระธรรม ถึงพระสงฆ์ เป็นสรณะที่พึ่งนั้นเอง**

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์นั้น เป็นสรณะอันประเสริฐ

ไม่มีสรณะอันใดที่จะยิ่งไปกว่า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

บุคคลใดก็ตามที่บูชาพระพุทธเจ้า ประพฤติตามปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีความเคารพบูชาต่อพระสงฆ์ผู้ทรงศีล บุคคลนั้นย่อมจะสามารถถึงที่สุดแห่งความทุกข์ได้

เรายึดมั่นถือมั่นในพระรัตนตรัยในฐานะที่เป็นที่พึ่งก็เพื่อที่จะนำตนไปสู่ความพ้นทุกข์นั่นเอง ถ้าเราสามารถถึงพระรัตนตรัยได้ ก็จัดว่าเป็นผู้ถึงซึ่งความดีขั้นแรกที่สุด ขั้นที่ ๒ ต่อมาก็จะต้องเป็นผู้ที่มีศีล ผู้ที่จะตั้งอยู่ในความดีก็ต้องเป็นผู้มีศีล จะเป็นศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ก็แล้วแต่

ถ้าบุคคลใดก็ตามแนะนำเราให้ตั้งอยู่ในศีล ๕ มาชวนให้เราไปวัดบ้าง เช่นวันนี้เป็นวันพระเราไปวัดกันแล้วเราจะได้รักษาศีลร่วมกัน

ขั้นที่ ๓ แนะนำให้บำเพ็ญกุศลกรรมบถ ๑๐ ซึ่งมีการให้ทาน ทำบุญต่าง ๆ และก็ฟังธรรมเหล่านี้เป็นต้น จัดว่าเป็นการที่ให้เราตั้งอยู่ในความดีทั้งนั้น

ฉะนั้นใครก็ตามที่มาแนะนำให้เราตั้งอยู่ในความดีแล้วเราก็ควรที่จะได้ขอบใจ ถือว่าท่านผู้นี้เป็นมิตรแท้ของเรา หรือถ้าเราจะเป็นมิตรแท้ของท่านผู้ใดก็ตาม เราจะต้องแนะนำบุคคลผู้นั้นให้เขาได้ประกอบคุณงามความดี ก็จัดว่าเราได้มีส่วนที่แนะนำเขาให้ตั้งอยู่ในความดีได้ โดยทำหน้าที่เป็นมิตรแท้ของเขา แนะประโยชน์ให้เขา

ประการที่ ๓ คือ ให้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง อะไรบ้างที่เราไม่เคยฟัง ท่านผู้ฟังลองคิดดูซิว่าอะไรที่ยังไม่เคยฟังในชีวิตของท่าน คิดดูก่อนแล้วก็หาคำตอบ เพราะว่ามิตรที่ดีที่มีประโยชน์และเราควรคบค้าสมาคมด้วย ในประเภทนี้ก็มีอยู่ข้อหนึ่งคือให้เรานี้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง ขอฝากไว้เป็นการบ้านให้ท่านผู้ฟังนี้ได้คิดกันเสียวันหนึ่งว่าท่านยังไม่ได้ฟังอะไร นึกตอบในใจแล้ว พรุ่งนี้จะมาอธิบายต่อว่าสิ่งที่ยังไม่เคยฟังนั้นคืออะไร และเป็นคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือเปล่า

ซึ่งจะได้นำมาเสนอท่านผู้ฟังในคราวต่อไป เพราะว่าวันนี้เวลาของเราได้สิ้นสุดลงแล้ว ขอความผาสุกสวัสดีจงมีแด่ท่านสาธุชนทั้งหลายโดยทั่วกันทุกท่านสวัสดี.

มิตรแนะประโยชน์ (ตอนจบ)
และ มิตรมีความรักใคร่

ในวันนี้ก็พบกันอีกในรายการธรรมะประจำวัน ซึ่งจะได้นำหลักธรรมทางศาสนามาเสนอท่านผู้ฟังต่ออีก เพราะว่าเมื่อวานนี้ได้ให้การบ้านทางธรรมะให้ท่านผู้ฟังคิดกันเล่น ๆ ว่าในฐานะที่เราจะคบมิตรสักคนหนึ่ง มิตรที่แนะนำประโยชน์ให้แก่เราที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่าได้แก่มิตรที่แนะนำให้เราได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยได้ฟัง สิ่งนั้นคืออะไร ?

เพราะว่าสิ่งที่เราเคยฟังก็มีอยู่มากมายด้วยกันหลาย ๆ สิ่ง

ดนตรีเราก็เคยฟัง

เสียงนินทาว่าร้ายเราก็เคยฟัง

เสียงคนพูดเสียดสีเราก็เคยฟัง

เสียงคนด่าทอกันเราก็เคยฟัง

รวมความแล้วว่าเราเคยฟังเสียงอะไรหลาย ๆ อย่างเกือบจะนับไม่ถ้วน

มีอะไรอีกบ้างไหมที่เรายังไม่เคยฟัง ข้อนี้ท่านผู้ฟังลองคิดดูซิว่าสิ่งนั้นคืออะไร ?

โดยปกติถ้าพูดถึงเรื่องธรรมะแล้วพุทธศาสนิกทุก ๆ ท่านย่อมจะเข้าใจ ถ้าพูดถึงคุณสมบัติของธรรมะแล้วก็เป็นสิ่งที่ประเสริฐมาก เราก็สวดสรรเสริญบ่อย ๆ ว่า "สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ"

เรื่องคุณของพระธรรมเป็นสิ่งที่ประเสริฐ เป็นสิ่งที่บริสุทธิ์ บุคคลใดก็ตามที่มีโอกาสได้ฟังธรรมะแล้ว พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญว่าเป็น **สวนานุตริยะ คือเป็นการฟังสิ่งที่ประเสริฐ ประเสริฐกว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เราได้ฟังกันอยู่**

บรรยาย ณ สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ๒๗ มีนาคม ๒๕๑๑

เพราะว่าสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่มากมายในโลกนี้จะเป็นอะไรก็ตาม จะเป็นดนตรีแสนที่จะไพเราะ จะเป็นเสียงธรรมชาติอันใดอันหนึ่งที่เกิดขึ้นแวดล้อมกายเราชวนให้เราได้รับความเพลิดเพลินอยู่ ถ้าหากว่าเราจะมาเทียบกันกับการฟังธรรมะย่อมจะเทียบกันไม่ติด ธรรมะย่อมประเสริฐกว่าแน่

ถ้าเราจะพูดถึงเรื่องการฟังธรรมะ ซึ่งเราถือว่าเป็นสิ่งประเสริฐอยู่แล้ว แต่การฟังธรรมะนี้เป็นสิ่งที่ฟังได้ยากอย่างยิ่ง ที่ฟังได้ยากก็เพราะว่าตัวผู้ที่จะไปฟังธรรมะก็ไปยาก เราจะหาพระสงฆ์ผู้ทรงธรรมมาแสดงธรรมะให้เราฟังหรือก็หาได้ยาก

นอกจากจะยากแล้ว บางทีพระท่านเทศน์เราก็ฟังไม่รู้เรื่องอีก คือยากแก่การเข้าใจ นอกจากจะยากเพราะเราไปหาสถานที่ฟังไม่ได้แล้ว บางทีไปฟังเข้าก็ยังยากแก่ความเข้าใจอีก

หรือบางทีไม่ยากแก่ความเข้าใจ

แต่ก็ยากแก่การปฏิบัติ

ซึ่งก็เป็นเรื่องความยากทั้งนั้น

ที่พูดถึงเรื่องนี้ก็เพื่อที่จะให้ท่านผู้ฟังได้เห็นความสำคัญว่า มิตรที่ดีที่แนะนำเราในทางที่เป็นประโยชน์ให้เราได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟังในที่นี้ สิ่งนั้นคืออะไร ?

อรรถกถาจารย์ท่านได้อธิบายว่าสิ่งที่ยังไม่เคยฟังนั้นท่านหมายเอาสิ่งที่ละเอียดสุขุมซึ่งเรายังไม่เคยได้ฟังเลย

อะไรเล่าที่ละเอียดสุขุม

สิ่งนั้นก็คือธรรมะ

ธรรมะคือคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสิ่งที่ละเอียดสุขุมและก็เป็นสิ่งที่ประเสริฐ

ฟังแล้วย่อมจะได้ประโยชน์หลายอย่าง

จิตใจผ่องใสทำให้เรานี้เกิดสติปัญญา

เกิดความรู้โดยกระจ่างชัดขึ้นมาว่าสิ่งนี้จะเกิดประโยชน์แก่เรา เราเกิดมาไม่เคยได้ฟังอย่างนี้ ไม่เคยได้ทราบว่าธรรมะของพระพุทธเจ้าจะประเสริฐอย่างนี้ ก็ย่อมจะเกิดปีติปราโมทย์

มิตรที่แนะนำประโยชน์ให้แก่เรา แนะนำให้เราได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง ก็คือมิตรแท้

ท่านผู้ฟังส่วนมากมักจะมีความเข้าใจ หรือฝั่งจิตฝั่งใจอย่างหนึ่ง ถ้าพูดถึงเรื่องการฟังเทศน์ฟังธรรมแล้วก็เหมือนกับให้ไปทนทุกข์ทรมานอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะให้ไปฟังในสิ่งที่ไม่รู้เรื่องและก็แสนที่จะทรมาน ต้องนั่งประนมมือฟังจนกว่าจะจบก็เลยทำให้มีความรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่เกิดอุตสาหะในการที่จะฟังธรรม

ใครชวนเราไปฟังธรรม เราก็ไม่อยากจะไปฟัง

ยิ่งถ้าหากว่าเป็นหน่วยราชการต่าง ๆ ที่มีการนัดประชุมประจำเดือนเพื่อฟังพระท่านเทศน์ บางคนถึงกับป่วยไปเลยก็มี ต้องลาป่วยลาพัก เพราะเหตุว่าจะต้องไปนั่งฟังเทศน์ตั้ง ๑ ชั่วโมง หรือครึ่งชั่วโมงอย่างนี้แสนที่จะทรมานทรกรรมและก็ไม่เห็นจะมีประโยชน์อะไร ผลสุดท้ายก็เลยเลี่ยงกัน

พูดถึงเรื่องฟังเทศน์หาวหวอดขึ้นมาทันที

อยากจะนอนหลับไปเลย

บางท่านก็บอกว่าแหม ฟังแล้วอยากจะหลับ ฟังไม่รู้เรื่องจริง ๆ เพราะท่านเทศน์เรื่องอะไรก็ไม่รู้ เอาภาษาอะไรมาพูดก็ไม่รู้ฟังไม่เข้าใจ คือพระท่านหยิบยกพระบาลีขึ้นมาและก็ใช้ศัพท์ภาษาธรรมะพูด แต่ว่าบางท่านไม่เข้าใจว่าภาษาธรรมะข้อนี้หมายถึงอะไรในแง่ที่จะนำไปปฏิบัติ ก็เลยเข้าใจว่าเป็นภาษาที่ไม่รู้เรื่อง และก็ไม่ชวนให้เกิดความอยากประพฤติตามปฏิบัติตาม

ฟังเทศน์ง่วงนอน พระท่านบอกว่าตายไปชาติหน้าจะเกิดเป็นงูเหลือม

ก็เลยไม่กล้านอนหลับ

ผลสุดท้ายก็ทรมานฝืนใจฟัง จิตก็ไม่เกิดเป็นมหากุศลไม่เกิดความเบิกบานใจอย่างนี้ก็มี

อาตมาเคยพูดหลายครั้งว่าการฟังธรรมะนั้นแม้เราจะฟังไม่รู้เรื่องหรือแม้จะง่วงนอนสักปานใด ถึงกับขนาดว่าเราจะต้องหลับหน้าธรรมาสน์ เราก็ควรจะต้องคิดให้ลึกซึ้งว่ามีประโยชน์ในการฟังหรือไม่

การฟังธรรมนั้นมีประโยชน์ตรงที่ว่า จิตเป็นมหากุศลก่อนที่จะตั้งใจฟัง ครั้นฟังไปไม่รู้เรื่องเข้าจิตก็ขาดวิริยะ ไม่มีอุตสาหะ

จิตของคนเราถ้าหากว่าขาดวิริยะอุตสาหะในสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้ว อำนาจของ **นิวรณ์** จะเข้ามาครอบงำทันที ถีนะมิทธะ จะเกิดขึ้นพอ ถีนะมิทธะ เกิดขึ้นก็รู้สึกง่วง และผลสุดท้ายก็หลับผลอยไปอย่างนี้ก็มีอยู่

มีคนเคยถามว่าคนฟังเทศน์แล้วหลับนี้จะเป็นอย่างไร ? อาตมาไม่เคยบอกเลยว่าโยมฟังเทศน์หลับเมื่อตายไปแล้วจะไปเกิดเป็นงูเหลือม ยังบอกเลยว่าก็ดีเหมือนกันการฟังเทศน์หลับนี้ก็ดี เมื่อโยมถามว่าดีอย่างไร อาตมาว่าดีหลายอย่าง

เพราะเวลานี้ทราบว่าสถิติประชาชนนอนไม่ค่อยจะหลับมีมาก

สาเหตุที่นอนไม่ค่อยจะหลับ ก็เพราะว่ามีปัญหาชีวิตให้ต้องขบคิดกันมาก

บางทีปัญหาการงาน

บางทีปัญหาครอบครัว

คิดแล้วคิดอีก

เที่ยงคืนก็ยังไม่นอน

ค่อนคืนก็ยังไม่หลับ

บางทีก็ถึงกับสว่างคาตา

สำหรับปัญหาชีวิตของคนเราสลับซับซ้อนเหลือเกิน และก็ทำให้นอนไม่หลับ ถึงกับจะต้องไปซื้อยานอนหลับมารับประทาน เพื่อให้นอนหลับเป็นการระงับประสาทระงับความฟุ้งซ่านภายในจิตใจ

บีบให้จิตตกลงสู่ภวังค์แล้วก็หลับไป

ทำให้ระงับความกลุ้มไปได้ชั่วขณะหนึ่ง

มาคิดในมุมกลับอีกมุมหนึ่งหรือมองบุคคลที่ไปฟังธรรมในแง่ที่ดี เราจะเห็นว่าพระธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ดีมีประโยชน์มากจริง ๆ คือนอกจากจะให้ผู้ฟังนี้เกิดสติปัญญารู้แจ้งแทงตลอดให้เห็นเบญจขันธ์ว่าเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์และเป็นอนัตตาแล้ว พระธรรมยังมีประโยชน์อีกตรงที่ว่าทำให้ผู้ฟังนอนหลับได้ เพราะจิตใจก็ไม่ฟุ้งซ่านเหมือนกัน

การฟังเทศน์นอนหลับ กับการรับประทานยานอนหลับเมื่อเรามาเทียบกันดูแล้ว อาตมาคิดว่าฟังเทศน์หลับดีกว่าไม่ต้องเสียสตางค์ไปซื้อยานอนหลับ

คนหลับก็ดูเหมือนจะไม่เคยติดกัณฑ์เทศน์เสียด้วยซ้ำไป

เพราะว่ามัวหลับเพลินไป

แต่ว่าเอาเถิด พระท่านไม่ได้ว่าอะไรหรอก ท่านก็ดีใจว่าโยมฟังแล้วก็หลับ ได้ตื่นขึ้นมาก็สบายใจ ยังมีความสุขชั่วขณะหนึ่ง อาตมาเห็นประโยชน์อย่างนี้จึงพูดอยู่เสมอว่าถึงแม้ว่าท่านจะฟังเทศน์ไม่รู้เรื่อง ถึงกับจะต้องนั่งหลับหน้าธรรมาสน์ก็ขอให้ไปฟังเถิด อย่างน้อยที่สุดท่านก็ยังได้พักผ่อนจิตใจพักผ่อนประสาทชั่วขณะหนึ่งซึ่งอาจจะอดนอน เพราะนอนไม่หลับ

ถ้าหากว่าเราจะพิจารณาให้ลึกซึ้งลงไปแล้วเราจะเห็นว่าการฟังธรรมนั้นเป็นสิ่งที่มีประโยชน์จริง ๆ ถ้าเราได้ฟังอยู่เสมอ ๆ ก็ยิ่งจะเป็นประโยชน์ใหญ่ เป็นบุญเป็นกุศลแก่เราผู้ฟังมากทีเดียว เพราะว่าอย่างน้อยที่สุดเราก็ได้รู้เรื่องพระพุทธศาสนาดีขึ้น เข้าใจดีขึ้นว่าพระพุทธเจ้าท่านสอนอย่างนี้ พระสงฆ์ท่านแนะนำเราอย่างนี้แล้วเราก็ใช้สติปัญญานำเราไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์มากมายหลายสิ่งหลายอย่างด้วยกัน

แสดงให้เห็นว่าเรื่องการฟังธรรมแม้จะเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย ก็ขอให้เราตั้งใจปลูกวิริยะอุตสาหะในการฟังนี้ให้มากที่สุด แล้วเราก็จะเห็นว่าการฟังธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เป็นสิ่งที่ประเสริฐจริง ๆ

น้อยคนนักที่จะได้ไปฟังเทศน์ บางท่านจะได้ไปก็ต่อเมื่อไปเจอะเพื่อน เพื่อนในที่นี้ก็คือเพื่อนที่แนะนำประโยชน์มาให้ แนะให้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง เพื่อนอาจจะชวนเราไปวัดไปฟังเทศน์ ได้ฟังพระท่านเทศน์เราก็เข้าใจ ติดอกติดใจต่อไปก็ไม่ต้องมีใครมาชวน เราก็ไปของเราเองอย่างนี้ก็มีอยู่มากมายหลายท่านด้วยกันที่เข้ามาวัดในลักษณะอย่างนี้

ประการที่ ๔ บอกทางไปสวรรค์ให้ บางท่านบอกว่าอยากจะไปเกิดบนสวรรค์ทำอย่างไรถึงจะไปเกิดได้ จ้าวพ่อจ้าวแม่ที่ไหนศักดิ์สิทธิ์บ้าง เราก็ไปหาจ้าวพ่อจ้าวแม่ว่าขอให้เรานี้ไปสู่สุคติเถิด ได้ไปสวรรค์เถิดอย่างนี้ก็มี

การจะเดินทางไปสวรรค์หรือไปนิพพานก็ตาม **พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราตรัสไว้ว่าพระองค์เป็นเพียงผู้บวกทางให้เท่านั้น ส่วนใครจะประพฤติตามปฏิบัติตาม อยู่ที่แต่ละคนต่างหาก**

การที่เราจะไปสวรรค์ได้นั้น เราก็ต้องอาศัยทางแห่งการเดิน เราจะไปสวรรค์ได้ด้วยการประพฤติธรรมอย่างไร ปฏิบัติธรรมข้อไหน จึงจะไปสวรรค์ได้ เรื่องนี้เป็นเรื่องค่อนข้างจะ

กว้างขวางใหญ่โตอยู่เหมือนกัน ถ้าจะพิจารณาในแง่ของการปฏิบัติก็ไม่ใช่ง่ายนัก เป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะยากอยู่

เพราะเรื่องการบอกทางสวรรค์ให้ อย่างน้อยที่สุดผู้ที่บอกจะต้องรู้ทางว่าปฏิบัติตนอย่างไร ? เมื่อตายไปแล้วจึงจะได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ ในภพภูมิที่เป็นเทวโลกที่มีแต่ความผาสุก มีแต่ความสงบ ฉะนั้นที่ว่าแนะนำประโยชน์ บอกทางสวรรค์ให้นั้นก็คือเป็นผู้ที่ชี้ทางให้นั่นเอง

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นเพียงผู้ชี้ทางให้เท่านั้น ไม่ได้ตรัสสอนไว้เลยว่าจะให้ผู้ใดผู้หนึ่งไปสวรรค์ไปพระนิพพาน

เพราะว่าบุคคลจะบรรลุถึงซึ่งพระนิพพาน จะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของศาสนานั้นอยู่ที่การศึกษาและการปฏิบัติ ถ้าศึกษาก็ไม่ได้ศึกษา ปฏิบัติก็ไม่ได้ปฏิบัติ ก็จะอยู่ในฐานะแห่งผู้ที่ไม่รู้อะไรเลย ผลสุดท้ายก็ไม่เกิดประโยชน์อะไรทั้งสิ้น

ฉะนั้นเรื่องมิตรที่แนะนำให้เราอยู่ในความดี ซึ่งก็แนะนำให้เรานี้ตั้งมั่นอยู่ในไตรสรณาคมณ์ อยู่ในศีล ๕ อยู่ในศีล ๘ ศีล ๑๐ บ้าง อย่างนี้ก็จัดว่าเป็นคนที่แนะนำเราให้ไปสู่สวรรค์ได้เช่นกัน จัดว่าเป็นกัลยาณมิตรเป็นมิตรแท้

แนะนำให้เราไปสู่ความผาสุก ด้วยการให้เราบริจาคทานบ้าง ให้เรารักษาศีลบ้างเจริญภาวนาบ้าง เพราะว่าทางนี้เท่านั้นที่จะนำสรรพสัตว์ไปสู่ความสุขได้อย่างแท้จริง

ผู้ที่จะบอกทางสวรรค์ให้ ก็คือผู้ชี้ทางให้เราตั้งอยู่ในกุศลอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อตายไปแล้วเราได้ไปเกิดบนสวรรค์ เพราะกุศลกรรมนั้น เรียกว่าเป็นผู้ที่ชี้ทางสวรรค์ให้

พระผู้มีพระภาคเจ้าอยู่ในฐานะเป็นผู้ชี้ทาง คือรู้ทางที่จะไปสู่ความดับทุกข์เท่านั้นไม่สามารถที่จะบันดาลเส้นทางใด ๆ ให้ใครคนใดคนหนึ่งได้ ถ้าหากว่าผู้นั้นไม่ประพฤติปฏิบัติตามต่อเมื่อใดผู้นั้นปฏิบัติตาม ผู้นั้นสามารถจะบรรลุถึงซึ่งความดับทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิง

ฉะนั้นใครก็ตาม ที่มาบอกทางสวรรค์ให้แก่เรา คือชักชวนเราทำบุญทำกุศลประกอบคุณงามความดี เราควรจะขอบใจว่าท่านทั้งหลายเหล่านี้เป็นกัลยาณมิตรเป็นมิตรแท้ของเรา นี้เป็นเรื่องของคุณสมบัติของผู้ที่เป็นมิตรและก็จัดว่าเป็นมิตรแท้ที่สามารถจะยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่เราได้อย่างแท้จริง

ท่านผู้ฟังที่จะคบมิตรที่แนะนำประโยชน์ให้ จะต้องเข้าใจด้วยว่ามิตรผู้ใดก็ตามที่ห้ามมิให้เรากระทำความชั่ว แนะนำให้เราตั้งมั่นอยู่ในคุณงามความดี ทั้งยังให้เราได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง และยังบอกทางสวรรค์ให้แก่เราด้วยการชวนให้เราประกอบการบุญการกุศลอย่างใดอย่างหนึ่ง มิตรอย่างนี้จัดว่าเป็นมิตรแนะประโยชน์ เป็นมิตรแท้

มิตรแท้จำพวกที่ ๔ คือ **มิตรมีความรักใคร่**

มิตรมีความรักใคร่ **มีลักษณะ ๔ คือ**

(๑) **ทุกข์ ทุกข์ด้วย**

(๒) **สุข สุขด้วย**

(๓) **โต้เถียงคนที่พูดติเตียนเพื่อน**

(๔) **รับรองคนที่พูดสรรเสริญเพื่อน**

ลักษณะที่ ๑ ที่ว่าทุกข์ **ทุกข์ด้วยนั้น** หมายความว่า เมื่อมิตรของเรามีความทุกข์ ความเดือดร้อนอันเกิดจากปัญหาชีวิตอย่างใดอย่างหนึ่ง เราต้องพร้อมที่จะให้คำปลอบโยน ร่วมทุกข์ร่วมเดือดร้อนกับมิตรด้วยความจริงใจ ไม่ใช่หลบเลี่ยงหนีไป โดยปล่อยให้มิตรต้องผจญกับความทุกข์ความเดือดร้อนโดยลำพัง

ถ้ายามมิตรมีความสุข เราก็มาร่วมความสุขกับมิตรด้วย
แต่ถึงยามที่มิตรได้รับความทุกข์ เรากลับปลีกตัวหนีไป
ไม่ยอมช่วยเหลือแม้แต่การแสดงความเห็นใจ
อย่างนี้ก็ไม่รักกันจริง
ผิดลักษณะมิตรมีความรักใคร่
หาใช่มิตรแท้ไม่
จัดเป็นคนเทียมมิตรก็ย่อมจะได้

ฉะนั้นเมื่อถึงคราวที่มิตรมีความทุกข์ เราจะต้องอยู่ใกล้ชิดกับมิตร ช่วยเหลือให้มิตรได้พ้นจากทุกข์นั้น ๆ หรือถ้าจะช่วยเหลือไม่ได้ เพราะความทุกข์นั้นมันหนักหนา เช่นความทุกข์ของมิตรเกิดจากความสูญเสียทรัพย์สินเงินทองไปกับวาตภัย อุทกภัย อัคคีภัย หรือโจรภัยเป็นต้น เหลือที่จะช่วยให้กลับคืนดีอย่างเดิมได้

หรือมิตรอาจจะสูญเสียชีวิตบุคคลอันเป็นที่รักไป เหลือที่เราจะช่วยให้ฟื้นคืนชีวิตได้

เราก็ไม่ควรทอดทิ้งมิตร

เรายังมีทางพอที่จะร่วมทุกข์กับมิตรได้

นั่นก็คือการแสดงออกซึ่งความเห็นอกเห็นใจ

และคำปลอบโยน

ก็ย่อมจะได้ชื่อว่า ถึงยามทุกข์ก็ทุกข์ด้วยอย่างนี้เป็นต้น

ลักษณะที่ ๒ สุข **สุขด้วย** เรื่องที่มิตรมีความสุขแล้ว เราจะร่วมความสุขกับมิตรนั้น ดู ๆ ไปคล้ายกับจะปฏิบัติไม่ยาก เพราะเรื่องความสุข ไม่ค่อยจะมีใครรังเกียจ แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีบุคคลอีกจำนวนไม่น้อย ที่ไม่ค่อยจะยอมร่วมสุขกับมิตร

โดยมีความเห็นว่า ถึงคราวที่มิตรมีความทุกข์ยาก เราก็ได้ช่วยเหลือให้มิตรพ้นจากความลำบากนั้นแล้ว ก็เป็นความสุขใจของเราแล้ว หากจะให้ไปพะเน้าพะนอคลอเคลียกับมิตรในยามที่มิตรมีความสุขอีก ก็เกรงว่าจะเป็นการทวงบุญทวงคุณหรือเป็นการประจบประแจงเวลาที่มิตรได้ดีมีความสุข ก็เลยไม่ยอมร่วมสุขกับมิตรด้วยดังกล่าวแล้ว

แต่ถ้าเรามองอีกแง่หนึ่ง การพลอยยินดีหรือการร่วมสุขกับมิตร ในคราวที่มิตรได้ดีมีความสุขนั้น ย่อมเป็นการแสดงออกซึ่ง **มุทิตาจิต** พลอยยินดีเมื่อเพื่อนประสพความสำเร็จสมหวังในชีวิต มีลาภ ยศ สุขสรรเสริญเป็นกุศลจิตที่เกิดได้ยากอย่างยิ่ง เป็นส่วนหนึ่งของพรหมวิหารธรรม ซึ่งปฏิบัติกันไม่ได้ง่ายนัก

เพราะใจมัวไปอิจฉาตาร้อน ในความสุขความเจริญของเขา

เลยพลอยยินดีด้วยไม่ไหว

ถ้าคิดในแง่นี้การสุข สุขด้วยกับมิตร ก็น่าที่ท่านสาธุชนจะปฏิบัติอย่างยิ่ง เพราะเป็นการแสดงออกซึ่งความบริสุทธิ์ใจของมิตรที่มีความรักใคร่ประการหนึ่ง

ลักษณะที่ ๓ **โต้เถียงคนที่พูดติเตียนเพื่อน** เพื่อนของเราที่เรามีความรักใคร่คบกันอย่างสนิทสนม เราย่อมรู้ว่าเพื่อนของเราดีหรือไม่ดีอย่างไร ด้วยเหตุนี้ถ้าใครมาตำหนิติเตียนเพื่อนโดยที่เพื่อนของเรามิได้เป็นดังคำติเตียนนั้น

เราจะต้องชี้แจงให้คนที่ตำหนิเพื่อนเราได้เข้าใจถูกต้อง

ถึงแม้เขาจะไม่ยอมฟังคำชี้แจงของเรา เพราะความเป็นคนพาลของเขาก็ช่างเถิด แต่เราก็ได้ทำหน้าที่ของเพื่อนที่ดีไปแล้ว คือโต้เถียงคนที่พูดติเตียนเพื่อน

เพื่อนบางคนทนนั่งฟังคนเขาตำหนิติเตียนเพื่อนของตนโดยไม่เป็นความจริง ไม่โต้เถียงเลย แต่แล้วกลับนำมาเล่าให้เพื่อนฟังในภายหลัง พร้อมทั้งบอกว่าผมโมโหแทนคุณจังเลย เพื่อนอย่างนี้จัดว่าไม่มีความรักใคร่เราจริง และจะกลายเป็นคนดีแต่พูดไป

แต่ถ้าบังเอิญเพื่อนของเราก็ไม่ดีจริงดังคำติเตียนของเขาเราก็ควรจะกลับไปเล่าสู่ให้เพื่อนเราฟังด้วยความหวังดี เพื่อให้เขาแก้ไขเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ดีขึ้น เป็นการแนะประโยชน์ให้ ก็จัดว่าการกระทำของเราเป็นมิตรแท้ได้เหมือนกัน เพราะเราเป็นมิตรที่ดีมีความรักใคร่จึงกล้าเตือน ดังนี้เป็นต้น

ลักษณะที่ ๔ **รับรองคนที่พูดสรรเสริญเพื่อน** ดังได้กล่าวไว้แล้วในลักษณะที่ ๓ ว่า เพื่อนของเราที่เรารักใคร่คบกันอย่างสนิทสนมนั้น เราย่อมรู้ดีว่าเพื่อนของเราดีหรือไม่ดีอย่างไร

ด้วยเหตุนี้ถ้าใครมาสรรเสริญเพื่อนของเรา โดยตรงกับความเป็นจริง เราจะต้องรับรองคำสรรเสริญนั้น ๆ ทีเดียว

เช่น เพื่อนของเรามีความสามารถมากในการทำงาน ในการกีฬา หรือในศิลปอย่างใดอย่างหนึ่ง ฯลฯ

เพื่อนของเรามีความขยันขันแข็งในการงาน ฯลฯ

เพื่อนของเรามีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นเยี่ยม ฯลฯ

เพื่อนของเรามีความกตัญญูกตเวทีเป็นเลิศ ฯลฯ

ถ้าใครมาสรรเสริญอย่างใดอย่างหนึ่งในเพื่อนของเรา เราต้องรีบรับรองทันทีว่าเป็นจริงดังนั้น เราเห็นด้วยเราได้ประจักษ์ด้วยตนเองมาแล้ว คน ๆ นี้ดีจริง ๆ อย่างนี้เป็นต้น

ดังนี้จึงจะนับได้ว่า เราได้ทำหน้าที่มิตรมีความรักใคร่ลักษณะที่ ๔ โดยสมบูรณ์แล้ว

สำหรับลักษณะมิตรมีความรักใคร่ ๔ ประการนี้ ท่านผู้ใดปฏิบัติได้ ก็จัดว่าเป็นมิตรแท้ของเพื่อน อันควรแก่การสรรเสริญ เพราะเป็นการปฏิบัติตามพุทธโอวาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

มิตรแท้ ๔ จำพวกอันประกอบด้วย

มิตรมีอุปการะ

มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์

มิตรแนะประโยชน์

มิตรมีความรักใคร่

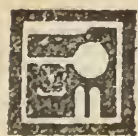
อาตมาได้บรรยายติดต่อกันมาหลายวันในรายการธรรมะประจำวัน ก็หวังว่าคงจะให้ประโยชน์พอที่จะเป็นแนวทางปฏิบัติแก่ท่านสาธุชนพอสมควร

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสเทศนาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการปฏิบัติของท่านสาธุชนผู้ที่มุ่งหวังจะได้รับความสุขทั้งในภพนี้และในภพหน้า ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุก ๆ ท่านปรารถนาโดยทั่วกันทั้งนั้น ถ้าหากว่าเราได้ประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระบรมศาสดาเราก็สามารถที่จะบรรลุถึงจุดหมายปลายทางคือความผาสุกได้อย่างแท้จริง

ขอให้ทุก ๆ ท่านจงเปรียบเสมือนหนึ่งเป็นผู้เดินทางตามเส้นทางที่พระผู้มีพระภาคได้ตรัสชี้บอกเราไว้ เพื่อเราจะได้ดำเนินไปสู่ความพ้นทุกข์เสียทีหนึ่ง

สำหรับวันนี้เวลาของเราได้สิ้นสุดลงแล้ว ขอความผาสุกสวัสดีจงมีแด่ท่านสาธุชนทั้งหลายโดยทั่วกัน สวัสดี.

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์อักษรสมัย ๗/๑-๓ ถนนราชบพิธ เยื้องสมาคมพ่อค้าไทย กรุงเทพ ๒
นายอิทธิพล ธนสัมพันธ์ ผู้พิมพ์โฆษณา ๒๕๒๐ โทร. ๒๒๒๔๑๔๑, ๒๒๒๒๗๘๙